

319.531
2007

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK
2007. ÉVI TÁJÉKOZTATÓJA

BUDAPEST, 2008

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK
2007. ÉVI TÁJÉKOZTATÓJA

BUDAPEST, 2008
MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Kiadja:

a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya

Felelős kiadó:

HORN PÉTER

egyetemi tanár, rektor
az MTA rendes tagja, osztályelnök

Főszerkesztő:

NÉMETH TAMÁS

kutatóintézeti igazgató
az MTA levelező tagja, osztályelnök-helyettes

Szerkesztő:

PAPP MIKLÓS

tudományos tanácsadó
az állatorvos-tudomány kandidátusa

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dimény Imre professzor emeritus, az MTA rendes tagja,
Király Zoltán kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja,
Kőmíves Tamás, kutatóintézeti igazgató, az MTA levelező tagja,
Solti László professzor, az MTA levelező tagja

ISSN 1216-1179

Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.

Felelős vezető: Stekler Mária

Budapest, Angol u. 34.

www.agroinform.com

2008/35

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ: <i>Németh Tamás</i>	5
2. AZ MTA 2007. ÉVI KÖZGYŰLÉSÉNEK HATÁROZATAI	7
3. AZ MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK VEZETŐI ÉS TAGJAI	10
4. AZ MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA ÜLÉSEI, HATÁROZATAI	12
4.1. Az osztályülések napirendjei és határozatai	12
4.1.1. 2007. január 28-i osztályülés	12
4.1.2. 2007. március 28-i osztályülés	14
4.1.3. 2007. május 30-i osztályülés	15
4.1.4. 2007. szeptember 28-i osztályülés	17
4.1.5. 2007. november 28-i osztályülés	19
4.2. Az osztályüléseken elhangzott szakmai előadások	21
4.2.1. Gundel János: Takarmányozás és élelmiszerminőség	21
4.2.2. Csáki Csaba: Változó prioritások a világ agrártermelésében	25
4.2.3. Kovács Ferenc: Marek József	28
4.2.4. Kőmíves Tamás: A parlagfű-kérdés ma	30
4.2.5. Király Zoltán: Agroüzemanyag és/vagy élelmiszertermelés?	34
5. AZ OSZTÁLY TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGAINAK ÜLÉSEI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI	38
5.1. Agrárközgazdasági Bizottság	38
5.2. Agrárműszaki Bizottság	50
5.3. Állatorvos-tudományi Bizottság	67
5.4. Állatnemesítési Állattenyésztési és Takarmányozási Bizottság	78
5.5. Erdészeti Bizottság	85
5.6. Gyepgazdálkodási Bizottság	103
5.7. Kertészeti Bizottság	105
5.8. Mezőgazdasági Biotechnológiai Bizottság	115
5.9. Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság	120
5.10. Növénynemesítési Bizottság	127
5.11. Növénytermesztési Bizottság	132
5.12. Növényvédelmi Bizottság	137
5.13. Talajtani és Agrokémiai Bizottság	144

6. AZ OSZTÁLYKÖZI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGOK ÜLÉSEI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI	151
6.1. Agrártörténeti és Faluszociológiai Bizottság	151
6.2. Állatkísérleti Bizottság	155
6.3. Biometriai-biomatematikai Bizottság	157
7. EMLÉKEZÉS AZ OSZTÁLY ELHUNYT AKADÉMIKUSAIRA	158
7.1. Bócsa Iván	158
7.2. Rajki Sándor	162
8. A SZAKTERÜLET FEJLŐDÉSE A NEMZETKÖZI KONFERENCIÁK TÜKRÉBEN	165
8.1. <i>Horváth József</i> : Nemzetközi Növényvírus Járványtani Szimpózium, Patancheru, AP, India, 2007	161
8.2. <i>Váralloy György</i> : Tájvédelmi Stratégia az Európai Unióban és Magyarországon, Budapest, 2007	168
9. AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ	174
9.1. <i>Barnabás Beáta</i> : A virágzásbiológiától a termésbiztonságig	174
10. SZEMÉLYI HÍREK	178
10.1. Akadémikusok kitüntetései, elismerései	175
11. A KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS HELYZETE	179
11.1. <i>Solymos Rezső</i> , az MTA levelező tagja, az Osztály könyvfelelősnének éves beszámolója	179
11.2. Az Osztály tagjainak 2007-ben megjelent könyvei	180
12. A MAGYAR PARAZITOLÓGUSOK TÁRSASÁGÁNAK 2007. ÉVI TEVÉKENYSÉGE (<i>Farkas Róbert</i>)	181

1. BEVEZETŐ

Az MTA Agrártudományok Osztályának immár tizenhetedik alkalommal megjelenő Tájékoztatója – hasonlóan a korábbi kötetekhez – fontos szerepet tölt be az adott év eseményeit összefoglaló, a tevékenységben résztvevő bizottságokhoz és osztálytagokhoz kapcsolódó évi történéseket megőrző kiadványként. Az idei év Tájékoztatója is hűen tükrözi a történéseket, az eseményeket, az Osztály életének és tevékenységének alakulását, tagjainak tudományos eredményeit és közéleti szerepvállalását. Fontos feladata az Osztálynak, hogy elődeinkre, korábbi tagjainkra, nagy formátumú tudósainkra születésük, illetve életük egyéb eseményeinek évfordulóján megemlékezzünk, a köztünk lévő nagy tiszteletű professzorainkat pedig köszöntsük jelentősebb évfordulóikon. Nem volt ez másként 2007-ben sem.

A 2007. évi közgyűlésen új levelező tagok, rendes tagok, külső és tiszteleti tagok választására került sor.

A 2007. évben folytatódott az „akadémiai reformmal” kapcsolatos történések sora. Az Osztály megerősítette azt a korábban kialakított álláspontját, melyben óvott az elharmarkodott – kényszer szülte – lépésektől, azt javasolva, hogy higgadt, átgondolt, szakmailag és tudománypolitikailag megfelelő lépések születhessenek. Az Osztály több ülés keretében foglalkozott az új Akadémiai Törvénnyel, annak tervezetével, és az agrárintézetek hálózati átszervezésével kapcsolatos elképzelésekkel.

Állandóságot, kiegyensúlyozott tevékenységet a köztestületi tagjainknak 2007-ben is a bizottsági munka jelentett. Az egy-egy évben történt bizottsági tevékenységek, események és rendezvények összegzésére is a Tájékoztató ad lehetőséget. A 2007. évben is az agrártudományok körébe tartozó aktuális feladatok jelentették azt a kört, mely az Osztály tevékenységének fő vonulatát adta. Folytattuk és a feladatok adta lehetőségekhez illesztve rendszeressé tettük a tudományos közéletet foglalkoztató jelentősebb kutatásokhoz kapcsolódó előadásorozatot, havi, kéthavi rendszerességgel. A havonként (lehetőség szerint a hónap utolsó szerdáján) tartott osztályülések keretében, a napirendi pontokhoz kapcsolódóan aktív részvétel a jellemző. Ezt nagyban segíti az a gyakorlat, mely az Agrártudományok Osztályán már a kezdetektől kialakult, hogy a doktor képviselők – az akadémikusai zárt ülések kivételével – minden ülésre meghívást kapnak, és ezzel a lehetőséggel élnek is.

A bizottságok tudományos, tudománypolitikai tevékenysége ebben az évben is jelentős volt. Az Osztály tevékenységének számottevő része a bizottsági munkán keresztül érvényesül, a feladatok megoldásának jelentős része bizottsági, illetve azoknál a bizottságoknál, ahol albizottságok alakultak, albizottsági tárgyalást és előkészítést igényel.

Megállapíthatjuk, hogy a korábbi évek gyakorlatának megfelelően, 2007-ben is számos tudományos rendezvény került megszervezésre ez azt jelenti, hogy az Osztálynak van mondanivalója a tudományos közösség és a gyakorlat képviselői számára. Az Osztály tagjai (akadémikusai és doktorképviselői) számos rendezvény szervezésében és lebonyolításában vettek részt (MTA Közgyűlése, Mindentudás Egyeteme,

Magyar Tudomány Napja), szerepet vállaltak olyan fontos és országos jelentőségű bizottságok munkájában, mint pl. a Környezetvédelmi Tanács, az Agrárgazdasági Tanács, valamint a „Párbeszéd a vidékért” program. A 2007. novemberi Magyar Tudomány Napjához kapcsolódóan, a hagyományoknak megfelelően „Széchenyi Emléknap” volt.

Osztályunk tagjainak kezdeményezésére 2003-ban indult egy nagyszerű, klub jellegű, rendezvénysorozat havi rendszerességgel, „Ismerjük meg egymást – és egymás tudományát” címmel, mely 2007-ben is igényes előadásokkal folytatódott, ennek keretében osztálytagjaink közül is tartottak előadást.

Az Osztály tagjai az esztendő folyamán tovább bővítették külföldi tudományos kapcsolataikat, ennek a külföldi akadémiákban választott tagságon túl, az Európai Unió tudományos testületeiben, az EU kutatási keretprogram pályázatainak előkészítésében történő részvétel mellett sokan vettek részt és tartottak előadást nemzetközi rendezvényeken. Az Osztály szerény mértékben, az MTA NEI közreműködésével az utazásokhoz 150–200 ezer forintos támogatást, valamint rendezvények szervezéséhez csekély mértékű hozzájárulást tudott biztosítani. Ezek az egyéni és intézményi kapcsolatok segítettek az agrártudományok újabb hazai eredményeinek széles körű publikálásában, nemzetközi szintű megismertetésében.

Sajnos a 2007. év sem múlt el fájdalommal események nélkül. Az Osztály elbúcsúztatta a 2007-ben elhunyt BÓCSA Iván és RAJKI Sándor akadémikusokat.

A Bevezetőben arra van lehetőség, hogy utaljunk az évkönyv jelentőségére, és hogy kiemeljünk néhány meghatározó eseményt a teljesség igénye nélkül. Bízunk abban, hogy a „2007. évi Tájékoztató” kellő részletességgel nyújt információkat az Olvasók számára az agrártudományok területén történekről, megerősíti mindenkiben azt a hitet, hogy csak a rész területeken történő elhivatott és alázatos munka teheti nagygyá nemzetünket, nyújthat segítséget az ország nyugodt vizekre történő kormányzásához. Az eredmények népszerűsítése, az agráriumban megismertetése és széles – társadalmi méretű – elfogadtatása további feladatokat ró mindannyiunkra a közeli és távoli jövőben egyaránt.

A korábbi évekhez hasonlóan ismét kérjük az agrártudományok területén tevékenykedők észrevételeit, javaslatait és célirányos elhivatott munkásságát közös érdekünk az agrártudományok fejlődésének elősegítésére, az agráriumban tevékenykedők életminőségének javítására, a lehetőségekkel élő, elégedett, számításait megtaláló és kiegyensúlyozott agrártársadalom kialakulásához.

A jelen évkönyv a Főszerkesztő szempontjából külön jelentőséggel bír. Az Osztályon kialakult gyakorlatnak megfelelően a kiadvány főszerkesztője mindig az Osztály elnökhelyettese. Ebben a továbbiakban változás lesz, hiszen lejár hatéves elnökhelyettesi funkcióm a 2008. májusi közgyűlési választásokat követően. Köszönöm mindenkinek, aki eddigi munkámat segítette, akadémikusoknak és doktor képviselőknek, akik tevékenyen részt vettek az Osztály munkájában, életében. A 2008 júniusában megválasztandó új elnökhelyettesnek sok sikert és eredményes tevékenységet kívánok.

Németh Tamás

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

2007. MÁJUS 7–8-I KÖZGYŰLÉSÉNEK HATÁROZATAI

1. A Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlése ünnepi ülésén emlékezett meg korábbi elnöke, Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulójáról.
2. A Közgyűlés köszönetét fejezi ki Sárosi Bálintnak a zenetudomány doktorának „Kodály 2007-ben” c. előadásáért, valamint a Marcibányi téri Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskola Gyermekkora műsoráért.
3. A Közgyűlés nagy figyelemmel hallgatta meg Czelnai Rudolf rendes tag előadását a klímaváltozásról.
4. A Magyar Tudományos Akadémia 2007. évi Akadémiai Aranyérmét Keszthelyi Lajosnak, az MTA rendes tagjának adományozta.
5. Az Akadémia a Wahrmann Mór-érmét 2007-ben Bogsch Eriknek, a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt. vezérigazgatójának adományozta.
6. Akadémiai Díjban részesültek: Borhy László, Pyber László; Repa Imre, Szendrő Zsolt, Romvári Róbert (megosztott díjban), Hunyady László; Kullmann Lajos és Arz Gusztáv (megosztott díjban); Bitter István, Buzás Edit, Vörös Imre, Demény Attila; Csordás András és Sütő András (megosztott díjban).
7. *Akadémiai Újságírói Díjban részesült Liebhardt Ágota, Torda Júlia, Pásztor Zoltán.*
8. Az Akadémikusok Gyűlésén megtartott választás alapján rendes tag lett: Kiss Jenő, Kósa László, Kubinyi András, Hunyady György, Vajda Mihály, Simonovits Miklós, Csörgő Sándor, Rónyai Lajos, Schmidt János, Hornok László, Németh Tamás, Varga János, Vécsei László, Ádám Veronika, Kosztolányi György, Sótornyai Péter, Tulassay Tivadar, Arató Péter, Kollár László Péter, Pap László, Stépán Gábor, Ginsztler János, Penke Botond, Blaskó Gábor, Dékány Imre, Joó Ferenc, Sohár Pál, Bíró Péter, Falus András, Lénárd László, Závodszy Péter Pál, Kádár Béla, Török Ádám, M. Szabó Miklós, Hetényi Magdolna, Mészáros Rezső, Márton Péter, Faigel Gyula, Janszky József, Patkós András, Kertész János.
9. Az Akadémikusok Gyűlésén megtartott választás alapján levelező tag lett: Erdő Péter, É. Kiss Katalin, Imre László, Fehér M. István, Csépe Valéria, R. Várkonyi Ágnes, Juhász István, Szűcs András, Barnabás Beáta Mária, Mesterházy Ákos, Dóczi Tamás, Ligeti Erzsébet, Oláh Edit, Palkovics László, Péceli Gábor, Cságoly Ferenc, Fülöp Ferenc, Zrínyi Miklós, Horvai György, Szathmáry Eörs, Nagy László, Nusser Zoltán, Lamm Vanda, Korinek László, Csaba László, Bozó László, Trócsányi Zoltán, Fazekas Patrik.
10. Az Akadémikusok Gyűlésén megtartott választás alapján külső tag lett: Köves-Zulauf Thomas, Petőfi Sándor János, Vető Miklós, Németh Sándor, Belák Sándor, Lelley Jan Iván, Jánossy György, Tassonyi Edömér, Vermes István, Makovitzky József, Dusza János, Polónyi István, Hulkó Gábor, Stang Péter, Kozma C. Sára,

Pongor Sándor, Takács László Kristóf, Glant Tibor, Záborszky László, Krausz Ferenc, Forró László, Néda Zoltán, Grenács László.

11. Az Akadémikusok Gyűlésén megtartott választás alapján tiszteleti tag lett: Maehler, Herwig; Gamkrelidzé, Thomas V.; Rédei Károly, Kovac, Dusan; Kahneman, Daniel; Young, Lai Sang; Pedauyé, Ricardo Flores; Arber, Werner; Wiesel, Torsten N.; Hershko, Avram; Riederer, Peter Franz; Wollheim, Claes B.; Chua, Leon Ong; Mang, Herbert A.; Wilamowski, Bogdan M.; Lee, Yuan-Tseh; Oro Giral, Luis Antonio; Wagner, Hildebert; Karger, Barry L.; Haiduc, Ionel; Sakmann, Bert; Jovin, Thomas M.; Hacker, Jörg H.; Pecht, Israel; Nyikolajcsuk, Vitalij Ivanovics; Schiller, Peter H.; Basedow, Jürgen; Weidenfeld, Werner; Dimitrakopoulos, Roussos; Jankovszky, Jerzy Adam; Abrikoszov, Alekszej Alekszejevics.
12. A Közgyűlés az Akadémia 2006. évi tevékenységéről szóló, a kormány számára készült beszámolót elfogadta.
13. A Közgyűlés a 2008. évi költségvetési koncepciót elfogadta és felhatalmazta az Akadémia vezetőit, hogy ennek szellemében folytassák a költségvetési tárgyalásokat.
14. A Közgyűlés a magyar tudomány 2005-2006. évi helyzetéről az Országgyűlés részére készülő tájékoztató tartalmi vázlatát elfogadta.
15. A Közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vette a főtitkár által a társadalmi szervezeteknek 2006. évben nyújtott támogatást.
16. A Közgyűlés a főtitkár beszámolóját elfogadta.
17. Az elnök beszámolóját a Közgyűlés elfogadta.
18. A Közgyűlés az új Jelölőbizottságot a 2010. évi májusi közgyűlésig megbízta. Megbízta továbbá, hogy 2007. szeptemberében kezdje meg a 2008. májusi tisztújító közgyűlésre javaslatok kidolgozását.
19. A Közgyűlés a Doktori Tanács, a Tudományetikai Bizottság, a Felügyelőbizottság, a Vagyonkezelő Kuratórium és az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa mandátumát a következő közgyűlésig meghosszabbítja.
20. A Közgyűlés az akadémiai reform tárgyában az alábbi határozatot hozta:
 - 20.1. A Közgyűlés egyetértően tudomásul veszi az akadémiai reform eddigi lépéseit (az előterjesztés II.–III. része) és támogatja az MTA vezetését ezek folytatásában.
 - 20.2. A Közgyűlés a vitában elfogadott módosításokkal támogatja az akadémiai reform következő lépéseinek (az előterjesztés IV. rész 1. pontja) megvalósítását.
 - 20.3. A Közgyűlés az előterjesztés IV. részének 2. pontjában szereplő (a vitában elfogadott módosításokkal véglegesített) célok képviselőjére ad mandátumot az MTA vezetésének a kutatás-fejlesztés szabályozási környezetének módosításáról szóló tárgyalások során.
 - 20.4. A Közgyűlés az előterjesztés IV. részének 3. pontjában szereplő (a vitában elfogadott módosításokkal véglegesített) elvek érvényesítésével bízza meg az új Akadémiai Törvény alapján összehívandó Alapszabály Módosító Bizottságot.

- 20.5. A Közgyűlési határozat mellékletét képezi a részhatározatok alapján elfogadott akadémiai reformprogram.
21. A Közgyűlés figyelemmel hallgatta meg Hiller István miniszter beszédét.
22. Hiller István miniszter úr kifejtette szándékát, hogy az Akadémia vezetőivel tekintsék át a Magyar Tudományos Akadémiáról és annak működéséről szóló törvényt.
23. A Közgyűlés üdvözlöi a kormány azon szándékát, hogy nem tervezi a felsőoktatás privatizációját.
24. A Közgyűlés támogatja, hogy megfelelő egyeztetések és tárgyalások után az Akadémia hosszabb távra szóló garantált költségvetési támogatást kapjon.
25. A Közgyűlés felkéri az MTA elnökét, hogy együttműködve a Magyar UNESCO Bizottság elnökével tegyen lépéseket a Föld Éve Program kormányzati támogatásának érdekében.

3. AZ MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK VEZETŐI ÉS TAGJAI

3.1. 2002. JÚNIUSÁTÓL VÁLASZTOTT VEZETŐSÉG

Osztályelnök: Horn Péter az MTA rendes tagja (Kaposvári Egyetem 7400 Kaposvár
Guba S. u. 40. T: 06 82 412-613, Fax: 06 82 320 175)

Osztályelnök-helyettes: Németh Tamás az MTA levelező tagja (MTA Talajtani és Ag-
rokémiai Kutatóintézete T/F: 356-4682)

Az Osztály Titkársága

Tudományos titkár: Sárdi Éva az MTA Doktora
(Bp. V. Nádor u. 7. I. 118. T: 411-6310, F: 411-6348,
Budapesti Corvinus Egyetem KTK T: 482-6200/6097)
e-mail: agrar@office.mta.hu

Főelőadó: Szabóné Kosztolányi Zsuzsa
(Bp. V. Nádor u. 7. I. 118. T: 411-6162, F: 411-6348
e-mail: koszti@office.mta.hu)

Ny. tanácsadó: Papp Miklós kandidátus (Bp. V. Nádor u. 7. I. 118. T: 411 6162)

3.2. AZ MTA RENDES ÉS LEVELEZŐ TAGJAI

3.2.1. AZ OSZTÁLY RENDES TAGJAI

Balázs Ervin	Hornok László	Sáringer Gyula
Balázs Sándor	Horváth József	Schmidt János
Csáki Csaba	Király Zoltán	Solymos Rezső
Cselőtei László	Kovács Ferenc	Stefanovits Pál
Dimény Imre	Kurnik Ernő	Tomcsányi Pál
Dudits Dénes	Láng István	Varga János
Harnos Zsolt	Nagy Béla	Várallyay György
Heszky László	Németh Tamás	
Horn Péter	Mészáros János	

3.2.2. AZ OSZTÁLY LEVELEZŐ TAGJAI

Barnabás Beáta	Mátyás Csaba	Kőmíves Tamás
Bedő Zoltán	Mesterházy Ákos	Solti László

3.3. AZ OSZTÁLY KÜLSŐ TAGJAI

Bojkó Miklós (Ukrajna)	Rédei György (USA)
Bornemisza Elemér (Costa-Rica)	Salamon István (Ausztrália)
Dusan Camprag (Szerbia és Montenegró)	Maliga Pál (USA)
Kasztori Rudolf (Horvátország)	Somogyi Árpád (Belgium)
Kosztarab Mihály (USA)	Belák Sándor (Svédország)
Németh Ferenc (Hollandia)	Lellely Iván (Németország)

3.4. AZ OSZTÁLY TISZTELETI TAGJAI

Borlaug, Norman E. (Mexikó)	Pedauyé, Ricardo Flores (Spanyolország)
Boyazoglu, Jean (Olaszország)	Potrykus, Ingo (Svájc)
Brem, Gottfried (Ausztria)	Rott, Rudolf (Németország)
Dakov, Mako (Bulgária)	Rübensam, Eric (Németország)
Ernszt, Lev. K. (Oroszország)	Schönmuth, Georg (Németország)
Johnson, Stanley (USA)	Vrtiak, Otto Jaroslav (Szlovákia)
Kudrna, Karel (Csehország)	van Staden, Johan (Dél-Afrika)
Mac Key, James (Svédország)	Vasil, Indra K. (USA)
Müller, Georg (Németország)	Zawadzki, Saturin (Lengyelország)

3.5. 2004. ÉVBEN ÚJJÁVÁLASZTOTT KÖZGYŰLÉSI DOKTOR

Barna Balázs	Fodor László G.	Pepó Péter
Beke János	Tóth Magdolna	Rajkai Kálmán
Birkás Márta	Hrotkó Károly	Sótonyi Péter
Blaskó Lajos	Mézes Miklós	Szabó Gábor
Csapó János	Nagy Géza	Székely Csaba
Csóka György.	Nábrádi András	Szőcs Gábor
Fenyvesi László	Pauk János	Winkler András

4. AZ MTA AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA ÜLÉSEI, HATÁROZATAI ÉS SZAKMAI ELŐADÁSAI

4.1. AZ OSZTÁLYÜLÉSEK NAPIRENDJEI ÉS HATÁROZATAI

4.1.1. 2007. FEBRUÁR 28. OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tudományos előadás: Gundel János „Takarmányozás és élelmiszerminőség”
2. A legutóbbi osztályülés óta történetek áttekintése
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
4. Egyebek

Határozatok

1. Gundel János előadását a 4.2. pont tartalmazza.
2. Horn Péter akadémikus elsősorban az ez évben elkészítendő új Akadémiai Törvényről szövelt.
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése napirendi pont keretében Dudits Dénes, az MTA rendes tagja, a Mezőgazdasági Biotechnológiai Bizottság elnöke terjesztette elő Fehér Attila az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatának ügyét. A habitus vizsgálat eredménye a Bizottság véleményezése alapján 100%, míg az Osztály tagjainak titkos szavazásáé 84,61% volt.

Papp János, az MTA Doktora a Kertészeti Bizottság elnöke előterjesztése szerint Stefanovitsné Bányai Éva az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát a bizottság 100%-ra értékelte, az Osztály tagjainak titkos szavazása pedig 90,6%.

Szendrő Péter, az MTA Doktora az Agrárműszaki Bizottság elnöke Jóri J. Istvánnak az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát ismertette, hogy az illetékes bizottság a jelölt munkáját 83,33%-ban fogadta el, az Osztály titkos szavazása 58,1%-ra értékelte.

Az Osztály elfogadva az MTA Doktori Tanácsának véleményét, javasolta Ángyán József részére az MTA Doktora címet.

4. Mészáros János akadémikus, az MTA Doktora cím megszerzése követelményrendszerének megújítására összehívott ad hoc bizottság tagja tájékoztatást adott az Osztály tagjainak a bizottság által tudományosnak elfogadott folyóiratok listájáról.

5. Egyebek

- Nagy Bálint: az „Új Magyarország vidékfejlesztési stratégiai terv 2007–2013” címmel elküldte tanulmányát Horn Péter akadémikus, osztályelnök részére azzal, hogy tárgyalja meg az Osztály és véleményezze. Az Osztály úgy határozott, hogy az anyagot elektronikus úton megküldi Várallyay György és Varga Gyula, valamint Szűcs István az MTA Doktorai részére, hogy véleménytervezetet alakítsanak ki.
- Balázs Sándor akadémikus szakmai látogatásra (gombabemutató, zöldségajtatás) hívta meg az Osztály tagjait kihelyezett ülés keretében (Áporka, Bugyi) április 27-re.
- Vizi E. Sz., felkérte az osztályt, hogy a az Akadémiai Jelölő Bizottságba, melynek megbízatása a 2007. májusi közgyűlésen lejár, az osztályról egy akadémikus és egy MTA Doktor személyére tegyen javaslatot, akik az osztályt képviselik.
Erre vonatkozóan döntés nem született, a határozatot elnapolták.
- Az MTA Agrártudományok Osztálya a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriumába az alábbi tagjait delegálta:
 1. Nagy Béla, az MTA rendes tagja (elnök)
 2. Barnabás Beáta, az MTA lev. tagja
 3. Neményi Miklós, az MTA Doktora
 4. Hornok László az MTA lev. tagja
 5. Mesterházy Ákos, az MTA Doktora
 6. Tóth Miklós, az MTA Doktora
 7. Németh Tamás, az MTA lev. tagja
 8. Ördög Vince, a biol. tud.. kandidátusa
 9. Schmidt János, az MTA lev. tagja
 10. Rátky József, az MTA Doktora
 11. Popp József, az MTA Doktora
 12. Tóth László, a mg. tud. Doktora
 13. Udovecz Gábor, az MTA Doktora
 14. Zámboriné Németh Éva, az MTA Doktora
 15. Führer Ernő, a mg. tud. kandidátusa
- Az MTA Gazdasági és Jogtudományi Osztályának elnöke Horn Péter osztályelnökhöz írt levelében arra kérte az Agrártudományok Osztályát, hogy interdiszciplináris jelöltként támogassa Nováky Erzsébet akadémikussá történő jelölését. Ugyancsak interdiszciplináris jelöltként indítaná a Biológiai Tudományok Osztálya Tuba Zoltánt, ehhez kérte a támogatást. Az Osztály állásfoglalása alapján mindkét javasolt személy egyhangú támogatást kapott.

4.1.2. 2007. MÁRCIUS 28. OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tudományos előadás: Csáki Csaba akadémikus „Változó prioritások a világ agrártermelésében”
2. A legutóbbi osztályülés óta történetek áttekintése
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
4. Az Akadémiai Jelölő Bizottságba egy akadémikus és egy doktor személyének megválasztása
5. Eötvös Koszorú Díj adományozása
6. Egyebek

Határozatok

1. Csáki Csaba akadémikus igen időszerű, színvonalas előadását a 4.2. pont tartalmazza.
2. Horn Péter akadémikus osztályelnök véleményezte Kőmíves Tamásnak, az MTA Növényvédelmi Kutatóintézet igazgatójának beszámolóját az MTA agrár kutatóintézeteinek, az MTA reformja keretében történő átszervezéséről. E tárgyban sajnos az MTA vezetése részéről semmilyen előrelépés nem történt.
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése napirendi pont keretében Szendrő Péter, az MTA Doktora az Agrárműszaki Bizottság elnöke Jóri J. Istvánnak az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát előterjesztve ismertette, hogy az illetékes bizottság a jelölt munkáját 100%-ban fogadta el, az Osztály titkos szavazásának eredménye 72,5% volt.

Jolánkai Márton, az MTA Doktora, a Növénytermesztési Bizottság elnöke terjesztette elő Pepó Pál, az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát. A bizottság szavazásának eredménye 94,44%, az osztály titkos szavazásának eredménye 58,1% volt. Az osztály a nyilvános védés bizottság által javasolt személyi összetételében három személyi változtatást javasolt.

4. Az Osztály egyhangúlag egyetértett azzal a javaslattal, hogy az Akadémiai Jelölő Bizottságba az eddigi jelöltek (Kovács Ferenc akadémikus és Berzsényi Zoltán, az MTA Doktora) mandátumát meghosszabbítsák.
5. Eötvös Koszorú Díj adományozásával kapcsolatosan 3 ajánlás érkezett a titkárságra: Loch Jakab, az MTA Doktora személyét Várallyay György, Kuroli Géza, az MTA Doktora személyét Sáringer Gyula, Szendrő Péter, az MTA Doktora személyét Tomcsányi Pál és Dimény Imre akadémikusok ajánlották.

Az Osztály az állásfoglalást elnapolta, mivel az osztályelnöknek egyeztetni kell a Biológiai Tudományok Osztálya és az Orvosi Tudományok Osztálya elnökeivel, mert a három Osztály 2 személyre tehet javaslatot.

6. Egyebek

Németh Tamás osztályelnök-helyettes tájékoztatást adott arról, hogy a közgyűlési doktorképviselők tudományos bizottságok szerinti választása folyamatban van, melyben valamennyi köztestületi tag részt vesz. A választást Tolnai Márton, a KSZI igazgatója vezetésével a Választási Bizottság bonyolítja.

Horn Péter osztályelnök tájékoztatást adott arról, hogy Állami kitüntetések adományozására évente kétszer, március 15-e és augusztus 20-a alkalmából kerül sor. Állásfoglalás született arról, hogy az ehhez rendelkezésre álló űrlapokat a Titkárság e-mailen megküldi az osztálytagoknak.

- A Titkárság valamennyi tudományos bizottságot értesített arról, hogy a 2007. évi **májusi közgyűlésre** hagyományosan megjelenik a közgyűlési programfüzet. Kérte, hogy tudományos bizottságaik tervezett rendezvényeinek programját, annak leírását legkésőbb 2007. március 26-ig elektronikus formátumban a titkárságra megküldeni szíveskedjenek.

4.1.3. 2007. MÁJUS 30. OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tudományos előadás: Kovács Ferenc akadémikus „Marek József akadémikus – Magyar Örökség Díjas”
2. A legutóbbi osztályülés óta történtek áttekintése
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
4. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése
5. Állásfoglalás az Eötvös Koszorú Díj odaítéléséről
6. Egyebek

Határozatok

1. Kovács Ferenc akadémikus előadását Marek Józsefről a 4.2. pont tartalmazza.
2. A májusi Közgyűlésen megválasztott új akadémikusokat köszöntötte az Osztály.

Rendes tag lett Hornok László, Németh Tamás, Schmidt János és Varga János.

Levelező tagokká választották: Barnabás Beátát és Mesterházy Ákóst.

Külső tagok lettek: Belák Sándor, Lelley Iván

Tiszteleti tagok lettek: Ricardo Flores Pedauy

Horn Péter akadémikus, osztályelnök **legutóbbi osztályülés óta** történekről számolt be, Németh Tamás osztályelnök-helyettes pedig az eltelt idő rendezvényeiről adott tájékoztatást.

3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése napirendi pont keretében

Szendrő Péter, az MTA Doktora az Agrárműszaki Bizottság elnöke Beke János az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát előterjesztve ismertette, hogy az illetékes bizottság a jelölt munkáját 100%-ban fogadta el, az Osztály titkos szavazásának eredménye 76,5% volt.

Papp János, az MTA Doktora a Kertészeti Bizottság elnöke előterjesztése szerint Helyes Lajos az MTA Doktora cím elnyerésére beadott pályázatát a bizottság 76,6%-ra értékelte, az Osztály tagjainak titkos szavazása pedig 78,1%.

4. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése napirendi pont keretében

Solymos Rezső, az MTA rendes tagja az Erdészeti Bizottság elnöke előterjesztette Tolvaj László sikeres védés utáni pályázatát. Az Osztály tagjai titkos szavazásának eredménye 88,2% volt.

Horn Péter akadémikus, osztályelnök terjesztette elő Tőzsér János pályázatát, melyet az Osztály tagjai titkos szavazással 73,3%-ra értékelték.

Csáki Csaba, az MTA rendes tagja terjesztette elő Lehota József pályázatát, melyet az Osztály titkos szavazással 92,4%-ra minősített.

5. Az osztály Loch Jakab, az MTA Doktora számára az Eötvös Koszorú Díj odaítélését 83,3%-ban támogatta.

6. Egyebek

- Németh Tamás osztályelnök-helyettes kérte, hogy az „eltűnt”, osztályra vissza nem jutott doktori disszertációkat a bizottsági véleménnyel együtt küldjék vissza, mert a DT már lépéseket fontolgat ebben a kérdésben.
- Heszky akadémikus kérte, hogy az elfogadott minimumkövetelményről szóló listát minden osztálytag kapja meg e-mailen.

4.1.4. 2007. SZEPTEMBER 26. OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tudományos előadás: Kőmíves Tamás akadémikus: „A parlagfű kérdés ma”
2. A legutóbbi osztályülés óta történtek áttekintése
3. Doktori cselekmények bizottsági véleményezése
4. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése
5. Felhívás Szabadalmi Nívódíj adományozására
6. Állásfoglalás Széchenyi Díj adományozására való felterjesztés ügyében
7. Kormánykitüntetésre történő ajánlások
8. Egyebek

Határozatok

1. Kőmíves Tamás időszerű előadása a 4.2. fejezetben olvasható.
2. Osztályülésünkön résztvevő Hámori József akadémikus, az MTA alelnöke, röviden ismertette a még az idén megszülető új akadémiai törvény meghozatalának eljárás módját, melynek lényege, hogy az MTA önálló költségvetési intézmény lesz, tulajdonai pedig magánvagyonként képeznek.

Horn Péter akadémikus, osztályelnök közölte, hogy az Osztály nemrég elhunyt akadémikusának, Kozma Pálnak Gyulaházán, szeptemberben szobrot avattak. A gyulaházi Általános Iskola felvette a község szülöttjének, Dr. Kozma Pálnak, a volt Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem egykori rektorának, a Szőlészeti Tanszék volt tanszékvezetőjének és Gyulaháza díszpolgárának nevét.

Solti László, Varga János és Horn Péter magas szakmai kitüntetésben részesült. (Részletesen a 10., „Személyi hírek” fejezetben).

3. A doktori cselekmények bizottsági véleményezése keretében a Dudits Dénes akadémikus által előterjesztett Kocsy Gábor MTA doktori pályázata a bizottságtól 90%-ot kapott, míg az Osztály titkos szavazásának eredménye 65,7% volt.

Harnos Zsolt és Nagy Béla akadémikusok által előterjesztett Reichart Olivér MTA doktori pályázatát az Osztály további véleményezésre javasolta, majd titkos szavazással 55,2%-ra értékelte.

4. Doktori cselekmények védés utáni véleményezése az alábbiak szerint történt:

Várallyay György akadémikus által előterjesztett Simon László MTA Doktori pályázata a védéskor 91,7%, az Osztály titkos szavazásakor 82,3% értékelést kapott.

Tomcsányi Pál akadémikusnak Tóth Magdolna MTA doktori pályázatára vonatkozó előterjesztését a védéskor 100%-ra, az Osztály titkos szavazásakor 95,8%-ra értékelték.

Cselőtei László akadémikus által előterjesztett Terbe István MTA Doktori pályázata a védéskor 100%, az Osztály titkos szavazásakor 95,8% elismerést érdemelt.

Láng István akadémikus által előterjesztett Faragó Sándor MTA Doktori pályázatára a védéskor 100%, az Osztály titkos szavazásakor 96% értékelést kapott.

5. Az Osztály felhívást tett közzé agrár tárgyú Szabadalmi Nívódíj adományozása céljából. Egy ajánlás érkezett Bedő Zoltán akadémikustól Marton L. Csaba személyére, melyet Dimény Imre akadémikus is támogatott.

6. A Széchenyi Díjra három Széchenyi Díjas akadémikus Káldi Józsefet javasolta.

7. Kormánykitüntetésre (Márc. 15. alkalmából) az Osztály ezúttal egyhangúlag Csizmadia Darab Józsefet ajánlotta.

8. Egyebek

– Az MTA kutatóintézetek igazgatói pályázatának határideje lejárt. A Növényvédelmi Kutatóintézet igazgatói tisztere 4 pályázó van, a Növénytermesztési Kutatóintézet élére egy. A Kutatóintézeti igazgatók pályázatát ügyében az a határozat született, hogy a pályázatokat 3 tagú bizottság bírálja el, melynek megválasztott tagjai Solti László, Solymos Rezső akadémikusok és Székely Csaba, az MTA Doktora. A bírálóknak 2007. október 31-én kell tájékoztatást adniuk kialakított véleményükről.

– Kovács Ferenc akadémikus azzal a kérdéssel fordult az Osztályhoz, hogy a Darányi Ignác díjat az osztály meg akarja-e tartani a jövőben? Az osztálytagok egyhangú igennel válaszoltak.

– Az osztály egyhangúlag megszavazta, hogy a „Kulturflóra” bizottság elnöke a jövőben Heszky László legyen.

– Solymos Rezső akadémikus az október 16-i ünnepségre invitálta az Osztály tagjait.

4.1.5. 2007. NOVEMBER 28. OSZTÁLYÜLÉS

Napirend

1. Tudományos előadás: Király Zoltán akadémikus
„Agroüzemanyag – és/vagy élelmiszertermelés?”
2. A legutóbbi osztályülés óta történetek áttekintése
3. Tájékoztató az Akadémia Vezetőségválasztó Jelölőbizottságának üléseiről, állásfoglalásairól és javaslatkérés az Akadémia vezetőségének személyeire (elnök, főtítkár, alelnök) vonatkozóan
4. Doktori cselekmények védelem utáni véleményezése
5. 2008. évi utazási, különmeghívási és rendezvénytámogatási keretek felosztása
6. Tájékoztató az Osztály Doktori Bizottságának munkájáról
7. Egyebek

Határozatok

1. Király Zoltán előadása a 4.2. fejezetben olvasható.
2. Horn Péter akadémikus beszámolt a november 27-i elnökségi ülésen elhangzottakról.
3. Kovács Ferenc akadémikus tájékoztatást adott az Akadémia Vezetőségválasztó Jelölőbizottságának üléseiről, állásfoglalásairól, majd az Osztály tagjai titkos szavazással személyre szóló javaslatokat adtak.
4. Doktori cselekmények védelem utáni véleményezése.

Dimény Imre akadémikusnak Husti Istvánra vonatkozó MTA Doktori előterjesztésére az Osztály titkos szavazásával 92,2%-os értékelést adott.

Ugyancsak Dimény Imre akadémikus Popp József MTA Doktori pályázatának előterjesztése kapcsán a jelölt 89,6%-os elfogadásban részesült.

Solymos Rezső akadémikusnak Bartha Dénes MTA Doktori ügyének előterjesztése után, azt az Osztály titkos szavazással 87,3%-ra értékelte.

5. 2008. évi utazási, külföldi meghívási és rendezvénytámogatási keretek felosztása megtörtént. Németh Tamás osztályelnök-helyettes javaslata szerint a keret szokásos felosztását az osztály egyhangúlag elfogadta, mely szerint:

Európán kívül	200.000 Ft
Európában	50.000 Ft
Szomszédos országokba	100.000 Ft

6. Németh Tamás akadémikus osztályelnök-helyettes tájékoztatót tartott az Osztály Doktori Bizottságának munkájáról. Ennek keretében bejelentésre került, hogy Hornok László akadémikus a jövőben nem kíván részt venni a bizottság munkájában. Az Osztály egyhangúlag úgy határozott, hogy ezt a feladatot a jövőben Heszky László akadémikus látja el. A Titkárság intézkedik arról, hogy az Osztály honlapján a 2007-ben megújult követelményrendszer szerepeljen.

7. Egyebek

- Solymos Rezső akadémikus, a Könyv és folyóirat Bizottság osztályképviselője tájékoztatást adott arról, hogy a 2008. évi támogatást 7%-kal csökkentették. Az így rendelkezésre álló összeg 6.250.000 Ft. Úgy határoztak, hogy az osztályhoz tartozó Évkönyv („Tájékoztató”) és a tudományos folyóiratok keretén nem történik változtatás, más kiadványokat pedig nem fedez az összeg.
- Heszky László akadémikus tájékoztatta az osztályt a Tápiószelei Génbankkal kapcsolatos tervekről, mely az osztály véleményének kikérése nélkül született. Az osztály felhatalmazta Heszky László akadémikust, hogy véleményét, mint osztályvéleményt megírja, és az, mint Osztály-állásfoglalás kerüljön továbbításra az illetékesekhez
- Király Zoltán 1. pontban írott tudományos előadásával kapcsolatban Solymos Rezső akadémikus előadó ülés megszervezését javasolta. Ezzel kapcsolatban az az állásfoglalás született, hogy 2008. őszén Király Zoltán és Solymos Rezső szervezésében kerüljön megrendezésre a tudományos ülés.

4.2. AZ OSZTÁLYÜLÉSEKEN ELHANGZOTT SZAKMAI ELŐADÁSOK

4.2.1. TAKARMÁNYOZÁS ÉS ÉLELMISZERMINŐSÉG

Gundel János

Egészség és annak megfelelő táplálkozás! Ez a legvalószínűbb kritériuma annak, ahogyan az életminőséget meghatározzuk, és oka annak, hogy a táplálkozás befolyása az egészségre nagyon fontossá válik. Tudva azt, hogy az életkilátások növekednek, ezért sokkal hosszabb ideig szeretnénk fenntartani egészségünket és aktivitásunkat, mint azt őseink tehették. Figyelembe véve ezeket a tényeket, nagyon egyszerűnek tűnik megfelelni a minőségi követelményeknek. Elméletben! Mert a hazai és nemzetközi gyakorlat egészen más! Éppen ezért, amennyiben az előadás címében megadottakkal kívánunk foglalkozni, akkor előbb néhány fogalmat tisztázni kell. Elsőként azt, hogy mit értünk minőségen, ugyanis befolyásolni, módosítani csak olyan dolgokat lehet, amelyeket pontosan ismerünk. Esetünkben nyilvánvalóan az állati eredetű élelmiszerekről van szó, a húsról, a tejről és a tojásról. Az biztos, hogy az élelmiszerek jó minőségének alapvető kritériuma, hogy bármilyen kockázat nélkül elégítse ki a korszerű táplálkozás támasztotta igényeket, mégpedig a nemzeti táplálkozáskultúra mindenkori figyelembevétele mellett.

Az utóbbi másfél évtizedben, a táplálkozástudomány fejlődésének és a fogyasztók egészségtudatos magatartásának kialakulása és megerősödése következtében, egyre fontosabb tulajdonsággá válik az élelmiszerek, közöttük a húsok és húskészítmények, a tej és tejtermékek, a tojás táplálkozásbiológiai értéke (zsírtartalom, zsírsavösszetétel, koleszterintartalom, vitamin- és ásványianyag-tartalom, bioaktív anyagok stb. mennyisége és aránya). Ezen túlmenően, vagyis a termék-előállítás oldaláról pedig, a fenntartható fejlődés környezet-, és állatvédelmi szempontjai, valamint a minőségi tudatosság fokozódása, a nemzeti tradíciók és az eredetvédelem előtérbe kerülése következtében, világszerte nagy figyelem fordul a természetes, illetve az azt közelítő tartásmódokra, továbbá az őshonos állatfajok megismerésére, megőrzésére és nem utolsósorban hasznosítására. A nagy állattartó országok túlnyomó többségében kiemelt, új kutatási téma, a hagyományos tartásmódokkal és állatfajtákkal elérhető táplálkozás-életteni előnyök megállapítása, azok realizálása különleges termékekben, és végül a lakosság széleskörű tájékoztatása.

Kémiai szempontból, minden állati eredetű termék víz+szárazanyag. Ez utóbbiban vannak fehérjék (Nx6,25, ezen belül aminosavak), zsírok (éterrel kivonható anyagok, köztük a zsírsavak), szénhidrátok (cukor, keményítő, rost, stb.), hamuanyagok (makro- és mikroelemek), vitaminok, enzimek, hormonok.

Ezekon kívül, mint minden más élelmiszerben, vannak olyan tulajdonságok, mint az íz, a szag, a szín, a porhanyósság és mások, összességében az élvezeti érték (ami viszont rendkívül szubjektív, hiszen az, akár egyetlen családon belül is, lényegesen különbözhet).

Azt is figyelembe kell venni, hogy a hús egy bizonyos faj/fajta (sertés, marha, juh, nyúl, baromfi) fiatal vagy öreg egyedéből származhat, amelyik lehetett hím (kan, bika, kos, bak, kakas) vagy nőivarú (emse, koca, üsző, tehén, toklyó, anya, jérce, tojó), esetleg ivartalanított (ártány, tinó, ürü, kappan). A tej is többféle lehet, hiszen a tehéntej mellett megjelent már a piacon a juh és a kecsketej is, sőt előrehaladott kísérletek eredményei ismertek már a funkcionális élelmiszerek közé sorolható különleges anyagokat tartalmazó tejről is.

Ezen a körön belül kellene a kívánatos minőséget meghatározni, hangsúlyozva és figyelembe véve azt az alapvető ténytet, miszerint egy élelmiszernak semmiféle az egészre ártalmas anyagot tartalmaznia nem szabad

Egyértelmű, hogy nincs, és nem is lehet, egyetlen, jól körülhatárolható (jó vagy rossz) minőség. A gyakran emlegetett jelszó, amennyiben „az a jó minőség, amelyikért a piacon megfelelő árat lehet elérni”, csak a kérdések újabb özönét indítja el: pl. melyik piacon (ittthon vagy külföldön, és ha ittthon, akkor hol, a vágóhídon, a nagyáruházban vagy kis boltban, a nagyvárosban vagy falun?), és ki a vásárló (a vágóhíd, a kereskedő, a háziasszony, a szakács?). Tehát a válasz nem olyan egyszerű, mint ahogyan az első pillanatban gondolhatnánk.

A nemzetközi és a hazai szakirodalom napjainkban arról szól, hogy nagy hozzáadott értékű, márkázott állati eredetű élelmiszerekre van igénye a fogyasztóknak. Ehhez azonban — különösen hazánkban — kiterjedtebb vertikális integrációra lenne szükség, hogy a kereskedő (de végül is a fogyasztó) igényei nagyobb hangsúllyal jelenhessenek meg egy meghatározott minőségű termék előállításában.

Úgy tűnhet, hogy elmúlt harminc-nyolcvan évben egyetlen könnyen teljesíthető cél volt: csökkenteni az állati test zsírtartalmát (vagyis főként a hátszalonnát), illetve ezzel növelni a relatív színhús arányt.

Változott/változik a zsírosság megítélése is. A történelmi időkben a zsír fogyasztása a gazdagságot, az éhség elkerülésének a lehetőségét jelentette. Az 1950-es években, különböző okok miatt, szinte kíméletlen harc indult az állati eredetű zsiradékok fogyasztása ellen, beleértve ebbe a vajat is.

A tej zsírtartalma, az elmúlt félévszázadban állandó vita tárgya volt. A tehéntartók mindent megtettek mennyiségének növelése érdekében, mert ennek alapján premizálta őket az ipar. Azután egyrészt „vajhegyek” nőttek és jött a kvóta rendszer, valamint egy új feladat, takarmányozási módszerekkel csökkenteni a zsírtartalmat. Másrészt pedig, egy a napjainkra már bebizonyosodott tévedés, egy túlzásba vitt koleszterin elleni fellépés (valamint a margarinipar érdekei) nem csak a vaj, hanem a teljes tej fogyasztásának csökkentését is sürgették.

A zsírtartalom pedig hozzájárul a hús (és sok készítmény) szaftosságához (lédúságához), ezért a zsír teljes eltávolítása nem kívánatos, sőt még a mostani mennyiség további csökkentése sem. A zsírsavaknak döntő szerepe van a húskok ízének kialakításában, minthogy ezek forrásai mind az avas íznek, mind pedig, a sütés közben kialakuló kívánatos íznek

Viszonylag könnyű módosítani a sertészsír zsírsav profilját (különösen a subcutanét) a takarmány zsírsavtartalmának a módosításával (Enesei Dorner, 1925; Ellis és

Isabel, 1926, és azóta sokan mások) növényi olajok vagy halolaj adagolásával, továbbá takarmányok célszerű megválasztásával. Az intramuscularis zsír (márványozottság) kevésbé reagál a takarmány kiegészítésre.

A takarmányozással növelt telítetlen zsírsavhányad tudatában boldogabb a fogyasztó, mert „egészségesebb” húst vásárolhat, azonban ez a hús inkább hajlamos az oxidációra, ami a friss hús avas ízét okozza, illetve sütés közben egy nem kívánatos íz változást idéz elő, azaz a telítetlen zsírsavak mennyiségének emelése nem csak táplálkozás élettani előnyökkel, hanem új kockázatokkal is jár.

A tej zsír- (és fehérje-) tartalmának módosítása, szintén egy minőség befolyásoló folyamat, de ez sem igazán új. Egy 1943-ban megjelent tankönyv (NN, 1943) így ír: „...Zsírban gazdagabb takarmányok etetésével a tej zsírjának mennyiségét nem fokozhatjuk, minőségét azonban már befolyásolhatjuk.”

A tojás sárgájának színe kulcskérdés a fogyasztó döntésekor, bár ez a szín függ az adott ország, vagy terület igényétől, szokásaitól. Figyelmet kell fordítani a pigment anyagok forrására, a színyanyag etetésének hosszára, a karotinoid összetételére, hasznosságának mértékére, stabilitására stb.

Nem tudni, hogy jó-e, de van olyan vélemény, miszerint a fogyasztói igényeknek megfelelő minőség elérésében, a jövőben, nagyobb szerepe lehet a takarmány kiegészítőknek (pl. CLA, E-vitamin stb.), mint az állat fajtajának, de ez (valamint az ún. élelmiszer-kiegészítők) napjaink új, és sokat vitatott problémaköre.

Röviden összefoglalva, három fő gondolat mentén beszélhetünk minőségről.

Az első egy elméleti csoportosítás: a hasznosság (a termék szubjektív tulajdonságai) mint minőség, a termelésfüggő (a termék termeléstechológia szerinti tulajdonságai) minőség, és a termékfüggő (a termék fizikai tulajdonságai) minőség.

A második lehetőség, csoportosítás a termelési lánc több lépcsőjét átfelölő különböző szempontok alapján, például a technológia (tartás, takarmányozás, szállítás, vágás, feldolgozás), a higiéniai megfelelés, a táplálóanyag-tartalom, az élvezeti érték, és nem kevésbé a termelési (állat-jólléti/védelmi) etika szerint.

A harmadik pedig, hogy kinek a számára „minőség”: az állattartó, a vágóhíd, az élelmiszerkereskedő, a háziasszony vagy a táplálkozástudományi szakember részére?

A gyakorlat azonban egész más: a végső felhasználó (pl. a háziasszony, vagy egy szakács) az érzékszerveivel megszerezhető benyomások alapján dönt, míg a termelési lánc különböző fokain, mindig, és csak a következő fokon állók igényei döntenek.

Ezek után feltehető a kérdés: ki fogja megmondani, hogy miként takarmányozzunk, vagy hogy a hús/tej/tojás melyik tulajdonságát próbáljuk meg befolyásolni takarmányozással. Erre a kérdésre jelenleg nincs, vagy alig van válasz, pedig a takarmányozásnak nagyon sok lehetősége van a minőségnek (beleértve a kémiai összetételt) módosítására az adott fajta genetikai képességeinek határain belül.

Minőségi jellemzők, amelyek takarmányozással befolyásolhatók: hús:zsír arány, a hús és a zsír mennyisége, a zsírtartalom zsírsav összetétele, koleszterin tartalom, vitamin és ásványianyag-tartalom, íz és szag, „bio“ minőség, élelmiszerbiztonság.

Minőségi jellemzők, amelyek takarmányozással nem befolyásolhatók: a húsfehérje összetétele, a feldolgozás technológiára visszavezethető hibák, és csak részben az élvezeti

zeti érték (mert az többnyire genetikailag szabályozott, illetve sok tulajdonság összeadódó hatása).

E szinte áttekinthetetlenül nagyszámú, részleteiben és összességében egyaránt a minőséget meghatározó értékelési szempont mindegyike értelmezhető lenne takarmányozási (akár táplálkozás-élettani, akár a gyakorlati takarmányozás) szempontok alapján.

Az élelmiszerbiztonság, mint a jó minőség alapvető feltétele, minimális követelmény, amikor egy élelmiszer – most az állati eredetűek – minőségéről beszélünk. Hangsúlyozni kell azonban, hogy megléte nem garanciája, hanem csak feltétele egy minőségi megfelelésnek.

Az élelmiszerminőség legújabb kategóriáját jelentik az ún. funkcionális élelmiszerek, amelyek természetesen lehetnek állati eredetűek is, és azok előállításában gyakran jut a takarmányozásnak meghatározó szerep.

És amiről nem beszéltünk, hogy mi történik, ha jó minőségű (még nyers) élelmiszerünkkel megérkezünk a konyhába. Sajnos csak remélhetjük, hogy szakácsunk, háziasszonyunk, vagy házigazdánk technológiája nem fogja azt elrontani, mert például egy helytelen sütési móddal (pl. összefüggés a hőkezelés és fehérjék emészthetősége között) ez bizony lehetséges. (Sajnos a konyhatechnikai hatások következményeire nincs, vagy alig van kísérletesen megalapozott adat).

Összefoglalóan megállapítható, hogy sokféle húsminőség létezik, azt sokféle módon lehet takarmányozási módszerekkel befolyásolni, módosítani. Ennek ellenére, a takarmánygyártással, a takarmányozással foglalkozó gyakorlat szinte kilátástalan helyzetben van, mert hiába van tudományos ismeretek birtokában, nagyon sok résztvevős a termelési lánc, bonyolultak az érdekeltségi viszonyok. Amire szükség lenne (egész Európában), az a minőség (takarmány és élelmiszer) tudományosan megalapozott, korrekt, kereskedelmi érdekektől mentes (garantáltan nem bulvár jellegű) kommunikációja az emberekkel. Ezt, a humán és állat táplálkozástudomány képviselőinek együtt, közös véleményt kialakítva, és szintén közösen kellene, valamennyi lehetséges fórumot (tudományost és népszerűsítőt, írott, hang- és képi médiát) kihasználva, hangoztatni.

Sajnos jelenleg nincs válasz arra a kérdésre, hogy miként lehetne a táplálkozástudomány által megfogalmazott, és valóságos fogyasztói igényeket, a termelési lánc valamennyi fokán elismertetni.

Az előadás teljes anyaga elolvasható az Állattenyésztés és Takarmányozás különszámában (2005. 55. évf. 5-14. old.).

4.2.2. VÁLTOZÓ PRIORITÁSOK A VILÁG AGRÁRTERMELÉSÉBEN

Összefoglaló

Csáki Csaba

A világ mezőgazdaságának fejlődése folyamatosan a szakmai elemzés előterében áll, hiszen a világ élelmiszer ellátása, a fejlődő országok szegényeinek sorsa, a fejlett világ mezőgazdasági termelőinek boldogulása szorosan kapcsolódik a globális agrárfejlődési trendekhez és tendenciákhoz. A XXI. század sok tekintetben új korszak kezdetét jelenti a mezőgazdaságban is. A felgyorsult agrártechnológiai és biotechnológiai fejlődés, a globalizáció, a nemzetközi agrárkereskedelem átalakulása, az éleződő szociális feszültségek a világ számos vidéki régiójában messzemenően hatnak a mezőgazdaság működésének feltételeire és változást hoznak gondolkodásunkban is. Az előadás a változó világ körülményei között egy rövid átfogó helyzetértékelés alapján vizsgálta a mezőgazdasággal kapcsolatos új kihívásokat, valamint az ezekből levezethető globális és regionális prioritásokat.

A világ mezőgazdasága az elmúlt 15 évben egyenletesen fejlődött. (De Haan 2005., FAO, 2005.) *Az éves növekedési ütem valamivel meghaladta a 2%-ot* 1990 és 2000 között. A növénytermelés és az állattenyésztés növekedési üteme nagyon közel állt egymáshoz. A világgazdaság felgyorsult fejlődése, a globalizáció messzemenően hat a mezőgazdaságra. A termelés feltételrendszere világszerte gyorsan változik és új kihívásokat támaszt az ágazattal szemben. A változások előadásban elemzett legfontosabb meghatározói: az átalakuló kereslet, a mezőgazdasági termékek újra növekvő relatív árai, az integrált vertikális termékpályák egyre nagyobb jelentősége, a gyorsuló koncentráció az élelmiszer kereskedelemben, az előregedő mezőgazdasági népesség, a súlyosbodó környezeti problémák, és az elkerülhetetlen liberalizáció a nemzetközi piacokon.

A változó feltételrendszer, az erőteljes globalizáció alapvető változásokat és hangsúlyeltolódást eredményezett és még eredményezni fog magában a mezőgazdasági termelésben is. Mindenekelőtt a *mezőgazdasági termelés* (és a mezőgazdasági termelők) *növekvő piac orientáltságát* és az elsődleges mezőgazdasági termelés valamint a piacok közötti kapcsolatok új formáinak kialakulását kell említeni. A változó kereslettel együtt a nemzeti és a nemzetközi mezőgazdasági piacok egyre nagyobb mértékű integrációja valósul meg. Ennek eredményeként a mezőgazdasági termelésben a tradicionális mennyiségi megközelítés helyett a piacra termelés és a jövedelem-centrikusság válik meghatározóvá. A mezőgazdasági termelésben résztvevők is csak a teljes élelmiszer láncban való gondolkodás alapján lehetnek eredményesek. Ezzel együtt a termelés egyre jobban integrálódik nemcsak termékeik piacaihoz, hanem a termelőeszköz-ellátó rendszerekhez is. A mezőgazdasági termelésben tradicionálisan meghatározó emberi munka szerepe is alapvetően átalakul. A termelési folyamat közvetlen tényezője, az emberi munka a fizikai erő helyett mindinkább a termelést szervező és vezető tényezővé válik. Nagyon fontos új vonás – a piaci kapcsolatok erősödésével párhuzamosan – a

termelési méretek gyors növekedése, amely különösen az állattenyésztésben figyelhető meg. A közelmúltban készült elemzések és előrejelzések egyértelművé teszik, hogy nyitott piaci versenyben csak azok a termelők tudnak fennmaradni, akik képesek termelési méreteik számottevő növelésére a baromfi és a sertés szektorban, sőt a tejtermelésben is.

Az agrárközgazdaságtan tradicionális tétele a termelékenység és a gazdaság-méret negatív összefüggése. A kisüzemek hatékonysági előnyét a hagyományos mezőgazdálkodás körülményei között nehéz kétségbe vonni. Egyre inkább *kérdésessé válik, hogy a kisebb méretű családi gazdálkodás képes lesz-e megőrizni ezeket a hatékonysági előnyöket az integrálódó mezőgazdasági piacok körülményei között.* Úgy tűnik, hogy az integrálódó piacokon való részvétel tranzakciós költségei meghaladják a kisebb méretekből eredő hatékonysági előnyöket. Az átalakuló mezőgazdasági piacok tehát a tradicionális gondolkodásunk felülvizsgálatára ösztönöznek és alapvetően új megközelítést igényelnek a kisebb termelők és a családi gazdaságok vonatkozásában. A tapasztalatok szerint csak fokozottabb együttműködés, a piacokon való egységes és szervezett fellépés esetén lesznek képesek a kisebb termelők a tartós fennmaradásra.

Fontos új tendencia *a kedvezőtlen adottságú és marginális földterületek csökkenő versenyképessége.* Az elkövetkező években a mezőgazdasági termelésben – várhatóan – egyre gyakrabban és *mind súlyosabban jelentkeznek a környezeti problémák.*

A változó környezet, a piac és a mezőgazdasági termelés folyamatban lévő átalakulásának tükrében változnak, ill. módosulnak az agártermelés átfogó és regionális prioritásai. A mezőgazdasági termelés fejlődése szempontjából továbbra is az *agrárpolitikai és intézményi környezet* tekinthető az egyik legfontosabb meghatározónak. A szűk nemzeti megközelítést azonban egy szélesebb, a globális hatásokat is figyelembe vevő politika kell, hogy felváltsa.

A tudomány eredményeire épülő gyors technológiai fejlesztés további nagyon lényeges prioritás. A kereslet a nagyértékű, intenzív művelést igénylő kertészeti termékek és az állattenyésztés termékei felé torlódik el, általában egyértelműen nő az igény a biztonságosabb, magasabb minőségű élelmiszerek iránt. A világ mezőgazdaságában olyan termelési eljárások kifejlesztésére van igény, amelyekkel a fajlagos hozamok számottevően növelhetők a környezet károsodása nélkül, a szűkülő természeti erőforrás bázis mellett. Nagyon fontos feladat továbbá a *fenntartható fejlődés követelményeit kielégítő termelési rendszerek* elterjesztése a gyakorlatban.

A mezőgazdasági termelők, *a gazdaságok sokszínűsége jellemző* a világ szinte valamennyi országára. Évek óta folyik a kisüzem-nagyüzem vita, amely gyakran politikai szintérré is terelődik. Hatékony mezőgazdasági termelés különböző méretekben folytatható. A kisüzemnek és a nagyüzemnek egyaránt lehetnek előnyei meghatározott körülmények és emberi feltételek között. Ezért a jövő kihívásaira való felkészülés a gazdaságok sokszínűségének elfogadását igényli az agrárpolitikában. Ennek a talaján viszont differenciált agrárpolitika alkalmazására van szükség, amely nem a kicsiből akar nagyot, vagy a nagyból kicsit csinálni, hanem az egyes gazdaságtípusok sajátosságaihoz igazodó eszközökkel nyújt támogatást. *Az állam és a magánszféra tevékenységének magasabb szintű koordinálása* ugyancsak lényeges prioritás.

Nemcsak a mezőgazdaság van átalakulóban, hanem a környező gazdaság is. Nagyon fontos a *mezőgazdaság és a vidék új típusú szintézisének létrehozása*, amelyben a mezőgazdasági termelés és a vidék nem mezőgazdasági jellegű gazdasága szerves egységet alkot. Ebben a keretben felértékelődik a helyi kezdeményezések és a kis közösségek szerepe, összekapcsolva a vidéki életfeltételek általános javítására, a vidék felzárkóztatására irányuló törekvésekkel.

A mezőgazdaság hosszú távú fejlődésének alapfeltétele a *vidéki fizikai és szociális infrastruktúra kiemelt fejlesztése*. Nemzetközi vizsgálatok szerint különösen a világ fejletlenebb régióiban az úthálózat fejlesztése és bővítése egyben az egyik legfontosabb mezőgazdasági célú beruházás is. A tudás és a szakismeretek szerepének előtérbe kerülése a mezőgazdaságban a vidéki oktatás fontosságára irányítja a figyelmet. Egészében tehát a jövő mezőgazdasága elválaszthatatlanul összefügg a vidéki infrastruktúra és oktatás fejlődésével és enélkül nehezen képzelhető el.

Sajátos prioritások érvényesülnek a túltermelés gondjaival küszködő *fejlett országokban*. Itt a mezőgazdaság multifunkcionalitása, a mezőgazdasághoz kötődő nem tradicionális területek, mint a biodiverzitás, agroturizmus, a bioenergia-termelés alternatívái képezik az előttünk álló időszak sajátos problémáit. Továbbra is rendkívül fontos az agrárpolitika változása. Egyrészt végbe kell menjen a nemzetközi piacokat súlyosan torzító nemzeti támogatási rendszerek reformja, másrészt viszont fel kell készíteni a fejlett országok mezőgazdasági termelőit az elkerülhetetlennek látszó piaci liberalizáció által teremtett új körülményekhez való alkalmazkodásra.

4.2.3. MAREK JÓZSEF

Kovács Ferenc

Marek József akadémikus a közelmúltban „Magyar Örökség Díjas” lett. Neve a földgolyó minden kontinensén ismert. Bölcsészdoktor, állatorvosprofesszor, az állatorvosi belgyógyászat és klinikai diagnosztika alapítója, nemzetközi iskolateremtője, a Magyar Felsőház tagja, a Magyar Tudományos Akadémia tagja és tb. tagja, az MTA III. Osztály (matematika-természettudomány) elnöke, a második világháborút követően a Biológiai és Agrártudományok Osztályának elnöke, az Agrártudományok Osztályának alapítója, haláláig elnöke.

Marek József 1868. március 19-én született Vágszerdahelyen, Nyitra megyében, egyszerű földműves családból. Nagyszombatban tett érettségi vizsgát 1888-ban „színjeles” eredménnyel. 1892. november 5-én kapott állatorvosi oklevelet, „kitűnő” jelzéssel. Ösztöndíjjal került a Berni Egyetem Filozófiai Karára, ahol 1898-ban „summa cum laude” minősítéssel bölcsészdoktorrá avatták. Ezt követően beiratkozott a bécsi egyetem orvos karára, ahol – rendkívüli hallgatói minőségben – belklinikai diagnosztikát hallgatott. A Budapesti Állatorvosi Főiskolára 1901-ben nevezték ki ny.r. tanárrá és megbízták a belklinika vezetésével.

Itt bontakozhattak ki közel négy évtizeden át mindazok a képességek, melyeket génjeiben hordozott, melyek termékei túllépték a határokat, és meghódították a világot. E hódítás fegyverei: a nagy tudás, a munka szeretete, a puritán keresztény erkölcsi világszemlélet, az etikus példamutatás és a személyéből sugárzó szeretet voltak. Azt a belső tüzet, amely őt szakadatlan munkára tette képessé, a munkatársaira és tanítványaira is igyekezett átvinni. A világhírű tudós kiváló pedagógus volt. Személyiségét illetően a keresztény szellemet nemcsak szívében hordta, de cselekedeteiben valósította meg.

Tudományos előrehaladásának alapja a kiváló megfigyelő-, analizáló-, szintetizáló és következtető képessége volt, amely egyedülálló precizitással és intuícióval párosult. Sokrétű munkásságából, a világon elsőként megállapított eredményei közül is kiemelendő: a csirkék neurolymphomatosisának felismerése (a későbbi „Marek-betegség”), mellyel a kísérletes onkológia nemzetközi úttörőjévé vált, és örökre beírta nevét az orvostudomány történetébe is. A világon elsőként bontotta fel oktani tényezőkre a lovak ún. „kólikás betegségeit”, elsőként tárta fel a légzési zörejek és a kopogtatási hangok fizikai feltételeit, kétkötetes német nyelvű monográfiában tette közzé munkatársaival az angolok oktatását, biokémiai folyamatait és körfejlődését. A májmételykór ellen csodás gyógyszert nyújtott, mellyel az állattenyésztés két évszázados csapását szüntette meg.

Kutatási eredményeinek nagy részét a német nyelvű belgyógyászatának sorban megjelenő, újabb kiadásaiba dolgozta be. Nincs a tudományterületen még egy olyan, magyar szerzőktől való tudományos mű, amely idegen nyelven annyi kiadást ért volna meg, s amelyet minden világnyelvre lefordítottak volna. Hutyra Ferencsel írt: „Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere” könyv 11 német, 2 angol, 3 amerikai-angol, 2 spanyol, 4 orosz nyelvű kiadáson kívül, megjelent még szerb, olasz, len-

gyel, török és kínai nyelven is. Német nyelvű klinikai diagnosztikai könyvét négy alkalommal adták ki.

Tudományos teljesítményének elismerését jelzi a „Ferenc József rend” tisztikeresztje, a „Magyar Érdemkereszt”, a „Polgári Hadi Érdemkereszt” elnyerése mellett az is, hogy az elsők között kapta meg a „Kossuth-díj” aranykoszorúját (1949). Hat egyetem fogadta honoris causa doktorává, hét külföldi szakmai tudományos testületnek, intézménynek volt tiszteletbeli tagja.

Életét mégsem az tette gazdaggá, amit kapott, hanem az, amit adott. Szavaival élve: „Örömet és megnyugvást jelent az a tudat, hogy nem éltem hiába, hanem a Gondviselés rendelkezése folytán... résztvehettem szeretett hazánk érdekében előmozdításában”. A magyar nemzet nagy fia 1952. szeptember 7-én hunyt el. Halála után az Alma Mater szomszédságában utcát neveztek el róla.

4.2.4. A PARLAGFŰ-KÉRDÉS MA

Kőmíves Tamás

Az előadás a parlagfűvel (*Ambrosia artemisiifolia*) kapcsolatos kutatások legújabb eredményeit tekintette át, és ismertette azt a védekezési koncepciót, amit Reisinger Péter professzorral (Nyugat-Magyarországi Egyetem, Növényvédelmi Tanszék) közösen dolgoztunk ki.

A parlagfű veszélyes gyomnövény, jelentősége és károkozása a gyomnövényekre általánosan jellemző kártételeken (területfoglalás, víz és tápanyag felhasználás, stb.) túlmenően humán-egészségügyi vonatkozásban is jelentős. Óvatos becslések szerint a gyomnövények virágporától származó légúti allergiában szenvedő betegek száma Magyarországon meghaladja a 700 ezer főt. A betegek gyógyítása és a kapcsolódó kár nagysága meghaladja az évi 30 milliárd forintot.

A parlagfű elleni védekezés hatástalansága nemcsak a magyar lakosságra jelent veszélyt, hanem kedvezőtlenül befolyásolhatja Magyarország nemzetközi megítélését, emiatt lényegesen csökkenhet az idegenforgalom és a táj – kulturálatlansága miatt – elveszítheti vonzerejét.

Az európai pollenfigyelő rendszerek világhálón is megjelent adatai szerint Európában a Kárpát-medencében található a nyári-nyárvégi időszakban a legmagasabb parlagfű pollenkoncentráció.

A csaknem két évtizede országszerte, változó területi elhelyezkedésben és intenzitással folyó, önkéntes parlagfű-mentesítési programok jellemzője, hogy többnyire területi koordináció nélkül, a már kialakult fertőzést igyekeznek megszüntetni, sok esetben elkésztetten és nem hatékony módon. A számos jószándékú kezdeményezés és kitartó munka ellenére a helyzet nem javult lényegesen, és összefüggő parlagfű állományok alakultak ki – elsősorban a mezőgazdasági területeken.

A parlagfű helyfoglalása a mezőgazdaságilag művelt területeinken eléri az 5%-ot, ami annyit jelent, hogy kb. 225 ezer hektáron parlagfű terem, ami egy kisebb megyéni szántóterülettel ér fel. Hektáronként 150 ezer forint átlagos növénytermelési értékkel számolva Magyarországon évente a parlagfű által okozott terméskiesés 34 milliárd forintra rúg. Ez a számadat arra a következtetésre juttatja a szakembereket, hogy a mezőgazdaságot érintő kár enyhítése céljából is kiemelten szükséges a gyomnövény elleni védekezéssel foglalkozni.

A parlagfű probléma további megoldatlansága az ország számára számos kockázati tényezőt rejt magában. Ilyen pl. a parlagfű mag/termés szennyezettség miatt növényi export tételeink egy részének kizárása. Európai mezőgazdasági szakértők köreiben – lengyel és francia kezdeményezésre – időnként felvetődik a parlagfű karantén listára való felvétele. Ez amennyiben bekövetkezik, nagymértékben leszűkítheti mezőgazdasági növényi exportunk lehetőségeit.

A parlagfű csaknem minden szántóföldi kultúrában előfordul. Fő megjelenési területe a napraforgó, mert ennek a növénynek a jelenlegi vegyszeres gyomirtási technológiai nem teszi lehetővé a gyomfaj teljes kipusztítását. A vetés után-keelés előtt (pree-

mergensen) alkalmazott gyomirtási módszerek kedvező hatáskifejlődéséhez 20–30 mm csapadékra van szükség, amit a szárazságra hajló tavaszi időjárásunkban bizonytalan-sági tényezőként kell tudomásul vennünk. Megoldást jelenthetnének az ún. posztemergens (kikelt állományban végrehajtható) gyomirtási technológiák, azonban igazán megbízható megoldások mind a mai napig nem születtek. A napraforgóban tömegesen kicsírázott parlagfű együtt nő a kultúrnövényvel, azonban a napraforgó a virágzása idején befejezi hosszirányú növekedését. Ekkor, a parlagfű porzós virágzatai a napraforgó növényállománya fölé nőnek és akadálytalanul bocsátják ki a pollent.

A parlagfű a sűrű vetésű kultúrákban a vegetáció idején alig fordul elő. Gyakorlati megfigyeléseink szerint egyáltalán nem tenyészik a káposztarepce területeken és annak tarlóján sem. Az őszi és a tavaszi kalászos gabonákban – melyek együttes területe akár 1,5 millió hektár is lehet – nem jelent veszélyt a vegetáció ideje alatt. Az érés előtti levélszáradással egyidőben csírázik és az aratásra 5–15 cm magasságot ér el. Az aratás során a betakarító-gép vágószerkezete a hajtáscsúcsot levágja, ezzel oldalhajtások fejlesztésére készíti.

A gyomnövény felderítése szempontjából fő szempontként kell figyelembe venni azt, hogy a gazdálkodók a napraforgó táblákba az esetek nagy részében őszi kalászos gabonát vetnek és emiatt a beérett parlagfű magvak a következő évi tarlón kikelhetnek.

Számos gyakorlati megfigyelés szerint a parlagfű a táblaszéleken nagy tömegben tenyészik. Ennek okát nem teljesen ismerjük. A jelenséget okozhatja technológiai felületesség is, mégpedig az, hogy a gyomirtó szeres kezelés nem a tábla széléig történik. Más irányú vizsgálataink szerint a talaj tömörödöttsége és a parlagfű csírázási tulajdonságai között szoros összefüggés tapasztalható.

A parlagfű a szántóföldi növények közül alig található meg lucernában és más évelő, szántóföldi kultúrában.

Tanulságos és érdekes az a megfigyelés, mely szerint a parlagfű a gyomirtó szermentes, ún. öko-gazdálkodásban, még napraforgóban sem jelentős az előfordulása. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy a vegyes, fajokban gazdag gyomflóra intraspecifikus kompetíciója révén nem tud állományt létrehozni.

A parlagfű nem jellemzően alkot társulást gyepterületeken, erdőben és gondozott, de nem mezőgazdasági célra hasznosított területeken.

A parlagon hagyott területen a művelés alól történő kivonás utáni első évben a parlagfű tömegesen fordul elő, az ezt követő időszakban a gyomtársulások átalakulása során nem vezető faj a területen.

A mezőgazdaságban általánosan alkalmazott kémiai gyomirtás korszerű módszereinek ellenére a gyomnövény agresszív elterjedésének területe fokozatosan növekedett és az utóbbi évtizedekben már megfigyelhető lakott környezetünk közvetlen közelében is.

A parlagfű az ember lakókörnyezetébe többféle módon juthat. Legáltalánosabb eset az, amikor a városok és falvak terjeszkedésével a korábbi mezőgazdasági területeken létesül lakótelep. Az építkezések előtt felhagynak a mezőgazdasági termeléssel, a területek kimérése, közművesítése és egyéb előkészítési és az építési munkák miatt a terület időlegesen parlagon van, vagy a talajt csak részben mozgatják. Ez az állapot kiváló a parlagfű számára és az ún. építési telkeken alakulnak ki azok a városszéli góccok, amelyeket a civil szervezetek felderítenek.

A parlagfű termését, magját, a napraforgó maggal és más madáreleséggel is behurcoljuk a lakott területekre. Gyakran a kereskedelmi virágföld is szennyezett parlagfűvel.

Nagy mennyiségű parlagfű kerülhet a városokba a termőföld-szállítás által, amikor azt parkok létesítésére, utak rézsűjének kialakítására használják.

A parlagfű magja szél által nem terjed, mert nem rendelkezik repítő készülékkel. Nagy távolságokra a növényi termék-kereskedelemmel és talajszállítással jut el. Gazdaságon, vagy táblán belüli terjedése kombájnnal, egyéb mezőgazdasági gépekkel, esetleg ellenőrizetlen vetőmag használata során történhet.

Új stratégiai terv

A stratégiai terv újszerűsége, hogy a nagy pollenkibocsátó, mezőgazdasági területek parlagfű mentesítésére összpontosít, mivel a légköri parlagfű pollen-koncentráció 80%-a ezekről a területekről származik. A szakértői munkacsoport olyan eljárásokat fejleszt ki, majd alkalmaz, amelyek a legmagasabb szintű tudományos és technikai háttérrel támaszkodnak, és segítségükkel a parlagfű fertőzöttség radikálisan visszaszorítható.

A probléma megoldása elsősorban gyomszabályozási feladat, amely számos ökológiai, területhasznosítási, társadalmi tényezőtől függ. Ennek megfelelően a terv fontos eleme, hogy a vegetáció megindulása előtt haladéktalanul meg kell kezdeni: a feladatok prioritásának, időbeli ütemezésének, eszközigényének, a végrehajtásban résztvevők körének és felelősségének az új stratégiai tervhez rendelt részletes feladatterv kidolgozását.

A program szakszerű végrehajtásától tendenciaszerű és látványos javulás várható, középtávon prognosztizálható a mentesítésnek az a foka, amely nem okoz károkat a mezőgazdaságban és a levegő pollentartalmát a megengedett szintre csökkenti.

Az új stratégia általános célkitűzései

Herbológia és gyomszabályozás területén

A parlagfű elleni integrált védekezési stratégia új eleme, hogy a mentesítési program a benne résztvevők fokozott integrációján alapul és a megelőzésre épül. Az integrált védekezési program alkalmazza mindazon módszereket, amelyek a gyomnövény biológiájával, ökológiájával, elterjedésével, előrejelzésével, vegyszermentes és vegyszeres védekezési technológiáival állnak kapcsolatban.

A mezőgazdaságilag hasznosított területeken

Az új stratégia meghatározó eleme a preventív módszerek sikeres alkalmazása, és a parlagfű csírázó, ill. fiatal egyedeinek megsemmisítése, a védekezési technológiák továbbfejlesztése, és új, környezetkímélő megoldások kidolgozása.

Különösen a napraforgót termesztő területeken olyan fajtatechnológiákat kell a gazdálkodóknak kifejleszteni és átadni, amellyel a parlagfű nagy biztonsággal kiirtható. Ilyen lehet például a herbicidrezisztenciára alapozott eljárás.

Nagyobb hangsúlyt kell fordítani a földhasználat és területtervezés során a parlagfű további terjedésének és szaporodásának megakadályozására (pl. birtokrendezés),

A parlagfű elleni védekezési program eredményei pozitívan hatnak és pótlólagos ráfordítások nélkül, egyidejűleg javítják a ma még általánosan rossz hazai gyomossági helyzetképet.

A nem mezőgazdaságilag hasznosított területeken

A parlagfű elleni védekezési technológiák fejlesztésének irányát is módosítani szükséges. Az eddigi, főként mechanikai úton végzett védekezési módszerek mellett (pl. a kaszálás) a termikus eljárásokat és a környezetre kevésbé ártalmas herbicid hatóanyagokkal történő védekezés módszereit is alkalmazni kell, mert ezek a gyomnövény egyedek teljes elpusztítását eredményezik.

4.2.5. AGROÜZEMANYAG ÉS/VAGY ÉLELMISZERTERMELÉS?

Király Zoltán

Várt vagy nem várt jelentős változások

Az utóbbi néhány évben a világgazdaságban jelentős és hirtelen változások következtek be: (1) Igen nagymértékben megnövekedett az *energia-igény*, elsősorban a hajtóanyag-igény, mégpedig amiatt, hogy Kína és India, valamint több keleti ország rá tudott térni az általános gépkocsi használatra, mind a személyszállításban, mind az árutranszportban. (2) Ugyanezekben az országokban hirtelen megnövekedett az *életszínvonal*, és emiatt fokozódott az *élelmiszerigény*. Ismertté vált a búzakenyér és sütemény, nagymértékben megnövekedett a húsfogyasztás. A nagyvárosokba irányuló migráció ezeket a változásokat még tovább fokozta. Természetesen nemcsak az élelmiszerigény fokozódott, hanem a *takarmány-felhasználás* is. (3) A harmadik változás már jó ideje folyamatosan tart: a *termőföld* évről évre csökken az ipartelepke, városok terjeszkedése és a közutak létesítése miatt, a *világ népessége* viszont igen nagymértékben gyarapodik.

Fokozott igény a keményítőt és cellulózt termelő növények és az olajnövények iránt

A szűkös termőföld, a megnövekedett élelmiszer- és takarmányigény, valamint a fokozódó hajtóanyagigény új problémákat vet fel, és új megoldások vannak születőben. A vészesnek tűnő hajtóanyag-igényt egyes országok úgy kívánják enyhíteni, hogy kőolajtermékek helyett etilalkoholt (etanolt) ill. diesel-olaj helyett növényi olajokat (pálmaolaj, repce és napraforgó-olaj) tesznek a motorokba, legtöbbször csak 10–20%-os mennyiségben. Ezzel a pillanatnyi hajtóanyag-hiány ugyan csökkenthető, de az élelmiszer- és takarmánytermeléshez szükséges termőföld mennyisége is csökken, méghozzá nem várt gyorsasággal. Érdemes megfontolni azt, hogy Henry Ford első autótípusaiban alkohol volt a hajtóanyag és Joseph Diesel motorját mogyoróolajjal hajtották. Csak később vált nyilvánvalóvá, hogy a kőolajtermékek sokkal olcsóbban jobb hatást biztosítottak. Az is érdekesnek tűnik, hogy 2007-ben az indianapolisi autóversenyek során a 670 lóerős kategóriában olyan autó lett az első, amelyet kukoricából előállított bioetanollal hajtottak.

- (1) *Bioetanol* elvileg könnyen erjeszhető cukorból (pl. a cukornád termékéből) vagy keményítőből ill. cellulózból (kukorica, valamilyen nagytermetű energianövény, hulladék faanyag). A keményítő és a cellulóz poliszaccharid, amelyeket az alkoholos fermentáció előtt le kell bontani egyszerű cukrokra.
- (2) *Biodiesel*nek lehet nevezni azokat a növényi olajokat, amelyeket nagy mennyiségben állíthatunk elő szántóföldön. Ilyen elsősorban az olajpálma, a repce, napraforgó stb.

Az agroüzemanyag-termelés előnyei

- Ha az agroüzemanyagok termelésére jelentős termőföldterületet kivonunk az élelmiszer- ill. takarmánytermelésből, ez azzal jár, hogy a gazdaságilag fejlett államokban megszűnik a *túltermelés*.
- Ennek következtében a *parlagföldek* újra hasznosulhatnak.
- A *gazdák jövedelme* növekedhet, hiszen a termőföldhiány és a nagyfokú élelmiszer- ill. takarmányigény miatt az árak jelentősen növekedhetnek.
- Mindezek következtében a *vidék* biztosabban fog fejlődni. A falvak elnéptelenedése csökken vagy megszűnik.
- A „*benzin-korszak*” meghosszabbodik. Ebben az esetben azonban fel lehet vetni azt, hogy ez a látszólagos előny valójában hátrányt is jelenthet a jövőben.
- Az azonban kétségtelen, hogy a *környezetet* az agroüzemanyagok kevésbé károsítják, mint a kőolajtermékek.

Hátrányok

- Az élelmiszer-drágulás előnyös lehet a gazdák, farmerek számára, de hátrányt jelent a nagyközönség számára, hiszen a jövedelem jelentősen nagyobb részét kell majd élelmiszerekre fordítani, mint azelőtt. Tekintve, hogy a verseny a földért és vízért máris világ-jelenséggé vált, biztosra lehet venni az *élelmiszer- és takarmány-drágulást*. Figyelmeztető példa a mexikói tortilla óriási mértékű drágulása. Ez a kukoricából készült népi eledel központi jelentőségű a népélelmezésben. Újabb példátlan módon maximálni kényszerült a tortilla árát a mexikói kormány, pedig ott elvileg „piacgazdaság” és „szabad kereskedelem” van. A washingtoni Food Policy Research Institute szerint, valahányszor 1%-kal emelkedik az élelmiszerek ára, 16 millió ember táplálkozása válik elégtelenné ill. bizonytalaná. Ez azt jelenti, hogy egy 20–30%-os tartós áremelkedés súlyos éhínséghez vezethet!
- A nyugati államok és Brazília a közeljövőben 10–20%-os etanolarányt kíván létrehozni az autók üzemanyagában. Ezt a tervet csak úgy lehet realizálni, ha igen *nagy területeket kivonunk* az élelmiszer- és takarmánytermelésből. Mind Európában, mind Amerikában a *termőföld elképezhetetlenül nagy részét* kellene agroüzemanyag-termelésre fordítani. Európa termőföldjeinek 70%-át kellene erre a célra átállítani. Brazíliában jelenleg az agroüzemanyag termelésre szánt termőterület eléri a UK és a Benelux államok összterületét. Brazília a cukornád termesztését ötször olyan nagy termőterületen kívánja a jövőben folytatni, mint eddig. Kérdéses azonban az, hogy ezt a nagy területet mennyire lehet biztosítani eddigi kultúra alá nem vont földterületekből?
- Az előző probléma felveti két veszélyes megoldás lehetőségét:
(1) Félő, hogy a hiányzó földterületet, amelyet a jövőben agroüzemanyag-termelésre fordítanak, az *erdőtirtás* fokozásával biztosítják majd. Riasztó, rossz pél-

dát mutatott Malajzia és Indonézia, ahol óriási trópusi erdőirtás következett be részben az olajpálma-telepítések miatt. Indonéziában egy bő évtized múlva az olajpálma ültetvények akkora területet foglalnak majd el, mint Anglia és Wales összterülete. A vezető olajpálma-termelő Malajzia már elvesztette trópusi erdeinek 87%-át!

- (2) Félő, hogy a jövőben a harmadik világ családi törpegazdaságait az „agribusiness” összevásárolja, nagyüzemesíti és megszervezi a jövedelmező de *nem fenntartható növénytermesztést* az agroüzemanyagok előállítására (a fejlett államok igényeinek kielégítésére). A stabilis családi gazdaságok ki fognak szorulni a termelésből és a piacról is. Az agrár-népesség minimálbéres bér munkássá válik, hiszen a világcégek nem altruisták, hanem durván profit-orientáltak!
- A világcégek soha nem látott *központosítást* igyekeznek végrehajtani. Egy vagy kevés kézbe kerül a kőolaj- és autóipar, a gabona- és olajnövény-termelés ill. kereskedelem és kutatás is. E tekintetben már láthatók a világcégek központosítási törekvései, beleértve a tudományos kutatást is.

Új agroüzemanyag nagyhatalmak

- Ami a bioetanol-termelést illeti, *Brazília* és az *USA* máris nagyhatalomnak számítanak. A 2007. évben Bush amerikai elnök délamerikai körútja keretében ajánlatot tett Lula da Silva brazil elnöknek, hogy működjenek együtt, és váljanak uralkodó nagyhatalmakká a bioetanol előállításban.
- A másik nagyhatalom-kettős *Malajzia* és *Indonézia*, mégpedig a pálmaolaj-produkcióban. Az összes olajnövény közül a pálmaolaj a legalkalmasabb biodieszel előállítására, mert a leghatásosabb és a leginkább környezetkímélő. Ezzel szemben nagy kérdés, hogy az olajpálmatermesztés monokultúrában meddig tartható fenn, és hogy az óriási területen művelt olajpálma az adott környezetre milyen hatással lesz?

A sikeres kutatás áttörést ígér az energia-ellátásban

- A szakértők megegyeznek abban, hogy az igazi áttörés a bioetanol termelésben akkor fog bekövetkezni, ha a *cellulózból*, vagyis a hulladék növényi maradványokból és a faanyagból is sikerülne etanolt erjeszteni. Ehhez azonban tudni kellene azt, hogy a poliszacharid cellulózt hogyan lehet gazdaságosan cukrokká bontani, és kierjeszteni alkohollá. A cellulóz gazdaságos lebontása azonban nincs megoldva, csupán kezdeti eredmények állnak rendelkezésre, olykor titkos formában. A ligninbontás lehetőségéről sem tudunk eleget. 2009-re állítólag nyilvánosságra kerülnek majd a sikeres cellulózbontás első adatai, mert a világcégek kutatólaboratóriumai lázasan dolgoznak ezen a témán.

- Az a tény azonban már régen ismert, hogy a 2. világháború alatt Guadalcanal térségében az amerikai katonák ruháját, sátraikat és csizmáikat is „megette” egy ismeretlen gomba. A gomba kiirtására egy katonai mikrobiológus megbízást is kapott. Ő azonban arra is kíváncsi volt, hogy ez a „jungle rot” gomba milyen enzimekkel bontja le az említett anyagokat cukrokká, amelyekből táplálkozni tud. Az amerikai energiaügyi minisztérium egyik szakértője tudni véli, hogy az USA-ban eddig több, mint egy milliárd dollárt költöttek a szóbanforgó gombaezimek hatásának tanulmányozására. Valamilyen hasznos eredmény hatvan évi kutatás után joggal remélhető (de nem követelhető).
- Egy másik világcég azon dolgozik, hogy a *Zymomonas mobilis* baktériumot, amely etanolt képes erjeszteni cukorból, biotechnológiailag úgy módosítsa, hogy az képes legyen a kukoricából származó szőlőcukrot és a cellulózból származó xilózt is etanollá erjeszteni.
- Rendkívül érdekesek azok a kísérletek is, amelyeket gazdag cégek kutatói a természetekkel kapcsolatban folytatnak. A *termeszek*, mint ismeretes, megtámadják a faanyagokat, amelyekből táplálkozni képesek. Bizonyos természetes fajok emésztőrendszerében olyan baktériumokat találtak, amelyek rendkívül hatásos módon képesek a cellulózt és egyéb növényi alkotórészeket is cukrokká bontani. Újabban nemcsak a baktériumokat azonosították, hanem azokat a géneket is, amelyek ezekben a mikroorganizmusokban a lebontó enzimek szintézisét kódolják. Fel lehet tételezni, hogy genetikai manipulálással a szóbanforgó hasznos géneket jól tenyészthető és jól fermentáló egyéb mikróbákba is át lehet transzformálni, és a cellulózbontást (faanyagbontást) eredményesebbé lehet tenni. Nyilván további titkosított kutatások, főleg molekuláris biológiai kutatások is, folyamatban vannak, amelyek eredményei eddig el nem képzelt áttörést jelenthetnek a cellulózbontásban.
- Talán itt lehet megemlíteni azt is, hogy Oláh György Nobel-Díjas kémikus nem etanolt, hanem *metanolt* szándékozik gazdaságosan, de *kémiai úton* szintetizálni, amely feleslegessé tenné az agroüzemanyagot produkáló növények termelését, és megőrizné az agrárterületeket élelmiszer és takarmánytermelés céljára. Az azonban egyelőre kérdéses, hogy hogyan lehet széndioxidból és hidrogénből metanolt szintetizálni úgy, hogy a szintézishez felhasznált energia ne legyen több, mint a metanolból kinyerhető energia?

5. AZ OSZTÁLY TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGAINAK ÜLÉSEI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI

5.1. AGRÁR-KÖZGAZDASÁGI BIZOTTSÁG

Albizottságok megnevezése: Agrármarketing és élelmiszergazdasági logisztikai Albi-
bizottság; Munka- és vezetéstudományi Munkabizottság

5.1.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.1.1.1. 2007. január 23.

Napirend

1. Az Agrár-közgazdasági Bizottság 2007. évre vonatkozó munkatervének elfogadása

Határozat

A hozzászólásokat és javaslatokat követően a Bizottság a következőkben ismertetett munkatervet fogadta el.

A Bizottság 2007. évi munkaterve

2007. január

1. Az Agrár-közgazdasági Bizottság 2007. évi munkatervének elfogadása
Előadó: *Szűcs István*

2. Egyéb ügyek
Előadó: *Szűcs István*

2007. február

1. A többkötetes Handbook of Agricultural Economics című, angol nyelvű agrár-
gazdasági kézikönyv megvitatása
Előadók: Agrártermelés: *Mészáros Sándor*
Marketing: *Lehota József*
Mezőgazdaság és külső kapcsolatai: *Forgács Csaba, Szabó Gábor,*
Mezőgazdaság és élelmiszeripar: *Benet Iván, Popp József*

2. A „Kutatásmódszertan” c. könyv megvitatása

Előadó: *Mészáros Sándor*

Felkért hozzászólók: *Csáki Csaba*

Ertsey Imre

Szűcs István

3. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

2007. április

1. Az agrárgazdasági kutatások hatékonysága az ágazat előtt álló feladatok szempontjából

Előadó: *Szűcs István*

2. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

2007. október

1. A magyar agrárgazdaság jövőképe a KAP felülvizsgálata tükrében

Előadó: *Csáki Csaba*

Udovecz Gábor

2. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

Nagyrendezvény

2007. szeptember 6–8. Budapest, IAAE-EAAE Seminar

Agricultural Economics and Transition: „What was expected, what we observed, the lessons learned.”

5.1.1.1. 2007. március 29.

Napirend

1. A többkötetes Handbook of Agricultural Economics című, angol nyelvű agrárgazdasági kézikönyv megvitatása

Előadók: *Mészáros Sándor*

Lehota József

Forgács Csaba

Mészáros Sándor ismertetőjében a könyv szerkezeti felépítésén túl ismertette a könyvben megjelent új kutatási eredményeket, és ennek kapcsán kiemelte, hogy a többkötetes könyvet legjobban a PhD hallgatók tudják hasznosítani.

A Bizottság megállapította, hogy a 4 kötetes kézikönyv hasznos segítség lehet az agrárgazdasági kutatók számára, és ajánlja a PhD hallgatóknak, minden agrárgazdasági és gazdálkodás és szervezéstudományi doktori iskolának kötelező irodalomként. Ezen túlmenően az anyag fölveti a fogalmak egységesítésének szükségességét, ezért a Bizottság az elkövetkező időben az NKFP programokhoz kapcsolódóan erre a problémára visszatér.

2. Az Agrárgazdasági kutatómódszertan c. könyv ismertetése

Előadó: *Mészáros Sándor*

Felkért hozzászólók: *Csáki Csaba*
Ertsey Imre
Szűcs István

A Bizottság megállapította, hogy jelenleg Magyarországon az agrárközgazdaság területén három olyan munka van közkézben, amely Kutatómódszertannal foglalkozik. Ezek: Tomcsányi Pál: Általános Kutatómódszertan; Somogyi Sándor: Kutatómódszertan és Derek de Solla Price: Kis Tudomány – Nagy Tudomány. Ehhez társul szerencsésen Mészáros Sándor Agrárgazdasági Kutatómódszertan c. könyve, amelyet a Bizottság a gazdálkodási és a közgazdasági jellegű doktori iskolák hallgatói számára kötelezően ajánl.

3. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

Az elnök tájékoztatta a Bizottságot az MTA Doktori Tanácsának 2006. december 15-én kelt határozatáról, melyben megalapított egy „interdiszciplináris agrárközgazdasági bizottságot,” amivel kapcsolatban az Agrártudományok Osztályának Agrár-közgazdasági Bizottságának véleményét nem kérte ki, és azt az Agrártudományok Osztálya sem tárgyalta. Ezért a Bizottság Horn Péter osztályelnök levelet fogalmaz meg a tárggyal kapcsolatban, hogy kezdeményezze a határozat visszavonását.

5.1.1.3. 2007. június 7.

Napirend

1. Az agrárgazdasági kutatások hatékonysága az ágazat előtt álló feladatok szempontjából

Előadó: *Tóth József*

Hozzászólások

A kutatási eredmények értékelése kiemelkedően fontos, de jelenleg folyamatos gondot jelent az Akadémián a kutatás-finanszírozás szervezése során.

A nemzetközi áramlatokból kimaradni egyenlő a teljes lemaradással.

Meg kell különböztetni az alap- és alkalmazott kutatásokat. Az alapkutatások közjavak előállítását jelentik és az idézethez mérhetőek. Az alkalmazott kutatások a vállalati innováció keretein belül jönnek létre, például a gyógyszergyártás területén. Ezeknek az innovációknak pénzben mérhető értéke van.

Mind az alap-, mind pedig az alkalmazott kutatásoknak helye van az egyetemen. Az alapkutatások területén nemzetközi szinten a kutató egyetemek szövetsége a legjelentősebb, az alkalmazott kutatásokat illetően pedig a helyi egyetemi városok és innovációs parkok együttműködése a jelentős.

A versenykörnyezet nem új elem, csak korábban szolidabb formában volt jelen.

A mérés során a kutató volt a középpontban, nem pedig a kutatás.

Az alap- és alkalmazott kutatás „értékelése” között nincs különbség.

2. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

Szűcs István tájékoztatta a Bizottságot az MTA Doktora cím megszerzésének témájáról.

5.1.1.4. 2007. szeptember 20.

A bizottsági ülés napirendi pontjainak tárgyalása előtt Széles Gyula tiszteletbeli elnök megemlékezett a bizottság tanácskozási jogú tagjáról, aki több cikluson keresztül tagja volt a bizottságnak, Mészáros Károly kollegánkról, akit fiatalon, hirtelen bekövetkezett halála miatt kell a jövőben hiányolnunk a közös munkából.

Napirend

1. Az Osztályon elfogadásra javasolt folyóiratlista

A Bizottság az MTA IV. osztálya által elfogadott folyóiratok listájának megtárgyalása során kifejezte, hogy a vidékfejlesztésnek nincsen tudományos lapja a rendelkezésünkre bocsátott folyóiratlistán. Ilyen folyóirat lehetne például a „Tér és társadalom” című folyóirat. Különösen érthetetlennek tartja a Bizottság a „Statisztikai Szemle” című folyóiratnak a listáról való hiányzását, amely annak

ellenére következett be, hogy ezt a folyóiratot a Bizottság javasolta. Így a statisztika tudományterületének az osztály listáján nincsen képviselője. Ezt a Bizottság nyomatékosan kifogásolja, és felkéri a Bizottság elnökét, hogy ennek korrigálása ügyében a szükséges lépéseket haladéktalanul tegye meg.

A Bizottság a vita során arra az álláspontra helyezkedett, hogy az osztály folyóiratlistája rendszeresen felülvizsgálatra kerüljön. Ez lehet 2–3 évenkénti vizsgálat. Ennek során az esetleg már nem kellő tudományos szintet elérő vagy az időközben megszűnt folyóiratokat le lehetne vetetni az osztály bizottságainak javaslata alapján. Ugyanakkor a felülvizsgálat előtti időszakban a tudományos közélet által újonnan elismert folyóiratokat ugyancsak a bizottságok javaslata alapján a listára fel lehetne venni. Ennek során a folyóirat listának időszakonkénti felülvizsgálat során bekövetkező nyitását lehetővé kell tenni, de az értékeket annak során meg kell tartani. Természetesen csak olyan folyóiratokról lehet szó, amelyek a hármas követelményrendszernek megfelelnek. Ezt az illetékes szakterület, azaz esetünkben a mi bizottságunk állapítaná meg. A kérelmező irodalomlistájának vizsgálatakor az általa benyújtott cikkek esetében az azok megjelenésekor, illetve a megjelenésre való benyújtásakor érvényes listát kell figyelembe venni.

A vita során felmerült annak a kérdése is, hogy a külföldi folyóiratokat miért tesszük listára, de ebben az ügyben egységes bizottsági álláspont nem alakult ki. Az azonban a Bizottság tagjainak érthetetlen, hogy az általuk javasolt 10 külföldi folyóiratból csupán 5 került a listára. A listáról való kihúzásra sem talált a bizottság logikus magyarázatot, hiszen a listára nem tett folyóiratok között van két szlovák, két kanadai és egy amerikai folyóirat. Ez ügyben is kéri a bizottság az elnököt, hogy információt szerezzen.

A Bizottság tagjai ismét át kívánják tekinteni a IX. osztály követelményrendszerét és abban annak a folyóiratlistáját, amelyet jelen emlékeztetőhöz csatolva megküldünk. (Ebből láthatóan a IX. osztályban bizottságonként van a bizottság által megszabott terjedelmű folyóiratlista, és nem korlátozott számú osztálylista. Az osztály által elfogadott publikációk mind a könyvek, mind pedig a folyóiratok tekintetében sokkal „megengedőbb”, mint a IV. osztályé. Lásd például az egyetemi jegyzetek helyzetét! Ennek alapján bizottságunk a szakterületéhez közelebbinek tartja a IX. osztály követelményeit.)

2. A felállított „doktori előzsűri” és bizottság ügye

A IV. osztály által létrehozott „doktori bizottság” működését a bizottsági vita eredményeként bizottságunk úgy tudja az egyes szakterületeknek megfelelő kritériumok szerint elképzelni, hogy az egyes bizottságokhoz benyújtott kérelem elbírálása esetén az érintett bizottság elnökével a doktori bizottság kiegészülne.

Bizottságunk tagjai értetlenül fogadták, hogy a bizottságunknál kérelmet benyújtó személyek ügyében a IX. osztály bevonásával felállított „osztályközi bizottság” ügyében, a bizottság határozata alapján hónapokkal ezelőtt írott levélre

választ a bizottság a mai napig nem kapott. A vita eredményeként a bizottság felkéri az elnököt, hogy ebben az ügyben tegye meg a szükséges lépéseket, és az ügyben való döntés meggyorsítása érdekében az érintett feleknek a korábbi bizottsági levelet küldje meg.

3. Egyebek

Az egyebek tárgyalása során Széles Gyula javaslatot tett Nagy Frigyesnek a bizottság munkájába való bevonására. Hajós László javaslatára az osztály köztestületi tagjaiból kivált Halmai Péter „megüresedett” tanácskozási jogú tag pótlásaként szavazott a bizottság, amelynek eredményeként Nagy Frigyest a bizottság tanácskozási jogú tagjává választotta. Mészáros Károly halálával „megüresedett” helyre a bizottság tagjai a következő ülésig vagy azon tehetnek javaslatot. A javasolt személyek közül a tanácskozási jogú tag megválasztására a következő ülésen kerül sor.

Szintén az egyebek tárgyalása során az ülés levezető elnöke felhívta a bizottság tagjainak figyelmét arra, hogy október 4-én bizottságunk tagja, Popp József, október 5-én pedig – tudományterületünkhöz kapcsolódó témában – Husti István doktori értekezésének védésére kerül sor.

5.1.1.5. 2007. november 20.

Napirend

1. A magyar agrárgazdaság jövőképe a KAP felülvizsgálata tükrében

Előadó: *Udovecz Gábor*

Hozzászólások

Az FVM koordinálásával az AKI, az Agrár-közgazdasági Bizottság és több tudományos konzorciummal és a civil szférával együtt mielőbb készüljön egy agrárgazdaság fejlesztési koncepció, majd azt követően agrárgazdasági stratégia.

Agrárstratégia nélkül nem lehet fejleszteni, a tudományos műhelyeknek az AKI és a minisztérium közreműködésével, a nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével ki kell dolgozni az agrárstratégiát. Azonban a minisztérium felé csak figyelemfelhívással élhetünk.

A stratégia kialakításánál az előadásban felvázolt „B” variációt kell preferálni, és az alábbiakat kell figyelembe venni:

- Egy termékegység vízszükséglete
- Termelésből kiesett fölterületek nagysága
- Speciális termékek víz- és terület-felhasználása
- Kiemelt szerepet kell szánni a humántőkének

- A bioetanol szerepét jól át kell gondolni, mert Amerikában az energia ily módon történő előállításuk kukoricaimportot generált;
- Az állattenyésztés szerepének átgondolása.

A magyarországi munkaerő már nem olcsó, a mezőgazdasági termelés leggyengébb láncszeme a humán erőforrás felhasználás. Genetikában nem vagyunk lemaradva a nemzetközi trendtől, de humán erőforrás hiányában a lehetőségeinket nem tudjuk kihasználni. A beszállítók esetében a koncentráció nagy, de a termelés koncentrációja alacsony.

A multifunkcionalitást el kell felejteni. Ahol lehet, ott intenzíven kell termelni, és támogatni kell a termelést, ahol nem lehet termelni, ott ne termeljünk!

Országgyűlési határozat van az agrárstratégia kidolgozásának szükségességéről. A modellezés során a fogyasztási szokások megváltozásának hatását és a globalizáció hatását jobban figyelembe kellene venni, és fogyasztásnövekedéssel kell számolni. Az európai infrastruktúra javulása révén a piacra jutási feltételek javulnak, ezzel is számolni kell a modellekben.

A „Mit kell tenni, hogy az optimális pályára irányíthassuk agrárgazdaságunkat?” című fejezetet érdemes lenne kibővíteni a feladatok ellátására alkalmas intézményekkel.

Az élelmiszerfogyasztás további növekedésével nem lehet számolni, mert Európában jelenleg is sok az elhízott, túlsúlyos ember.

A GM növények térhódítása ellen nem tudunk védekezni, a termelésben nem élelmiszeripari alapanyagként, de nagy valószínűséggel meg fog jelenni a GM kukorica.

Az agrárstratégia kialakítása terén a tudományos élet sincs egységes állásponton, a bemutatott modellek azonban nagy segítséget jelentenek. A műszaki-tudományos haladásra nagyobb hangsúlyt kell fektetni. A nemzetközi hatások alól nem tudunk kibújni, ezért számolni kell a GM növények megjelenésével, és a bioenergia térhódításával. Jelenleg a mezőgazdaság erősen támogatásfüggő, azonban az nem mutatható ki, hogy a támogatás árpótló vagy fejlesztő.

Az agrár-közgazdasági kutatások súlypontjait a következő évben felül kell vizsgálni, és a nemzetközi trendeknek megfelelően átdolgozni.

A civil szféra bekapcsolása az agrárstratégia elkészítésébe a MAE által koordinált Mezőgazdasági Technológiai Platformon keresztül lehetséges, de ehhez tőke kell.

2. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

Az MTA Doktora cím odaítélésével kapcsolatos korábbi bizottsági levélre írásos válasz még nem érkezett a Bizottsághoz, de a szóbeli egyeztetések folyamatban vannak. Az írásos értesítést követően a bizottsági tagok tájékoztatást kapnak.

Az ülés végén az elnök tisztelettel meghívta a Bizottság valamennyi tagját a következő ülésre, mely a SZIE Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának 50. éves jubileuma alkalmából „Tradíció és Innováció” címmel rendezendő konferencia keretében kerül megtartásra.

5.1.1.6. 2007. december 4.

Napirend

1. A 2008. évi munkaterv

Előadó: *Szűcs István*

2. Jubilánsok köszöntése

Előadó: *Szűcs István*

Dimény Imre 85 éves

Vadász László 80 éves

Kozma András 70 éves

Lengyel Lajos 70 éves

Mészáros Sándor 70 éves

3. Egyéb ügyek

Előadó: *Szűcs István*

5.1.2. RENDEZVÉNYEK

1. IAAE-EAAE Seminar

Időpont: 2007. szeptember 6–8., Budapest

Agricultural Economics and Transition: „What was expected, what we observed, the lessons learned.”

A konferencián 26 európai, észak amerikai és ázsiai ország 125 szakembere vitatta meg a közép-, keleteurópai agrárátalakulás tapasztalatait és az agrárközgazdászok szerepét e folyamatban Agricultural Economics and Transition címmel. Ez volt 2007-ben a legjelentősebb és legnagyobb agrárközgazdasági jellegű tudományos rendezvény Európában.

A konferencia anyagai hozzáférhetőek az interneten és hamarosan könyv formájában is kiadásra kerülnek.

2. Tradition and Innovation International Conference

2007. december 3–6., Gödöllő

A nemzetközi tudományos konferencián Nepáltól Indián át az Egyesült Államokig, Oroszországtól a közép-európai országokon át a Dél-Afrikai Köztársaságig tizenhárom ország képviseltette magát. Az előadások jó áttekintést adtak a hazai és nemzetközi agrárközgazdaság, vidékfejlesztés, a fenntarthatóság és versenyképesség kérdései mellett az értékesítés, innováció, tudásmenedzsment, pénzügy fontosabb területeiről is.

3. A Falu c. folyóirattal tartott közös rendezvények

Időpont: 2007. május 30.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia kupolaterem

Téma: A magyar vidék helyzete nemzetközi összehasonlításban

Program

- A vidék helyzetéről
Csatári Bálint, az MTA Alföldi Tudományos Intézet igazgatója
- A magyar mezőgazdaságról a régióban
Popp József, az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet tudományos igazgatója
- A mezőgazdaság és a környezetvédelem összefüggéseiről
Vajnáné Madarassy Anikó, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium főosztályvezető-helyettese
- A hazai vidékfejlesztés AVOP tapasztalatairól
Forgách Barnabás, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője.

4. Téma: A vidék szegénysége

Időpont: 2007. december 12.

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia kupolaterme

Program

- A gyermekek szegénysége
Ferge Zsuzsa akadémikus
- A szegénységből való kiemelkedés esélyeiről
Gaszó Ferenc, a Corvinus Egyetem egyetemi tanára
- A szétszakadó Magyarországról
Kovács Katalin szociológus, az MTA RKK tudományos osztályvezetője
- Az átalakuló kistermelés szociális következményeiről
Forgács Csaba, a Corvinus Egyetem, docense.

5.1.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

Popp József és Lehota József elnyerte az MTA Doktora címet.

5.1.4. TÁRGYÉVI, LEGFONTOSABB, TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

- Különböző matematikai modellszámításokkal az EU agrárpolitikája hatásának, a magyar agrárpolitika feszültségpontjai és a magyar agrárpolitika jövőképeinek felmérése 2013-ig.
- Az ökológiai állattartásban felhasznált erőforrások optimumának vizsgálata.
- A legelők különböző hasznosítási módok szerinti értékelésének módszertani megalapozása.
- A hatékonyság mérésére alkalmas mutatók komplex rendszerének kifejlesztése.
- Elektronikus adatrögzítésen és adatkezelésen alapuló élelmiszer nyomon követési és élelmiszerbiztonsági rendszer kifejlesztése.
- A hatékonyság javításának feltételei a mezőgazdaság erőforrásainak hasznosításában.
- Az átalakuló mezőgazdasági piacok mezőgazdasági termelőkre gyakorolt hatásának vizsgálata a kistermelők alkalmazkodási lehetőségeinek feltárására.

5.1.5. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Csaba Csáki – Csaba Forgács (2007): Restructuring Market Relations in Food and Agriculture of Central Eastern Europe: Impacts upon Small Farmers. Chapter 16 in: Global Supply Chains, Standards and the Poor pp 209–227. Ed. J.F.M Swinnen. www.cabi.org. CABI. ISBN 978-1-84593-185-8

Csáki Csaba (2007): International MBA keretében kiadott INTERNATIONAL AGRIBUSINESS elektronikus tankönyv és esettanulmányok. Címe: International markets. Írták: Csaba Forgács, Micha³ Pietrzak, Kev Bevan.

Imre Fertő, Csaba Forgács, Anikó Juhász and Gyöngyi Kürthy (2007): Countries in Transition from State Control: Hungary. Chapter 7 in Regoverning Markets: A Place for Small Scale Producers in Modern Agrifood Chains? Ed. Bill Vorley, Andrew Fearn and Derek Ray. Gower. ISBN 978-0-566-08730-1

Hrabankova, Magdalena – Villányi, László – Szabó, Lajos – Zsarnóczai, J. Sándor – (others) (2007): A privatizáció hatása a magyar mezőgazdaság fejlesztési lehetőségeire az 1990-es évek elejétől. (Influences of privatisation on the developing possibilities of the Hungarian agriculture from the beginning of 1990s). pp. 22–54. In book edited by Zsarnóczai, J. Sándor: A világ élelmiszer problémája (Difficulty of world food). Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, (Szent István University, School of Economic and Social Sciences), Gödöllő, p. 239 ISBN 978-963-9483-79-8

Kapronczai István (2007): Információs rendszerek a Közös Agrárpolitika szolgáltatásban. Szaktudás Kiadóház, Budapest, 152 p.

Lehota József – Fehér István (2007): Borexport-marketing, Leonardo da Vinci Project, CFP Midi Pyrenees, Gaillac, Franciaország

Lehota József – Fehér István (2007): Marketing export du vin, Leonardo da Vinci Project, CFP Midi Pyrenees, Gaillac, France

Lehota József – Fehér István (2007): Marketing exportacion de vino, Leonardo da Vinci Project, CFP Midi Pyrenees, Gaillac, France

Lehota József – Fehér István (2007): Marketing del vino all' exportazione, Leonardo da Vinci Project, CFP Midi Pyrenees, Gaillac, France

Nábrádi András – Jávor A. – Madai H. (szerk.) (2007): A juhágazat helyzete, kilátásai és fejlesztési lehetőségei. Debreceni Egyetem. 149. p. ISSN: 1588-8665

Nábrádi András – Lazányi J. – Herdon M. (szerk.) (2007): Agrárgazdaság, Vidékfejlesztés, Agrárinformatika (AVA 3). DE ATC Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Debrecen, ISBN 978-963-87118-7-8

Nábrádi András – Nagy A. (2007): Vállalkozások működtetése az Európai Unióban. Szaktudás Kiadó Ház Rt. Budapest. 200 p. ISSN: 1789-3542, ISBN: 978-963-9736-36-8

Nábrádi András – Szöllősi L.: (2007) A baromfi ágazat helyzete kilátásai és fejlesztési lehetőségei. Debreceni Egyetem, 152 p. ISSN:1588-8665

5.1.6. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Hajdu Istvánné: A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje

Hajdos László: Miniszteri Elismerő Oklevél FVM

ITSZB Tankönyv Nívó Díj FVM-OM

Molnár József: A nyitrai Szlovák Agrártudományi Egyetem díszdoktora

Tenk Antal: World Food Day 2007 Medal

Tomcsányi Pál: Vásárosnamény város díszpolgára

Károly Róbert Főiskola „Pro Progressio” díj

Villányi László: Magyar Köztársaság Érdemrendjének tisztikeresztje

5.1.7. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKSEL

Főbb oktatási intézmények:

- Kansas State University
- Iowa State University
- Justus Liebig Universität, Giessen
- Slovenska Pol'nohospodarska Univerzita, Nitra
- Tyimirjazev Akadémia, Moszkva
- Universität für Bodenkultur, Wien
- Wageningen Landbouuniversiteit

Kutatóintézet:

- Institut für Agrarentwicklung Mittel- und Osteuropa, Halle/Saale

5.1.8. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

A tudományterületet számos olyan nemzetközi áramlat és kihívás érte, amely szükségessé teszi a diszciplína tudományos prioritásrendszerének áttekintését és a tudományos kutató élet ennek megfelelő súlypontozását. Várhatóan előtérbe kerül a globalizációs folyamatok elemzése, az Európai Unió agrárpolitikájának kritikai értékelése, a mezőgazdasági termelők egzisztenciális kérdéseinek kutatása, a fenntartható fejlődés illetve a globális éghajlatváltozás hatásainak ökonómiai aspektusú olyan vizsgálata, amely a mezőgazdasági termelés struktúráját hosszabb távon befolyásolja.

5.1.9. EGYEBEK

Kiemelkedő volt a Marie Curie program keretében a 2007. évi januári berlini konferencia. Címe: Managing Economic, Social and Biological Transformation. Könyvben kiadták a MARKRAF kiadó gondozásában. ISBN 978-3-8236-1499-9.

A Marie Curie Program keretében 2007. júliusában volt egy nemzetközi nyári egyetem a Budapesti Corvinus Egyetemen, ahol 22 közép-kelet-európai fiatal kutató, PhD hallgató vett részt egy 10 napos kurzuson, ahol neves külföldi előadók tartottak előadásokat, közöttük három magyar: Csáki Csaba, Forgács Csaba, Fehér István.

2007. júniusában volt az Európai Agrárközgazdasági Társaság 100. jubileumi szemináriuma Újvidéken.

5.2. AGRÁR-MŰSZAKI BIZOTTSÁG

Albizottságok: Doktori, Junior, Szenior, Kiadvány, Rendezvény, Oktatás (képzés) tudományi

5.2.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.2.1.1. 2007. március 22. Axiál Kft. Lajosmizse

Napirend

1. Az Axiál üzletpolitikája
Előadó: Harsányi Zsolt ügyvezető
2. Az MTA-AMB 2007. évi munkaprogramja
Előadó: Szendrő Péter
3. Néhány időszerű kérdés az Agrártudományok Osztálya és az AMB munkájából
Előadó: Szendrő Péter
4. Beszámoló a XXXI. K+F Tanácskozásról
Előadó: Tóth László

A napirendi pontok tárgyalása előtt elnökünk a Bizottság tagjai nevében gratulált örökös elnökünk Dimény Imre Széchenyi díjához.

Az első napirendi pont keretében Harsányi Zsolt adott tájékoztatást az idén 6. alkalommal megrendezett lajosmizsei AXIÁL Szakmai Napokról, amelyre a Vajdaságból, Romániából, Szlovákiából és Ukrajnából is érkeznek látogatók.

„Új márkaként a Michael Horsch nevével fémjelzett, mára már piacvezetővé vált talajművelő eszközök és vetőgépek, valamint a Gehl cég gyártmányai színesítik az Axiál Kft. által forgalmazott gépek listáját.

A közelmúltban került átadásra bajai Alkatrész Logisztikai Központunk. A tervezés stádiumában van budapesti telephelyünk az M0-M4-es főutak üllői találkozásánál. A Szombathelyi Agroker Kft. telephelyét cégünk megvásárolta és keressük a kecskeméti AXIÁL telephely kialakításra alkalmas ingatlant. A lendület külföldi leányvállalatainknál is jellemző, így vált ott is szükségessé több új telephely kialakítása. Romániában Craiova-n, Nagyváradon és Vaslui-on, Szlovákiában Rimaszombaton bővítettünk, Ukrajnában Zaporozsén vásároltunk új telket.

Az AXIÁL Kft. tagja lett a Nemzeti Agrárenergetikai Szövetségnek (NAESZ). Ezért a fásszárú és lágyszárú növények termesztéstechnológiájának komplett gépesítését a Kft. kiemelt feladatának tekinti.

Tovább bővítjük a gépvásárlást támogató AXIAL Financial Services elnevezésű pénzügyi szolgáltatásainkat oly módon, hogy az országban több telephelyen is biztosítjuk az ügyintézés személyi, tárgyi feltételeit.

A magyarországi mezőgazdasági műszaki (gép, alkatrész, szerviz) háttér első számú szereplőjeként, kiemelt feladatunknak tekintjük a partnereinkkel való napi kapcsolattartást, a folyamatos tájékoztatást, tanácsadást.

Célunk az eddigi sikerek (a 2006. év Top 200 versenyének első helye) folytatása, azért hogy Közép-Európa versenyképes vállalatává váljunk.”

A második napirendi pont keretében pontosításra került a 2007. év programja:

- Szt. István Egyetem, Gödöllő, május hó
Az Agrár-Műszaki Bizottság változó kompetenciája és érdekérvényesítő szerepe: Szendrő Péter–Fekete András–Fenyvesi László–Jóri J. István–Wachtler István
- Bábolna Show, szeptember hó
A mezőgazdasági gépkereskedelem és forgalmazás aktuális kérdései: Hajdú József–Husti István–Antos Gábor–Balogh Csaba–Harsányi Zsolt
- NYME Sopron, november hó
Az erdő- és fagazdaság gépesítési helyzete: Horváth Béla
- MGI Gödöllő, december hó
Környezetvédelmi és állatjóléti elvárások hatása az állattartási technológiák fejlesztésére: Fenyvesi László–Pazsiczki Imre–Tóth László

A harmadik napirendi pont kertében tájékoztatást hallgattunk meg

- Az akadémikusi tagjelölések helyzetéről (a jó szereplés ellenére sajnos sem Neményi Miklós sem Szendrő Péter nem kapott elégséges szavazatot),
- Az MTA doktori cselekmények helyzetéről:
 - az Osztály értékelés során Horváth Ernő 61, Husi István 74, Jóri J. István 58,3%-ot ért el,
 - Szabó Gábor és Beke János felterjesztése a közeljövőben várható
 - Fenyvesi László és Sztachó-Pekáry István habitus vizsgálatra jelentkezését elfogadtuk.
- A közgyűlési doktor képviselőválasztás első fordulójának eredményéről. Az első négy helyen a következők végeztek: Fekete András, Fenyvesi László, Szabó Gábor, Beke János.

A negyedik napirendi pont keretében – az előadó hiányában – elnökünk adott rövid tájékoztatást. A rendezés jó volt, bevált a tematikus szervezés. Jövőre viszont újra kétnapos és teljes programú rendezvényt szervezünk.

5.2.1.2. 2007. május 31. Szent István Egyetem, Gödöllő

Napirend

1. „Az Agrár-Műszaki Bizottság változó kompetenciája és érdekérvényesítő szerepe” c. vitaanyag
Előterjeszti Szendrő Péter

2. Az „Ifjú kutatók és doktorok bemutatkozása” sorozatban

Bemutatkozik: Ludányi Lajos

„A mikrohullámú vákuumszárítás energetikai problémái”

3. Tájékoztató az Akadémiai ügyekről

Előadó: Szendrő Péter

4. Egyebek

A napirendi pontok tárgyalása előtt egy perces néma felállással tisztelegtünk korábbi tagunk Bánházi János professzor úr emlékének.

Beke János, a Szt. István Egyetem Gépészmérnöki Kar dékánja tájékoztatást adott a Kar helyzetéről.

Éles vita alakult ki az előterjesztett anyaggal kapcsolatban. Szóbeli és írásos hozzászólást a következőktől kaptunk: Dimény I., Sitkei Gy., Patai I., Husti I., Lengyel A., Horváth B., Neményi M.

A vita során a következő főbb megállapítások, javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- Az agrártudományok jelentősége csökken (nem a konkrét eredmények, hanem az impakt faktor és az idézettség a mérvadó).
- A különböző bizottságok közötti együttműködést erősíteni kell.
- Elemezni kell annak lehetőségét, hogy fenntartható-e az agrár-műszaki képzés a jelenlegi oktatási helyeken.
- Az agrár-műszaki eredményeket jelentessük meg a „Magyar Tudomány”-ban is.
- Az AMB tevékenységét az élelmiszer, a víz, az energia és a klímakutatás területére kellene összpontosítani.
- Megfontolandó a januári MTA-AMB Tanácskozás nemzetköziesítése

A második napirendi pont keretében érdekes és értékes beszámolót hallgattunk meg „A mikrohullámú vákuumszárítás energetikai problémái” címmel. A sikeres beszámoló eredményeként az év utolsó ülésén kerül sor az elismerő oklevél átadására.

A harmadik napirendi pont keretében elnökünk tájékoztatást adott a közgyűlési meghívotti választás eredményeiről (Beke János és Fenyvesi László kapott lehetőséget az agrár-műszaki terület képviselőtére), ill. az OTKA átszervezéséről. (Az AG4 zsűri megszűnt, pályázatainkat az AG1, AG2 és AG3 zsűrihez kell benyújtani, ahová 1–1 doktor képviselőt delegálunk (Fekete A., Csermely J., Tóth L.)

Mindezek az események arra hívják fel tagságunk figyelmét, hogy az agrár-műszaki tudományterület helyzete az Osztályon gyengül. Ezért is fokozott jelentősége van az első napirendi pont keretében elhangzottakat is figyelembe vevő kompetencia anyag pontos megfogalmazásának és alkalmazásának.

Napirend

1. Az IKR Zrt. fejlesztési eredményei a növénytermesztésben
Előadó: Nagy Lajos vezérigazgató-helyettes
2. A mezőgazdasági gépkereskedelem és forgalmazás aktuális kérdései
Előadó: Hajdú József–Husti István–Antos Gábor–Balogh Csaba–Harsányi Zsolt
3. Intézményvezetői tájékoztató a „Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Gépészmérnök” BSc képzés beiskolázási eredményeiről
4. „Az MTA-AMB kompetenciái” c. anyag javított változatának ismertetése
Előadó: Szendrő Péter
5. Tájékoztató az EurAgEng munkájáról
Előadó: Neményi Miklós
6. Egyebek

Napirend előtt, Szendrő Péter köszöntötte Dimény Imre örökös elnököt 85. születésnapja alkalmából, az IKR képviselőjében Antos Gábor ajándékot adott át az ünnepeltnek.

Ugyancsak napirend előtt a Bizottság egyperces néma felállással adózott az elhunyt Komádi György egyetemi tanár emlékének.

Nagy Lajos az IKR vezérigazgató-helyettes elfoglaltsága miatt, a napirendi pontok megvitatására a meghívótól eltérő sorrendben került sorra.

Az első napirendi pont keretében tartott előadást Nagy Lajos az IKR vezérigazgató-helyettese és munkatársa Pecze Zsuzsanna készítette. Az előadók beszámoltak az IKR által kifejlesztett precíziós gazdálkodási rendszer üzemi tapasztalatairól. A külföldi precíziós termelési rendszerek vizsgálata azt bizonyította, hogy azok csak a hazai sajátosságok figyelembevételével alkalmazhatók. A fejlesztést az IKR több éven keresztül végezte és most már üzemi méretű alkalmazásáról lehet beszélni. A termelési folyamatok közül a tápanyagutánpótlás, a vetés, a növényvédelem, a betakarítás és a termésátlag meghatározás esetében nyújt nagy segítséget az irányítási rendszer. Mindezeket megelőzi a tábla tápanyagellátottságának előzetes meghatározása. Az előadásból megtudhattuk, hogy a tápanyagutánpótlás területén kereken 100 ezer hektáron alkalmazzák a rendszert és jól halad a növényvédelem széleskörű alkalmazása is. Az irányítási rendszer javítja a termésbiztonságot, növeli a hozamokat és nagyban hozzájárul környezetkímélő technológiák megvalósításához.

Az előadást követő vitában Szendrő Péter, Fenyvesi László és Hajdú József vett részt. A kérdésekre Nagy Lajos válaszolt.

A második napirendi pont keretében elkészült tanulmány (az összefoglalót a résztvevők kézhez kapták.) vitájára került sor. Az előadást követő vitában Antos Gábor, Balogh Csaba, Husi István mint társszerzők kiegészítő megjegyzéseket tettek. A vitában Fenyvesi László, Tóth László, Neményi Miklós, Wachtler István és Szendrő Péter vett részt.

A magyar mezőgazdaság gépellátásában több, mint 800 gépkereskedő, forgalmazó vesz részt, a kínálat rendkívül nagy, a statisztika hiányos, pontos adatok csak az erőgépek és az arató-cséplő gépek tekintetében állnak rendelkezésre. Napjainkban a kereskedők 126 600 db különböző mezőgazdasági gépet kínálnak eladásra. A gépek vásárlása szorosan összefügg a támogatási rendszer változásaival. Ez mind a kereskedők, mind a gépgyártók számára nehezen kezelhető helyzetet teremt, kívánatos lenne egy kiszámítható, hosszútávú piaci stratégia megvalósítása, érvényesítése. Több hozzászóló kifogásolta a gépvizsgálatok és a műszaki fejlesztés kritikán aluli támogatottságát. Újra napirendre kell tűzni a forgalmazott gépek használati értékének vizsgálatát. A vitában résztvevők egyetértettek abban, hogy erre a munkára is anyagi fedezetet kell biztosítani és abban is, hogy egy ilyen minősítést elsősorban önkéntes alapon lenne célszerű kezdeményezni. Összefoglalóan a gépkereskedelemben az óvatosságnak, a szakszerűségnek és a gazdaságosságnak kell érvényesülnie.

Szendrő Péter az elhangzottak figyelembevételével kérte a szerzőket a tanulmány javítására, és ezt követően a Bizottság a hagyományainak megfelelően tézisszerű anyagban fogja a gépkereskedelem helyzetéről kialakított véleményét közreadni.

A harmadik napirendi pont keretében a hazai egyetemi és főiskolai karok vezetői adtak tájékoztatást a beiskolázás tapasztalatairól. A mezőgazdasági és élelmiszeripari gépész szakra összesen 300 fő jelentkezett, az engedélyezett állami támogatásban részesülő hallgatói létszámot a Minisztérium 100 főben határozta meg és ez a létszám oszlott meg öt képzési hely között. A felvételi ponthatárok intézményenként eltérően alakultak és a korábbiakhoz képest jóval magasabbak voltak. Mosonmagyaróváron idén nem indul BSc képzés, Szegeden pedig jelentkező hiányában nem tudnak szakot indítani. A csökkenő érdeklődés miatt a képző helyeink jövője igen nehéznek ígérkezik, ezért Bizottságunknak mielőbb napirendre kell tűznie a felsőfokú mezőgazdasági és élelmiszeripari szakemberek képzésének ügyét.

A negyedik pont keretében Szendrő Péter „Az MTA-AMB kompetenciái” című vitaanyag véglegesítéséről tájékoztatta a résztvevőket. A vitaanyag az időközben beérkezett észrevételek alapján több megjegyzéssel kibővült. Fenyvesi László hozzászólásában felhívta a figyelmet a Bizottságunkhoz hasonló amerikai bizottság kompetenciáját tartalmazó kiadványra, melynek lefordításához most kért engedélyt. A véglegesített vitaanyagot a Bizottság egyhangúan elfogadta.

Az ötödik napirendi pont előadója tájékoztatta a résztvevőket a szervezet 2008. június 23–25. között Kréta szigetén tartandó nemzetközi konferencia és kiállítás előkészületeiről és a vitára ajánlott témakörökről. A szóbeli és a kiosztott írásbeli tájékoztató alapján kéri a Bizottság tagjait a részvételi szándékuk mielőbbi jelentésére, melyhez a tájékoztatón található adatok és címek nyújtanak segítséget.

A hatodik napirendi pont keretében Szendrő Péter felhívta a jelenlévők figyelmét a publikációs tevékenység jelentőségére, a Progress... és a Biosystem... angol nyelvű

kiadványok fontosságára. Különösen a doktori fokozat megszerzésében érdekelt tagjainknak kell e két lapban rejlő előnyöket jobban hasznosítani. A doktori címre aspirálók közül Husti István disszertációjának nyilvános vitájára ez év október 5-én, Beke János és Szabó Gábor anyagának az Osztályon történő előterjesztésére novemberben kerülhet sor, míg Jóri J. István és Horváth Ernő dolgozatának nyilvános vitára bocsáthatóságának kérdése még nem tisztázódott. Láng Zoltán pedig átdolgozva ismét benyújtotta disszertációját.

A köztisztviselői képviselők közül Fenyvesi László adott rövid tájékoztatást az elmúlt időszakról. Elnökünk felhívta a jelenlévők figyelmét a következő bizottsági tagsági választás előkészületi munkáira, melyet Csermely Jenő alelnök koordinál. Kéri, hogy a listára felveendő tudományos fokozattal rendelkező munkatársak nevét szeptember végéig írásban adják meg Csermely Jenőnek.

Az MTA AMB honlapja elavul, mielőbb frissíteni kell. Gelencsér Endre kapta ezt a feladatot, melyhez a tagság is nyújtson segítséget.

Az OTKA Agrár 4. zsűrije megszűnt, az agrár-műszaki kutatási pályázatokat a jövőben az Agrár 1., az Agrár 2. és az Agrár 3. zsűri bírálja el. Ezekben Csermely Jenő, Fekete András és Tóth László képviseli az agrár-műszaki pályázók érdekeit. A műszaki témák bírálatát végző zsűriben Szendrő Péter személyében biztosított a képviselőtünk.

5.2.1.4. 2007. november 29. Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron

Napirend

1. „Az erdészeti gépfejlesztések jelene és jövője” c. vitaanyag
Előadó: Horváth Béla
2. „A fafeldolgozás gépesítésének fejlesztési irányai”
Előadó: Varga Mihály
3. „Faalapúak jelentősége a megújuló energiaforrásokban”
Előadó: Marosvölgyi Béla
4. „A mezőgazdasági gépkereskedelem és forgalmazás aktuális kérdései” c. vitaanyag véglegesítése.
Előadó: Hajdú József
5. Az „Ifjú kutatók és doktorok bemutatkozása” c. sorozatban
Bemutatkozik: Czupy Imre
„Váltakozó áramú hidraulikák elméleti és konstrukciós kérdései”
6. Egyebek

A napirendi pontok tárgyalása előtt elnökünk néhány bejelentést tett:

A felsőoktatási vezetői választások során Bizottsági tagjaink közül Neményi Miklós rektor-helyettesi (NYME), Beke János rektor-helyettesi (SZIE), Szabó István dékáni (SZIE) megbízást kapott; Husti István sikeresen védte meg MTA doktori disszertációját. Megjelent az egységesített Gépelem könyv.

Az **első napirendi pont** keretében vita alakult ki az előterjesztett anyaggal kapcsolatban: (Jóri J. I., Dimény I.; Fekete Gy., Szendrő P., Gyurácz F.)

A vita során a következő kérdések hangzottak el, ill. főbb megállapítások, javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- A tervezett 15 eha évi telepítéshez szükséges gépek rendelkezésre állnak-e?
- A különböző bizottságok közötti együttműködést erősíteni kell.
- Van-e a magyar és a nagy nemzetközi gyártók között együttműködés?
- Van-e export lehetősége a hazai gyártóknak?
- Az erdők mérete és a rendelkezésre álló géppark között létezik-e összhang?
- Szükséges lenne a géptámogatás kiterjesztése az erdőgazdálkodási gépekre is.

A **második és harmadik napirendi pont** keretében érdekes és értékes beszámoló hallottunk, amely szerint a faipari gépészet is visszafejlődik, kevés az új fejlesztés. Magyarországon jelenleg nincs jelentős faipari gépgyártás.

Az általános erdőgazdálkodás és az energetikai erdőgazdálkodás szakemberei között jelenleg bizonyos feszültség tapasztalható. Az energetikai célú fatermesztés technológiáját célszerű lenne beépíteni a növénytermesztés általános technológiájába.

Bizottságunk elnöke kezdeményezte, hogy az első három napirendi pont anyagából készüljön egy összesített téziszerű állásfoglalás, ami a következő ülésen kerüljön véglegesítésre.

A **negyedik napirendi pont** keretében meghallgattuk és elfogadtuk az előadó által készített tézis anyagot.

Az **ötödik napirendi pont** keretében színvonalas előadást hallgattunk meg a „Váltakozó áramú hidraulikák elméleti és konstrukciós kérdései” címmel. A sikeres beszámoló után az előadó számára elismerő oklevelet adtunk át.

A napirendi pontok megtárgyalása után elnökünk ismertette a következő ülés napirendjét, tájékoztatást adott a januári K+F Tanácskozás plenáris ülésének programjáról és felkérte tagságunkat a köztestületi névsor aktualizálására, amelynek során az új információkat Csermely Jenő alelnök számára kell megküldeni.

5.2.1.5. 2007. december 12. FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő

Napirend

1. Környezetvédelmi és állattartási elvárások hatása az állattartási technológiák fejlesztésére
Előadó: Fenyvesi László–Pazsiczki Imre–Tóth László
2. „Az erdészet... a faipar...és a faenergetika fejlesztési irányai” c. közös vitaanyag véglegesítése
Előadó: Horváth Béla

3. Tájékoztató a XXXII. K+F Tanácskozás előkészületeiről

Előadó: Tóth László

4. Születésnap köszöntés

A 85 éves Dimény Imrét és Tibold Vilmost, valamint a 70 éves Csizmazia Zoltánt köszönti az MTA-AMB elnöke

5. Egyebek

Az **első napirendi pont** keretében vita alakult ki az előterjesztett anyaggal kapcsolatban.: (Dimény I., Husty I., Jóri J., Szendrő P., Tóth L.)

A vita során a következő kérdések hangzottak el ill. főbb megállapítások, javaslatok kerültek megfogalmazásra:

- A témát kétfelé kellene választani: környezetvédelem, állatjólét.
- Be kellene vonni az állattenyésztési és az agrár-közgazdasági bizottságokat.
- Erősíteni kellene a műszaki feltételrendszerrel foglalkozó fejezeteket.
- A témát kétfelé választva, az illetékes bizottságokkal együttes ülésen a jövő évben újra tárgyaljuk (április–május).

A **második napirendi pont** keretében bemutatott összevont állásfoglaláshoz egy héten belüli kiegészítéseket várunk. Ezek ismeretében készül a végleges anyag.

A **harmadik napirendi pont** keretében tájékoztatást kaptunk a szervezési előkészületekről. A nehézkes indulás ellenére, több mint 140 jelentkezés érkezett be. A szervező bizottság nyolc szekciót és egy kerekasztal beszélgetést (rendszerszemléletű gépésztésfejlesztés) készített elő.

A **negyedik napirendi pont** keretében köszöntők hangzottak el és ajándékok átadására került sor. Tibold Vilmosnak egészségi állapotára tekintettel, a 75 éves Sitkei Györgynek pedig külföldi útja miatt az oklevelet később adjuk át.

Az **ötödik napirendi pont** keretében a következők bejelentésére került sor

- A Mezőgazdasági Technika szerkesztő bizottságából Bölöni István egészségügyi állapotára tekintettel visszavonul. Az MTA-AMB hírekről a jövőben külön oldalon fogunk beszámolni (szerkesztő: Hajdú József).
- Megjelent a Progress... új száma. Újabb dolgozatokat várunk.
- A bizottságban bemutatkozó ifjú kutatók oklevelének átadása a januári K+F Tanácskozáson a Karai-díjjal együtt lesz.

5.2.3. NAGYRENDEZVÉNYEK

A XXXI. K+F tanácskozás plenáris előadását Gráf József miniszter (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium) tartotta „Az agrárium helyzete és perspektívái Magyarországon” címmel. A nagy érdeklődést kiváltó előadását követően átadásra került a Bánházi Gyula emlékérem és a Karai János ösztöndíj.

A tematikus program kiírásnak megfelelően a beérkezett témajavaslatok négy szekcióban (1. Biomassza felhasználás tüzelési célokra, 2. Biomassza felhasználás hajtóanyag előállításra, 3. Biomassza felhasználás biogáz előállításra, 4. Bioenergia hordozók hasznosítása.) előadás formájában ill. a hagyományos témakörök (Mező- és erdőgazdaság gépesítés) szerint nyolc poszter szekcióban kerültek megvitatásra.

A szervezéssel kapcsolatos tapasztalatok

A 132 témából 30 előadásként hangzott el a négy tematikus szekcióban. A kevesebb, de növelt időtartamú előadások színvonalának javítása érdekében, a jövőben gondosabb szelektálás és felkészülés szükséges. A hagyományos témakörök poszteren történő megjelenítése jó ötletnek tűnik, de a kidolgozás színvonalára nagyobb figyelmet kell fordítani. A Tanácskozást anyagilag segítette az MTA, az FVM és néhány szponzor. A legszínvonalasabb anyagok a Hungarian Agricultural Engineering c. folyóiratban kerülnek közlésre.

5.2.4. DOKTORI CSELEKMÉNYEK

Az MTA Agrár-Műszaki Bizottsága által korábban megtárgyalt pályázatok közül Husti István: „Műszaki fejlesztés a mezőgazdaságban”

Szabó Gábor: „Élelmiszerek minősége és a kombinált energiaközléses műveletek”

Beke János: „A terményszárítás energia és anyagtranszport folyamatai” című doktori értekezését sikeresen megvédte.

5.2.5. TÁRGYÉVI ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A bizottsági üléseken megvitatott három fő témakör összefoglalóját tézisszerűen közöljük:

I. Az MTA Agrártudományok Osztálya Agrár-Műszaki Bizottságának kompetenciái (Szendrő Péter, Csermely Jenő, Jóri J. István)

Az AMB helyzete, kapcsolódásai és lehetőségei az Agrártudományok Osztálya keretei között

1. Az AMB perspektivikusan is az Agrárosztály keretében kíván működni és ennek mindenütt hangot kíván adni.
2. Fontos, hogy az osztályüléseken lehetőségünk legyen tevékenységünk, továbbá a jelen munka kapcsán is körvonalazódó változó, gyakorlati és tudományos kapcsolatrendszerünk legfontosabb tényeinek ismertetésére.
3. Szorosabb együttműködést kell kialakítanunk a tárgyalt témaköreinkhez aktuálisan, illetve tartósan kapcsolódó osztálybizottságokkal (együttes ülések, rendez-

vények kezdeményezése, társ osztálybizottsági akadémikusok, doktorok és tagok eseti AMB ülésre történő meghívása)

4. Ágazatokat érintő fontosabb javaslataink Osztály általi megerősítésének szorgalmazása.

Az AMB struktúrája és belső megújításának feladatai

1. Hagyományainkat megtartva, évenként legfeljebb hat bizottsági ülést tervezünk (ebből egy nagy rendezvény – Gödöllő, SZIE –, kettő gépkiállítási helyszínű – IKR Bábolna, AXIÁL Lajosmizse – és további egy évzáró rendezvény – Gödöllő MGI –, valamint további kettő témához kötötten változó helyszínű).
2. Felülvizsgáljuk albizottsági rendszerünket, a működőket megtartjuk és fejlesztjük, a feleslegesnek bizonyultakat megszüntetjük.
3. Változatlanul foglalkozunk az agrárágazat és a vonatkozó műszaki tudományok kiemelt ill. aktuális kérdéseivel, de a jövőben tanulmányok helyett a tézisszerű megfogalmazásokat részesítjük előnyben, amelyeket vita után állásfoglalásokká érlelünk és széleskörben közreadunk.
4. Gondozzuk egy magyar nyelvű és két angol nyelvű folyóiratunkat, célul kitűzve a Progress IF minősítettségét. Kísérletet teszünk az akadémiai könyvsorozat folytatására.
5. Erősítjük köztestületi bázisunkat (a meglévő lista frissítése, az új felvétel módja, intézése), ehhez kapcsolódóan folytatjuk a Junior programot, rendszeresen tájékoztatást kérünk köztestületi doktor képviselőinktől, akiktől elvárjuk, hogy minden lehetséges megnyilatkozási formát kihasználva szélesítsék bizottságunk tevékenységének ismertségét és elismertségét.
6. Fenntartjuk hagyományörző, időseket köszöntő és eltávozottakat tisztelő törekvéseinket (Kurai János ösztöndíj, Senior program).
7. Megtartva alapelvünket, amely munkánkat a mezőgazdasági termelés műszaki-technológiai és ökonómiai feltételrendszerének és kiemelten a biológiai és műszaki rendszerek interakciójának témakörei felé irányítja, megfelelő súllyal foglalkozunk a terményfeldolgozás és élelmiszeripar, a kertészeti és szőlészeti technológia és technika, az erdészeti műszaki aspektusaival, továbbá az ágazati műszaki tudományokat érintő szak- és felsőoktatás, valamint tudomány-politika fő kérdéseivel.

Az AMB szakterületi kisugárzásának, kapcsolatrendszerének elmélyítésére és bővítésére vonatkozó célkitűzések

A célkitűzések sikeres megvalósítása érdekében szorosabb kapcsolattartás (szükség szerinti újabb állandó meghívottakkal) kívánatos a következő területek képviselőivel:

1. Kormányzati szervek
 - a) minisztériumok (OM, FVM, GKM, KVM)
 - b) érdekképviseletek (MOSZ, MAGOSZ, Kamarák)

2. OKF (oktatás, kutatás, fejlesztés, innováció)
3. Ipar (MEGOSZ)
 - a) mezőgépgyártás
 - b) élelmiszer-gépgyártás
4. Kereskedelem (MEGFOSZ)
 - a) márka kereskedelem
 - b) kereskedőházak
5. Termelés
 - a) Növénytermelés: Food (hagyományos)- **élelmiszer**, takarmány, melléktermék.
Non- food: **energetikai növény, ipari nyersanyag**.
 - b) Állattartás, takarmányfeldolgozás
 - c) Kertészet (szőlő, gyümölcs, zöldség).
 - d) Rét-legelő
 - e) Erdőgazdaság
 - f) Élelmiszer-gyártás (elsődleges feldolgozás és végtermék-előállítás)
 - g) Mezőgazdasági környezetipar
6. Környezetvédelem és minőségbiztosítás
7. Nemzetközi kapcsolatok

Az új stratégia érvényesítésének munkamódszerbeli konzekvenciái

1. Rövidebbre, tematikusabbá kell formálni üléseinket. Ezen belül minden alkalommal 90 percet szükséges fordítanunk előre kitűzött fő témánk vitájára, a tézisek elfogadására. A további legfeljebb 60 percet, pedig egyéb aktuális és bizottsági munkánk működési rendjébe illeszkedő témakörök (ülésként legfeljebb három) megvitatására kell szánnunk a kiküldött programok alapján. Így egy-egy bizottsági ülés behatárolt időtartama 2,5 óra lesz. Ez alól a januári nagy rendezvény és a doktori habitus vizsgálatok zárt ülései kivételt képeznek.
2. A főtémákat illetően- amelyeket minden esetben team munka és elnökségi előterjesztés alapján vitatunk meg – ha szükséges és indokolt, egy második alkalommal történő napirendre tűzés is lehetséges, de csak az első 90 perc rovására és kizárólag állásfoglalás és határozathozatal céljából.
3. A fő témák tekintetében már az előkészítő team munka keretében szükséges a külső szakértők bekapcsolása, sőt az is elképzelhető, hogy külsőket kérünk meg az alapidokumentum elkészítésére is.
4. Fő témáink vitáira (üléseink első részére) mindenképpen bővíteni szükséges a meghívandók, esetleg opponensek körét, elsősorban a harmadik kompetencia körbe tartozó területek képviselőit illetően.
5. Időről időre visszatérve elemezni szükséges az üléseinken korábban hozott állásfoglalásaink utóéletét, publicitását, visszhangját és a megvalósítandó technológiai transzferből származó gyakorlati feladatainkat.

6. Fenntartva a megkezdett formát, ciklusonként célszerű kiadványban és CD-n is közreadni az Osztálybizottságunk tevékenységéről készített beszámolókat. Ebben a kiadványban azonban nemcsak a fő témákat, hanem egyéb programjaink eredményeit is szükséges lesz összefoglalni.
7. A fő vitaanyagok tekintetében a napirendre vétel feltétele a jövőben minden esetben a rövid és előre kiküldött írásos anyag, a lezárás pedig, az írásos ajánlás vagy tézisek bizottság általi jóváhagyása alapján történjen.
8. Az AMB elnökségének ülésein (havi egy alkalom) a folyó ügyek megtárgyalása és a következő ülés előkészítése történik.

II. A mezőgazdasági gépkereskedelem és forgalmazás aktuális kérdései

(Hajdú József, Antos Gábor, Balogh Csaba, Harsányi Zsolt, Husti István)

Az MTA Agrár-Műszaki Bizottsága időszakonként visszatérően foglalkozik az agrobiznisz egyik fontos inpu-telemével a hazai mezőgazdasági géppiac és a gépforgalmazás értékelésével. A jelenlegi magyarországi mezőgéppiac főbb jellemzői:

- A hazai mezőgéppiaci kínálat az elmúlt hét évben folyamatosan nőtt, 2000 és 2007 között több mint megháromszorozódott. Jelenleg 126.600 különféle gép szerepel a piaci kínálatban, amelyeknek 5,2%-a saját motorral rendelkező erőgép, 28,9%-a az erőgépekkel üzemeltethető munkagép és 65,9%-a állattartási, telepi, majori, ill. egyéb speciális (mezőgazdasági, erdészeti és élelmiszeripari) gép. Legdinamikusabban az utóbbiak száma nőtt az elmúlt időszakban. Az utóbbi két évben majdnem megduplázódott. Az erőgépek száma is ez idő alatt több mint háromnegyedével növekedett.
- A gépkínálatban dominál a „nyugati reláció” aránya, amely 77,5% és szintén folyamatos növekedést mutat. A kínálaton belül a hazai gépek aránya 15,6%-os, a „keleti relációé” 6,9%-os, amelyekre a csökkenő tendencia jellemző. Főleg az utóbbi „keleti reláció” csökkenése erőteljes. A három piaci szegmensre (relációra) a kereslet és a megfizethető árak szempontjából is szükség van. Természetesen ez három eltérő műszaki színvonalat és korszerűséget is képvisel. Ugyanakkor a korszerűség irányában elmozduló igényeknek tudható be a vitathatatlanul legkorszerűtlenebb „keleti reláció” gyors visszaszorulása.
- A gépkínálaton belül a gépeknek mintegy háromnegyede a hazai átlaghoz képest korszerűbbnek ítéltető konstrukció, a műszaki tartalom és technológiai hasznosság szempontjából. Ez azt mutatja, hogy a kínálati oldalról általában adottak a korszerűsítés feltételei.
- A piaci szereplőkön belül a gépforgalmazók száma az utóbbi években 870 és 920 közötti számban stabilizálódni látszik, amelyeknek egytizede meghatározó csak a forgalom tekintetében. A forgalmazói kör rendkívül heterogén. Megtalálható köztük az egyéni vállalkozók, a hálózatba szerveződött társaságok és a kereskedő házként tevékenykedő, több lábón álló, több telephelyet is fenntartó megha-

tározó agrobiznisz szereplők. Kívánatos lenne a mezőgép-kereskedelem további integrációja, hálózatokba szerveződése, a szolgáltatások színvonalának növelése érdekében.

- A piac vevőköri oldalát képviselő mezőgazdasági vállalkozók közül az évente gépet vásárlók száma csökkenő tendenciát mutat. A támogatással gépberuházást megvalósítók száma 2002-ben még megközelítette a 30.000-et, amely a regisztrált termelőknek 13%-át jelentette. Az idén géptámogatást kérelmezők száma 4700, amely alig több mint a regisztrált termelők 2%-a. Az egy kérelemre (beruházóra) jutó összeg öt év alatt azonban tízszeresére nőtt, amely jelenleg meghaladja a 35,2 millió forintot. A rendszeres vevőkör a nagyobb jövedelemmel bíró piaci szereplők közül kerül ki. A vevői oldal beruházási törekvésénél is egyértelműen tapasztalható a korszerűsítésre való törekvés. Ez a vásárolt gépek relációs megoszlásában mutatkozik meg leginkább. A korszerűbb kínálattal rendelkező „nyugati relációból” származó gépek aránya a vásárlásoknál meghaladja a forgalom 80%-át.
- A hazai mezőgépforgalom teljesítményét vizsgálva hektikus kilengések tapasztalhatók, amelynek legfőbb oka a támogatások hozzáférhetősége. A korreláció egyértelmű, amennyiben a támogatások elérhetők a beruházási barométer pozitív irányban leng ki, amennyiben a támogatások elfogytak, az ellenkező irányban húzódik vissza. Az idén az EMVA források elérhetősége újabb lendületet adhat a gépforgalomnak. Ha a kérelmek zöme befogadásra kerül, akkor nominál értéken az utóbbi idők legnagyobb (140–145 Mrd HUF) gépberuházása (gépforgalom) valósulhat meg 2007 végével 2008 elején.

A beruházással foglalkozó szakemberek és a piacon szereplők véleménye megoszlik a gépek támogatását illetően. Egy részük azon a véleményen van, ha nem lenne géptámogatás, megnyugodna a piac és kisimulna a forgalom, mások szerint a támogatásokkal szükséges helyzetbe hozni még egy ideig a több szempontból is hátrányos helyzetben lévő hazai mezőgazdasági vállalkozásokat. Várhatóan 2011-ig működhet a jelenlegi rendszer az EMVA keretében. Ezt az időszakot és a rendelkezésre álló forrásokat az ágazatnak jól ki kellene használni, mindenekelőtt a mezőgazdaság technikai eszközrendszerének korszerűsítése, versenyképességének növelése érdekében. Ebből természetesen profitálhat a hazai mezőgép-kereskedelem és a hazai mezőgépgyártás is.

A hazai mezőgazdasági gépkereskedelem minőségi fejlesztésének feladatai:

- A vevői tudatformálás és a gépkínálatnak a minőségi korszerűsítés irányában történő fejlesztése.
- A gépek kiválasztásánál a hazai igények és termelési, ill. ökológiai sajátosságok szakszerűbb érvényesítése, jobban támaszkodva a Magyarországon elvégzett használati érték vizsgálatokra és tartós üzemi tapasztalatokra.
- A gépkereskedők integrációja a verseny korlátozása nélkül, a minőségi szolgáltatások fejlesztése érdekében.

- A kereskedelmi és műszaki szolgáltatások európai normák szerinti fejlesztése, egységesítése. (Szerviz, oktatás, alkatrészellátás, cseregépes szolgáltatás stb.).
- A gépkereskedelemben foglalkoztatottak szakképzettségének javítása és tudásszintjének bővítése a jobb vevői kommunikáció érdekében.
- A gépvásárlások finanszírozási konstrukcióinak bővítése, személyre, vállalkozásra szabott finanszírozási megoldásokkal, hitelgarancia átvállalásokkal, hosszú lejáratú hitelkonstrukciókkal, kedvezmények nyújtásával, használt gép beszámítási stb. konstrukciókkal.
- Korszerű marketing módszerek, statisztikai elemzések, piacértékelési megoldások, vevői elégedettségi vizsgálatok alkalmazásával a piac mélyebb megismerése, a tervezések korszerűsítése elősegítheti a jobb alkalmazkodást a piaci mozgásokhoz.

II. Az erdészet, a fafeldolgozás és a faenergetika gépesítés-fejlesztése

(Horváth Béla, Marosvölgyi Béla, Varga Mihály)

1. Jelenleg Magyarországon mintegy 90 cég foglalkozik mezőgazdasági gépgyártással, de közülük kb. csak tízen gyártanak részben erdészeti gépeket is. A hazai erdészeti gépgyártás piaci alapokon, de a jelenleginél jobban összehangolt műszaki fejlesztési háttér mellett maradhat csak működőképes. A fejlődés olyan háttér-bázissal képzelhető el, amely biztosítja az erdészeti gépesítési terület kutatásának és műszaki fejlesztésének (K+F tevékenységének) vitelét és összehangolását. Az erdőgazdálkodás eredményessége érdekében a hazai erdészeti gépfejlesztés és gépgyártás fenntartása továbbra is szükséges.
2. Napjaink erdészeti gépgyártói – az eddigi fejlesztések alapján – jelenleg kb. 70 különböző erdészeti géptípust gyártanak, illetve gyártására be vannak rendezkedve. E típusok – melyek között nem szerepelnek az erdőgazdaságban is használható mezőgazdasági gépek – kb. 30 erdészeti művelet kivitelezésére alkalmasak. Szükséges az eddig is gyártott gépek folyamatos fejlesztése, valamint a hagyományos erdőgazdálkodás néhány eddig itthon nem, vagy csak sok éve gyártott típusának fejlesztése.
3. Szükséges a kutatásban és a műszaki fejlesztésben érintettek (NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézet, FVM Gépesítési Intézet, meghatározó erdészeti gépgyártók) közös szakmai fellépése, feladatmegoldásokra irányuló együttműködése, mely a fejlesztéseken túl ki kell terjedjen a géphasználati értékvizsgálatokra is. Biztosítani kell az erdészeti gépesítési terület kutatásának és műszaki fejlesztésének (K+F tevékenységének) vitelét és összehangolását, a géphasználati értékvizsgálatok folyamatos, naprakész megvalósítását.
4. A magyarországi fafeldolgozás fejlődése igényli a korszerű gépi berendezések alkalmazását. A fafeldolgozás mennyiségének növekedése várható, mivel

Magyarországon az egy főre jutó fafelhasználás elmarad az európai átlagtól. A magyarországi fafeldolgozó kis- és középvállalkozások támogatásának fokozása indokolt, hogy lépést tudjanak tartani a környező országokban tapasztalható műszaki fejlődéssel (Lengyelország, Szlovákia). A hazai fafeldolgozó gépfejlesztés és gyártás az elmúlt évtizedekhez képest mélyponton van, csupán kisvállalkozók gyártanak hagyományos, de nem igazán korszerű faipari gépeket. Ma Magyarországon a korszerű fafeldolgozó gépeket és csúcstechnológiát is alkotó berendezések szinte kizárólag külföldi gyártmányúak. A hazai faipari gépgyártás fejlesztése a meglévő gépipari szerszámgyártó bázison képzelhető el.

5. A fafeldolgozás gépesítése fejlődésének motivációi:

- új formák, termékek előállítására hagyományos forgácsolással vagy forgácsolás nélkül;
- új alakítási, vágási módok, eljárások alkalmazása (tömörítés, vízsugár, lézer stb.);
- fokozott méretpontossági és felületi minőségi követelmények (szinte a gépíparral azonos);
- munkaegészségügyi, környezetvédelmi, munkabiztonsági követelmények változása, szigorodása (porexpozíció, emisszió, rezgés, zaj stb.);
- hőkezelési, felületkezelési, faanyagvédelmi technikák fejlődése (thermokezelés, gőzölés, szárítás);
- energetikai és egyéb hasznosítású módok (brikettálás, pelletálás, gázosítás stb.);
- új típusú agglomerált lapok gyártása, illetve azok fejlődése;
- más nyersanyagokkal történő kombinált hasznosítás (fém, műanyag, cement stb.).

6. A munkabiztonság és az egészséges munkavégzés elvárásai miatt – a faipari technológiák sajátosságait figyelembe véve, a csúcstechnológiát alkalmazó más iparágakhoz hasonlóan – a faipar is „rákényszerül” az ipari robotok alkalmazására.

7. A megújuló energiatermelésben Magyarországon a villamosenergia-termelésben jelentős előrelépés történt, és 5 év alatt az arány 0,6%-ról 5%-ra nőtt. Ezzel EU vállalásunkat teljesítettük. A villamosenergia-termelésben további növekedéssel számolnak 2015-ig. A hagyományos erdőgazdálkodásból az újabb igények már csak részben elégíthetők ki, ezért energetikai faültetvények telepítésével is bővíteni kell az alapanyagbázist.

8. A közel 1,2 Mt fafelhasználás-növekmény döntően a faexportot csökkentette, egyben javította az erdőgazdálkodás árbevételét, mert nőtt a faár. Az erdőművek nagy faigénye ellenakciókat váltott ki a fát igénylő ipar egy részénél, és a lakosság körében is, mert ugrásszerűen nőtt az energiafa/tűzifa ára. Az árnövekedés az energetikai szektorban arányos volt a gázár-növekedéssel.

9. Az energetikai faültetvények létesítésével és hasznosításával kapcsolatos kutatások és félüzemi kísérletek eddig eredményesek voltak, a hozamok megközeleltik, esetenként elérik a külföldön ismert hozamokat (150–300 GJ/ha/év). Az alapanyagbázis tehát az energetikai faültetvényekről (rövid vágásfordulójúak és hengeresfa-termelők lehetnek) növelhető. Az energetikai faültetvények hozamait figyelem véve 300.000 ha ültetvényfelületről 4,3–5,2 Mt energiafa lenne termelhető. Az ültetvénytechnológia elterjesztéséhez szaporítóanyaggal, létesítés és üzemeltetés-technológiával, a műveletek gépesítésével (ültetés, sorközápolás, betakarítás, aprítás) kapcsolatos további és folyamatos kutatás/fejlesztési tevékenységre van szükség.
10. Gyorsítani kell a hazai, energiafa-termelésre alkalmas fafajok szelektálását-nemesítését, mert a külföldi klónok alkalmazása az egyre melegebb és szárazabb hazai klíma mellett sok kockázattal jár. A faenergetika fejlesztését-terjesztését a kis és kommunális hőtermelésben gyorsítani kell, mert az EU elvárásokkal szemben elmaradásaink vannak. A fa hőtermelésben történő hasznosítását ellentmondásos vagy logikátlan energiapiaci szabályozások eltörlésével is segíteni kell (fából előállított áram „zöldáram” és előnyt élvez, az előállított hő viszont nem „zöldhő”.)
11. Az energetikai faültetvények elterjesztéséhez a jelenlegi jogszabályok gyors fejlesztésére van szükség, különösen az alkalmazható fajták szempontjából. Korszerűsítést igényelnek egyes környezetvédelmi/természetvédelmi jogszabályok is, mert esetenként indokolatlanul akadályozzák az intenzív fajták alkalmazását, és gyakran a tartamos erdőgazdálkodás követelményeit támasztják az energetikai faültetvényekkel szemben. Feltétlen indokolt az új erdőtelepítések esetében „energiaerdők” telepítésének engedélyezése is.
12. A hazai erdőgazdálkodás, fafeldolgozás és faenergetika – volumenéből következően – az egyes géptípusokból viszonylag kis darabszámokat igényel. Mindezt a hazai erdészeti, faipari és faenergetikai gépfejlesztés és gépgyártás csak akkor maradhat fent, ha e folyamatokat kiemelt figyelem és támogatások kísérik.

5.2.8. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Csizmazia Zoltán (Szerk): A tápanyag-gazdálkodás gépei MGI könyvek. No.5. FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet kiadványa.(Szaktudás Kiadó Ház Rt.) Gödöllő.2007. ISBN: 978-963-513-201-0, ISSN: 1787-1018. 137 p.

Németh T.-Neményi M.-Harnos Zs.(szerk): A precíziós mezőgazdaság módszertana. JATE Press, Szeged.-MTA-TAKI, Budapest. 2007. ISBN 978-963-482-834-1. Szendrő P. (szerk.): Gépelemek. Mezőgazda Kiadó Budapest. 2007. ISBN: 978-963-286-371-9. 754 p.

Megjelent Bizottságunk angol nyelvű folyóiratának (Progress in Agricultural Engineering Sciences) harmadik teljes száma. Akadémiai Kiadó. Budapest 2007. ISSN 1786-335X. 130 p.

5.2.9. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Antos Gábor – FVM Miniszteri elismerő oklevél

5.2.10. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI ÉS OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKKEL

A külföldi kutatási, oktatási intézményekkel Bizottságunk tagjain keresztül tartjuk a kapcsolatot. Ezek felsorolásától a terjedelmi korlátokra tekintettel eltekintünk.

5.3. ÁLLATORVOS-TUDOMÁNYI BIZOTTSÁG

Albizottságok:

Oltóanyag és diagnosztikai albizottság (elnöke: Mészáros János)

Salmonella albizottság (elnöke: Nagy Béla)

Élelmiszerhigiéniai albizottság (elnöke: Sas Barnabás)

Környezetvédelmi és Takarmány-toxikológiai albizottság (elnöke: Várnagy László)

5.3.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.3.1.1. 2007. január 22–25. Akadémiai beszámoló szakülés

A Bizottság 2007. január 22–25. között 33. alkalommal tartotta meg a SZIE Állatorvos-tudományi Karán az állatorvos-tudomány egészét felölelő akadémiai beszámoló szaküléseket. E beszámolókon a kutatók az előző időszakban végzett kutatásaik fontosabb eredményeit mutatták be, vitatták meg. Összesen **120 előadás, referátum** hangzott el, hat szekcióban (élettan, biokémia, kórélettan, morfológia; bakteriológia, immunológiai, virológia; élelmiszerhigiénia; parazitológia, halkórtan; állathigiénia, állattenyésztés, genetika, takarmányozás; és klinikai kutatások, gyógyszer-tan, toxikológia). Az előadások időtartama 10 perc volt, a vitára pedig 5 perc állt rendelkezésre. Az akadémiai beszámolók lehetőséget biztosítottak a kutatási eredmények ismertetésére, számos fiatal, pályakezdő kutató, PhD-hallgató bemutatkozására stb. A beszámolókat és a vitát az adott terület szakembereiből álló, a Bizottság által előzetesen felkért elnökök vezették, illetve bizottságok értékelték. Az előzetesen beküldött összefoglalókat az Országos Állategészségügyi Intézet jóvoltából, szekciók szerint, füzetekbe összefoglalva nyomtatásban is megjelentettük és azt az érdekeltek a beszámolókat előtérbe kapták. A beszámolókat jó képet adtak a legfontosabb hazai állategészségügyi kutatásokról és az elért eredményekről. A viták elősegítették egymás kutatási eredményeinek megismerését, a kutatók, kutatóhelyek közötti együttműködést.

Az előadásokat és a vitákat követően az egyes szekcióülések bizottságainak titkárai az elhangzottakról az előadások címének és a szerzőknek a megjelölésével rövid, a legfontosabb eredményeket tartalmazó összefoglalásokat készítettek. Ezek az összefoglalók a Magyar Állatorvosok Lapjában (2007. 129. 251–256, 502–506 és 746–757.) nyomtatásban is megjelentek.

A szekcióülések keretében január 23-án 14 órai kezdettel szakülést tartottunk a szarvasmarha gümőkór jelenlegi helyzete, teendők címmel az alábbiak szerint:

Üléselnök: Tuboly Sándor

A humán gümőkór jelenlegi helyzete Magyarországon (Kovács Gábor, Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet, Budapest),

A szarvasmarha gümőkór jelenlegi helyzete (Bognár Lajos, MGSZH),

A háziállatok gümőkórjának laboratóriumi kórjelzése (Jánossy Szilárd, Országos Állategészségügyi Intézet, Budapest)

A szakülésen elhangzottak, amellett hogy segítették a szarvasmarha gümőkór elleni védekezést, alapjául szolgáltak a Bizottság bovin gümőkórra vonatkozó állásfoglalásának.

5.3.1.2. 2007. február 7. Zoonózis albizottság alakuló ülése

A Bizottság 2006. október 17. ülésén elhatározta, hogy a korábbi Salmonella Albizottság helyett a zoonózisok szélesebb körével foglalkozó albizottságot hoz létre Nagy Béla vezetésével.

Az albizottság fontosabb feladatai az alábbiak:

- A zoonózisokra vonatkozó legújabb tudományos eredmények (és események) időközönkénti áttekintése és ezek alapján – ha szükséges – ajánlások megfogalmazása.
- Az EU zoonózisokra vonatkozó rendeleteiben, irányelveiben és azokkal kapcsolatos mindenkori felhívásaiban megfogalmazott szakmai feladatok segítése a tudomány oldaláról.
- A fentiek tekintetében szoros együttműködés a Magyar Zoonózis Társasággal és a zoonózisokkal foglalkozó hazai és külföldi intézményekkel, szervezetekkel, bizottságokkal.

Az albizottság munkájába külső szakembereket is bevon.

Az EU zoonózis rendeleteiben (90/424/EEC sz. irányelv) kiemelt kórokozókval kapcsolatos feladatok hazai áttekintésére és nyomkövetésére az alábbi munkacsoportokat hozta létre (zárójelben a csoport szakmai vezetője).

Brucellózisok (Tekes Lajos), Campylobacter fertőzések (Varga János), Echinococcus/Trichinella (Sréter Tamás), Listeria (Sréterné Lancz Zsuzsa), Salmonella (Nagy Béla),

Gümőkór (Tuboly Sándor), Verotoxikus E. coli (Tóth István), antibiotikum rezisztencia (Kaszanyitzky Éva)

5.3.1.3. 2007. április 23.

Napirend

1. Állásfoglalás a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal működéséről az állategészségügy tekintetében (Előterjesztő: Solti László).
2. A hatósági diagnosztikai laboratóriumi szolgálat jelenlegi helyzete (Előterjesztő: Tekes Lajos).
3. A szarvasmarha-állományok gümőkór mentességének fenntartása, a mentesség ellenőrzése, állásfoglalás (Előterjesztő: Varga János).

Ad 1.

A Bizottság áttekintette a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MGSZH) 2007. január elsejével történt létrehozásának körülményeit és benne az állategészségügy jelenlegi helyzetét. Megállapította, hogy a Hivatal létrehozása az állategészségügyre vonatkozóan kellő előkészítés nélkül, a feladatok, hatáskörök, a működés anyagi, pénzügyi feltételeinek biztosítása nélkül történt, ami az állategészségügyi szolgálat hatékonyságának jelentős csökkenésével járt. Minthogy azonban a MGSZH eddigi működéséről az idő rövidsége miatt kevés tapasztalat áll rendelkezésre, a Bizottság úgy határozott, hogy az állategészségügy helyzetének értékelését a Hivatal működésének első féléve után végzi el és akkor tesz javaslatokat is a szükségesnek tartott változtatásokra.

Ad 2.

Az állategészségügyi diagnosztikai laboratóriumokat a korábbi Országos Állategészségügyi Intézetet, a debreceni és a kaposvári intézetet Diagnosztikai Igazgatóság címszó alatt összevonták, tapasztalt munkatársaik jelentős részét létszámcsökkentés címén elbocsátották. Önálló, vagy elkülönített költségvetésük nincs, anyagaik, eszközeik beszerzése minden alkalommal külön vita és eseti döntés függvénye. Bár számos referencia laboratóriumi funkciójuk van, emellett egy sor fertőző betegségre vonatkozóan jogszabályokban előírt vizsgálati kötelezettségeik is vannak, ezek jelentős részére létszámhiány miatt sem szakember, a költségvetés csökkentése miatt pedig pénz sincs. A diagnosztikai laboratóriumok helyzetét a hatósági állategészségügyi szolgálat működési feltételeivel együtt kell vizsgálni.

Ad 3.

A szarvasmarha-állományok gümőkór mentességének fenntartása és ellenőrzésének kérdését a Bizottság több alkalommal áttekintette, értékelte és ezek alapján az alábbi állásfoglalást fogadta el. Az állásfoglalást megküldte az FVM szakfőosztályának és közzétette a **Magyar Állatorvosok Lapjában (2007. 129. 699–700)**. is. Az állásfoglalás jelentősen hozzájárulhat Magyarországon bovin gümőkórtól való mentességének az EU által történő elismertetéséhez.

Az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága állásfoglalása a szarvasmarha-állományok gümőkór mentességének fenntartásáról és a mentesség ellenőrzéséről

A FVM Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrzési Főosztálya által összehívott szakértői csoport 2006 utolsó negyedévében áttekintette a szarvasmarha-gümőkórtól való mentesség ellenőrzésének jelenlegi helyzetét. Az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága az akadémiai beszámoló ülések keretében, 2007 januárjában plenáris ülésen ugyancsak tárgyalta a mentesség fenntartásának kérdéseit.

A jelenlegi összeállítás célja, a jogszabályokban szabályozott kérdések részleteinek tárgyalása nélkül, az hogy rámutasson a mentesség fenntartása és elismertetése érdekében fontos kérdésekre és szakmai javaslatokat tegyen azok megoldására. Magyarország szarvasmarha-állományai gümőkórtól való mentességének az EU-val történő elismertetése a közeljövő feladata.

1. A jelenleg használt bovin tuberkulin (PPD) legalább 20.000, a madár tuberkulin pedig 25.000 nemzetközi (közösségi) egység tuberkuloproteint tartalmaz ml-enként. A tuberkulin befecskendezése előtt ellenőrizni kell az állatok azonosságát, fűlszámát. Lényeges, hogy a tuberkulin reakcióra vonatkozó minden adatot (alapteret, a duzzanat nagysága, esetleges oedema, savókilépés, elhalás, fájdalmasság, a környéki nyirokerek, nyirokcsomó esetleges gyulladás), a 72. órában történő elbíráláskor az állat egyedi kartonjára a helyszínen ráírják (vagy más megbízható módon nyilvántartsák), úgy, hogy a tuberkulin reakciók milyensége és adatai az állat élete végéig hitelt érdemlően követhetők legyenek.

2. A tuberkulin bőrbe jutását a befecskendezést követően tapintással ellenőrizni kell. Minden állathoz steril tűt kell használni.

3. Az intradermalis próbában pozitív és/vagy kétes állatokat el kell különíteni.

A pozitívokat vágóhídon le kell vágni, el kell végezni a jogszabályokban előírt húsvizsgálatot és a laboratóriumi kiegészítő vizsgálatokat, az állomány egészét pedig legkorábban 42 nap (célszerűen 3–6 hónap) elteltével, ezúttal összehasonlító (szimultán) próbával újra meg kell vizsgálni. A bovin tuberkulinra pozitív egyedek levágatásától el lehet tekinteni akkor, ha hamis pozitív (paraallergiás) reakció gyanítható. A kétes reakciót mutatókat elkülönítésük fenntartása mellett ismételt, szimultán tuberkulinpróbának kell alávetni. Törekedni kell a vizsgálatok tárgyéven belüli lezárására.

A pozitív és/vagy kétes reakciót adó egyedeket tartalmazó állományt forgalmi korlátozás alá kell vonni és az állomány gümőkór mentességét a helyzet tisztázásáig fel kell függeszteni.

4. Azokat az egyedeket, amelyeknél a megismételt, szimultán tuberkulin próbában a bovin tuberkulinra kapott bőrduzzanat 4 mm-rel nagyobb, mint a madár tuberkulinra kapott reakció vagy a befecskendezés helyén tünetek (oedema, savókiválás stb.) láthatók, pozitívnak kell minősíteni.

5. Kétesnek tekintendő a szimultán próba ha a bovin tuberkulinra kapott bőrduzzanat 1–4 mm-rel nagyobb, mint a madár tuberkulinra kapott reakció és nincsenek helyi tünetek. A szimultán próbában kétes egyedeket, elkülönítésük és forgalmi korlátozásuk fenntartása mellett, legalább 42 nap (célszerűen 3–6 hónap) elteltével újabb szimultán tuberkulin próbának kell alávetni, a bovin tuberkulinra ekkor kapott pozitív és kétes (azaz minden, ami nem negatív) reakciót pozitívnak kell minősíteni.

6. Minthogy azonban a nem specifikusnak tekintett (paraallergiás) reakciók hátterében is lehet *M. bovis* fertőzés, a 4–5. pontban foglaltakon túl továbbra is figyelemmel kell kísérni mindazokat az állatokat, amelyek esetében a bovin reakció két egymást követő vizsgálat során 4 mm, vagy e fölötti értéket mutat.

Abban az esetben, ha a két vizsgálat között három hónap vagy annál több idő telt el, továbbá ha a madár tuberkulinra kapott reakció ugyanakkora, mint a bovin tuberkulinra kapott vagy legfeljebb 2 mm-rel haladja meg azt, a következők szerint kell eljárni.

Az ilyen állatokat forgalmi korlátozás alá kell vonni és el kell különíteni az állomány többi egyedétől. A forgalmi korlátozás alá vont egyedek mindegyikét újabb tuber-

kulin vizsgálatnak és ha az állattartó vállalja a költségeit, gamma-interferon vizsgálatnak kell alávetni. A kerületi főállatorvos az újabb vizsgálatok eredményei alapján dönt arról, hogy feloldja a forgalmi korlátozást, további vizsgálatokat végeztet az egyedre vonatkozóan a forgalmi korlátozás fenntartása mellett, vagy levágatja az állatokat. Mindenképpen le kell vágatni az érintett egyedet és belőle mintát kell küldeni az OÁI-ba laboratóriumi vizsgálatok céljára, ha az újabb tuberkulin vizsgálat során is 4 mm vagy e feletti a bovin reakció és ezzel együtt az utolsó három tuberkulin vizsgálatot összevetve a bovin reakciók mértéke nem mutat csökkenő tendenciát. Ugyanígy kell eljárni akkor is, ha a gamma-interferon vizsgálat pozitív és a harmadik tuberkulin vizsgálat során is 4 mm, vagy e feletti a bovin reakció mérete. Az egész állományra vonatkozó forgalmi korlátozást az ilyen egyedek miatt azonban csak akkor kell elrendelni, ha a laboratóriumi vizsgálatok során a kórszövettani vizsgálat pozitív eredménye valószínűsíti *M. bovis* jelenlétét.

Fokozott figyelmet kell fordítani a vadon élő állatok (vaddisznó, szarvas stb.) gümőkórjára, meg kell teremteni ezen állatok gümőkórra is kiterjedő húsvizsgálatának feltételeit és gyanú esetén laboratóriumi vizsgálatokat kell végeztetni az elváltozást mutató szervekből.

7. Olyan állat, amelynek az egyszerű tuberkulin próbában a bovin tuberkulinra adott reakciója a 2 mm-t meghaladta, vagy a tuberkulin befecskendezés helyén tünetek jelentek meg, kereskedelmi forgalomba (sem a közösségen, sem pedig az országon belül) nem kerülhet.
8. Bármely idegen állatot egy állományba csak az elkülönítés 30 napja alatt elvégzett kedvező eredményű intradermalis tuberkulin próba után szabad beállítani.
9. A nem specifikus (paraallergiás) reakciók kiszűrése nehéz. A paraallergiás reakciókra általában jellemző, hogy egyszerre nagyszámú állat ad pozitív vagy kétes reakciót a bovin tuberkulinnal, a következő (3–6 hónap múlva elvégzett) tuberkulinozáskor viszont a korábban pozitív állatok egy jelentős része már negatív, de újabb egyedek válnak pozitívvá.
10. Tudatában kell azonban lenni annak, hogy a paraallergiásnak tekintett reakciók hátterében lehet *M. bovis* fertőzöttség is. Az esetleges *M. bovis* fertőzöttség felismerésére valamennyi rendelkezésre álló diagnosztikai eszközt igénybe kell venni, így célszerű a szimultán próba ismétlése mellett, a bovin tuberkulinra 4 mm-nél nagyobb reakciót mutató egyedekből a gamma interferon próba elvégzése, a levágott állatok gondos vágóhídi kórbonctani vizsgálata, az elváltozott szövetrészeknek a feji, nyaki, a légzőszervi, az emésztőcsatorna és a máj nyirokszöveteinek és nyirokcsomóinak laboratóriumi vizsgálata (mikroszkópos vizsgálat, kórszövettan, baktérium tenyésztés, PCR).

A góccok vágóhídi felismerése és húsvizsgálat szakszerű elvégzése érdekében biztosítani kell a húsvizsgáló személyzet megfelelő szakképzettségét és jártasságát (célzott húsvizsgálati protokoll, továbbképzés, ellenőrzések), annak érdekében, hogy a tuberkulin pozitív, de kiterjedt elváltozásokat nem mutató állatok közül a lehető legnagyobb számú egyednél felismerjék az esetleg kisméretű lokális gócot is. Látható

elváltozás hiányában is biztosítani kell a megfelelő szervekből a szükséges mennyiségű (!) minta (nyirokcsomók) laboratóriumba küldését.

11. Meg kell teremteni a különböző mintákból izolált *M. bovis* törzsek genetikai vizsgálatainak feltételeit az Országos Állategészségügyi Intézetben, önállóan vagy nemzetközi együttműködésben, a fertőzés eredetének kideríthetősége és a szóródás nyomon követhetősége érdekében.
12. A gümőkórra vonatkozó jogszabályok gyakorlati végrehajtását rendszeresen ellenőrizni kell. A 65/2002.(VIII.9) FVM rendelet igazgatási előírásait és mellékleteit összhangba kell hozni a 64/432 EK Tanácsi irányelv rendelkezésével.
13. Legalább évente egyszer egy szakértői csoportnak át kell tekintenie és értékelnie kell az országban megállapított *M. bovis* eseteket (a fertőzés eredete, a szóródás lehetséges útjai, beleértve a törzsek genetikai tipizálását) és a paraallergiás állományok helyzetét, az ezekre vonatkozó laboratóriumi vizsgálatok eredményeit. A szakértői csoport készítsen elemzést és adjon javaslatokat a tapasztalt hiányosságok, eljárási hibák jövőbeni megelőzésére.
14. A bovin gümőkórtól való mentesség fenntartásában és a mentesség ellenőrzésében szorosan együtt kell működni a közegészségüggyel.

5.3.1.4. 2007. november 6.

Napirend

1. Állásfoglalás a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal működéséről az állategészségügy tekintetében (Előterjesztő: Varga János).
2. A bluetongue Európában, hazai helyzet, teendők (Előterjesztő: Pálfi Vilmos).

Ad 1. A bizottság az MGSZH keretében működő hatósági állategészségügyi szolgálatra vonatkozóan többszöri vita és egyeztetés után az alábbi állásfoglalást fogadta el.

Állásfoglalás a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal keretében működő hatósági állategészségügyi szolgálat helyzetéről

A Kormány 274/ 2006. (XII. 23.) Korm. rendeletével létrehozta a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalt (MgSzH), amelybe összevonta a növény- és talajvédelmi szolgálatokat, a földművelésügyi hivatalokat, az állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomásokat, az OMMI-t, az Állami Erdészeti Szolgálatot, a Földművelésügyi Költségvetési Irodát, az Országos Borminősítő Intézetet, továbbá az Állatgyógyászati Oltóanyag-, Gyógyszer- és Takarmány-ellenőrző Intézetet (ÁOGYTI) , az Országos Állategészségügyi Intézetet (OÁI) és az Országos Élelmiszervizsgáló Intézetet (OÉVI). A korábbi megyei állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomások, a három utóbbi intézettel együtt alkották az állami állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző szolgál-

latot, amelyeknek a feladatai sajátosak, a Hivatalba összevont többi intézménnyel szemben nemcsak belföldi, hanem nemzetközi kihatásúak, állat- és közegészségügyi szempontokból egyaránt.

A korábbi szolgálat ezen intézményrendszere a feladatoknak megfelelő hierarchiában, egymásra épülő integrációban, egy központból irányítva, hatékony és gyors diagnosztikai lehetőségekkel és intézkedési jogkörrel rendelkezve látta el az állategészségügyi törvényben, más hazai és EU jogszabályokban előírt alábbi feladatokat:

- az állatállományok megvédése a legfontosabb, bejelentési kötelezettség alá tartozó vagy egyéb nagy gazdasági károkat okozó fertőző betegségektől,
- az állati eredetű élelmiszer-termelés higiéniai körülményeinek ellenőrzése a termelés megkezdésétől a fogyasztókig, ezáltal az élelmiszerbiztonság megteremtése és fenntartása,
- a fogyasztókat az állati eredetű élelmiszerek részéről fenyegető mikrobiológiai (különbféle fertőzések, zoonózisok), kémiai és radiológiai veszélyek megelőzése, elhárítása,
- az állatvédelemi és állatjóléti szabályok betartatása, ezek ellenőrzése.

Mindezen feladatok elvégzésével az állategészségügyi szolgálat értéktermelő munkát végez, részese a nemzeti vagyoni növelésének, az élelmiszer világkereskedelemben pedig a versenyképesség és a biztonság javításának. E feladatok elvégzésével a szolgálat garanciát nyújt az általa felügyelt terület gazdasági tevékenységének és kereskedelmének folytatásához (pl. élőállat és élelmiszer).

Az élelmiszerek (alapanyagok) vizsgálata, minőségük folyamatos ellenőrzése, egészségügyi biztonsága, az emberek egészségét veszélyeztető kémiai, toxikus anyagok és mikroorganizmusok élelmiszerláncban való kontrollja, mindezek kockázatbecslése, valamint az állatokról emberre terjedő fertőzések (zoonózisok) megelőzése tekintetében pedig az egész társadalmat érintő közegészségügyi missziót is teljesít.

Hatékony diagnosztikai munkával párosuló, közvetlen és gyors szakmai intézkedési lehetőségeivel nemcsak diplomáciai szintre emelkedő viták előzhetőek meg, hanem jelentős gazdasági érdekek is érvényesíthetők. Az EU tagság és az élelmiszerkereskedelem liberalizációja miatt is ezek a szolgálat legneuralgikusabb pontjai, amelyeket, ez ideig nemzetközi mércével mérve is példásan oldott meg.

Mindezek garanciája az átszervezéssel kockázatosná vált azzal, hogy a jelenlegi szervezeti kereteken belül megbomlott a rendelkezési jog, a kötelezettség és a feltételrendszer egysége és a vezetés összhangja. Beigazolódott, hogy az önálló igazgatási rend megszüntetésével, az irányításban megosztott, jóval kisebb költségvetésből gazdálkodó, a személyi függőségen és kapcsolatrendszeren alapuló vezetés és szolgálat a jogszabályokban előírt feladatait, az eddigiekhez képest folyamatosan csökkenő hatékonysággal tudja ellátni.

Az MgSzH megalakulásával az állategészségügy területén az irányítás szétzilálódott, az ügyintézés bürokratikusabb, lassúbb lett, a szakmai szempontok kevésbé

érvényesülnek, számos szakmai feladat teljesítése a létszám és a költségvetés csökkentése miatt elmaradt. A kiadások pedig legfeljebb azért csökkentek, mert a költségvetésben egyszerűen nem volt elég fedezet az elvégzendő feladatokra. Ezzel, többek között veszélybe került a fertőző betegségek hatósági döntéseket megalapozó diagnosztikája, az EU jogszabályok által előírt referencia laboratóriumi feladatok ellátása. A referencia laboratóriumok gyengülése pedig azokat a garanciális elemeket gyengíti, amelyek a nemzetközi kereskedelemben az állategészségügyi feltételeket biztosítják.

Megszűnt a korábbi egységes, önálló és ezért hatékony igazgatási rend (országos főállatorvos-megyei igazgatók, kerületi főállatorvosok, hatósági állatorvosok). Megbomlott a jogok és a kötelezettségek összhangja azáltal, hogy bármely szakmai intézkedést az adott kérdéshez nem értő, szakirányú végzettséggel nem rendelkező hivatali felettes törölhet, ugyanakkor az intézkedés végrehajtásáért és az elmaradásból eredő következményekért a felelősség az állategészségügyi szolgálaté.

A Hivatal létrehozásával az állategészségügyi felső vezetés is megkettőződött. Az EU tagállamainak a többségében az állategészségügyi szolgálat egységesen vagy egy minisztériumban, vagy egy önálló hivatal keretében működik. Az állategészségügyi szervezet feladatai nem választhatók szét úgy, hogy a minisztériumi részleg foglalkozik a nemzetközi kapcsolatokkal és a jogszabály alkotással, alkalmazással, míg a Hivatal emberei végzik a gyakorlati állategészségügyi irányítást és végrehajtást. E tevékenységek csak egységes szervezetben végezhetők hatékonyan.

Tisztázatlanok és nem megfelelőek az intézkedési jogkörök. A megyék állategészségügyéért a megyei igazgató a felelős, ugyanakkor személyi és gazdasági kérdésekben semmilyen önálló intézkedésre nincs lehetősége. Ha a felelősség a megyei igazgatóké, akkor nekik kell döntési jogot adni a rendelkezésre álló anyagi eszközök felhasználását illetően is. Ugyanez vonatkozik a szolgálat keretében működő intézetekre is.

A Hivatal költségvetését nem az elvégzendő feladatok mérlegelése, hanem csupán a költségmegtakarítás szempontjai szerint szabták meg, így jogszabályokban előírt, fontos állategészségügyi feladatokra nem jut pénz. Ugyanakkor az alkalmazottak jelentős részét az MgSzH budapesti központja foglalkoztatja, tucatjával létesítettek osztályvezetői állásokat, miközben az érdemi szakmai, hatósági munkát végző állatorvosok létszámát lényegesen nagyobb arányban csökkentették (az állategészségügyi szolgálat létszáma összesen 435 fővel csökkent). Összességében egy felduzzasztott létszámú, magas besorolású vezetők által irányított hivatali apparátus jött létre, amely nem lett olcsóbb, de az érdemi munka hatékonyságát aggasztóan csökkentette.

Javaslatok a változtatásokra

1. Az állategészségügyben vissza kell állítani az egységes és közvetlen szakmai irányítást az országos főállatorvos vezetésével.
2. A hatósági állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző szolgálat független és hatékony működéséhez elengedhetetlen, hogy önálló költségvetéssel rendelkezzen, a kinevezési és munkáltatói jogkör pedig maradjon az országos főállatorvosnál,

a megyei, illetve az intézeti igazgatóknál. A szolgálat közvetlen szakmai irányítója az országos főállatorvos legyen, ugyanígy a megyékben dolgozó kerületi, kirendeltségi főállatorvosokat, megyei szak-állatorvosokat, hatósági állatorvosokat, mérnököket is kizárólag az igazgatóknak kell irányítania szakmailag és pénzügyileg egyaránt. Ha a kinevezési jogkör és a feladatok ellátásához szükséges pénzügyi háttér nem az igazgatók kezében van, akkor a feladatok ellátása bizonytalanra válik, ami az állategészségügyben és az élelmiszerbiztonság területén megengedhetetlen.

3. **A hatósági szolgálat keretében működő laboratóriumokat, elválasztva az igazgatási funkciókat ellátó egységektől, az országos főállatorvos közvetlen szakmai felügyelete és irányítása alá kell vonni, számukra elkülönített költségvetéssel.**

A laboratóriumok közvetlen szakmai vezetését pedig laboratóriumi gyakorlattal, tudományos fokozattal és nyelvismerettel rendelkező személyekre kell bízni, akik megfelelő szakmai háttérrel, aktívan rész tudnak venni az EU referencia- és más laboratóriumainak szakmai vitáin, az egyes betegségekre vonatkozó vizsgálati protokollok kidolgozásában stb. A laboratóriumi munkát végző egységek kiemelése lehetővé tenné az általuk végzett munkák áttekintését, ésszerűsítését, a párhuzamosságok elkerülését, megkönnyítené a nemzetközi akkreditálhatóságot stb.. Mindez egyúttal valószínűen eszközhasználati ésszerűsítéssel és költségcsökkentéssel is járna. Ezek alapján el lehetne dönteni, hogy az ellátandó feladatoknak megfelelően hány laboratórium maradjon állami költségvetésben.

Az intézetek esetén vissza kell állítani szakmai tevékenységüket tükröző nevüket. Ez a referencia funkciók, az akkreditálás és a EU országok társintézeteivel való szakmai kapcsolattartás miatt is fontos.

4. **A hatósági szolgálat költségvetését az ellátandó feladatok alapján kell meghatározni.** Át kell tekinteni, melyek azok a feladatok, amelyeket az állam az állategészségügy és az élelmiszerbiztonság területén hatósági kézben akar tartani és egyúttal finanszírozni is tud. Ehhez kell szabni a minisztériumban (hivatalban), a megyékben és az egyes intézetekben foglalkoztatni kívánt munkaerő létszámát. Meg kell határozni azokat a feladatokat, amelyek megfelelő bérezés ellenében magán-állatorvosoknak vagy más szervezeteknek átadhatók.

Bármely terület privatizálása előtt azonban gondosan meg kell vizsgálni, hogy az milyen kockázatokkal jár az állategészségügyre és az élelmiszerbiztonságra vonatkozóan, képes lesz-e a költségvetés a megrendelt vizsgálatok árát kifizetni, továbbá, hogy miből pótolják a szolgálat működéséhez a kieső bevételeket.

5. **A hatósági szolgálat vezetőit (minden szinten) nyilvánosan meghirdetett pályázat alapján kell kiválasztani és kinevezni a szakmai képzettség, igazgatási (az adott területnek megfelelő szakmai) gyakorlat, nyelvismeret stb. alapján.**
6. Az FVM miniszter tanácsadó testületét **az Országos Állategészségügyi Tanácsot**, amelyet az állategészségügyi törvény legutóbbi módosításakor a szövegből egy-

szerűen kihagytak, az állategészségügy legfontosabb szakmai kérdéseinek megtárgyalása érdekében **vissza kell állítani**.

A fenti javaslatok az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága, a Magyar Állatorvosok Országos Egyesülete és az igazgatásban dolgozó állatorvosok több évtizedes tapasztalatain nyugszanak. Az állategészségügyi szolgálatot a hatvanas években éppen azért kellett a korábbi tanácsok hatásköre alól kivonni, mert különösen a járványvédelem és a járványelfojtás terén az alárendeltség nagyban hátráltatta a munkát. Az elmúlt negyven év viszont egyértelműen igazolta a közvetlenül minisztérium alá rendeltség, a megyei állomások önálló felelőssége és döntési jogköre eredményességét az állategészségügy és az élelmiszerbiztonság minden területén.

Budapest 2007. december 3.

Az aláírók: Fodor László egyetemi tanár, dékán, SZIE Állatorvos-tudományi Kar, Harrach Balázs az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézet igazgatója, Mile Sándor, a Magyar Állatorvos Kamara elnöke, Solti László egyetemi tanár, rektor, akadémikus a Magyar Országos Állatorvos Egyesület elnöke és Varga János egyetemi tanár, akadémikus, az MTA Állatorvos-tudományi Bizottsága elnöke.

Fentiek az állásfoglalást a hatósági állategészségügyi szolgálat vezetői mellett megküldték Kiss Péter kancellária miniszternek, Gráf József FVM miniszternek, Benedek Fülöp FVM szakállamtitkárnak, és közzétételre a Magyar Állatorvosok Lapjának.

Ad 2. A bluetongue Európában, hazai helyzet, teendők

A bluetongue (BT), vagy kéknyelv betegség a juh, a házi és a vadon élő kérődzők, valamint a tevéfélék lázas, általános tünetekkel, nagyfokú ödémákkal, juhokban tömeges vetéléssel, magzatkárosodással járó, szúnyogok közvetítette, vírus okozta, heveny fertőző betegsége.

A betegség őshonos Afrikában, de jelen van Ázsia országaiban, az amerikai kontinensen, Ausztrália trópusi területein és az utóbbi években Európában is. Az Afrikából, a Közel- Keletről, Kis Ázsiából származó fertőzött szúnyogok széllel való terjedése és feltehetően az illegális állatkereskedelem következményeként az 1990-es elejétől kezdődően időnként megjelent, először Európa mediterrán országaiban és a Balkánon, 2006 augusztusában azonban váratlanul nagyszámú állat, főleg szarvasmarha megbetegedését észlelték Hollandiában, Belgiumban, Németországban, Franciaországban, 2007 végére pedig számos további ország (Dánia, Nagy Britannia stb.) állományai is fertőzötté váltak. Úgy látszik minden védekezési intézkedés ellenére a BT Európa országaiban is általánossá válik. Nálunk ez ideig a betegséget nem észlelték, de megjelenésére nálunk is számítani kell.

A BT bejelentési kötelezettség alá tartozik, a védekezés a közös EU jogszabályok alapján történik. A Bizottság áttekintette a védekezés érdekében szükséges hazai teen-

dőket. A Bizottság a BT-re vonatkozó ismertetést a Magyar Állatorvosok Lapjában teszi közzé 2008-ban.

5.3.1.5. 2007. október 11. A Környezetvédelmi és Toxikológiai Albizottság ülése

Napirend

Az MGSZH megalakulásával kapcsolatos szervezeti átalakulás tapasztalatai az élelmiszerbiztonság tekintetében (Buza László, Országos Élelmiszervizsgáló Intézet).

Hatósági ellenőrzés a teljes élelmiszerláncban, különös tekintettel a vegyi maradékokra (Ácsné, Kovács Loréna)

Tájékoztatása a Magyar Élelmiszerbiztonsági Hivatal (MEBIH) működéséről (Szeitsné, Szabó Mária).

Az ülésen tájékoztató hangzott el az egységes élelmiszerbiztonsági szervezet létrehozásáról és eddigi működéséről.

5.3.2. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Mészáros János:

- OTDK Állatélettani és Állategészségügyi Tagozat tiszteletbeli elnöke, Debrecen, 2007. április 16.
- Életfa Emlékérem Ezüst Fokozata, FVM Miniszteri kitüntetés, 2007. június 7.
- Akadémiai Nívódíj, Akadémiai Kiadó, 2007. november 14.

Nagy Béla:

- Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2007. március)

Tuboly Sándor:

- Professor Emeritus, SZIE, ÁOTK

Varga János:

- Doctor Honoris Causa, Nyugat-magyarországi Egyetem, Mosonmagyaróvári Mezőgazdaság- és Élelmiszer-tudományi Kar, 2007. június.

5.4. ÁLLATNEMESÍTÉSI, ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS TAKARMÁNYOZÁSI BIZOTTSÁG

5.4.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.4.1.1. 2007. január 9., MTA Székház

Napirend

1. MTA doktori fokozat megszerzésének új követelményei az Agrártudományok Osztályán. Előadó: Mézes Miklós
A bizottság megtárgyalta az Osztály új doktori követelményrendszerét, majd ennek alapján kialakította az Állatnemesítési, Állattenyésztési és Takarmányozási Bizottság új követelményeit.
2. Egyebek

5.4.1.2. 2007. március 9., MTA Székház

Napirend

1. Mezőgazdasági szaktanácsadás új rendszere: „Agrár-szaktanácsadás”
Előadó: Wayda Imre vezető főtanácsos FVM
2. Az Állatnemesítési, Állattenyésztési és Takarmányozási Bizottság új doktori követelményrendszerének véglegesítése
3. 2007. évi munkaterv összeállítása
4. Egyebek

ad.1. „Agrár-szaktanácsadás” Wayda Imre vezető főtanácsos, Agrár-vidékfejlesztési Főosztály, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (az előadás összefoglalója)

2005. őszén a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) megkezdte a magyar agrár-szaktanácsadás rendszerének átalakítását, amelyet egyrészt a Kormány 100 lépés programjának „az agrár-szaktanácsadás korszerűsítése” című intézkedése, másrészt a 1782/2003/EK rendeletben meghatározott Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer (Farm Advisory System) minden EU tagállam számára kötelező létrehozása tett szükségessé.

Az átalakítás, a 2006-ig érvényben levő agrár-szaktanácsadási rendszert kiindulási alpnak tekintve, az eddig elért eredményekre és felhalmozódott tapasztalatokra támaszkodva az alábbi célkitűzéseket szem előtt tartva történik.

- Az új szaktanácsadási rendszer a gazdálkodók igényeinek megfelelő, magas színvonalú, egységes szolgáltató rendszer legyen.

- Feleljen meg a szaktanácsadási szolgáltatás EU-s támogatását szabályozó 1698/2005/EK rendeletben (EMVA) foglaltaknak.
- A korábbi rendszerről az EU-konform rendszerre való áttérés minél akadálymentesebb és költségtakarékosabb legyen.
- A kialakításra kerülő rendszerben szolgáltatási szerephez juthassanak mindazok a személyek és szervezetek, akik szaktanácsadási kapacitással rendelkeznek, és az új rendszer keretében ezt a tevékenységet továbbra is folytatni akarják.

A 2006-ig érvényben levő agrár-szaktanácsadási rendszer az 1990-es évek elején alakult ki. A rendszer országos irányítását és felügyeletét az FVM és háttérintézménye a Képzési és Szaktanácsadási Intézet (ma Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet – VKSZI) biztosította. A szaktanácsadási tevékenység regionális szintű koordinációját az agrár-felsőoktatási intézményekhez kapcsolatosan működő 7 Regionális Szaktanácsadási központ végezte. A szaktanácsadási szolgáltatást az agrártermelők részére a szaktanácsadói névjegyzékben szereplő szaktanácsadók nyújtották, elsősorban egyéni vállalkozóként, esetenként szaktanácsadó szervezetek alkalmazottaiként. A szaktanácsadási tevékenység finanszírozása nagyjából nemzeti költségvetési forrásból, másrészt az ezt kiegészítő termelői hozzájárulásból történt.

A 2007. évtől kezdődően létrejövő új Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer felügyeletét, irányítását, ellenőrzését továbbra is az FVM (Agrár-vidékfejlesztési Főosztály) látja el. E feladatához operatív támogatást nyújt az FVM VKSZI, amely betölti az Országos Szaktanácsadási Központ funkciót. Ennek keretében közreműködik a Szaktanácsadói Névjegyzék vezetésében, a Területi Szaktanácsadási Központok akkreditációjában, nyilvántartásában, ellenőrzésében, a szaktanácsadók továbbképzésében, a szaktanácsadási rendszer monitoringjában.

A Regionális Szaktanácsadási Központok az új szaktanácsadási rendszer kialakításához nyújtott szakmai támogatásukat követően, a továbbiak során támogatják a Területi Szaktanácsadási Központok munkáját, közreműködnek felügyeletükben, értékelésükben, és a szaktanácsadók továbbképzésének lebonyolításában.

A Területi Szaktanácsadási Központok (TSZK) új elemként jelennek meg a szaktanácsadási rendszerben. A TSZK cím elnyerésére a szaktanácsadási kapacitással rendelkező szervezetek széles körének (oktatási intézmények, köztisztviselők, kutatóintézetek, szaktanácsadási vállalkozások, termelői csoportok, szakmai szervezetek, szakmai kamarák, stb) lehetősége nyílik pályázati úton. Az előpályázat során 113 szervezet előzetes nyilvántartásba vétele történt meg.

A TSZK-ként való nyilvántartásba vétel és működés alábbi legfontosabb feltételei a vonatkozó EU-s jogszabályokban foglalt követelményeken alapulnak:

- szaktanácsadási szolgáltatás nyújtása legalább a kölcsönös megfeleltetés valamennyi követelményére, a mezőgazdasági földterületek helyes mezőgazdasági és ökológiai állapotára, és a mezőgazdasági munkabiztonságra vonatkozóan,
- szolgáltatási végpont(ok) működtetése,
- a szaktanácsadási szolgáltatás nyújtása kizárólag névjegyzéki szaktanácsadók útján történhet,

- felelősségvállalás a nyújtott szaktanácsra vonatkozóan,
- számlakibocsátó képesség,
- saját minőségbiztosítási rendszer kialakítása.

A Szakmai Központok (kutatóintézetek és országos hatáskörű, speciális agrárszakterületen tevékenykedő intézmények) a korábbi szaktanácsadási rendszerben betöltött szerepükhöz hasonlóan támogatást nyújtanak az RSZK-k, TSzK-k és szaktanácsadók részére a kutatási háttérrel igénylő speciális problémák megoldásában, a szakterületi adatbázisok kialakításában és fenntartásában.

Az új Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer irányítási, ellenőrzési, koordinálási feladatainak finanszírozása döntően az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) Technikai Segítségnyújtás keretéből történik.

A szaktanácsadási szolgáltatás támogatására az ÚMVP 114. Szaktanácsadási szolgáltatás igénybevétele jogcím nyújt lehetőséget. A támogatás mértéke a szolgáltatási díj maximum 80%-a, a támogatást igénybevevő termelő gazdaságméretétől függő felső határértékek mellett.

ad.2. A bizottság elfogadta a publikációs tevékenység elbírálásához szükséges tudományos és szakmai folyóiratok listáját.

ad.3. Az őszi nagy rendezvény témája „Fenntartható állattenyésztés – lehetséges stratégiák”. Időpontja november.

Az őszi bizottsági ülésre javasolja meghívni Braun Tibor professzort, akitől tájékoztatást kérünk az elektronikus publikáció jelenlegi helyzetéről.

5.4.1.3. 2007. október 25., MÁSZ Székháza

Napirend

1. Természettudományos alap kutatás minőségi és mennyiségi mérlegelésének néhány lehetősége. Ésszerű tudománymetria. Előadó: Braun Tibor professzor
2. Egyebek

ad.1. Rendkívül tanulságos, és kiváló színvonalú előadást széleskörű vita követte a bizottság valamennyi tagjának részvételével.

5.4.2. A BIZOTTSÁG RENDEZVÉNYEI

5.4.2.1. „*Fenntartható állattenyésztés – lehetséges stratégiák*” 2007. november 14. A bizottság többéves hagyományának megfelelően, mintegy 150 fő részvételével tudományos konferenciát rendezett az MTA székházában, melyen megvitatta a címben megjelölt témát. (A konferencián elhangzott előadások teljes szövege, angol nyelvű összefoglalókkal, megjelent az *Állattenyésztés és Takarmányozás* c. szakfolyóiratban (2007. 56. 5), illetve az előadások ábrái és fotói megtekinthetők az ÁTK honlapján (www.atk.hu/Magyar/alltak.htm).

Az elhangzott előadások rövid összefoglalói

HORN PÉTER

Intenzív és extenzív állattenyésztés a fenntartható mezőgazdaságban

A szerző áttekintést ad a közeljövőben várható tendenciákról és új jelenségekről, amelyek a fenntartható állati termékelőállítás peremfeltételeit változtatják majd meg. Ezekből különösen két tényező emelendő ki: a mintegy hárommilliárdnyi, döntően az ázsiai kontinensen élő népesség életszínvonalának gyors emelkedése következtében várható állati eredetű élelmiszerek iránti növekvő igény, valamint a biomasszára alapozott energia-iparág gyors fejlődése. A takarmány-előállítás potenciális lehetőségeit több tényező fogja csökkenteni, ezek a csökkenő termőföld-készlet, a világ számos régiójában tapasztalható talajban tárolt öntözővíz csökkenése, valamint a klímaváltozás negatív hatása a takarmánytermesztés minőségére, mennyiségére és a termelés biztonságára. Negatív hatásként jelentkezik a tengeri halállomány csökkenése is, a túlhalászás miatt.

A fenntartható állati termék előállítás szempontjából a szerző elemzi a szelekció hatását, a növekvő teljesítmények (tojó- és húsbarmfi) javítják a takarmányértékesülést, csökkentik a trágyatermelést és csökkentik az egységnyi állati termékre vonatkoztatott vízfelhasználást. Különböző teljesítmény-színvonalú állatpopulációk esetében számításokat közöl az egységnyi termékre eső ivóvíz- és összes víz felhasználásra, modell-példákon a tejtermelésre, a pulykahús-termelésre és a brojlercsirke termelésre vonatkozóan. A tejtermelésben kisebb mértékben, a baromfihús termelésben rendkívül nagymértékben csökken a termékegységre eső vízfelhasználás a növekedési erély és kapacitás javulására.

A jövőben a takarmányértékesítés és a vízhasznosítás hatékonysága még nagyobb jelentőségre tesz szert, mint napjainkban, mert mellékhatásként az egységnyi termékre vetített trágyatermelés is csökken. A jövő állattenyésztésében, a minőségi tömegtermékek előállításakor nem tudjuk majd nélkülözni a nagyteljesítményű állattípusokat és a jól ellenőrizhető termelési, környezeti feltételeket sem.

BODÓ IMRE — SZALAY ISTVÁN

Génbázisok megőrzése a fenntartható állattenyésztésben

A fenntarthatóság ökológiai (környezeti) meghatározása szerint a mezőgazdaság – és ezen belül az állattenyésztés – fenntarthatósága a mezőgazdaság olyan jellegű alakítása, amely a jelenlegi szükségletek kielégítését az agro-biodiverzitás és az agro-ökoszisztémák hosszú távú megőrzésével éri el. A fenntarthatóság és a háziállat-géntartalékok megőrzése (génvédelme) egymást feltételező fogalmak: a mezőgazdaság természeti forrásai a helyi agro-biodiverzitás részét képező helyi fajtákkal hasznosíthatók fenntartható módon, és az ökológiailag fenntartható mezőgazdaság képes a háziállat-géntartalékokat, az évszázadok alatt kialakult agro-ökoszisztémák sérülése nélkül kezelni. A fenti meghatározások és alapelvek figyelembevételével foglalkozik a tanulmány a fenntartható állattenyésztés számára nélkülözhetetlen háziállat-géntartalékok

biológiai sokféleségének kialakulásával, jelentőségével, a régi fajták megőrzésének és hasznosításának módjával, és a fajtavédelem szükségességét alátámasztó fontosabb fenntarthatósági szempontokkal.

BUDAY-SÁNTHA ATTILA

Ökológiai állattenyésztés

Az ökológiai állattenyésztés a modern mezőgazdaság meghatározó termelési ágává vált. Ez nem csak a támogatottság és a kedvezmények eredménye, hanem a fogyasztók tényleges igényeit is kielégíti. Jelentősége napjainkban inkább dinamikus fejlődésben van, mint az ökotermékek szerepében és fontosságában, az élelmiszertermelésben és fogyasztásban. Várhatóan soha nem fog a termelés vezető ágazatává válni, noha a közeljövőben elérhet egy 5–10%-os termelési és piaci részesedést. Az állattenyésztés szerves része az ökológiai mezőgazdasági termelésnek. Ez összefüggésben van a magyar hagyományokkal, ellentétben Nyugat-Európával, ami sokkal inkább hatékonyság- és piacorientált. A hazai ökológiai állattenyésztés fejlődése – hasonlóan az ágazat egészéhez – elmarad nyugat-európai versenytársaihoz képest technológiai színvonalban, termelési eredményekben és a termelés szervezettségében, éppen ezért sem a termelés mérete, sem a külpiaci szerepe nem jelentős.

FÉBEL HEDVIG – GUNDEL JÁNOS

A takarmányozás és a környezetvédelem kapcsolata

A dolgozat azokat az ismeretanyagokat foglalja össze, amelyek szorosan véve a takarmányozással összefüggő környezetvédelmi szempontokat érintik. A takarmányozás fő célja, hogy a haszon illetve a kedvtelésből tartott állatok igényeit (gazdasági állatok esetében az életfenntartó és termelő táplálóanyag-szükségletét) az egyes takarmányok értékének ismeretében fedezze. Mindezt úgy kell elérni, hogy a takarmányozás etikai és minőségi kérdéseket (állatjólét, állatvédelem), egészségi szempontokat illetve a környezetvédelem elvárásait is vegye figyelembe.

Ez utóbbit tekintve, a takarmányozás és a környezetvédelem összefüggésével kapcsolatban a N- és a P-kibocsátás, valamint a metánképződés csökkentésére irányuló törekvéseket illetve lehetőségeket tárgyalják. Emellett röviden ismertetik a legeltetés, valamint a takarmány- (fő- és melléktermékek) gyártás, tartósítás és feldolgozás környezetre gyakorolt hatásait.

PAZSICZKY IMRE:

Trágyatárolás, -kezelés és hasznosítás

Az állattartási technológiák a korszerűség mellett akkor fenntarthatóak, ha a hatékony termelés mellett a környezet védelmét is biztosítják. Ez feltételezi egyebek mel-

lett a keletkező trágyáknak a talajerő visszapótlásban való hasznosítását, a tápelemeknek a manipulálás, tárolás során való megőrzését, valamint a növénytermesztő területek elfogadható méretben és távolságban való biztosítását. Számba véve, hogy mi minden történik, történhet az állatok alól kikerülő ürülékkel, ill. a trágyával, az elhelyezéssel történő hasznosításig vagy a „megsemmisítésig” akkor 3–5 elkülöníthető csoportot alkothatunk. A teljes trágyahasznosítási folyamatban a trágya és a trágyamanipulálások jellemzőinek folyamatosan végigkíséréseivel és a környezetre való hatással kerülnek ismertetésre ebben az öt csoportba tartozó műveletek. Amennyiben a környezetvédelmi szivárgásmentesség előírását teljesítettnek vesszük a teljes trágyaútvonal során, akkor anyagveszteség csak a légtér irányába történhet.

BORKA GYÖRGY

Az állati termék előállítás hatása az atmoszférára: a nitrogén- és üvegházgázemissziók jelentősége és csökkentési lehetőségei

Jelen dolgozat összefoglalja a mezőgazdasággal, elsősorban az állattenyésztéssel összefüggő atmoszférikus terheléssel kapcsolatos általános ismereteket és jellemzi a magyarországi helyzetet.

Tárgyalja a mezőgazdasági eredetű emissziók (ammónia, dinitrogén-oxid, metán) forrásait, keletkezését, a kibocsátások ökológiai hatásait és jelentőségét az összes atmoszférikus környezeti terheléshez viszonyítva.

Ismerteti és elemzi az aktuális magyarországi mezőgazdasági emissziós leltárt, bemutatja és elemzi a kibocsátásokat és a nemzetgazdaság összes kibocsátásához viszonyított jelentőségüket gázonként és forrásonként és áttekinti a magyar mezőgazdaság ammónia-, dinitrogén-oxid- és metánemissziós trendjét az 1985–2005 közötti időszakban.

Megvizsgálja a mezőgazdasági eredetű atmoszférikus terhelés csökkentésének lehetőségeit az ökológiailag indokolt célkitűzések, a technikai üzemgazdasági lehetőségek, valamint a politikai, ökonómiai és szociális realitások alapján.

NÁBRÁDI ANDRÁS

A fenntartható állattenyésztés néhány ökonómiai kérdése

A fenntarthatóság kérdése, formálódásának eseményei 1972-től datálódhatnak. Nem kis horderejű a témakör, mert benne létünk, és a jövő generációk fennmaradásának esélye a központi elem. A fenntarthatóság fogalma három dimenziót ölel át: a környezeti, a társadalmi és a gazdasági célrendszert, amely napjainkra kiegészült kulturális és regionális elemekkel, amelyek a helyi tradíciók, értékrend, művészet, valamint a kulturális és történelmi örökség védelmét építik be az amúgy sem egyszerű fogalomkörbe. A fejlődő dekrétumok, a *célrendszer* és a *gazdálkodási alapelvek* kimondják, hogy a természeti erőforrások megőrzése mellett az élelemtermelés a legfontosabb feladat. A fenn-

tartható gazdálkodás alapelvei között ott szerepel az emberek és az állatok egészségének javítása, életképes vidéki közösségek fenntartása is. A fenntarthatóság fogalmi köre az állattenyésztést csak részben, vagy áttételesen érinti. Nem egyszerű feladat tehát az előbb említettek tükrében a fenntarthatóság ökonómiai kérdéseiről értékítéletet alkotni. Látni kell azt is, hogy – számos erőfeszítés ellenére – a globálisan nehézkesen mozgó, fenntartható termelés még lokális-, kistérségi szinten is megoldhatatlannak látszó feladatokat állít a megvalósítók elé. A tanulmányban a *fenntarthatósági szintek* és azok *tartalmának* elhatárolása után néhány magyarországi állattenyésztési ágazatban a „SWOT”, a „*probléma*” és a „*célstruktúra*” módszerek alkalmazásával, a kapott eredmények birtokában kerülnek a szubjektíven lényegesnek ítélt ökonómiai kérdések kiemelésre.

5.5. ERDÉSZETI BIZOTTSÁG

Albizottságok

Erdőgazdálkodási Albizottság (elnök: Rédei Károly, az MTA Doktora)

Faanyagtudományi Albizottság (elnök: Winkler András az MTA Doktora)

Vadgazdálkodási Albizottság (elnök: Faragó Sándor, az MTA Doktora)

5.5.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.5.1.1. 2007. március 14, Sopron

Napirend

1. A május 23-ra tervezett Erdészeti Fórum programjának véglegesítése. (Mészáros Károly)
2. A földművelési tárca szervezeti reformjának kihatása a kutatásra és a kutatáshoz felhasználható adatbázisokra (Csóka Péter, Wisnovszky Károly, Führer Ernő, Bach István).
3. Az Erdészeti Bizottság, valamint albizottságai éves programjának megvitatása (Mátyás Csaba, Rédei Károly, Winkler András, Faragó Sándor, Mészáros Károly).
4. Állásfoglalás megvitatása és véglegesítése a sarangolt faanyag hasznosításával kapcsolatos feszültségekről (Winkler András).
5. Állásfoglalás megfogalmazása Borhidi Attila székfoglalójával kapcsolatban
6. Egyebek.

ad 1. Az elnök ismertette a Fórum megrendezésével kapcsolatos, időközben felmerült szempontokat és nehézségeket, amelyeket elsősorban Mészáros Károly tartós betegsége idézett elő. Lett Béla szerint a Fórum technikailag megtartható. A Fórum megrendezésével és a témájával kapcsolatban többen hozzászóltak. Az elhangzottak alapján az elnök nyílt szavazást rendelt el, három javaslat támogatottsága elbírálására.

1. határozat

Mátyás Csaba a szavazás végeredményeként ismertette a bizottság többségi állásfoglalását, miszerint a javasolt téma időszerűségével, tudományosságával kapcsolatban aggályok merültek fel, továbbá a nagyrendezvény főszervezője, Mészáros Károly gyógyulása hosszadalmas, ezért az Erdészeti Fórumot 2007. május 23-án nem rendezük meg. A nagyrendezvényre ősszel Sopronban kerül sor, új tematikával. Ezzel kapcsolatos döntést a bizottság vezetősége hoz.

ad 2. Az FVM átszervezése után a kutatás a Természeti Erőforrások Főosztályára került a Kutatási és Biotechnológiai Osztályra. Ezen a területen 3 fő dolgozik. Ide tar-

tozik 6, a tárcához tartozó kutató intézet, amelyek közé tartozik az ERTI is. A Főosztály feladata a felügyelet és a koordináció. 2007-ben beruházásra nem lesz lehetőség. Tervezik az Agrártudományi Tanács megalakítását 4-5 fővel. A kutatóhelyek szuperintézetben való összevonása egyelőre nem eldöntött.

Az FVM 8 Agrárinnovációs Központot hozott létre, ezek között az Erdőmérnöki Kar irányításával működik az Agrárinnovációs Regionális Központ (AIRT) soproni/M.óvári székhellyel. Feladatai még nem világosak.

Bach István az OMMI átszervezéséről és szervezeti kapcsolódásáról adott tájékoztatást.

Az elhangzottak alapján az eddig fenntartott adatbázisok sorsa biztosítottak látszik, ez nem mondható el az ugyancsak létfontosságú hosszú tavú monitoring feladatok finanszírozhatóságáról.

ad 3. Az elnök a grémium számára 3 további ülést javasolt az alábbi témákban:

1. Budapest (május): az erdészeti-faipari felsőoktatás helyzete, a MAB felülvizsgálat eredményei alapján
2. Sopron (szept.): erdészet és természetvédelem aktuális tudományos problémái
3. Budapest (nov.–dec.): tudományos trendek, a tudományterület helyzete áttekintése

ad 4. Az elkészült munkaanyaghoz többen hozzászóltak, Solymos Rezső kiemelte, hogy az anyag túlságosan faipari szemléletű, az erdészet szempontjai hiányoznak. Molnár Sándor szerint európai problémáról van szó, támogatta a Winkler András szerkesztésében készült anyag elfogadását. Csóka Péter szerint a faipar „gyarmatosítása” hozzáadott értéktől foszt meg. Mátyás Csaba elmondta, hogy Orosz S. o. gy. képviselővel folytatott beszélgetése alapján a kérdéssel érdemes foglalkozni, az a törvényalkotók figyelmét is felkelte. A vita alapján megállapította, hogy

2. határozat

Támogatni kell, hogy készüljön hatástanulmány. A háttéranyag alapján egy szűkebb szerkesztői kör készítsen összefogottabb, megfelelően kiegyensúlyozott anyagot. Javaslatot tett a Szerkesztő Bizottság összetételére.

ad 5. Borhidi Attilának az erdész szakmát elmarasztaló, Erdészeti Lapokban megjelent cikkére válaszolni kell. A témához többen hozzászóltak.

Az elnök a vita alapján kapott visszajelzéseket az állásfoglalásban érvényesíti. A választ elkészíti és mielőbb közlésre leadja az Erdészeti Lapok szerkesztőségének.

3. határozat

A kiegészített állásfoglalást megküldjük a Biológiai Osztálynak. Borhidi Attila meghívót kap a következő EB ülésre.

ad 6. Solymos Rezső tájékoztatást adott az MTA elnökével történt találkozásról, amelyen részt vett az MTA főtitkára is. Egyetértés született arra vonatkozóan, hogy az MTA elnökségi ülése 2007. október közepén Sopronban legyen. Az ülésre meghívják a horvát, szlovén, osztrák és szlovák társintézmények vezetőit is, ezzel nemzetközi jelleget adva a rendezvénynek.

Ismét felvettük a kapcsolatot az MTA Kutatásszervezési Intézetével, amely szervezet foglalkozik a *köztestületi tagok nyilvántartásával*. A lista aktualizálása továbbra is szükséges, és kéri a Bizottság tagjait, hogy tekintsék át a közelmúltban aktualizált listát.

Az elnök bejelentette, hogy Halász Gábor szerkesztésében megjelent az Erdőgazdasági Tájékozató c. kiadvány. Ismét megnyílni látszik a lehetőség a „Zöld Könyvek” megújítására. Az ERFARET támogatja a Nyugat-Dunántúli és a Kisalföldi erdőgazdasági tájcsoportokra vonatkozó kiadvány szerkesztését. A kiadvány előkészítése további szakmai egyeztetést kíván, elsősorban az Erdőgazdálkodási Albizottság részéről. Rédei Károly elmondta, hogy az Albizottság tanácsadóként közreműködne a szerkesztésben.

5.5.1.2. 2007. május 22. Sopron

Napirend

1. Tudományos vita: az erdők természetesség alapú minősítésének tudományos kérdései. (Bartha Dénes)
2. Az Erdőgazdálkodási Albizottság által elfogadott szempontok ismertetése a tervezett „Zöld Könyvek” megvalósításáról (Rédei Károly albiz. elnök), valamint az előterjesztés megvitatása, vélemények egyeztetése.
3. A szeptemberi WOODTECH rendezvény programjával kapcsolatban kialakult helyzet (Rédei Károly albiz. elnök)
4. A Tudomány Napja alkalmából szervezendő rendezvény megvalósításával kapcsolatos elképzelések (Mátyás Csaba).
5. Az MTA 2007. évi közgyűlése lényeges határozatai (Solymos Rezső tb. elnök)
6. A Fatudományi Albizottság állásfoglalás-tervezete – újabb fejlemények (Winkler András albiz. elnök),
7. Egyebek (új doktorképviselőink, Acta Silvatica et Ligniarum az MTA honlapon).

ad 1. Tudományos vita az erdők természetességének minősítéséről

Bartha Dénes előadásban foglalta össze az erdők természetességéről, az értékelés módszertanáról, céljáról alkotott szempontokat.

Az erdőkép: kb. 50 éve a természetvédő és az erdész erdőképe azonos volt, a természetvédők is erdészek voltak. Később a természetvédelem fejlődésével a természetvédők erdőképe kezdett elválni az erdészekétől. A hetvenes-nyolcvanas években az erdődinamikai jelenségek kerültek a kutatások előterébe. A természetes bolygatások, a rege-

neráció, a kis és nagyléptékű (tér-idő) változások (pl. lékdinamika) és szerepük az erdő fejlődésében. Nem sokkal ezután beindultak az őserdőkutatók. A földdinamika megismerésével leírták a kiserdő-ciklust. Új erdőkép született, a működő, természetes erdő, amely dinamikus rendszerként közelítette meg az erdőt, ahol nem az állapotmegőrzés lett a cél, hanem a folyamatok védelme. Az erdészeti tapasztalatai inkább a vágásos erdőből erednek, és kevésbé a természetes erdőből.

Természetesség vizsgálatok: A természetesség az erdők egyik legfontosabb indikátora lett. Referenciaként lehetne használni az őserdőt, de ez nem reális cél, hiszen a klíma időközben megváltozott. Referenciaként ezért a potenciálisan természetes állapotot kell megjelölni, amely figyelembe veszi a megváltozott termőhelyi viszonyokat, és ennek van a jelenben és a jövőben is értelme. Szükség volt minőségi mutatókra, amelyek állapotot és folyamatot is minősítenek, szerkezetet és működést is kifejeznek, összetettek (nem egysíkúak), hierarchikusak és osztályok helyett folyamatos skálán értékelnek, és a beavatkozásokat is minősítik, azaz összegezve olyan indikátorra, amely a dinamikus erdőkép jellemzésére alkalmas.

A vitát követő értékelésében az elnök kiemelte, hogy a vita célja a további tudományos problémák, a kapcsolódó gyakorlati teendők meghatározása, különös tekintettel az ökológiával / konzerváció biológiával kialakult kapcsolatokra.

Fekete Gábor kiemelte, hogy a gyakorlat válasza a legfontosabb, továbbá, hogy a struktúra és a dinamizmus elválaszthatatlan. Megemlékezett arról, hogy, már korukat megelőzve, az 1950-es években feltűntek dinamikus erdőképet alkalmazó erdészek (pl. Morozov). Hangsúlyozta továbbá a fogalomalkotás fontosságát, és az erdőrezervátumok magterületeinek szerepét a természetes állapot megítélésében.

Solymos Rezső hangsúlyozta, hogy a természetesség fontos, de nem újdonság. A természetesség és az erdőhasználat nem elválasztható, hiszen stabil ellenálló erdőket kell létrehozni! Természetes erdők nincsenek Magyarországon ezért csak a természetközeli állapot lehet a cél. Kiemelte továbbá a bolygatás negatív értelmének feloldását, javasolta estelegesen új szó alkalmazását. Utalt a Solymos-Király által kiadott definíciógyűjteményre, a nomenklatúra fontosságára. Megemlítette továbbá a soproni lucosok példáján keresztül a természetesség és gazdaságosság ellentétét.

Mátyás Csaba kiemelte, hogy Bartha Dénes módszerének újdonsága és újszerűsége a kvantifikációban rejlik, kérte továbbá az EB-t a következő pont megvitatására:

Kell-e párbeszéd vagy egyeztetés az ökológusokkal a terminológiát illetően?

Csóka György: A természetesség fogalmát tisztázni kell. Mérhetőség kell, ettől új és jó Bartha D. módszere. Kérdésként vetette fel, hogy értelmezhető-e a nem őshonos állományok esetében is (pl. vöröstölgyesek) és, hogy ki fogja erdőrészt szinten elvégezni az értékelést.

Bach István hangsúlyozta, hogy a fogalmak, még ha léteznek is, állandóan változnak, ezért karban kell tartani őket. A természetesség fogalmának értelmezhetőségére kérdezett rá rövidtávú erdészeti kultúrák (pl. nemesnyárasok) esetében, továbbá a természetesség nem egy elveszett struktúrát kíván-e rekonstruálni. Főnök Ernő fontosnak ítélte az értékelést, mert az erdők megismeréséhez járul hozzá. Szorgalmazta továbbá a szubjektív elemek kiszűrésének fontosságát, az objektivitás előtérbe helyezését. Felhívta továbbá a figyelmet arra, hogy a természetesség nem lehet az erdőgazdálkodás

megítélésére alkalmas, vagy a támogatás mértékének megállapítására alkalmas mutató. Pethő József: A fára társadalmi igény van, a természetvédelemnek is ezt kell segítenie. Törvényi bevezetés nem lenne jó, mert az értékelés megközelítése olyan, hogy az emberi károokra összpontosít. Bartha Dénes: a felmérést a szétesőfélben lévő ÁESZ végzi, de nem terepi felmérésből, hanem adatbázisból kinyerhető adatokból. A felmérést az FVM és az ÁESZ kezdeményezte, nem a természetvédelem. Bach István kiemelte a fafaj alatti változatosság fontosságát a természetességben. Pl. spanyol bükk szaporítóanyag ugyan természetes, de nem szabad fafaj szinten leragadni.

Az elnök kiemelte, hogy nemzetközi konszenzus kell a témában, mert a természetesség egyoldalú túlhajtása komoly versenyhátrányt jelent a nemzetközi fatermék-piacon.

1. határozat: ad hoc bizottságra van szükség, amit az ÁESZ bizonytalan jövője is indokol. A bizottság Bartha D. DSc védelme után alakuljon meg.

ad 2. Az Albizottság megelőző ülésén szóba került Halász Gábor beszámolója a zöld könyv megújításáról. A szakmai-tudományos előkészítés hiányos volt. Szélesebb körű szakmai vitára lett volna szükség. A szakmai háttéranyagot többen kritizálták. Az albizottsági munkát folytatni szükséges, de szélesebb körű vita kell.

Bach István hangsúlyozta, hogy az erdészeti tájak és a szaporítóanyag körzetek között ellentmondások vannak. A tájbeosztásról nem kaptak értesítést. Megemlíttette a felhasználási körzetek bevezetésének szükségességét. (ERTI, NYME, ÁESZ támogatással)

Führer Ernő jelezte, hogy a zöld könyv 1. kötete (tájak és határaik) esetében az ERTI-t kellett volna felkérni tudományos lektornak, javasolta továbbá a tartalomjegyzék felülvizsgálatát az EB részéről.

2. határozat: A Bizottság a „zöld könyvek” tartalmi kialakításában illetékesnek érzi magát, és felkérést vár egy megfelelő határidős véleményezésre.

ad 3. Négy potenciálisan tervezhető rendezvény van összefoglalóan, ami az EB-t érintheti. Az őszi WOODTECH, az október közepi (okt.15) akadémiai rendezvény és a november eleji és végi (MTA EB) tudományos ill. kari tudományos ülésszak.

Solymos Rezső javasolta az EB részvételét az osztrák–magyar–szlovén akadémiai napon. Egyetértés alakult ki a tekintetben, hogy rövid időn belül túl sok a rendezvény, ezért előreláthatólag az őszi időszakban a következő rendezvényekre kell számítani:

3. határozat: az EB által támogatott tud. rendezvények, 2007 őszén:

MTA osztrák–magyar–szlovén akadémiai nap, valószínű koszorúzással, okt. 15.

Erdőmérnöki kari tudományos ülésszak, november végén

ad 4. Az EB-nek állást kell foglalnia a faenergetika (biomassza-hasznosítás) ügyében. Winkler András azonban kérte, hogy az állásfoglalást az EB ne tizze egyelőre napirendre, mert jelenleg egy Intézet alakul Kft. jelleggel, ami a témát vizsgálni fogja.

Az őszi ülésen a felsőoktatás tudományos/minőségi kérdései szerepelnek. Az EB felkéri Koloszár Józsefet a hazai helyzet bemutatására, és kezdeményezi Frank Norbert és Jáger László meghallgatását a külföldi tapasztalatokról.

5.5.1.3. 2007 nov. 29. Sopron, NYME Rektori Tanácssterem
(MTA Agrár-Műszaki Bizottságával közös ülés)

Napirend

1. Az erdészeti gépfejlesztések jelene és jövője (Horváth Béla egyetemi tanár, intézetigazgató)
2. A fafeldolgozás gépesítésének fejlesztési irányai (Varga Mihály egyetemi tanár, intézetigazgató)
3. Faalapúak jelentősége a megújuló energiaforrásokban (Marosvölgyi Béla egyetemi tanár)
4. A mezőgazdasági gépkereskedelem és forgalmazás aktuális kérdései c. vitaanyag véglegesítése (Hajdú József főigazgatóh.)
5. Az „Ifjú kutatók és doktorok bemutatkozása” sorozatban „Váltakozó áramú hidraulikák elméleti és konstrukciós kérdései” (Czupy Imre egyetemi docens)

ad 1. vita alakult ki az előterjesztett anyaggal kapcsolatban: (Jóri J. I., Dimény I.; Fekete Gy., Szendrő P., Gyurác F.). A vita során a következő kérdések hangzottak el, ill. főbb megállapítások, javaslatok kerültek megfogalmazásra:

A tervezett 15 eha évi telepítéshez szükséges gépek rendelkezésre állnak-e? A különböző bizottságok közötti együttműködést erősíteni kell.

Van-e a magyar és a nagy nemzetközi gyártók között együttműködés?

Van-e export lehetősége a hazai gyártóknak?

Az erdők mérete és a rendelkezésre álló géppark között létezik-e összhang?

Szükséges lenne a géptámogatás kiterjesztése az erdőgazdálkodási gépekre is.

ad 2. A faipari gépészet is visszafejlődik, kevés az új fejlesztés. Magyarországon jelenleg nincs jelentős faipari gépgyártás.

ad 3. Az általános erdőgazdálkodás és az energetikai erdőgazdálkodás szakemberei között jelenleg bizonyos feszültség tapasztalható. Az energetikai célú fatermesztés technológiáját célszerű lenne beépíteni a növénytermesztés általános technológiájába.

A bizottság elnöke kezdeményezte, hogy az első három napirendi pont anyagából készüljön egy összesített tézisszerű bizottsági állásfoglalás, ami a következő ülésen kerüljön véglegesítésre. (csatolva az állásfoglalásoknál)

Napirend

Az erdőmérnöki MSc képzés szakmai előkészítése

Az ülés célja a gondolatcsere és álláspontok megfogalmazása a második szintű (MSc) egyetemi képzés tartalmáról, egyáltalán az erdész szakma jövőbeni feladataihoz szükséges ismeretköréről.

A bevezető ismertetőt Koloszár József professzor, az erdőmérnöki szak felelőse tartotta. Az elhangzottakat Heil Bálint és Frank Norbert docensek elemzése egészítette ki. Felkért hozzászólók voltak: Solymos Rezső akadémikus és Koloszár József. Részletesen hozzászólt még Kosztka Miklós.

Koloszár József szakfelelős szerint a jelenlegi „bolognai” áttérés a BSc-MSc rendszerre komoly feszültségeket okoz, mert tisztázatlan a BSc végzettségű diplomások kompetenciaköre;

az MSc képzés tartalmával kapcsolatban számos nyitott kérdés maradt, melyek közül a legfontosabbak:

- legyen-e specializált szakképzési irány?
- megtartandók-e vagy változtatandók-e a kialakult diszciplináris arányok, elsősorban a műszaki jellegű tárgyak esetében?
- kell-e a képzésnek a magyar viszonyokon kívülre tekintenie?
- célszerű-e az 5 éves képzésre visszaállást erőltetni?
- végül, átdolgozásra kerüljön-e az MSc-vel együtt a BSc képzés is?

Solymos Rezső akadémikus részletes értékelésének anyaga az Erdészeti Lapokban kerül publikálásra. A hozzászólások közül Kosztka Miklós, valamint Heil Bálint és Frank Norbert részéről elhangzott elemzések pedig a Kar jegyzőkönyvi anyagában megtalálhatók.

Mátyás Csaba a vitából a következőket emelte ki:

Az erdőmérnökképzés mérnöki karakterét nem lenne kívánatos felszámolni; az azonban megvizsgálandó, hogy éppen a komolyabb tervezési kompetencia biztosítása érdekében a jogkört gyakorlathoz és posztgraduális továbbképzéshez kellene kötni.

A műszaki képzés racionális szinten való fenntartása mellett a biológiai-ökológiai társadalomtudományi képzés hangsúlyozása azért is fontos, mert az ágazat szemléleti, kommunikációs hiányosságai jelentős súly- és presztízsvesztést okoztak már eddig is.

A BSc képzés állami költségvetési szempontból olyan sok előnnyel rendelkezik (rövidebb támogatási időszak, kevesebb oktató, hosszabb aktív nyugdíjfizetési időszak), hogy kilátástalannak látszik az 5 éves képzés visszaállításáért lobbizni.

Kiemelendő, hogy a határok leomlásával a közeli külföld képzésért versengő intézményei, elsősorban a bécsi BOKU, aligha negligálhatók (távolság: 60 km!!). A hallgatókért folyó versenyben további hátrányokkal jár a nyelvtudás nem kellő szintje, és az oktatott diszciplinák belterjessége, szűkös nemzetközi kötődése.

Az ülésen elhangzottak alapján megállapítható, hogy nincs egyetértés a diszciplináris arányok változtatása tekintetében. Figyelembe kell venni viszont egyrészt a társadalmi elvárás változását (ökológiai szempontok erősödése), másrészt az erdőmérnöki kompetenciák megőrzésének fontosságát (ez elsősorban az útépitési jogosítványok kérdésében csúcsosodott ki).

A külföldi BSc, MSc képzések tapasztalatainak átvételével kapcsolatban kiemelendő, hogy a képzés tartalmát és formáját (az erőteljesen túlélő hagyományok mellett) a helyi ökológiai viszonyok és a gazdálkodási, társadalmi feltételek határozzák meg. A kidolgozott MSc képzés korrigálása, összekötve a BSc képzés szakalapítási követelményeket nem érintő áttekintésével, kívánatosnak látszik.

5.5.2. NAGYRENDEZVÉNYEK

2007. október 16. Széchenyi István emléknep

Közreműködők: A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége, az Osztrák Tudományos Akadémia, az MTA Agrártudományok Osztálya, Erdészeti Bizottsága, a Nyugat-Magyarországi Egyetem, a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.

A rendezvény színhelyei: Sopronpuszta, akadémiai emlékerdő, Sopron: Széchenyi tér, Nyugat-Magyarországi Egyetem

Program:

1. Emlékbeszéd és faültetés Sopronpusztán. Emlékbeszédet mondott Solymos Rezső akadémikus, az MTA Erdészeti Bizottság tb. elnöke.
2. A 182. hársfát elültette az emlékerdőbe: Vizi E. Szilveszter akadémikus, az MTA elnöke és Peter Schuster akadémikus, az OTA elnöke.
3. Rövid séta a piknik-parkban, vezeti: Magas László erdőmérnök, vezérigazgató, az 1989. évi határnyitás soproni főszervezője.
4. Széchenyi István szobrának megkoszorúzása Sopronban. A megemlékezést levezette Mátyás Csaba akadémikus, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke
5. Tudományos ülés Sopronban a NYME Rektori tanácstermében az európai tudományos együttműködésről. Levezető elnök: Faragó Sándor, rektor

Előadások:

Vizi E. Szilveszter akadémikus, az M T A elnöke

Peter Schuster akadémikus, az OTA elnöke

Zárszó: Solymos Rezső akadémikus

6. Koszorúzás Nagycenken a Széchenyi Mauzóleumban

A rendezvényen részt vettek, a felsorolt intézményképviselőkön kívül, az Osztrák Köztársaság Nagykövetsége, a bécsi Magyar Nagykövetség nagykövete, az MTA VEAB, az MTA GGKI és az ERTI igazgatói, elnökei ill. képviselői.

Solymos Rezső:

Emlékbeszéd a Magyar Tudomány 2007. évi ünnepe előtt tartott Széchenyi emléknapon (Sopronpuszta–Sopron–Nagycekn)

(rövidített változat)

A reformkor hazafias érzelmű nagyjai világosan látták, hogy a 19. század csak akkor hozza meg a Kárpát-medencében élő magyarság és a többi nemzetiség számára az óhajtott jólétet, ha a közel ezredévnnyi tapasztalatokat tudományosan is megalapozzák. Erre építve hirdették: „Magyarország nem volt, hanem lesz”. Ez a jelmondat ma is emlékezteti az utódokat Nagycenken a Széchenyi szobor talapzatán. A cenki szobor a maga lendületével hirdeti azt az igazságot is: „Nyelvében él a nemzet”. A két évszázaddal ezelőtti Magyarország fővárosában a többség német nyelven sajtóította el a tudományt, vagy latinul fejtette ki gondolatait. Sürgetővé vált a „magyarosítás”.

Szerencsésnek tekinthetjük magunkat, hogy 1825. november 3-án, 182 évvel ezelőtt, egy kiváló személyiség: Széchenyi István, a pozsonyi országgyűlésen birtokainak egy esztendei jövedelmét felajánlotta a Magyar Tudós Társaság megalapítására. Ezért kezdődik a Magyar Tudomány Ünnepe minden évben november 3-án. Ezért emlékezünk az Ünnep kezdetén az „Alapító”-ra, annak példamutató áldozatkészségére. A magyar országgyűlés már 1791-ben törvényjavaslatot alkotott az akadémia felállításáról, amelyet azonban nem emelt törvényerőre. Az 1825. évi nevezetes napon Felsőbüki Nagy Pál azzal vádolta a hazai arisztokráciát, hogy keveset tesz a magyar kultúráért. Erre adott méltó választ Széchenyi. Ritkán emlékezünk meg arról, hogy Széchenyit egy nagyszerű baráti kör is támogatta törekvéseiben: gróf Desseffy József, gróf Andrássy György, Vay Ábrahám, gróf Károlyi György, gróf Eszterházy Mihály, báró Wesselényi Miklós és az Akadémia egykori elnöke: Teleki József.

A magyar nyelvű tudományos élet megindítását és megalapozását kívántuk az eddigieknél is nagyobb hangsúllyal elismerni azzal, hogy a Magyar Tudomány Ünnepe kezdetén évente „Széchenyi István Emléknap”-ot rendezünk. Az elsőre 2000-ben került sor, amikor az Akadémia 175 éves jubileumát az MTA Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottságának a rendezésében az EFE, az ERTI és a TÁEG közreműködésével ünnepeltük Nagycenken. Akkor az MTA elnöke a Széchenyi szobor előtt mondott beszédében méltatta a nagyszerű kezdeményezést, az akadémia megalapítását.

2000 óta évente a nagycenki Széchenyi Mauzóleumban emlékbeszéddel, koszorúzással kezdtük az emléknapot. Innen Sopronpusztára vonultunk, ahol a Tanulmányi Erdőgazdaság közreműködésével „Akadémiai Emlékerdő”-t létesítettünk. Az első alkalommal, 2000-ben 175 nagy méretű hársfát ültettünk el közvetlenül a határ mellett úgy, hogy a fasorok legyezőszerűen nyíljanak. Ezzel is hirdetik a tudomány világot átfogó és az emberiséget szolgáló szerepét, nemzetközi jellegét. Ezt követően évenként egy újabb fát ültettünk el. Az emlékerdőben mindig annyi élőfa áll, ahány éves az Akadémia. Tudományos üléssel az Egyetemen fejeződik be az emléknap.

2007-ben külön is kifejezésre juttattuk, hogy „*Aki fát ültet, bízik a jövőben*”. Napjainkban a magyar tudományos életnek, a kutatásnak és az oktatásnak is szüksége van arra, hogy töretlen hittel bízson a jövőben. Főleg az erdészeknek hirdetik hosszú évszázadra előre a hitet, az erkölcsöt és a tudományt, mindenekelőtt Sopronban és környékén. Az erdő, a vad és a fatudomány központja Sopron, ahol az Egyetem Erdőmérnöki és Faipari Mérnöki karai, az ERTI Kísérleti Állomása, az Erdészeti és Faipari Szakközépiskola és nem utolsósorban a Tanulmányi Erdőgazdaság székhelyei találhatóak.

Sopron közelében több Berzsényi emlékhely van. Ezek a városban működő tudós tanárok, kutatók és oktatók, valamint az egyetemi hallgatók számára fennen hirdetik a költő szavait: „*Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs*”. Az oktatói, kutatói etika jelentőségére a Tudomány Ünnepe 2007-ben is különös figyelmet kell fordítani. Az erkölcs a Hit és a Tudomány között az összekötő lánc szerepét töltheti be. Hinnünk és bízunk kell többek között abban, hogy a magyar tudományosság képes a jövő számára nélkülözhetetlen új eredmények kimunkálására, oktatóink érzik felelősségüket a jövőt majdan formáló oktatottak iránt, és az oktatottak kellő buzgalommal sajátítják el a tudományos ismereteket. Ha ez hiányozna, alig beszélhetnénk az alapot is jelentő erkölcsről. Jó példával szolgáltak erre Egyetemünk Selmecebányán gyökerező története során az oktatók és a hallgatók egyaránt. Ezt és még számos nagyszerű gondolatot hordoznak magukban az emlékerdő fái, amelyek felsorolására most nincsen lehetőség. Úgy hiszem, hogy az erdész, vadász és faipari hivatások megértése és megélése erőt ad a szaktudományok magas színvonalú műveléséhez, oktatásához és elsajátításához. *A tudás alapú társadalmat építjük a 21. században* szakterületünkön is – fejezte be emlékbeszédét az előadó.

5.5.3. ÁLLÁSFOGLALÁSOK

5.5.3.1. Állásfoglalás a hazai kitermelésből származó faanyag ipari illetve energia célú hasznosításáról (2007. 02. 27.)

Az MTA Erdészeti Bizottságának Faanyagtudományi Albizottsága 2003. június 19-én – az Erdészeti Bizottság felkérésére – előterjesztő tervezetet készített a hazai kitermelésből származó faanyag ipari, illetve energia célú hasznosítására. Ez volt az első olyan összefoglaló jellegű, javaslatokat is tartalmazó dokumentum, amely megkísérelt – egy viszonylag objektív adathalmaz alapján – megoldást találni a magyar fafeldolgozó ipar beszükülő alapanyag ellátása és az energetikai iparág fokozott nyersanyagigénye közötti ellentét feloldására.

Az azóta eltelt három évben negyedéves gyakorisággal születtek – az érintettek érdekeltségi köreihez tartozók részéről – tanulmányok, amelyek írásbeli vagy szóbeli megjelenítése a sajtóban, szakfolyóiratokban, FAGOSZ rendezvényeken, ipari energetikai szemináriumokon történt meg.

Az MTA Erdészeti Bizottsága 2006. december 5-i ülésén úgy döntött, hogy a faanyag probléma megoldása, elemzése tovább nem odázható el. Ezért állásfoglalást juttat el a kompetens kormányzati vezetőkhez, amelyet az alábbiakban részletez.

1. A XX. sz. 80-as, 90-es éveiben az faanyag ipari hasznosításának aránya mintegy 60% volt, az energetikai hasznosítás aránya 40%-ra volt tehető. A megújuló nyersanyagokból termelt villamos energia részaránya nem volt mérhető.

Az alábbi táblázatban az évente kitermelt faanyag hasznosításának alakulását gyűjtöttük össze 1980–2004-ig.

Év	Fakitermelés hasznosítása	
	Összes ipari (%)	Energetikai (%)
1980	60	40
1990	63	37
2000	56	44
2003	52	48
2004	52	48

Szemléletes számsort jelent, a megújuló energiahordozókból Magyarországon jellemzően faanyagból termelt villamos energia részarányának változása.

2003 év	0,4%
2004 év	2,2%
2005 év	4,14% (EU felé tett vállalás 3,6%)

Ezek a számok azt mutatják, hogy az EU vállalás teljesítése illetve túlteljesítése gyakorlatilag kizárólag a hazai fakitermelésből történt, úgy, hogy veszélybe került a magyar fafeldolgozó ipar faellátottsága, a fűrészüzemeké, fa csomagolóeszközöket gyártó üzemeké, a farost és faforgácslapgyáraké, de veszélybe került a lakosság megfelelő tűzifa ellátottsága is. Az alternatív energia hasznosítási konferenciák arra a tévhitre épülnek, hogy a fából korlátlan mennyiség áll rendelkezésre. Ez bizonyíthatóan nem igaz.

2. A Biomassza Erőművek Egyesülete – amelynek tagjai mindezekig fabázison működnek – újabb taggal bővül. A pécsi PANNONPOWER HOLDING Zrt., a kazincbarcikai AES Energiatermelő és Szolgáltató Zrt., az ajkai Bakony Erőmű Rt. mellé 2006-ban csatlakozni fog a Vértesi Erőmű Zrt. is. Ezen energiatermelők a legnagyobbak, de jelentősen szaporodnak – a fabázison működő – helyi, kistérségi erőművek is. Az energetikai célú faigény tehát növekszik, a kitermelési lehetőségek kevésbé és az

alternatív energiahordozóknak – csak cellulóz bázison maradvá energiaerdők, energiatű stb. – se híre se hamva nincsen!

3. Az úgynevezett biomassza felhasználásnak magyarországi súlyos gondja, hogy nagy erőművekben (30–50 MV) történik. Ezek az erőművek régi, rossz hatásfokú (26%) üzemek, amelyek az értékes faanyag 74%-át elfecsérelik. Ezek az erőművek ezt a tevékenységüket állami támogatással végzik, így piaci problémáik nincsenek, hiszen a Magyar Villamos Művek MVM köteles átvenni a termelt energiát.

4. Az óceánok és tengerek mellett az erdők a legnagyobb CO₂ elnyelők, így döntő mértékben hozzájárulnak az „üvegház-hatás” csökkentéséhez, a globális felmelegedés mérsékléséhez. Elsődleges környezetvédelmi érdek, hogy a fában megkötött szén minél később kerüljön vissza a légkörbe. Ezt úgy lehet biztosítani, hogy a fát, mint nyersanyagot hosszú életciklusú termékek előállítására és nem energetikai hasznosításra használjuk fel.

5. A jelenleg érvényesülő – a bioenergia fokozott felhasználását támogató – ösztönzési rendszer, legalábbis a fa energetikai alapanyag esetében nem veszi figyelembe a negatív hatásokat. A kialakított ösztönzési rendszer elsősorban nem a minél nagyobb hányadú iparifa hasznosítást szolgálja – ellenkezőleg, a kinyert iparifa, tehát magasabb rendű választék – energetikai felhasználására ösztönöz. Ez ellentétes valamennyi jól működő piacgazdaság erdészeti-faipari ösztönzési gyakorlatával. Ahhoz, hogy az alapanyag-termelő erdőgazdaságok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe, a jelenlegi ösztönzést szolgáló eszközöket a termelésre, ezáltal magasabb iparifa hányad kinyerésére, mindazonáltal a szén fában történő tartós megkötésére kell fordítani.

6. Miközben a fa nagy erőművekben való felhasználása állami támogatással és óriási veszteséggel néhány száz embernek ad munkát, addig a faiparban azonos mennyiségű fa feldolgozása több ezer embernek ad munkahelyet. (Német adatok szerint a fafeldolgozás és a fa energetikai hasznosítása munkahelyek szempontjából 50:1 arányú.)

7. A jövőre vonatkozó prognózisok alapján nagy biztonsággal meghatározhatók a hazai fakitermelés lehetőségei, ezen belül volumene és összetétele. A számítások szerint 2010-ig nem növekszik jelentősen a fakitermelési lehetőség és alig változik a kitermelésből származó ipari fa és tűzifa aránya. Ebből adódóan csak az ipari fa energetikai hasznosítása révén lehetne jelentős energetikai forrást találni, amit nem szabad megtenni. Amennyiben a felelős döntéshozók elkötelezettek a fokozódó biomassza bázisú energia előállítását illetően, úgy sorrendiségében a következő cselekvéssorozatot kell végrehajtani.

- a mezőgazdasági növénytermesztés másodlagos nyersanyagainak bevonása az energetikába,
- a használt, funkciójukat betöltő faalapú termékek (öregfa) energetikai hasznosítása,
- a keletkező fahulladékok egy részének energetikai hasznosítása,
- energiaerdők által biztosított faanyag elégetése.

8. Összegezve mindezeket elmondhatjuk, hogy a biomasszából történő energiatermelésre való átállás Magyarországon spontán zajlott, és nem készült előtte alapos esettanulmány. Még most sem késő, hogy elismert energetikai, erdészeti, környezetvédő, gazdasági szakemberek közreműködésével egy ilyen esettanulmány elkészüljön. A Magyar Tudományos Akadémia, amely politikailag semleges és nem hatják át különféle lobbik, Erdészeti Bizottságán keresztül felajánlja segítségét a szükséges esettanulmány elkészítéséhez.

5.5.3.2. Állásfoglalás Borhidi Attila akadémikus székfoglalóján elhangzottakkal kapcsolatban (2007. március 14.)

1. Az erdészeti tudományok művelése és gyakorlati alkalmazása a biológiai alaptudományok (ökológia, botanika, zoológia stb.) eredményeinek hasznosítása nélkül nem lehetséges. Ezért az Erdészeti Bizottság fontosnak tartja, hogy komolyan vegyen minden olyan kritikai megállapítást, amely az erdei ökoszisztémák stabilitásának fenntartását és ökológiai funkcióinak megőrzését kívánja előmozdítani.

2. Az erdészettudomány művelői (és természetesen a gyakorlati szakemberek is) ugyanakkor joggal várják el, hogy a biológiai alaptudományok képviselői, amennyiben erdőgazdálkodási kérdésekben foglalnak állást, azt az erdészet tudományos és gyakorlati eredményeinek ismeretében tegyék. A biológiai és az erdészeti tudományok közötti véleménycserének nem tesz jó szolgálatot, ha kiemelt tudományos rendezvényen, vagy tudományos kiadványban olyan elmarasztaló megállapításokat fogalmaznak meg, amelyekből hiányzik a tárgy kellő mértékű ismerete. Különösen nem, ha a megállapítások valóságtartalma vitatható.

3. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy az akadémikus úr szélsőségesen elmarasztaló megítélése a magyar erdőgazdálkodásról és prominens képviselőiről – véleményünk szerint – nem veszi figyelembe az erdészet, az erdészettudomány, nemkülönben a természetvédelem történeti fejlődését, valamint az ökonómiai és ökológiai realitásokat sem. Amennyiben ilyen megállapítást az MTA tagja tesz, azzal félrevezeti a tudományos élet és a gyakorlat szakembereit, ezért etikai szempontból is elfogadhatatlan.

4. Fontosnak tartjuk megállapítani, hogy az előremutató, konstruktív párbeszéd feltétele, hogy a partnerek egymás álláspontját megértve, kölcsönös tisztelettel és tudományosan megalapozott igazságok birtokában viszonyuljanak egymáshoz. Ilyen véleménycserére az MTA Erdészeti Bizottsága továbbra is nyitott és együttműködésre kész.

5.5.3.3. Az Agrár-Műszaki Bizottság és az Erdészeti Bizottság közös állásfoglalása az erdészet, a fafeldolgozás és a faenergetika-gépesítés fejlesztéséről (2007. november 29.)

Összeállította: Horváth Béla, Marosvölgyi Béla, Varga Mihály (NyME) (rövidített változat, bővebb változat az Agrárműszaki Bizottság jelentésében.)

1. Jelenleg Magyarországon mintegy 90 cég foglalkozik mezőgazdasági gépgyártással, de közülük kb. csak tízen gyártanak részben erdészeti gépeket is. A hazai erdészeti gépgyártás piaci alapokon, de a jelenleginél jobban összehangolt műszaki fejlesztési háttér mellett maradhat csak működőképes.
2. Napjaink erdészeti gépgyártói – az eddigi fejlesztések alapján – jelenleg kb. 70 különböző erdészeti géptípust gyártanak, illetve gyártására vannak berendezkedve. E típusok – melyek között nem szerepelnek az erdőgazdaságban is használható mezőgazdasági gépek – kb. 30 erdészeti művelet kivitelezésére alkalmasak.
3. Kiemelkedő figyelmet kell fordítani a fa energetikai hasznosítását segítő gépfejlesztésekre, nevezetesen
 - a rövid vágásfordulójú energetikai faültetvények komplex gépsorának kialakítására az eddig elért fejlesztésekre építve (a telepítő- és az ápológépek épülhetnek a Bagodi Mezőgép Kft. és a NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézetének eddigi közös fejlesztéseire, a betakarítógépek a soros járvaaprítók vonalára);
 - a hengeresfa-termelő energetikai faültetvények komplex gépsorának kialakítására az eddig elért fejlesztésekre építve (a telepítő- és az ápológépek épülhetnek a Bagodi Mezőgép Kft. és a NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézetének, a betakarítógépek az Optigép Kft., az FVM Gépesítési Intézet és a NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézetének eddigi közös fejlesztéseire);
 - az ártéri erdők alsó fás szárú szintje betakarítógépének kialakítására (ez irányú lépések a Délalföldi Erdő- és Fagazdaság Zrt. és a NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézetének együttműködésében elindultak), valamint
 - a vágástéri melléktermékek összegyűjtését biztosító kötegelőgépek kiválasztása (e gépek már léteznek, hazai optimális és gazdaságos alkalmazási feltételeiket kell megteremteni).
4. Szükséges a kutatásban és a műszaki fejlesztésben érintettek (NyME Erdészeti-műszaki és Környezettechnikai Intézet, FVM Gépesítési Intézet, meghatározó erdészeti gépgyártók) közös szakmai fellépése, feladatmegoldásokra irányuló együttműködése, mely a fejlesztéseken túl kell, hogy kiterjedjen a géphasználati értékvizsgálatokra is.
5. A magyarországi fafeldolgozó kis- és középvállalkozások támogatásának fokozása indokolt, hogy lépést tudjanak tartani a környező országokban tapasztalható műszaki fejlődéssel (Lengyelország, Szlovákia). A hazai fafeldolgozó gépfejlesztés és gyártás az elmúlt évtizedekhez képest mélyponton van, csupán kisvállalkozók gyártanak hagyományos, de nem igazán korszerű faipari gépeket.

Ma Magyarországon a korszerű fafeldolgozó gépeket és csúcstechnológiát is alkotó berendezések szinte kizárólag külföldi gyártmányúak.

6. A munkabiztonság és az egészséges munkavégzés elvárásai miatt – a faipari technológiák sajátosságait figyelembe véve, a csúcstechnológiát alkalmazó más iparágakhoz hasonlóan – a faipar is „rákényszerül” az ipari robotok alkalmazására. A robotok önálló kiegészítő gépegységként jelennek meg, elsősorban az anyagmozgatásban (adagolás, rakatbontás, rakatképzés, csomagolás stb.). Technológiai berendezésként a felületkezelésben már alkalmazottak (festő- és szórórobotok).
7. Az energetikai faültetvények létesítésével és hasznosításával kapcsolatos kutatások és félüzemi kísérletek eddig eredményesek voltak, a hozamok megközeleltik, esetenként elérik a külföldön ismert hozamokat (150–300 GJ/ha/év). Az energetikai faültetvények hozamait figyelembe véve 300.000 ha ültetvényfelületről 4,3–5,2 Mt energiafa lenne termelhető. Az ültetvénytechnológia elterjesztéséhez szaporítóanyaggal, létesítés- és üzemeltetés-technológiával, a műveletek gépesítésével (ültetés, sorközápolás, betakarítás, aprítás) kapcsolatos további és folyamatos kutatás/fejlesztési tevékenységre van szükség.
8. Gyorsítani kell a hazai, energiafa-termelésre alkalmas fajok szelektálását-nemesítését, mert a külföldi klónok alkalmazása az egyre melegebb és szárazabb hazai klíma mellett sok kockázattal jár. A faenergetika fejlesztését-terjesztését a kis- és kommunális hőtermelésben gyorsítani kell.
9. Az energetikai faültetvények elterjesztéséhez a jelenlegi jogszabályok gyors fejlesztésére van szükség. Korszerűsítést igényelnek egyes környezetvédelmi/természetvédelmi jogszabályok is, mert esetenként indokolatlanul akadályozzák az intenzív fajták alkalmazását, és gyakran a tartamos erdőgazdálkodás követelményeit támasztják az energetikai faültetvényekkel szemben. Feltétlen indokolt az új erdőtelepítések esetében „energiaerdők” telepítésének engedélyezése is.
10. A hazai erdőgazdálkodás, fafeldolgozás és faenergetika – volumenéből következően – az egyes géptípusokból viszonylag kis darabszámokat igényel. Mindezt a hazai erdészeti, faipari és faenergetikai gépfejlesztés és gépgyártás csak akkor maradhat fent, ha e folyamatokat kiemelt figyelem és támogatások kísérik.

5.5.4. DOKTORI CSELEKMÉNYEK ÉS KITÜNTETÉSEK

2007. évben MTA doktora fokozatot szereztek:

Tolvaj László (NyME Faipari Mérnöki Kar),

Faragó Sándor (NyME Erdőmérnöki Kar),

Bartha Dénes (NyME Erdőmérnöki Kar).

Führer Ernő – címzetes egyetemi tanár, Debreceni Egyetem
Molnár Sándor – Pro Facultate-díj, Budapesti Műszaki Főiskola
Rédei Károly – címzetes egyetemi tanár, Debreceni Egyetem
Újváriné Jármay Éva – Pro Silva érem

5.5.5. TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Magyarország erdőgazdasági tájai. Szerkesztették: Bartha Dénes, Bidló András, Berki Imre, Király Gergely, Koloszar József, Mátyás Csaba, Vig Péter. Állami Erdészeti Szolgálat Kiadása, 2007, Budapest, 154 old. + térkép

Mátyás Csaba, Vig Péter (szerk.): Erdő és klíma. V. kötet. Sopron 2007, 340 o.

Molnár Sándor – Peszlen Ilona –Paukó Andrea: Faanatómia. Szaktudás Kiadó Ház Budapest, 2007. 220. o.

Molnár Sándor – Várkonyi Gábor: Nagy parkettakönyv. Szaktudás Kiadó Ház Budapest, 2007. 280. o.

Rédei Károly: A homoki fehéرنyárasok termesztés-fejlesztése. ERTI–Agroinform Kiadó, Bp. 2007. 60 o.

Takáts Péter: Szervetlen kötésű kompozitok. Szaktudás Kiadó Ház Budapest, 2007. 122. o.

5.5.6. ÖSSZEFOGLALÁS AZ ALBIZOTTSÁGOK MUNKÁJÁRÓL

5.5.6.1. Erdőgazdálkodási Albizottság

Az Albizottság ülésein megtárgyalt kérdések

5.5.6.1.1. Az ülés időpontja: 2007. május 8.

1. Tájékoztató a HM Budapesti Erdőgazdaságának tevékenységéről. (Lukács Sándor vezérigazgató).
2. A hosszúlejárátú erdészeti kísérleti parcellák országos kataszterének összeállítása. (Bach István).
3. Tájékoztató az ún. „Zöld könyvek” megújításával kapcsolatos munkák állásáról (Halász Gábor).
4. Javaslatétel a 2007. évi WOOD-TECH (Sopron) tudományos ülésének programjához (Rédei Károly).

5.5.6.1.2. Az ülés időpontja: 2007. november 22.

1. A faanyag energetikai célú hasznosításának aktuális kérdései (Előadó: Jung László, vezérigazgató-helyettes, Egererdő Zrt.).
2. Az erdészeti felsőoktatás jelenlegi helyzete, jövőbeni feladatai (Előadó: Koloszar József, egyetemi tanár, NYME, Sopron).

3. Erdészeti kísérletek országos katasztere tervezetének véglegesítése (Előadó: Bach István, igazgatóhelyettes, MgSzH, Budapest).

Összefoglaló állásfoglalások:

1. Az erdészeti felsőoktatáshoz kapcsolódóan elhangzott javaslatok:
az 5 éves osztatlan erdőmérnökképzés visszaállítása,
az MSc fokozat feleljen meg az okl. erdőmérnök képzés szintjének.
meg kell őrizni a műszaki jelleg karakterét a képzésen belül, s sürgető feladatként emelni kell a hallgatók idegen nyelvi képzettségét.
2. Elkészült az erdészeti kísérletek országos kataszterének alapdokumentumát képező Kísérlet nyilvántartó lap végleges formája. Az MgSzH Erdészeti Főigazgatósága segítséget nyújt az elsődlegesen kutatási célú erdőrészletek, illetve az üzemtervekben feltüntetett kísérletek listájának összeállításához.

5.5.6.2. Faanyagtudományi Albizottság

Rövid beszámoló a 2007. évi munkáról

Az albizottság vezetősége három alkalommal, február 1-jén, május 4-én és október 5-én tartott ülést, ahol részint meghatározta az éves programot, részint értékelte az elvégzett munkát.

A 2007-es év a faipari mérnökképzés indulásának 50. évfordulója jegyében zajlott. Az albizottság a Nyugat-Magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Karával közösen a lombosfák megismerésének és felhasználásának jegyében megrendezte a 3. Európai Lombosfa Konferenciát, szeptember 3-án. A konferenciára nyolc országból érkeztek résztvevők, és 25 előadás hangzott el.

Ebben az évben is megrendezték a doktoranduszok munkájának bemutatását. Az előadássorozaton tizenketten mutatták be kutatómunkájukat szeptember 7-én. A doktoranduszi konferenciát Winkler András egyetemi tanár 65. születésnapja tiszteletére tartották.

Az Albizottság részt vett az ERFARET Erdő- és Fahasznosítási Regionális Egyetemi Tudásközpont Faanyagtudományi részének zsűrizésében, véleményét a december 3-i ülésén alakította ki.

Az Albizottság ismét áttekintette a hazai faanyaghelyzetet és újabb állásfoglalást dolgozott ki szeptember 25-i ülésén az ésszerű fapelhasználással kapcsolatban (a részletes anyag a Bizottsági jelentés 3. pontjában szerepel).

5.5.6.3. Vadgazdálkodási Albizottság

Beszámoló az Albizottság 2007 évi munkájáról

5.5.6.3.1. 2007. augusztus 30-i ülés (Bakonyerdő Zrt. Bakonyszentlászlói Erdészet)

Jánoska Ferenc összefoglaló előadást tartott a zárttéri nagyvadtartás jelenlegi magyarországi helyzetéről, kitérve a vadaskertek és vadasparkok törvényi hátterére, a

tartás-technológiai változásokra, a vadaskerti tartás és vadásztatás etikai kérdéseire, illetve a legfontosabb, akár jogszabályi változást is igénylő problémákra. Az elhangzott előadást követően a résztvevők élénk vita keretében tettek javaslatokat a vadaskertekkel összefüggő szabályozás változtatására, esetenként annak „finomhangolására”. A résztvevők terepi program keretében Horváth László vezérigazgató, Korn Ignác vadgazdálkodási osztályvezető, Jasper Attila erdészvezető és Benke Zoltán, a vaddisznóskert vezetője bemutatásában megtekintették az erdészet vaddisznóskertjét, a gyakorlatban is szembesülve a vadaskerti tartás nehézségeivel, problémáival. A rendezvényen a résztvevők egy négyfős bizottságot hoztak létre, mely a következő ülésekre ajánlásokat fogalmaz meg a zárttéri nagyvadtartás témakörében.

5.5.6.3.2. 2007. november 7-i ülés (Gödöllő, Szent István Egyetem, Vadvilág Megőrzési Intézet)

Csányi Sándor intézet-igazgató ismertetőjét követően a résztvevők megtekintették az intézetet, megismerkedtek az oktatás és kutatás tárgyi feltételeivel.

Ezt követően a ragadozó-gazdálkodási terv bemutatása és vitája következett. Heltai Miklós, a SZIE Vadvilág Megőrzési intézet egyetemi docense előadásában ismertette a Szemethy László, Bíró Zsolt és Heltai Miklós által kidolgozott Országos Ragadozó-gazdálkodási Tervet. Ismertette a legfontosabb statisztikákat, a terv kidolgozásának előzményeit, illetve a tudatos ragadozó-gazdálkodás szükségességét adatokkal, tényekkel támasztotta alá.

Később a résztvevők körében élénk vita alakult ki. A vitát lezárva Faragó Sándor elnök az elhangzottak, illetve az ismertetett terv alapján az Albizottság állásfoglalását kérte. Ez alapján:

- Az Albizottság elfogadja az ismertetett ragadozó-gazdálkodási terv helyzetértékelését,
- Javasolja a KvVM Természetvédelmi Hivatal és az FVM Természeti Erőforrások Főosztálya tárgyalását a rókakotorékok gyérítésének alternatív lehetőségéről (füstgyertyázás),
- Javasolja a ragadozó-gazdálkodási terv beépítését az apróvad-gazdálkodás koncepciójába,
- Javasolja előírni, hogy a róka esetében a szaporodási és utódnevelési időszak (december–április) legyen az állománygyerítés fő időszaka,
- Hangsúlyozza, hogy a védett és veszélyeztetett fajok védelme szempontjából is kiemelkedő jelentősége van a ragadozó-gazdálkodási terv végrehajtásának,
- Javasolja, hogy a menyét kerüljön be (vadászati és kéméleti idénnyel) a vadászható fajok közé.

Az Albizottság a javaslatokat egyhangú szavazással elfogadta, kérve az elnök további intézkedését.

5.6. GYEPGAZDÁLKODÁSI BIZOTTSÁG

5.6.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.6.1.1. 2007. március 9.

1. A magyarországi gyepgazdálkodás stratégiája, munkássága

A magyarországi gyepgazdálkodás stratégiájának kérdése nagyon élénk és építő jellegű hozzászólások sorát indította el. A szakmailag megalapozott tömör vélemények mindegyike kiválóan kapcsolódott a fenti kérdés megoldásának programjához. A hozzászólók mindegyike Bizottsági taghoz méltó, tömör és pontos szakmai javaslatát ismertette.

2. Barcsák Zoltán professzor 75. születésnapjának ünneplése

Az ülés nagyon változatos volt, ami tükrözte Barcsák Zoltán professzor sok évtizedes munkásságát aki egyik vezető egyénisége volt a gyepgazdálkodás kutatóinak, sőt megnyitotta azokat. Kutatási tevékenységét igen nagyra értékelte a Bizottság és annak minden tagja. Legnagyobb örömünkre a korábbi betegségéből felépült Barcsák professzort személyesen ünnepelhettük, aki szakmai tapasztalatait tömören ismertette. Mindnyájan örültünk annak, hogy a 75 éves születésnapján teljes értékű ismertetést hallhattunk a legilletékesebbtől.

A hozzászólók mindegyike elismeréssel beszélt Barcsák professzor tevékenységéről, emberségéről, egyéniségéről, és szakmai értékes munkájáról.

Az ünneplést étkezéssel egybekötött baráti beszélgetés követte.

5.6.1.2. 2007. április 28., Derekegyháza

DALERD Zrt. rendezvényházában előzetesen Bizottsági ülést tartottunk, amelyen részt vett Veress Sándor vezérigazgató és néhány munkatársa. A Bizottsági ülés befejeztével terepbejáráson megtekintettük a fogoly állomány visszahonosító munkaterületét és az eredményeket. A gazdaság kapcsolódó részeinek megtekintése után, baráti és szakmai ebéden vett részt a Bizottság. Külön megemlíjtük, hogy a terepi bemutató alapján a DALERD Zrt. visszahonosító tevékenységének eredményeit nagyra értékeltük.

5.6.1.3. 2007. június 19.

A Bakonszeg Awassi Zrt. meghívásának tettünk eleget. A közös program elején a Bizottság tagjai közül többen szakmai előadást tartottak. Vinczeffy Imre megnyitója után, Kádár Imre (MTA TAKI) a „Gyep és a műtrágyák egymásra gyakorolt hatásáról”

tartott előadást. Szemán László (SZIE-Gödöllő, Gyepgazdálkodási Tanszék) tartott előadást a „Legeltetéses trágyázásnak a természetvédelmi juhlegelő növényállományában való hatásáról”.

Burai Péter (DE-ATC, Víz- és Környezetgazdálkodási Tanszék) a „Korszerű térinformatikai eljárások alkalmazásának lehetőségét” mutatta be. Az előadás nagy érdeklődésre tartott számot.

Kovács Péter (Sárrét 98 Kht.) és Nagy Sándor (Magyar Juhtej Szövetkezet) a „Korszerű legeltetéstechnológiai megoldásokról” tartott előadást, amelyben a tejelő juhászatokban alkalmazott módszert ökológiai és természetvédelmi szempontok szerint érték figyelembe és alkalmazták. Eredményeik elismerést érdemelnek.

5.6.1.4. 2007. október 24.

A Bizottság 2007-es tevékenységét értékelte. A változások értékesek voltak és alkalmasak arra, hogy az évi tevékenységről valós kép alakulhasson ki. Az ülés 3. napirendi pontja a 2008-as év tevékenységére vonatkozó előterjesztés. A változatos vélemények és előterjesztések lendületes program rögzítést tettek lehetővé a bizottság számára.

5.6.2. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORI CÍM ELNYERÉSÉBEN

Nagy Géza professzor dolgozatát az osztály visszaküldte kiegészítés miatt.

5.6.3. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKSEL

Az Erdélyi Magyar Egyetem Csíkszeredai tagozata
A Beregszászi Főiskola és az Ungvári Egyetem (Ukrajna)

5.6.4. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNY TERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK:

A bizottság az Észak-Kelet-Magyarországi legelők gazdálkodásának támogatására programtervezetet készített a legilletékesebbek bevonásával.

5.7. KERTÉSZETI BIZOTTSÁG

Albizottságok: Dísznövénytermesztési Albizottság, Gyógynövénytermesztési Albizottság, Gyümölcsstermesztési Albizottság, Szőlészeti és Borászati Albizottság, Tájépítészeti Albizottság, Zöldségtermesztési Albizottság.

5.7.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.7.1.1. 2007. március 1. *Budapesti Corvinus Egyetem*

Napirend

A Kertészeti Bizottság és munkabizottságai munkaterveinek előterjesztése

Előadó: Papp János, az MTA Doktora

Munkabizottságok elnökei

A Bizottság, egyeztetve az albizottságok elnökeivel és titkáraival a 2007 évi tervet, elfogadta a programot. Ennek megfelelően novemberben közreműködik a Magyar Tudomány napja alkalmából a Lippay János – Vas károly – Ormos Imre Tudományos Szimpózium megszervezésében, szeptemberben kihelyezett ülést tart Kecskeméten a Zöldségtermesztési Kutató Intézet Rt-ben, és áprilisban részletesen áttekinti a tudományos közlemények megjelentetésének lehetőségeit a kertészet területén. Egyben jóváhagyta az albizottságok 2007 évi programterveit.

5.7.1.2. 2007. április 26. *Budapesti Corvinus Egyetem*

Napirend

1. Helyes Lajos doktori pályázatának véleményezése

Előterjesztő: Papp János elnök

Sárdi Éva és Zámboriné Németh Éva opponensek által elkészített és benyújtott vélemények elhangzása után a Bizottság véleményezte Helyes Lajos tudományos habitusát. Mindkét előterjesztő támogatólag értékelte a kérelmező tudományos teljesítményét és habitusát, s egyértelműen javasolták a pályázat doktori eljárásra bocsátását.

A Bizottság ezt követően megvitatta Helyes Lajos tudományos tevékenységének eredményeit és publikációs teljesítményét, valamint a habitusvizsgálathoz szükséges egyéb területeken végzett munkáját. A vitában felszólalt Dimény Judit, Hajdú Edit, Cselőtei László, Papp János, Hrotkó Károly, Balázs Sándor, és elismerően nyilatkoztak Helyes Lajos elért kutatási eredményeiről, támogatták a bírálók egyértelmű pozitív értékelését a pályázó munkásságáról.

Helyes Lajos kutatómunkájának első szakaszában a zöldségnövények vízellátottságát befolyásoló tényezőket vizsgálta. Az utóbbi évtizedben a zöldségfélék minőségét meghatározó beltartalmi paraméterek sokoldalú vizsgálatával foglalkozik, különös tekintettel az antioxidáns összetevőkre. Kutatómunkájának magas színvonalát segíti sokoldalú kutatási együttműködése és eredményes pályázati tevékenysége.

Szakmai közleményeinek száma 205. A PhD fokozat megszerzését követően a referált kiadványokban megjelent publikációinak száma 25, és közlésre már 7 elfogadott.

Összegezve megállapítható, hogy Helyes Lajos tudományos habitusa megfelel az MTA Agrártudományok Osztálya által előírt követelményeknek. A vitában résztvevők az előterjesztők véleményével megegyezően egyértelműen támogatták a kérelmező pályázatának eljárásra bocsátását.

A szavazás eredménye szerint a Kertészeti Bizottság 76,6%-os támogatással javasolta az Agrártudományok Osztályának a pályázó eljárásra bocsátását.

2. Tudományos közlemények megjelentetésének lehetőségei

Előadók: Tóth Magdolna dékán, a Kertgazdaság folyóirat főszerkesztője

Nyéki József, az IJHS folyóirat főszerkesztője

A lefolytatott vita összegzése:

A kertészet területén viszonylag szűkös a publikációs lehetőség, aminek egyik oka, hogy a termesztés (technológiai) jellegű dolgozatokat a tudományos lapok kevésbé publikálják. A MTA Agrártudományok Osztálya elfogadta a tudományos lapok listáját, ezek között szerepel az angol nyelvű International Journal of Horticultural Science, a 4D Tájépítészeti és Kertművészeti folyóirat és a magyar nyelvű Kertgazdaság, amelyek magyar lapok, és kifejezetten kertészeti témákat publikálnak. Ezenkívül 16 külföldi szaklapot jelölt meg (többségében angol és német nyelvűeket), amelyekben történt publikálásokat tudományos munkának tekinti.

A külföldi folyóiratok elsősorban alaptudomány jellegű cikkeket fogadnak el. Ezekhez a szaklapokhoz magas szintű, meglehetősen sajátos elvárással készült cikkek keltenek. Ezekben a szaklapokban a publikálás meglehetősen költséges.

Jelentős mértékben elősegíti a publikálást, ha a szerkesztőbizottság valamelyik tagja a szerző cikkével kapcsolatosan ajánlást tesz.

A jövően várható az elektronikus közlemények széleskörű elterjedése.

Az Acta Horticulturae a legismertebb és legelismertebb kertészeti folyóirat. Itt közlik legkorábban az anyagokat és itt a legnagyobb az idézettség. Hátránya, hogy rendszeresen nem jelenik meg, ebből adódóan nem IF-es lap.

Az előadók felhívták a figyelmet a két elismert magyar lapra a Kertgazdaságra és az International Journal of Horticultural Science-re, amelyek az agrártudományok területén elismerteknek számítanak. Valós veszély, hogy a IF miatt sokan nem ezekben a lapokban fognak közölni, hanem más kiadványokban.

A Kertgazdaság népszerűségének növelése érdekében a lapot megjelentettük a Kar honlapján, hasonlókat kellene tenni az IJHS-sel is.

Napirend

1. A Zöldségtermesztési Kutató Intézet munkájának ismertetése

Előadó: Bittsánszky János vezérigazgató

Lefolytatott viták:

A vezérigazgató beszámolt a kutatóintézet munkájáról, a rövid távú tervekről, tekintettel arra, hogy a Kutatóintézet privatizáció előtt áll.

A Kutatóintézet jelenleg rendelkezik már olyan gazdasági háttérrel, amely nagy valószínűséggel megalapozza a jövőbeli vetőmagtermelő és -forgalmazó tevékenységét.

Terveik szerint a jelenlegi nemesítői munkát folytatnák, azokkal a zöldségfajokkal, amelyek nemesítésében jelentős nemzetközi eredményeik vannak, és amelyek nemesítői és vetőmagtermesztési munkáit a külföldi vállalatok még nem vették át. Így az étkezési paprikacsoportok (fehér TV, paradicsomalak, savanyítani valók, kápia típusok), a szabadföldi paradicsom, uborka, görögdinnye. Jelentős változás a kutató munkájában, hogy egyre távolabbi országokba szállítanak vetőmagot, a szomszédos országok mellett kiépítik a távolabbi országokkal is a kereskedelmi kapcsolatokat.

Vélemény a gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő Kht-ék piaci alapon történő tervezett privatizációjáról

Az MTA Kertészeti Bizottság az utóbbi években rendszeresen foglalkozott a hazai kertészeti kutatások helyzetével és a kertészeti ágazat innovációs kutatás-termelésfejlesztésében meghatározó szerepet játszó intézetekkel. A gyümölcsstermesztési kutatást végző közhasznú társaságok nemzeti kutatási kötelezettségeinek teljesítését akadályozó finanszírozási nehézségekről 2005. október 24-én tájékoztattuk Gráf József miniszter urat is, amelyre korrekt szakmai választ kaptunk Benedek Fülöp közigazgatási államtitkár úrtól.

A Kertészeti Bizottság szakmai felelőssége alapján felajánlotta, hogy kertészeti kutatóintézményeire, különösen a gyümölcsstermesztési kutatóhelyekre vonatkozó szakmai kérdésekben az érintett szakmai szervezetekkel együtt szívesen részt vesz. Az FVM privatizációs koncepciójának tervezett szakmai vitáját ugyan 2006. december 14-ére kitűzték, de egy nappal előtte a vitaülés elmaradását jelezték. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által készített privatizációs koncepcióban foglaltak főleg csak a piaci értékesítésre adnak támpontot, de a több évtizedes felhalmozott nemzeti értékek megőrzése és a hazai gyümölcsstermesztés jövője szempontjából nélkülözhetetlen kutatásfejlesztéshez biztos háttérrel nem nyújtanak.

Magyarországon a kertészeti kutatás ágazati áttekintésének hiánya legalább 2 évtizedes állami mulasztás. A nemzeti kutatási feladatok szakmai elemzéseken alapuló

meghatározása, a kertészeti kutató intézetek szervezetének és kutatási tevékenységének racionalizálása elmaradt, ezek nélkül pedig veszélybe kerül a magyar kertészet versenyképessége és jövőjének megalapozása.

A gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő társaságok tervezett privatizációja egyértelművé teheti, hogy a magyar állam lemond azokról és hagyja elveszni a több évtizedes kutatások által felhalmozott és pénzben meghatározhatatlan nemzeti értékeket.

A magyar kertészeti ágazat innovációs termelésfejlesztését megalapozó tudományos és termelésfejlesztési tevékenységét nem lehet megszüntetni és a piaci viszonyokra bízni. Nem teszik ezt a fejlett kertészettel rendelkező EU-államokban sem pl. Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban. Az FVM nem adhatja át a hazai kertészeti, benne a gyümölcsstermesztési ágazat közhasznú, nemzeti kutatási feladataiért viselt ágazati felelősséget, beleértve annak megrendelését és finanszírozását a piaci szereplőknek. A magyar állam nem vonulhat ki a nemzeti feladatok és a nemzetközi kötelezettségek teljesítésének felelőssége alól az ún. „szakmai befektetőkre” bízva azokat.

A kertészeti kultúrák meglévő értékes biológiai alapjait csak évtizedes kutató munkával lehet létrehozni, de azt 1–2 év alatt használhatatlanná lehet tenni. Ökológiai adottságaink mellett a hazai kertészeti kutatásfejlesztés nem nélkülözhető. Nem lehet az évtizedekre kiható nemzeti feladatokról lemondani. Nemzeti kötelezettségünk a hazai ökológiai adottságoknak megfelelő biológiai alapokat megőrizni a jövő érdekében is.

A gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő társaságok szakmailag indokolatlan piaci alapokon történő privatizációja helyett, egyértelműen hosszútávú megoldásként, az egyetemi tudásközpontokhoz való integrálódásukat tartjuk. Ez a megoldás régóta létező modell a világ számos országában. Integrálódás előtt azonban szükségesnek tartjuk a gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő társaságok szakmai és gazdasági kérdéseinek rendezését. Természetesen a felsőoktatási intézményekhez történő integrációt követően is a nemzeti kutatási feladatok meghatározásának és finanszírozásának ágazati felelőssége továbbra is megmarad, mert az nem tartozik a felsőoktatás alapfeladatai közé.

A gyümölcsstermesztési kutató-fejlesztő társaságok egyetemi tudásközpontokhoz csatolása elősegítheti az ágazati szaktanácsadási rendszer országos kiépítését az egyetemi és kutatóintézményi szakemberek együttes bevonásával, amely a színvonalas termelésfejlesztéshez jelentősen hozzájárulhat.

A kertész szakemberek a magyar kertészet érdekében kérik a szakmailag nem kellően előkészített privatizációs intézkedések felülvizsgálatát és a hazai gyümölcsstermesztés jövője érdekében szolgálatát. Az elszármított piacosítás miatt pénzben kifejezhetetlen nemzeti szellemi értékek kerülnek veszélybe és felszámolódhat a hazai gyümölcsstermesztés tudományos termelésfejlesztési háttere.

5.7.2. RENDEZVÉNYEK

5.7.2.1. Nagyrendezvények

1. Lippay János – Ormos Imre – Vas Károly Tudományos Ülészak

Időpontja: november 7–8.

Helye: Budapesti Corvinus Egyetem Budai Campus

Program: 5 szekcióban (Zöldség-Gombatermesztési, Gyümölcsstermesztési, Szőlőtermesztési, Gyógynövénytermesztési és Dísnövénytermesztési Szekciók) 81 előadás hangzott el, és 96 poszteres bemutató volt. A rendezvényen 260 résztvevő volt.

2. XXXth World Congress of Vine and Wine

Időpontja: június 10–16.

Helye: Budapesti Kongresszusi Központ

A kongresszus szlogenje az „Integrálódó borvilág” volt.

Program: Az előadások jelentős része a globális felmelegedés, klímaváltozás hatását elemezte a szőlőtermesztésre. Több előadás témája volt a szőlőfajták genetikai vizsgálata, a szokásostól eltérő borkészítési technikák, a biotechnológiai irányzatok, a világ-borpiac versenyképességének perspektívája, a jogi integráció, a borturizmus fejlesztése, a bor szerepe a gyógyításban és az egészség megőrzésében. Külön figyelmet érdemelt a június 13-án megrendezésre került összevont szekció és plenáris ülés, ahol a termelési és piaci stratégiákról, a bortermelés és a borpiac harmonizálásáról volt szó. Résztvevők száma mintegy 1000 fő volt.

3. MTA XIII. Nemesítési Tudományos Napok rendezvénye

Időpontja: március 12.

Helye: Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Székháza

Program: A rendezvény fontosabb témakörei
Bernáth, J., Németh, É. Élelmiszercélú mák (*Papaver somniferum* L.) fajták előállítás.
Kozák, A., Radácsi, P., Szabó, K., Bernáth, J. A kiültetési időpont hatása különböző *Perilla frutescens* L. genotípusok produkciójára.
Matiz, J. Magas alkaloidtartalmú tavaszi mák (*Papaver somniferum* L.) populációk vizsgálata.
Pluhár, Zs., Lukács, O., Sárosi, Sz. Új illóolaj-összettelű kerti kakukfű (*Thymus vulgaris* L.) kemovariánsok értékelése

Tulok, M., Sárosi, Sz., Bodor, s., Gosztola, B., Novák, I., Rajhár, P., Miroslav, R.
Valeriana officinalis L. szelektált populációk összehasonlító értékelése.

Thurzó, S., Drén, G., Racskó, J., Nagy, P., Hermán, R., Balázs, G., Szabó, Z., Nyéki, J.
(2007): Cseresznye, meggy és kajszifajták virágrügyei fagyűrőképességének vizsgálata.

Résztevők száma: 120 fő

5.7.2.2. Rendezvények, vitaulések

Gyümölcsstermesztés témakörben

Január 25. Újfehértó

„Kutatási nap Újfehértón”

Március 29. Szatymaz

„Az őszibarackstermesztés fejlesztésének lehetőségei 2007” c. szakmai tanácskozás és bemutató

Június 14. Érd-Elvira

„Cseresznye- és meggystermesztési tanácskozás és szakmai bemutató”

Július 18. Cegléd

„Kajszitermesztési tanácskozás és fajtabemutató”

Augusztus 30. Debrecen

Farmer Expo 2007 – Szilvatermesztési Tanácskozás

Augusztus 31. Debrecen

Farmer Expo 2007 – Globális klímaváltozás a zöldség- és gyümölcsstermesztésben

Szeptember 15. Lengyeltóti

Diófesztivál és szakmai tanácskozás

November 8. Újfehértó

„Almanapok 2007”

Zöldségstermesztés – Gombatermesztés

Március 23. Szentesi Árpád (Agrár Zrt.) Szentés,

A termálvízre alapozott adottságok és lehetőségek a zöldségstermesztésben

Június 1. UNIVER Product Zrt Konzervüzeme, Kecskemét-Hetényegyháza
A zöldségtermények feldolgozásának helyzete

Augusztus 28. Fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. Szegedi Osztálya, Szeged
A fűszerpaprika intenzív termesztéstechnológiájának fejlesztési lehetősége

Augusztus 30. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum (Farmer Expo – Hortico)
Debrecen
Paprikatermesztési tanácskozás

Augusztus 30. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum (Farmer Expo – Hortico)
Debrecen
Kerekasztal beszélgetés a magyar dinnyetermesztés helyzetéről

Augusztus 31. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum (Farmer Expo – Hortico)
Debrecen
Kertészeti konferencia – kerekasztal beszélgetés a magyar zöldség-gyümölcs ágazat helyzetéről és jövőjéről

December 11. Fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. Szegedi Osztálya, Szeged
A fűszerpaprika intenzív termesztéstechnológiája. A feldolgozás tapasztalatai valamint értékesítési lehetőségek

Szőlőtermesztés

Január 25. Hotel Park Eger
VIII. Szőlészeti-Borászati Konferencia

Novembner 12. Neszmély
Szent Márton-napi Újbor Konferencia

November 30. Somló
András-napi bormester találkozó

Gyógynövénytermesztés

Április 12. Budapest–Soroksár
Mák vegyszeres gyomirtási szakmai bemutató

Szeptember 24–27. Budapest
IFEAT konferencia

Október 18–19. Szeged
Gyógynövény Tudományos Konferencia

Dísznövénytermesztés

Szeptember 20–22. Budapest
IV. Kárpát-medencei Biológiai Szimpózium

Szeptember 21–23. Szigetszentmiklós
Hortus Hungaricus Nemzetközi Kertészeti Szakkiállítás és Vásár

Szeptember 28. Vácrátót
Linné-Kitaibel Szakmai Tanácskozás

November 23–24. Bükkfürdő
Nyugat-Dunántúli Díszfaiskolások Egyesületének tanácskozása

5.7.3. KÖZREMŰKÖDÉS A DOKTORI CÍM ELNYERÉSÉBEN

A Kertészeti Bizottsághoz tartozó köztestületi tagok közül három fő, Helyes Lajos, Terbe István és Tóth Magdolna doktori fokozatot szerzett.

5.7.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI

5.7.4.1. Fajtanemesítés területén elért eredmények

Saját nemesítésű és honosított gyümölcs (pl. rezisztens almafajták, nagy termőképességű ill. intenzív termesztési viszonyokra alkalmas málna-, feketeribiszke-, szilva-meggy-, kajszifajták, alanyfajta), zöldség (pl. támrendszeres termesztésre alkalmas paprikahibridek), dísznövény (egynyáriak, rózsafajták, fásszárú növényfaj újdonságok) és gyógynövényfajták (pl. morfinmentes mák) teljesítményvizsgálata, bejelentése, állami elismerése és EU-szabadalmaztatása terén hasznos eredmények születtek.

5.7.4.2. Az alap kutatás területén elért eredmények

Bővültek a génbanki gyűjtemények a gyógynövények és a gyümölcsstermő növények vonatkozásában.

5.7.4.3. A kertészeti ágazat K+F tevékenysége terén elért eredmények

Folytatódtak a zárt rendszerű máktermesztés alapfeltételét képező korszerű, hazai fejlesztés eredményeként kialakított vegyszeres gyomirtási technológia kísérletek.

Zöldtető építésére alkalmas taxonok és közegek vizsgálatának eredményeképpen sikerült az extenzív körülményekre alkalmas telepítési eljárásokat találni.

Alkalmazásra kerültek a nagyüzemi földlabdás palántanevelésben alkalmazható új gyökérrögzítő közegek receptjei, valamint új trágyázás-technológiai eljárások.

Bővült azon növények köre, amelyek természetbiztonsági okokból zárt rendszerekben (hajtatóházakban) termesztethetők.

5.7.5. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK, KÖNYVFEJEZETEK

- Surányi Dezső szerk. (2007): Szilva. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Nagy Á.-né – Robert Steidel (2007): Gärprobleme. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Nagy Á.-né – Robert Steidel – Georg Leindl (2007): Barriqueausbau. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Bernáth Jenő – Németh Éva (2007) Gyógy- és fűszernövények gyűjtése, termesztése és felhasználása. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Szabó, K., Bernáth, J. (2007) Numerical identification of optimum time for harvest of basil (*Ocimum basilicum* L., Lamiaceae). In.: Jirovetz, L., Nguyen Xuan Dung, Vashhney, V. K. Har Krisna Bhalla et Sons, India, New Delhi, 202–216.

5.7.6. KITÜNTETÉSEK

- Érdi Gyümölcsstermesztési Kutató Kht. kapta az Agrár Innovációs Nagydíjat a Rita, Carmen és Axel cseresznyefajták nemesítéséért
- Bernáth Jenő életműve alapján elnyerte az IFEAT (International Federation of Essential Oils and Aroma Traders) Golden Medal kitüntetését, amelynek átadására az IFEAT Budapesti Konferenciáján került sor szeptember 25-én.
- Somogyi György – Fleischmann Rudolf-Díj
- Terbe István – Nagyváthy János-Díj

5.7.7. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITÜZÉSEK

Legfontosabb célkitűzés a kertészeti ágazat kutatási stratégiájának kidolgozása, amely biztosítja közel 150.000 kertészettel foglalkozó család hosszú távú megélhetését, és vezető szerepének megőrzését a Kárpát-medencében.

Környezetkímélő technológiák biológiai, ökológiai és természeti alapjainak összehangolt fejlesztése. Az integrált termesztés szervezeti kereteinek korszerűsítése. Biológiai védekezés elterjesztése. Készletlenti technológiai változatok kidolgozása az extrém időjárási hatások megelőzésére és mérséklésére.

A hungarikum értékű gyümölcsök és gyümölcsstermékek versenyképességének növelése.

A kertészeti szakmai nyelv fejlesztése és a szakkifejezések egységes használatának kialakítása.

A kertészeti szaktanácsadás rendszerének fejlesztése és kiépítése, az információs adatbázis létrehozása. Együttműködés a kertészet területén működő EU konform egyesületekkel és szövetkezetekkel, munkájuknak támogatása, a TÉSZ-ek szerepének erősítése.

5.8. MEZŐGAZDASÁGI BIOTECHNOLÓGIAI BIZOTTSÁG

5.8.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.8.1.1. 2007. június 6.

Napirend

1. Állásfoglalás doktori kérelem ügyében (Kocsy Gábor Imre: *Az abiotikus stressz hatása a transzkripciós mintázatra és az antioxidánsokra néhány gabonafélében és szójában*)
2. Egyéb: Dudits Dénes elnök úr tájékoztatta a bizottság tagjait, hogy mivel technikai okokból néhányan kimaradtak a bizottságból javaslatot tesz arra, hogy Galiba Gábor, Fáry Miklós és Fehér Attila (akik a korábbi bizottságnak tagjai voltak) kerüljenek be ismét a bizottságba. Kérte a bizottság jelenlévő tagjait, hogy amennyiben egyetértenek a javaslattal, szavazzák meg az említett személyek bizottságba kerülését. A jelenlévő bizottsági tagok a javaslatot teljes egyetértésben megszavazták.

5.8.2. RENDEZVÉNYEK

2007. március 8-án került sor a Bizottság társszervezésében „A genetikailag módosított növények termesztésének helyzete a világban” című tudományos ülésre. Clive James az ISAAA (*International Service for the Acquisition of Agri-Biotech Applications*) szervezet elnöke előadásában számos adattal igazolta a géntechnológia világméretű térhódítását, és az agrárium fejlődését szolgáló technológiák lényegét.

5.8.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

Kocsy Gábor Imre: Az abiotikus stressz hatása a transzkripciós mintázatra és az antioxidánsokra néhány gabonafélében és szójában

Kocsy Gábor habitusának és doktori értekezésének véleményezésére Dudits Dénes akadémikus, a bizottság elnöke Bánfalvi Zsófiát (MTA doktora) és Kiss Erzsébetet (kandidátus) kérte fel.

Kocsy Gábor doktori értekezésében a *növényi abiotikus stressz válaszok és a növények stressztűrő képességének* közelebbi megismerésével, az említett tulajdonságok

háttérben meghúzódó folyamatok tanulmányozásával kapcsolatos vizsgálatainak eredményeit és tapasztalatait foglalta össze.

Kiss Erzsébet véleménye szerint a Jelölt habitusa és tudományos teljesítménye egyaránt megfelel az MTA Agrártudományi Osztálya és a Mezőgazdasági Biotechnológiai Tudományos Bizottság által az MTA Doktora akadémiai cím odaítéléséhez felállított követelményeknek, ezért a Jelölt személyét, eredményei és habitusa alapján egyaránt alkalmasnak tartja az MTA doktora fokozat odaítélésére.

Bánfalvi Zsófia véleményében megállapítja, hogy a Jelölt által összeállított értekezés megfelel a formai követelményeknek, továbbá a Jelölt publikációs tevékenysége és dolgozatainak idézettsége egyaránt megfelel a Mezőgazdasági Biotechnológiai Tudományos Bizottság által felállított, az MTA Doktora tudományos cím megszerzéséhez szükséges követelményeknek. Ugyanakkor megjegyzi, hogy a beadvány csak részben tartalmazza a szükséges dokumentumokat (pl. több társszerzői nyilatkozat hiányzik) és véleménye szerint a Jelölt oktatási és tudományos közéleti tevékenysége még nem éri el azt a szintet, ami az iskolateremtéshez kell, ezért az MTA Doktora cím odaítélését még korainak tartja.

A Jelölt mellett támogatólag szóltak hozzá a vitához: Balázs Ervin, Barnabás Beáta, Dudits Dénes, Galiba Gábor, és Heszky László.

A bizottság (90%; 17/18) támogatta Kocsy Gábor esetében a doktori eljárás megindítását és javaslatot tett a bírálók, bizottsági tagok személyére.

5.8.4. A BIZOTTSÁG TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS ÉS ISMERETTERJESZTŐ EREDMÉNYEI

Megtörtént az elmúlt évben, a megelőző állatkísérletek alapján a humán petesejtekre sikeresen adaptált mélyhűtési technika klinikai bevezetése, amelynek eredményeként további egészséges gyermekek születtek Magyarországon fagyasztott petesejtekből (SZIE Állatorvos-tudományi Kar, Cseh Sándor és Szent János Kórház Budai Meddőségi Centrum, Konc János).

További klónozott állatok születtek egér és nyúl fajokban (MBK, Dinnyés András).

A zöld biotechnológia területén született tudományos eredmények közül kiemelt jelentőségű a Búzakalász konzorcium munkájának befejezése. Az NKTH által finanszírozott 3 éves program keretében előállításra kerültek szárazságtűrő, levélrozsda és vírusellenálló búzagenotípusok, amelyek bevonása a nemesítési tenyésanyagokba megkezdődött.

A Bizottság tagjainak részvételével megalakult a „*Pannonian Biotechnology Association*”, amelynek elnöke Bedő Zoltán akadémikus. A szlovákiai Piestany-ben szervezett munkaértekezleten (2007. április 17–19.) több előadásban mutattuk be a magyar biotechnológiai kutatások legújabb eredményeit.

Változatlanul a zöld biotechnológia területén a géntechnológiával nemesített (GM) növények termesztésével kapcsolatos ismeretterjesztés jelenti a legfontosabb feladatot. Sajnálatos módon a tudományosan hiteltelen érvelések dominálják a törvényhozást, illetve a hazai médiát. A Bizottság tagjai a Barabás Zoltán Biotechnológiai Egyesület megszervezésével és működtetésével mindent megtesznek a biotechnológia eredményeinek elfogadtatásáért. Bár az Európai Unió politikája mind inkább szabad utat nyit a GM-technológiáknak, és komoly tudományos eredmények igazolják az ökológiai kockázatokat túlhangsúlyozó érvek megalapozatlanságát, illetve a környezetvédelmi előnyöket a hazai helyzetben, nincs meg a magyar gazdáknak az a lehetősége, hogy a GM-technológiákat kipróbálják. Látva a 2007. évi aszály okozta károkat, illetve a kukoricabogár elleni védekezésre költött milliárdokat, nem kétséges, hogy egy új magyar géntechnológiai koncepcióra van szükség, hasonlóan a környező országok gyakorlatához. A Bizottság tagjai a „Zöld Biotechnológia Hírlevél” havi kiadásával, számos újságcikkkel, riporttal (Napi Agrobiznisz 2007. augusztus 28.; Népszabadság, 2007. augusztus 24.) kívánják a géntechnológia társadalmi elfogadottságát növelni.

5.8.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS A KÜLFÖLDI VENDÉGEK LÁTOGATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

Prof. Urban Besenfelder, Agrarbiotechnological Research Institute és University of Veterinary Science, Vienna. Vendéglátó: SZIE Állatorvos-tudományi Kar (Cseh Sándor). Előadás tartása (*In vitro* fertilizáció és az endoszkópia szerepe az asszisztált reprodukcióban).

Prof. Georgios Amiridis, Állatorvos-tudományi Kar, Karditza, Görögország. Vendéglátó: SZIE Állatorvos-tudományi Kar (Cseh Sándor). Előadás tartása (Follikulus aspiráció endoszkóppal juhban és az endoszkópia szerepe a juhok asszisztált reprodukciójában).

5.8.6. KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK ÉS RÉSZVÉTEL KONGRESSZUSON

2007. január 08. és 10. között rendezte meg a Nemzetközi Embrió Átültető Szövetség (IETS) a 33. éves konferenciáját Kyotóban (Japán). A kongresszuson 50 országból közel 500 kutató vett részt, 45 előadás hangzott el és 300 poszter került bemutatásra. Magyarországról több kutató (Dinnyés András, MBK Gödöllő, Cseh Sándor, SZIE ÁOTK) vett részt a találkozón.

2nd International Meeting on Rabbit Biotechnology INRA, Jouy-en-Josas, June 14–15, 2007 (Előadás tartása: Bősze Zsuzsanna, Rabbit embryonic stem cells).

ESHRE 23rd Annual Meeting – 2007, Nemzetközi Kongresszus, Lyon, Franciaország (június 18–21.). A kongresszuson 80 országból közel 1000 kutató vett részt, az előadásokat több szekcióban tartották és 500 poszter került bemutatásra. Magyar-

országról több kutató (többek között: Cseh Sándor, SZIE ÁOTK, Kanyó Katalin, Konc János, Zeke József Szent János Kórház és Rendelő Intézet, Urbancsek János, Fancsovics Péter, SOTE II Nőgyógyászati Klinika) vett részt a találkozón.

ESDAR és AI Meeting – 2007, Nemzetközi Kongresszus, Celle, Németország, 2007. szeptember 18–21. A kongresszuson 35 országból közel 600 kutató vett részt, 45 plenáris és workshop előadás hangzott el és közel 400 poszter került bemutatásra. Magyarországról több intézet képviseltette magát kutatóival és PhD hallgatóival a konferencián (többek között: Cseh Sándor, Huszenicza Gyula, Solti László, Kulcsár Margit, Faigl Vera és Keresztes Mónika, SZIE ÁOTK, Rátky József, Gábor György, ÁTK, Herceghalom, Dinnyés András, MBK).

5.8.7. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Bioactive components of milk. Ed. Zsuzsanna Bősze. Springer, New York, 2008. ISBN: 978-0-387-74086-7, Advances in Experimental Medicine and Biology, Volume 606.

5.8.8. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Hadlaczký Gyula Gábor Dénes díjat kapott a mesterséges kromoszóma technológia kifejlesztésével elért eredményeiért.

5.8.9. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKSEL

SZIE Állatorvos-tudományi Kar (Cseh Sándor) és Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóintézet, Tulln, valamint Állatorvos-tudományi Egyetem, Bécs (Prof. Urban Besenfelder) OMAA által támogatott közös kutatási program. Kutatási program: In vitro szarvasmarha embriók mélyhűtése és transzferje.

SZIE Állatorvos-tudományi Kar (Cseh Sándor) és Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóintézet Tulln (Vitezlav Havlicek) OMAA által támogatott közös kutatási program. Kutatási program: In vitro előállított szarvasmarha embriók mélyhűtése.

SZIE Állatorvos-tudományi Kar (Cseh Sándor) és Állatorvos-tudományi Kar, Karditza, Görögország (Prof. Georgios Amiridis). Kutatási program: juh petesejtek in vitro maturációja és a termékenyülését befolyásoló tényezők tanulmányozása.

MBK (Bősze Zsuzsanna) és Roslin Institute Division of Molecular Biology (Bruce Whitelaw) Roslin, Midlothian EH259PS U.K. Kutatási téma: lentivírus transzgenézis

MBK (Bösze Zsuzsanna) és Laboratoire de Radiobiologie et Etude du Génome (Rogel-Gaillard C), UMR INRA CEA 314, Domaine de Vilvert, 78350 Jouy-en-Josas, Franciaország.

Kutatási téma: nyúl genom kutatás

5.8.10. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

A Bizottság elsődleges feladatának tekinti nemcsak a biotechnológiai kutatások és fejlesztések színvonalának javítását, hanem az agrárium céljait szolgáló bioipari tevékenység előmozdítását. A géntechnológia meghatározó szerephez jut a termésbiztonság feltételeinek megteremtésében, a bioenergia gazdaságos és környezetbarát előállításában. Még nagyobb kapacitásokkal kívánja az ismeretterjesztő, tájékoztató feladatokat ellátni. Folyamatos párbeszédre van szükség az ökológusokkal és környezetvédőkkel. Cél még egy új kormányzati és törvénykezési stratégia kidolgozása, amely nem zárja ki a magyar gazdákat a technológiai verseny ezen területéről. Szükségét látjuk, hogy a létrehozott akadémiai bizottság (elnök: Hámori József alelnök) eddigi sikertelenségét korigálva egy tudományosan szavatolt akadémiai állásfoglalás szülessen.

A bizottság részt vesz az ICAR nemzetközi konferencia (International Congress on Animal Reproduction, 2008. július 13–17.) keretében megrendezésre kerülő, az ivarsejtek és embriók mélyhűtésével foglalkozó workshop megrendezésében. Meghívott előadók: Prof. Stanley Leibo (USA), John Hasler (USA) és Juergen Lieberman (USA).

5.9. MEZŐGAZDASÁGI VÍZGAZDÁLKODÁSI BIZOTTSÁG

5.9.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.9.1.1. 2007. március 20.

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata (ÚMVP SKV)

A Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság, a Hidrológiai Tudományos Bizottság, a Növénytermesztési Bizottság és a Vízgazdálkodási Tudományos Bizottság együttes ülése, szervező: MeViB

Előadások:

Pálvölgyi Tamás és Dobos György: Az ÚMVS & ÚMVP SKV, különös tekintettel a vízgazdálkodásra

Ijjas István: Integrált vízgyűjtőfejlesztés

Pálfai Imre: Kistérségi vízgazdálkodás

Ligetvári Ferenc: A mezőgazdasági vízgazdálkodás európai irányelvei

Kozák Péter: Vízrendezés és vízkárelhárítás

Jolánkai Márton: Növénytermesztés – vízellátás – öntözés

Varga Árpád és Fehér Ferenc: A területi vízgazdálkodási problémák kezelése az ÚMVP-ban a környezeti hatások figyelembevételével

Hozzászólások:

Cselőtei László: Kertészeti öntözés

Vágás István: Vízrendezés és vízkárelhárítás történeti tapasztalatai

Várallyay György: A kérdéskör talajtani vonatkozásai

5.9.1.2. 2007. október 25.

Ekkor zajlott le az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia (ÚMVS) és ennek a gyakorlatba való átültetése, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) készítése. Ez a két dokumentum alapozza meg az egyes ágazatok hét évig tartó EU finanszírozását. Az ÚMVP-t a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján Stratégiai Környezeti Vizsgálatnak (SKV) kell alávetni. Kiderült, hogy az SKV az ÚMVP értékelésekor a vízgazdálkodási tevékenységet a nem támogatandók közé sorolta. Azóta a megítélés valamit javult. (Az OKT és a MeViB közreműködése révén).

Vitaülésünk célja annak kiderítése volt, hogy a Bizottságok egyetértenek-e a jelenlegi értékeléssel, illetve ha nem, miért nem. Mivel az egyetértés nem jött létre, ezért az ülés az alábbi témák továbbvitatását javasolta:

1. a programokról;
2. a hatásvizsgálat és különösen az értékelés módszeréről (a választott tényezőkről, azok értékelési és összegzési módjáról stb.);
3. a hatásvizsgálat mezőgazdaságot érintő konkrét eredményeiről (a mezőgazdasági vízgazdálkodási programok minősítésének tényezőkénti eredményéről);
4. a tényezőként végzett minősítések elfogadható értékeiről (akkor, ha a hatásvizsgálatban szereplő értékek nem elfogadhatóak).

Az ülés eredményeképpen az alábbi nyilatkozatot készült el és került elküldésre az FVM miniszterének (a Nyilatkozathoz a Talajtani és Agrokémiai Bizottság is csatlakozott):

A Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság, a Hidrológiai Tudományos Bizottság, a Növénytermesztési Bizottság, Talajtani és Agrokémiai Bizottság és a Vízgazdálkodási Tudományos Bizottság

N y i l a t k o z a t a

az „Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv”
Stratégiai Környezeti Vizsgálatáról (ÚMVFST SKV)

Az ÚMVFST átfogó munka, amelyre a konzisztens fejlesztések érdekében az elkövetkező időszakban nagy szükség lesz. Ennek megfelelően, az SKV rendkívül fontos szerepet játszik, hiszen a környezeti hatások értékelése egy-egy döntési mechanizmusban a legjelentősebbek közé tartozik.

Magyarország földrajzi helyzetének következtében erősen függ a hidrológiai feltételektől. A felszíni vizeket illetően, a szomszédoktól való függést tekintve, a világ legrosszabb helyzetű országai közé tartozik. Hidrometeorológiailag szélsőségekre hajlamos. Ezért bár minden évben jelentkezik belvíz, az utóbbi időszakban gyakran jelentkezik árvíz is. Többször előfordult, hogy ugyanazon évben jelentkezett a téli árvíz, tavaszi belvíz és a nyári aszály. Ezen természeti csapások gyakorisága is egyre inkább nőtt. Az előrejelzések alapján, a felmelegedés erősödésével ez a tendencia várhatóan folytatódik és a szélsőségek is növekszenek. Így Magyarország hidrológiai viszonyoknak való kitettsége tovább romlik.

A víz már jelenleg is korlátozó tényező sok gazdasági tevékenységben. A jelenlegi feltételek rosszabbodását meg kell előzni. Ezért komplex, átgondolt intézkedések szükségesek környezeti, természeti, gazdasági és társadalmi megfontolások figyelembevételével. Ezek a cselekvések költségigényesek, de az EU direktíváknak is megfelelő eredményeket szolgáltatnak. Joggal várható ezért el, hogy jelentős közösségi támogatásban részesüljenek.

A magyar vízgazdálkodási és agrárszakemberek a következőket kiemelten javasolják a döntéshozók felé:

1. A vidékfejlesztés során kiemelten vegyék figyelembe a meglévő vízkészletekben – várhatóan – bekövetkező csökkenéseket.

2. Teremtődjék meg a termelésbiztonságot eredményező vízkészletek (felszíni és felszín alatti vizek, kellően tisztított szennyvizek, szennyvíziszapok és hígtrágyák) komplex hasznosítása, figyelembe véve az EU Víz Keretirányelv előírásait, valamint a természeti erőforrások optimális felhasználását. Szükséges továbbá az öntözéses gazdálkodás agrárpolitikai kereteinek megteremtése összhangban az EU Közös Agrárpolitikájának elveivel.
3. A nyugat-európai kultúrállapotok elérése a mezőgazdasági vízgazdálkodás és a természetvédelem, különösen a vizes élőhelyek fenntartása együttes művelési folyamatok keretében oldódjanak meg.

A felsorolt akadémiai Bizottságok felajánlják közreműködésüket az alábbi területek koncepcionális és gyakorlati megvalósításában:

- a) A vízkészletek várható változásának a vizsgálatában (hidrológiai jelenségek),
- b) A meglévő vízrendszerek működtetését illetően (víz-műszaki beavatkozások),
- c) A mezőgazdasági természetfelületek alakításával kapcsolatosan (melioráció),
- d) A növények optimális víz- és tápanyagellátásának meghatározásában (növénytermesztés),
- e) A környezetterhelést csökkentő eljárások bevezetése, illetve elterjesztése során felmerülő problémák megoldásában (szennyvíz és hígtrágya hasznosítás),
- f) A kulturált vidéki környezet megteremtésében (tájalakítás).

A felsoroltakon kívül kiemeljük, hogy:

- a meglévő felszín alatti vízkészletek megőrzése, sőt, a tárolt készletek növelése szolgálhat alapul a további fejlesztések végrehajtásában,
- nemzetünk jövője szempontjából az integrált vízgazdálkodás (hangsúlyozottan a készletgazdálkodásra), a vidéken élők életlehetőségei, a mezőgazdasági termelés és a természet védelme szempontjából kiemelt felelősséget ró a döntéshozókra
- az esetleges ökoterrorizmusnak minél kisebb mértékben szabad hazánkat kiszolgáltatni.

A Magyar Tudományos Akadémia vízgazdálkodással foglalkozó bizottságai fontosnak tartják, hogy a politikai döntéseket is tudományos ismeretekre alapozzák, és felelően érzzenek az ország felemelkedéséért mint közös ügyért.

Javasoljuk továbbá, hogy a vízgazdálkodással foglalkozó Bizottságok képviselőiből alakítandó ad hoc bizottság folyamatosan segítse az ÚMVFST vízgazdálkodással kapcsolatos tevékenységét, beleértve a Stratégiai Környezeti Vizsgálatát is.

Ligetvári Ferenc
MeViB elnöke

Vágás István
Hidrológiai Tud. Biz.
elnöke

Jolánkai Márton
Növénytermesztési Biz.
elnöke

Józsa János
Vízgazd. Tud. Biz. elnöke

Várallyay György
Talajtani és Agrokém. Biz. elnöke

5.9.2. RENDEZVÉNYEK

5.9.2.1. 2007. március 22.

A Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság, a Hidrológiai Tudományos Bizottság együttes ülése

Előadások:

Somlyódy László: Víz és fejlődés

Vágás István: Vízkészletgazdálkodás hazánkban

Várallyay György: A talaj, mint a legnagyobb természetes víztározó

Schweitzer Ferenc: A karsztvíz mint a felszíni vízutánpótlás indikátora

Szabó Gyula: Vízfelhasználás a mezőgazdaságban – víztakarékos öntözés

Szalai Sándor: Éghajlatváltozás, éghajlati érzékenység

A rendezvény előadásai a Hidrológiai Közlöny szeptemberi számában kerültek megjelenésre.

5.9.2.2. 2007. június 14.

A Tisza-völgy fejlesztése

Előadások:

Orlói István: Az Tisza vízkészletének főbb sajátosságai

Nagy István: Az árvizek veszélyeztető hatásai

Fehér Ferenc: Vízigények alakulása

Szalai Sándor: Aszálytendenciák

Veres Nándor: Szövetség az Élő Tiszáért – önkormányzatok társulása

Romány Pál: A múltra alapozott potenciális lehetőségek

Gelencsér Tibor: A rendszerszemléletű integráció szerepe a mezőgazdasági fejlesztésben

Jarolics Béla: Az éltető Tisza-táj program

Felkért hozzászóló:

Böhm János: Záhonyi fejlesztési lehetőségek

A rendezvényen a MeViB tagjain kívül több civil szervezet és érintett önkormányzat képviseltette magát. Az érdekcsoportok egyetértettek abban, hogy csak úgy lehet eredményt elérni, ha a civil szervezetek, az önkormányzatok, illetve a tudomány képviselői együttesen dolgoznak, és az elfogadott terveket együttesen kísérik meg megvalósítani. Erre a jelenlevő képviselők egyhangúlag kinyilvánították akaratukat.

5.9.2.3. 2007. november 12.

A Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság, Műszaki Hidrológiai Bizottság és a Vízgazdálkodási Tudományos Bizottság együttes ülése

70 éves az öntözési törvény

Előadások:

Szalóki Sándor: Öntözésfejlesztés az elmúlt 70 évben

Eugene Man: Az EU által támogatott vízgazdálkodási projektek Romániában

Stelczer Károly: Vízépítési feladatok a XX. században

Az előadások után Stelczer Károly leleplezte Jolánkai Gyula, Jolánkai Vilmos és Mattyasovszky Ádám emléktábláját a VITUKI egyik épületének falán

5.9.2.4. 2007. december 18.

A Magyar Tudományos Akadémia Földtudományi Osztályának Hidrológiai Tudományos Bizottsága, a Műszaki Tudományos Osztályának Vízgazdálkodás-tudományi Bizottsága, az Agrártudományok Osztályának Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottsága és a Magyar Hidrológiai Társaság együttes ülése

Program:

90 éves a Magyar Hidrológiai Társaság

Fejér László: Szemelvények a Magyar Hidrológiai Társaság történetéből

Ijjas István: A Magyar Hidrológiai Társaság célkitűzései és tevékenysége napjainkban

Éghajlatváltozás:

Következmények, Intézkedések a 2007. évi Nobel-békedíjjal kitüntetett Éghajlatváltozás Kormányközi Testület (IPCC) negyedik értékelő jelentése tükrében

Előadó: Nováky Béla

az IPCC negyedik értékelő jelentés Európa fejezetének koordinátorszerzője

Az éghajlatváltozás előrejelzésének egyes bizonytalanságai

Felkért hozzászóló: Szesztay Károly

Az előadóülés köszöntötte a 90 éves Magyar Hidrológiai Társaságot és a Nobel-díjjal kitüntetett IPCC-ben aktívan résztvevő Nováky Béla kollégánkat.

5.9.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

A bizottság tagjai egyénileg vettek részt bírálóként vagy bizottság tagjaként a doktori cselekményekben.

5.9.4. A TUDOMÁNYTERÜLET TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

A víz szerepének tisztázása környezeti és természetvédelmi szempontból az ÚMVT SKV-ban, az együttes ülést követő Nyilatkozat hatására munkacsoport alakult, amely eredményeit a 2008-as programunkban mutatjuk be.

Az ICID European Working Team on Drought vezetője, a MeViB tagja, Vermes László kérte a posztról való felmentését. Mivel a munkacsapatot a megszűnés veszélye fenyegette, ezért javaslatot tettünk egy új típusú munkacsapat létrehozására, amely a kockázatelemzést helyezi a tevékenysége középpontjába. Az ICID Sacramento-i ülése elfogadta a javaslatot. A munkacsapat programjának kidolgozása 2008-ra tevődött át.

5.9.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS KÜLFÖLDI VENDÉGEK

Vendégünk volt Eugene Man, a Temesvári Műszaki Egyetem professzora. A szakmai programjának legfőbb pontja az volt, hogy ismertette az EU által támogatott román vízgazdálkodási projekteket.

5.9.6. KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK

Szalai Sándor: A 6. Alpok-Adria Tudományos Munkaértekezleten való részvétel.

A résztvevők elsősorban a MTA TAKI, a Debreceni Egyetem, a Szent István Egyetem, a Veszprémi Egyetem (Keszthelyi Karok), Kecskeméti Főiskola, Gyöngyösi Főiskola, Nyugat-Magyarországi Egyetem (Mosonmagyaróvári Karok), illetve a Magyar Tudományos Akadémia és a Martonvásári Mezőgazdasági Kutatóintézet dolgozói közül kerültek ki. Különösen a fiatalok jelentős száma pozitív jelenség. Több külföldi résztvevő is megjelent, így például Belgium, Szlovákia, Horvátország. Mivel az egész rendezvény angol nyelven zajlott, nem volt nyelvi probléma. A sok poszter miatt lényegében két poszter szekciót is kellett szervezni.

A tematikus csoportok az alábbiak voltak:

- biogeokémiai ciklusok
- a talajhoz kötődő folyamatok
- növényi folyamatok
- az állatokhoz kötődő folyamatok
- az élelmiszerlánc

A rendezvényt Ausztriában tartották, ahol a helyi kis közösségek példát mutattak arra, hogy egy cél elérése érdekében mekkora összefogás szükségeltetik, illetve mekkora összefogásra képesek.

Ligetvári Ferenc elnök részt vett a Nemzetközi Öntözési és Vízrendezési Szövetség (ICID) európai regionális konferenciáján (Pavia), ahol a negyedik témakör, az Öntözött területek fejlesztése rapportóri feladatát látta el.

5.9.7. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Csekő G., Ligetvári F., Urbán L.: Tanulmányok és dokumentumok a Kállay Miklós vezette 1938. évi francia- és olaszországi tanulmányútról. Granárium Kiadó, 2007. 280 old.

Szalai, S., Bihari, Z., Szentimrey, T., Lakatos, M. (eds), 2007: Proceedings from the Conference on Spatial Interpolation in Climatology and Meteorology. COST Office, 2007. 257. p. ISBN 92-898-0033-X

Gayer J., Ligetvári F.: Települési vízgazdálkodás, csapadék elvezetés. KvVM, 2007. 180 p.

5.9.8. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Ligetvári Ferenc Pázmány Péter felsőoktatási díjat kapott a Pro Renovanda alapítványtól.

5.9.9. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNNYEL

Temesvári Egyetemen Eugene Man professzor látogatása során több együttműködési tervet és lehetőséget tekintettünk át.

5.9.10. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITÜZÉSEK

- a) A 2005-ben elkezdett Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Tudományos Napok folytatása. Ez a minden évben egy alkalommal megrendezésre kerülő, egynapos rendezvény a címhez kötődően egy-egy témával foglalkozunk
- b) A Bizottsághoz tartozó publikációs tevékenység erősítése. A más bizottságokkal tartott együttes ülésekről eddig is egy kis füzetet adtunk ki, ami egyfelől a résztvevők számára lehetővé teszi az előadások könnyebb jegyzetelését, részletesebb megőrzését, illetve másfelől a részt nem vevők számára is eljuttatja az alapismereteket.
- c) Rendezvény és sajtóanyag a Víz Világnapjához kapcsolódóan

5.9.11. EGYEBEK

A 2008-as terveink szerint folytatjuk a Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Tudományos Nap rendezvénysorozatát, illetve nemcsak az MTA többi bizottságával működünk együtt, hanem a külföldi hasonló szervezetekkel is kapcsolatokat próbálunk meg felvenni.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programjának vizsgálata, a stratégiai környezeti vizsgálat fejlődésének követése, felügyelete.

5.10. NÖVÉNYNEMESÍTÉSI BIZOTTSÁG

5.10.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.10.1.1. 2007. június 7.

Napirend

1. A növényfajta-oltalom szabályozása, különös figyelemmel a jogérvényesítésre (előadó: Szabó Ágnes, FVM)
2. Nemesítők, nemesítői jogérvényesítés (előadó: Cseh Lajos, ügyvéd)
3. Egyebek

ad.1. A növényfajta-oltalom szabályozása, különös figyelemmel a jogérvényesítésre

A fajtaoltalom nemzetközi szabályozása az UPOV 1961-ben történő létrejöttével kezdődött meg. Magyarországon 2003. január 1-től van fajtaoltalom, amelyet a Szabadalmi Törvény szabályoz. A fajtaoltalom időtartam változó. Pl. a szőlő esetében a megadás időpontjától számítva a 30. naptári év végéig tart. Egyéb növényfajoknál pedig a 25. naptári év végéig érvényes. Ezt az 1995. XXXIII. törvény írja elő. A szaporítással, forgalomba hozatallal kapcsolatos rendelkezések szövege az UPOV 1991. évi rendelkezésének szövegével egyezik meg. Az oltalom alatt lévő fajtákat fel lehet használni új fajta előállítására. A fajtahasznosítási jog alól kivételek is vannak. Törvény tiltotta a saját felhasználást. Ez a családi gazdaságok megélhetése miatt fontos. Adatokat is lehet kérni a termelőtől és a feldolgozótól, de csak arról, hogy felhasználták-e. Ha egy szervezet lép fel a jogosultak nevében, akkor ez a termelők szervezetétől kér adatot. Saját célú felhasználás esetén felmerülhet a fajta elbirtoklásának kérdése, illetve, hogy erről a tényről hogyan szerez a nemesítő tudomást.

ad.2. Nemesítők, nemesítői jogérvényesítés

A nemesítő természetes személy. Feltaláló is. Ha alkalmazásban áll, akkor a fajta szolgálati találmány vagy alkalmazotti találmány. Jogait a Polgári Törvénykönyv VII. fejezete szabályozza, amely általános. A nemesítők között a szerzősség arányát meghatározzák. Fontos a munkáltató és a nemesítő közötti arány meghatározása. Szolgálati találmány esetén a fajta előállítása munkaköri kötelesség. Alkalmazotti találmány esetén nem munkaköri kötelesség a fajtaelőállítás. Hasznosítása a munkáltató tevékenységi körébe tartozik. A munkáltatói szabad hasznosításhoz a nemesítő engedélyre szükséges. Engedélyezni kell, hogy a hasznosítás más részére történik, illetve a fajtaoltalmat is át kell ruházni teljesen vagy részlegesen. A díjazásnak vannak speciális esetei. Halálozás esetén öröklődik a nemesítői díjazás. Ezt az örökös a munkáltatótól kéri. Egy fajta értékét nem tudjuk pontosan. A cég könyveiben szereplő értéket kell megadni.

ad.3. Egyebek

Az MNE új elnöke bejelentette, hogy a Növénynemesítési Bizottsággal közösen megrendezésre kerülő Növénynemesítési Vándorgyűlés június 28-án lesz Tordason, az MgSzH Kísérleti Telepén.

5.10.1.2. 2007. november 29.

Napirend

1. Megemlékezések: Bócsa Iván, Kosáry Domokos
2. Az MTA Doktora cím megpályázásával kapcsolatos bizottsági követelményrendszer áttekintése az Agrártudományok Osztálya követelményeit figyelembe véve.
3. Egyebek (Növénynemesítési Tudományos Nap rendezése, Fleischmann-Díj)

ad. 1. Megemlékezések

Bócsa Iván, az MTA rendes tagja, a tudományos közéletben végzett, irányító tevékenysége mellett különleges nemesítési eredményekkel gazdagította a magyar növény-nemesítést.

Kosáry Domokos alapvető szerepet vállalt a Magyar Tudományos Akadémia filozófiai és anyagi függetlenségének elérésében egy kritikus történelmi korszakban. Ezzel az egyetemes tudományt és a mi tudomány területünket is jelentősen segítette.

ad. 2. Az MTA Doktora cím megpályázásával kapcsolatos bizottsági követelmény rendszer áttekintése

A Bizottság részleteiben is megvitatta a követelményrendszer főbb elemeit. Fontos megjegyzések hangzottak el, amelyek alapján a Bizottság kialakította álláspontját.

A Bizottság kialakult álláspontja az ügyben a következő:

- A kérelmet az adhatja be a Bizottságunkhoz, aki a Növénynemesítési Bizottság hatókörében legalább 5 évig volt aktív köztestületi tag.
- A követelményünk legyen továbbra is 5 IF + 5 alkotással szerezhető értékszám.
- Az alkotások (hazánkban, vagy külföldön regisztrált fajta, alapanyag, szabadalom) felső beszámítható értéke 5 legyen.
- A bevezetett alkotás: 1 fajta = 0,5 szorozva a nemesítői részvételi aránnyal.
(A Bizottságunk ellenőrzi az alkotások értékét, hasznosulását a habitusvizsgálat során)
- Akinek nincs alkotással kiváltható értéke, annak 10 IF a követelmény.
- A publikációkra legalább 50 független hivatkozás az elvárásunk.
(Ez megfelelne az Osztály követelményeinek, és szigorítaná a feltételeinket).

ad. 3. Egyebek

A XIV. Növénynemesítési Tudományos Nap 2008-ban ismét egynapos lesz. Az MTA Székházában rendezzük. Március 12-re három termet előre lefoglaltunk. Az előző évhez hasonlóan ismét Heszky László és Matuz János vállalták a szervezést.

Az MNE vezetősége ismét három nemesítőt javasolt a Fleischman Díjra. Őket a bizottság egyhangúlag megszavazta. A bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy mivel már nem csak nemesítők kapják meg a díjat, ezért jobb, ha mind a Növénynevelési Bizottság mind pedig a Magyar Nemesítők Egyesülete legalább 3 jelöltet külön-külön felterjeszt, és a sorrendet is meghatározza. A már korábban felterjesztett, de díjat még nem kapott nemesítőket ismét fel kell terjeszteni.

5.10.2. RENDEZVÉNYEK, ELŐADÁSOK

Nagyrendezvények

5.10.2.1. 2007. március 12.

Ekkor került megrendezésre a *XIII. Növénynevelési Tudományos Napok kongresszus* az MTA székházában. A Bizottságunkon kívül a konferencia rendezésében a Magyar Növénynevelők Egyesülete és a MAE Központi Genetika Szakosztálya vett részt.

Az elnöki megnyitón Horn Péter akadémikus, az Agrártudományok Osztályának elnöke és Gőgös Zoltán FVM államtitkár köszöntötte a kongresszust, amelyen mintegy 300 szakember képviselte a növénynevelőket.

A plenáris előadások témái:

- Balla László: A genetikai haladás a magyar növénynevelésben.
- Ertseyne Pereg Katalin: Ami változatlanul fontos – fajtaelismerés és vetőmag-ellenőrzés az MgSZH keretei között.
- Neményi Miklós: Növényi eredetű folyékony hajtóanyagok – jelen és jövő.
- Roszik Péter: Ökológiai nemesítés és az ökológiai termesztésre javasolt fajtákkal szemben támasztott követelmények.

A konferencián, hat szekcióban 36 előadás hangzott el és 120 poszteren mutatták be a kollégák a legújabb eredményeiket. Az előadások és poszterek összefoglalóit tartalmazó kiadványunk a konferencia napjától kezdve került terjesztésre a résztvevők és intézményeik körében, 400 példányban.

5.10.2.2. 2007. június 28.

Ekkor tartotta az MTA Növénynevelési Bizottsága és a Magyar Növénynevelők Egyesülete az évente megrendezésre kerülő Növénynevelési Vándorgyűlést Tordason, az MgSZH Fajtakísérleti Telepén. A rangos rendezvény házigazdája Ertseyne Pereg Katalin igazgató asszony és Marton Csaba, az MNE új elnöke voltak. A rendezvény azért is nagyon jelentős volt, mert a nemesítők és a minősítők közös munkájuk során együttműködve és egymásra utalva dolgoznak. A megnyitó beszédek után a résztvevők egyperces néma felállással tisztelegtek Bócsa Iván és Rajki Sándor emlékének.

Az előadók ismertették az átszervezett MgSzH szervezeti felépítését, valamint a fajtaelismerés és -vizsgálat módját az EU csatlakozást követően.

A hozzászólók hangsúlyozták, hogy a vetőmagszakma érdekképviselői munkáját javítani kell. A magyar vetőmagszakma érdeke, hogy új típusú együttműködések révén a magyar termelők ne a nemzetközi fajtákból válasszanak, hanem saját, nemzeti fajtáinkat részesítsék előnyben. A rendezvényen az MgSzH két nyugdíjba vonult munkatársának, Klincsek Pálnak és Harsányi Józsefnek Marton Csaba, az MNE elnöke ajándéktárgyat adott át.

5.10.3. MTA DOKTORI ELŐTERJESZTÉSEK, VÉDÉSEK

2007-ben az MTA Doktora cím elnyeréséért a Bizottságunkhoz senki nem nyújtott be kérelmet.

2007-ben a Bizottságunk részéről egyetlen doktori védelem volt. *Lángné Molnár Márta*, a mezőgazdasági tudomány kandidátusa 2007. december 4-én védte meg „*A fajidegen génátvitel klasszikus genetikai módszerekkel a búzába és az utódok molekuláris citogenetikai elemzése*” című értekezését.

A Bíráló Bizottság 95,8%-os arányban, nagyon pozitív módon értékelte Lángné Molnár Márta tudományos teljesítményét, és nagyon kedvező ajánlással továbbította az Agrártudományok osztálya, illetve a Doktori Tanács felé.

5.10.4. LEGFONTOSABB ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

- „Prebreeding” tevékenység részeként Mv9 kr1 búzatörzs felhasználásával számos kombinációban új faj- és nemzetség hibridek előállítás.
- Nehezen keresztezhető *Triticum* és *Hordeum* nemzetségek között a virágok hormonkezelésével és embriókultúra alkalmazásával új őszi búza/őszi árpa hibridek létrehozása, és ezek utódjai közül fertilis búza/árpa diszómás addíciós vonalak, illetve transzlokációk kiválogatása.
- Búzafajtákba beépült 1BL.1RS transzlokációban a Petkus rozs kromoszómakarijának kicserélése a Lovászpatonai rozs kromatinjára, és ezzel új búza-rozs rekombinánsok létrehozása.
- Búzával rokon vad faj keresztezésével több új búza (*Aegilops biuncialis*) addíciós vonal előállítása.
- Az *in situ* hibridizáció bevezetése fajhibridek és származékaik elemzésére.
- Genomikus *in situ* hibridizációval (GISH) a búza genom és az idegen fajú kromoszómák kimutatása.
- Búza és árpa kromoszómák párosodásának kimutatása hibridjeikben.
- Kromoszómák azonosítása fluoreszcens *in situ* hibridizációval (FISH) repetitív DNS próbák felhasználásával.
- Molekuláris markerek alkalmazása citológiai elemzések eredményeinek alátámasztására.

5.10.5. KITÜNTETÉSEK

Kertész Zoltán:	A Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztje
Heszky László:	Fleischmann Díj
Hajós Lászlóné:	SZIE Babérkoszorú Arany fokozata
Marton L. Csaba:	Akadémiai Szabaddalmi Díj

5.11. NÖVÉNYTERMESZTÉSI BIZOTTSÁG

5.11.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.11.1.1. 2007. március 29.

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága a Nyugat-Magyarországi Egyetem Mosonmagyaróvári Karán tartott ülést. Az ülésen elfogadásra került a bizottság 2007. évi munkaterve és tudományos programja, valamint a bizottság elfogadta a 2006. évről készült beszámolót.

5.11.1.2. 2007. március 30.

Az MTA Növénytermesztési Bizottság szervezésében került megrendezésre a IV. Növénytermesztési Tudományos Nap a Nyugat-Magyarországi Egyetem Mosonmagyaróvári Karán. A tudományos konferencián összesen 74 előadás és poszter került ismertetésre és bemutatásra. A korábbi időszakban 1999-ben, 2001-ben és 2003-ban került megrendezésre a Növénytermesztési Tudományos Nap.

A tudományos konferencia anyaga nívós kiadványban került közlésre.

5.11.1.3. 2007. november 19.

Ekkor került megrendezésre a Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centrumában az a tudományos konferencia, amelyen Ruzsányi László professzor szakmai munkássága került bemutatásra születésének 70. évfordulója alkalmából. Az MTA Növénytermesztési Bizottsága ezúton is kifejezte szakmai elismerését néhai Prof. Ruzsányi László iránt, aki korábban a bizottság elnöki funkcióját is betöltötte. A tudományos konferencián ezen túlmenően 6 előadás hangzott el hazai és külföldi előadók-tól a növénytermesztési tér vízforgalmával, vízgazdálkodásával kapcsolatosan.

5.11.1.4. 2007. december 17.

Ekkor vettünk végső búcsút Prof. Kovács Gábortól, az MTA doktorától, aki hosszú időn keresztül vett részt kiemelkedő aktivitással az MTA Növénytermesztési Bizottság munkájában. A 83 éves korában elhunyt Kovács Gábor professzor rendkívül jelentős szakmai tevékenységet végzett a növénytermesztés, a növénynevelés területén, kiemelkedő volt oktatási, tudományos és szakmai közéleti tevékenysége. Végső búcsúztatásán Szarvason a bizottság számos tagja rótta le kegyeletét, ill. méltatta munkásságát.

5.11.2. RENDEZVÉNYEK

2007. április 30. és május 05. között került megrendezésre a VI. Alpok-Adria Nemzetközi Tudományos Konferencia Obervellachban (Ausztria), melynek egyik szervező és rendező szervezete az MTA Növénytermesztési Bizottsága volt. A nemzetközi tudományos konferencia minden eddigénél nagyobb érdeklődés és részvétel mellett került megrendezésre.

A konferencián összesen 298 előadás és poszter került bemutatásra igen jelentős tudományos reflexiót indukálva.

- Győrffy Béla Tudományos Emlékkülés, MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet, Martonvásár
- Búzatanácskozás. Debreceni Egyetem ATC
- Búzaatermesztési tanácskozás és bemutató. Szeged
- Búza fajtabemutató, MTA Mezőgazdasági Kutató Intézet, Martonvásár
- Napraforgó termesztési tanácskozás, Debreceni Egyetem ATC
- Kukorica termesztési tanácskozás, Debreceni Egyetem ATC
- Kukorica és cirok tanácskozás, Gabonatermesztési Kutató Kht. Szeged

5.11.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

Szentpétery Zsolt „A késői posztemergens gyomirtás és a nitrogén ellátás hatása az őszi búza termésére” c. MTA doktori pályázatot nyújtott be.

A benyújtott habitus vizsgálati anyagot és disszertációt két felkért referáló (Czimer Gyula, Pepó Péter) minősítette és terjesztette elő a bizottság részére. A titkos szavazás eredményeként az MTA Növénytermesztési Bizottsága 80,95%-os szavazati aránnyal támogatta a pályázatot.

5.11.4. TÁRGYÉVI, LEGFONTOSABB, ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottság munkájában hazánk valamennyi növénytermesztési, földműveléstani és a hozzá kapcsolódó tárdiszciplínák meghatározó szaktekintélyei, tudományos kutatók, egyetemi vezető oktatók képviselték tudományterületüket. A bizottságban a kapcsolódó minisztériumok, valamint az innovációs fejlesztő intézmények szakemberei is részt vesznek. A bizottság összetétele lehetőséget nyújtott arra, hogy interdiszciplináris, elméleti és gyakorlatban alkalmazható tudományos eredmények születhessenek a növénytermesztési kutatások területén. Ezeket a kutatásokat a több pénzügyi forrásból történő finanszírozás jellemezte (MTA, OTKA, FVM, KVM, NKFP, GAK stb.), melyek mértéke – sajnálatos módon – évek óta folyamatosan csökken. Különösen tragikusnak tekinthető, hogy az ágazati minisztérium (FVM) kutatásfi-

nanszírozása gyakorlatilag megszűnt 2007-ben. A bizottság szükségesnek ítélte új finanszírozási rendszerek bevezetését, amelynek elméleti és gyakorlati eredményei az innovációs folyamatban hasznosíthatók, szolgálva a magyar növénytermesztés multifunkcionalitását és versenyképességének javítását.

A hatalmas pénzügyi nehézségek ellenére a bizottságban résztvevő tagok intézményekben óriási erőfeszítések árán a tartamkísérleteket fenntartották. A tartamkísérletek a nemzeti vagyon pótolhatatlan, felbecsülhetetlen értékű részét képviselik. A tartamkísérletek tudományos eredményei, agronómiai, környezet- és tájvédelmi, tájhasznosítási szempontokból új eredményekkel gazdagították a növénytermesztési diszciplínák adatbázisát.

A fenntartható, multifunkciós növénytermesztés elemeinek egyedi vizsgálata és e tényezők közötti interaktív hatások kutatási eredményeinek hasznosítása olyan eltérő intenzitású növénytermesztési modellek kidolgozását tették lehetővé, amelyek elősegíthetik a magyar növénytermesztés jövőbeli területi optimalizációját, ezáltal versenyképességének hatékony növelését.

A fenntartható növénytermesztés tudományos megalapozását a bizottság tagjai által végzett interdiszciplináris kutatások hatékonyan, eredményesen szolgálták a 2007. évben is, amely hozzájárult a hazai növénytermesztés versenyképességének javításához.

5.11.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK, A KÜLFÖLDI VENDÉGEK LÁTOGATÁSÁNAK EREDMÉNYE

Az MTA Növénytermesztési Bizottság tagjainak meghívására az intézményi kapcsolatok keretében mintegy 85 külföldi szaktekinetély járt különböző felsőoktatási és kutatási intézményekben. A külföldi meghívottak a határon túli magyar kutatókat, a szomszédos országok intézményeit az Európai Unió (elsősorban Németország, Nagy-Britannia, Belgium stb.), amerikai (Purdue, Wisconsin SU, Iowa SU stb.) és fejlődő országok (Egyiptom, Ghana, India stb.) szakirányú egyetemeit, kutató intézeteit egyaránt reprezentálták. Ezek a látogatások eredményesen, hasznosan szolgálták az intézmények közötti, valamint a személyi munkakapcsolatok fejlesztését mind a tudományos-kutató, mind az oktató munka különböző területein.

5.11.6. KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK

A bizottság tagjai aktívan részt vettek új és a már meglévő külföldi tudományos kapcsolatok létrehozásában és fejlesztésében a külföldi tanulmányutak során. Hagyományosan széles körű és eredményes együttműködés folyik a hazánkkal szomszédos államok tudományos és felsőoktatási intézményeivel. A bizottság tagjai mintegy 40 hosszabb-rövidebb idejű tanulmányutat tettek az EU tagországokban, a tengerentúli és fejlődő országokbeli intézményekben. A bizottság tagjai közel 18 nemzetközi tudományos konferencián vettek részt tartottak előadásokat, mutattak be posztereket.

5.11.7. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

Szabó Miklós – Surányi János Emlékérem

5.11.8. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKKEL

A bizottság tagjai által képviselt intézmények széles körű kapcsolatokkal rendelkeznek elsősorban az európai országokkal, de bővülő kapcsolatok jellemzik a tengerentúli és fejlődő államok intézményeivel kialakított együttműködéseket is. Különösen jó a szomszédos országok, valamint az Európai Unió kutatási és felsőoktatási intézményeivel kialakított munkakapcsolat.

5.11.9. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottsága a jövőbeni fejlesztések és tudománypolitikai célok meghatározásában még nagyobb súllyal szándékozik részt venni a szakmai közéletben, annak megvalósítása érdekében, hogy a hazai szántóföldi növénytermesztés versenyképességét hazánk EU csatlakozása után javítani tudjuk a nagy termések, a megfelelő termésbiztonság és a kiváló termésminőség realizálásával. Különösen nagy figyelmet kívánunk fordítani az interdiszciplináris kutatások erősítésére, melynek során prioritásként jelölhetők meg az éghajlat-változással, a környezet- és természetvédelemmel, a precíziós, a fenntartható növénytermesztés komplex feltételrendszerével, annak megvalósításával, lehetőségeivel kapcsolatos projektek.

Kiemelten fontos feladatot jelent a tudományos kapcsolatok fejlesztése a társbizottságokkal, melynek keretében ad hoc és programos kutató csoportok létrehozását, működtetését tartjuk indokoltnak.

A bizottság rövid és középtávon kezdeményezni kívánja a tudományos kutatások finanszírozásának átalakítását, a jelenlegi támogatás mértékének növelését, az eddigiekhöz képest objektívebb és áttekinthetőbb bírálati, lebonyolítási és ellenőrzési rendszer kialakítását, a hazai és nemzetközi elismertséggel bíró tudományos műhelyek sokkal hatékonyabb támogatását. Fontosnak tartja a növénytermesztési tartamkísérletek hosszú távú, megbízható finanszírozásának megoldását részben hazai, részben EU forrásokból.

5.11.10. EGYEBEK

Az MTA Növénytermesztési Bizottság szakmai munkájában alapvető fontosságú az adott tudományterület aktuális és stratégiai feladatainak áttekintése, gondozása, megvitatása, melyek egyaránt érintik a tudományos kutatást, a felsőfokú szakemberképzést, a

K+F és egyéb innovációs tevékenységeket, a tudományos utánpótlásképzést, valamint a szakmai irányító szervezetekkel, intézményekkel való kapcsolatfejlesztést.

A bizottság választott vezetői és tagjai alapvető fontosságúnak tartották és tartják, hogy a bizottsághoz tartozó köztestületi tagokkal kialakított élő és interaktív kapcsolat tovább fejlődjön. Ennek szellemében a szoroson vett bizottsági üléseken kívül valamennyi bizottsági rendezvény, vitaülés, konferencia a köztestületi tagok számára nyitottan, azok bevonásával, aktív részvételével került megszervezésre és lebonyolításra.

5.12. NÖVÉNYVÉDELMI BIZOTTSÁG

5.12.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.12.1.1. 2007 május 15.

Napirend

- a jubiláló PE Georgikon Mg. Tud Kar Növényvédelmi Intézetének köszöntése
- az ökológiai növényvédelem helyzetének megtárgyalása
- habitusvizsgálók kijelölése

A Növényvédelmi Intézet köszöntése

Bizottságunk ülésére a Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar Növényvédelmi Intézetének (Keszthely) jubileumi rendezvényéhez kapcsolódóan került sor. Bizottságunk nagy figyelemmel kíséri az egyetemi kutatóhelyek tudományos és oktatói munkáját, így örömmel vállalt szerepet ezen a rendezvényen is, annál is inkább, mivel a a Növényvédelmi Intézet több bizottsági tagunknak egyben alkotói műhelye is. Bizottságunk, valamint az MTA Növényvédelmi Kutatóintézete nevében bizottságunk elnöke, Kőmíves Tamás akadémikus köszöntötte a jubiláló intézetet. A társintézeteket képviselő felkészültök sorában Kövics György és Reisinger Péter tanszékvezetők valamint Virányi Ferenc professzor egyben bizottsági tagunk is, és hasonlóképpen, a házigazda és pályatárs szerepében Manninger G. Adolf emléktábláját leleplező Sáringer Gyula akadémikus bizottságunkat is képviselve adott mélyen-szántó körképet a növényvédelmi kutatás és oktatás kiemelkedő eredményeiről csak-úgy, mint a mindennapok gondjairól, kihívásairól.

A lefolytatott viták összefoglalása

A jubileumi ülést követő kibővített bizottsági ülésünkön, amelyen résztvett Lehoczky Éva professzorasszony, a jubiláló intézet igazgatója is, az ökológiai növényvédelem kérdését tettük a középpontba. Ez a témaválasztás elnökünk, Kőmíves Tamás akadémikus előzetes javaslatára történt, azt követően, hogy a téma fontosságára a javaslattevő számos szempontból rávilágított. Itt most csak a téma jelenlegi egyre növekvő, és a jövőben nyilvánvalóan kikerülhetetlen fontosságára utalunk (fenntartható mezőgazdaság, élelmiszerbiztonság, ökotoxikológia, környezetvédelem, biodiverzitás fenntartása, életminőség fokozása), valamint egy jubilumi évfordulóra (50 éve) az ökológiai növényvédelem fogalmát nemzetközi viszonylatban nézve is elsőként Nagy Barnabás, a Növényvédelmi Kutatóintézet ma is aktív kutatója, (jelenleg tudományos tanácsadója) vezette be a szakirodalomba Nagy Barnabás részletes, példákkal, alátámasztott és kifejtett tanulmánya, amely „*A biológiai látásmód fontossága a növények kártevői elleni védekezésben*” címet viseli *A növényvédelem időszerű kérdései* (2:

1–10, 1957) c. szaklapban jelent meg. A vitathatatlan világelsőség ellenére, a nyelvi izoláció következményeképpen a külföldi szakirodalom azonban Nagy Barnabás cikkeről csak méltatlanul kevésbé vett tudomást. Azért, hogy legalább az ötvenéves évforduló alkalmából legyen jobb lehetősége a nagyvilágnak megismernie Nagy Barnabás úttörő munkáját, Király Zoltán akadémikus javasolta, hogy a cikket angol nyelvre átültetve, és megfelelő méltatás keretében az *Acta Phytopathologica et Entomologica Hungarica* hasábjain le kellene közölni. Kőmíves Tamás akadémikus a felvetést azzal tette még teljesebbé, hogy javasolta, hogy a Tudomány Napja alkalmából az az MTA Növényvédelmi Kutatóintézete által tartandó rendezvényt az ökológiai növényvédelem jelenének és jövőjének szenteljük.

Ezt követően bizottságunk megvitatás és nyílt szavazást követően felkérte Hornok László akadémikust és Virányi Ferencet, az MTA doktorát, hogy a mellékelt anyagok alapján készítsenek írásos jelentést (habitusvizsgálatot) Kiss Levente MTA doktori cím elnyerésére irányuló pályázatáról, és a legközelebbi bizottsági ülésen terjesszék azt a bizottság elé.

Állásfoglalások

Az ökológiai növényvédelem alapvetése hazánkban, a Növényvédelmi Kutatóintézetben történt. Azt ezt dokumentáló, Nagy Barnabás által ötven éve írt tanulmányt le kell fordítani angol nyelvre, és megfelelő méltatással, valamint az e téren azóta elért átfogó jelentőségű eredmények, és ezen eredmények kihatását a fenntartható fejlődésre az *Acta Phytopathologica et Entomologica Hungarica* folyóiratban közölni kell. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetének Tudomány Napi rendezvényét ennek a témának kell szentelni.

5.12.1.2. 2007 november 19.

Napirend

Az ülés az MTA doktori cím elnyerésével kapcsolatos habitusvizsgálatot tűzte napirendjére, ezért részletesen lásd a 4. pontnál!

5.12.2. RENDEZVÉNYEK

Nagyrendezvények

5.12.2.1. 17. Keszthelyi Növényvédelmi Fórum

(2007. január 31–február 2.)

A Fórum ebben az évben is rendkívül gazdag tartalommal került megrendezésre. A plenáris ülés előadói közül Gólya Gellért főosztályvezető-helyettes (FVM Élelmi-

szerlánc-biztonsági, Állat- és Növényegészségügyi Főosztály) a szakigazgatás átalakítás következményeiről, Bánáti Diána főigazgató (Központi Élelmiszer-tudományi Kutatóintézet) az élelmiszerbiztonság aktuális kérdéseiről, Vajna Tamásné (KvVM) a Natura 2000 területekről tartott előadást, míg a házigazdák részéről Lehoczky Éva intézetigazgató, egyetemi tanár ismertette a Növényvédelmi Intézet felépítését, munkáját. Sáringer Gyula akadémikus a 90 éves Jermy Tibor akadémikust, Nádasy Miklós egyetemi docens, osztályvezető pedig a 70 éves Bozai József professzort köszöntötte. A Fórum ezután szekcióüléseken folytatta munkáját („Elmélet és gyakorlat“, „Szántóföldi növények védelme“, „Ültetvények növényvédelme“). A Fórum zárónapján Halmágyi Tibor főigazgató (FVM Központi Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal) a növényvédelmi hatósági vizsgálatok eredményeiről számolt be. Dr. Vályi István, a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara elnöke pedig az aktuális feladataikról szólt.

5.12.2.2. 53. Növényvédelmi Tudományos Napok

(2007 február 20–21.)

A Növényvédelmi Tudományos Napok (rendező szervek: MTA Agrártudományok Osztályának Növényvédelmi Bizottsága és a MAE Növényvédelmi Társasága, együttműködve az FVM Élelmiszerlánc-biztonsági, Állat és Növényegészségügyi Főosztályával) rendezvényeit, az elmúlt évek során kialakult jó hagyománynak megfelelően, idén is élénk, országos érdeklődés övezte. A plenáris ülésen Gólya Gellért főosztályvezető-helyettes (FVM ÉBÁN) a növényvédelmi szakigazgatás átalakítását ismertette. Heszky László akadémikus (SZIE MKK) a transzgenikus növények genetikai megítélésével foglalkozott, Darvas Béla, az MTA doktora (MTA NKI) egy genetikailag módosított kukorica környezettudományi analízisének eredményeit tárta elénk, Roszik Péter (Biokontroll Kht) pedig a transzgenikus növények és az ökológiai gazdálkodás kapcsolatának problémáit ejtette.

Ezt követően Gráf József miniszter meleg szavak kíséretében adta át Jermy Tibor akadémikusnak, 90. születésnapja alkalmából, rendkívül gazdag tudományos életpályája elismerésül a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium újonnan alapított, magas kitüntetését, az „Életfa Emlékplakett” arany fokozatát. E helyütt meg sem kíséreljük, hogy Jermy Tibor akadémikus, a kísérletes rovartan nemzetközi tekintélyű tudósának, a kutatási terület hazai megalapítójának, az MTA Növényvédelmi Kutatóintézet egykori igazgatójának, számos hazai és nemzetközi tudományos szervezet tagjának ill. korábbi elnökének hatalmas munkásságát akárcsak felvázoljuk, csupán megemlítsük, hogy erről pályatársa, Sáringer Gyula akadémikus tollából olvashatunk méltatást (Növényvédelem 43:87–90, 2007), illetve nyerhetünk betekintést magának a kitüntetettnek egyik legutóbbi, review jellegű cikkébe (Jermy et al., az Acta Phytopathologica et Entomologica Hungarica, 41: 121–135, 2006). A ma is aktív Jermy Tibor akadémikusnak ezúton is szívből gratulálunk és kívánunk neki további jó egészséget, és azt, hogy alkotó munkájának gyümölcseit még sokáig élvezze, élvezhessük!

Az emelkedett ünnepi pillanatok a MAE Növényvédelmi Társasága kitüntetések átadásával folytatódtak. Horváth József akadémikus, a növényvédelmi virológia kimagasló alakja, a PE Növénykórtani és Virologiai Tanszékének alapítója és első tanszékvezetője, a MTA-PE Növényvirológiai Kutatócsoport létrehozója a Linhart György Emlékplakettet vehete át. Gáborjányi Richard, az MTA doktora, a kiváló virológusi kutató-, oktató- és tudományszervező munkássága elismeréseként a Horváth Géza Emlékéremet vette át. Jenser Gábort, az MTA Doktorát az agroökológia területén kifejtett kiemelkedő munkássága elismeréseként a Balás Géza Emlékéremmel tüntették ki. A Szelényi Gusztáv Emékelem kitüntettette Basky Zsuzsa, az MTA Doktora, a vírusvektor levéltetvek hazai szaktekintélye.

A rendezvény, a plenáris ülést követően, a szekcióüléseken folytatódott („Agroökológia“, „Növénykórtan“ és „Gyomnövények, gyomirtás“). Az előadások és poszterek rövid összefoglalóit tartalmazó kötet közel 100 oldalas, ez már magában jelzi a program gazdagságát. A Tudományos Napok legfontosabb üzenete azonban talán az, hogy a növényvédelem élő tudomány, amely nem csak a vidék, a mezőgazdasági gyakorlat fejlődése, az élelmiszerbiztonság, hanem egész emberi környezetünk fenntartása szempontjából fontos.

Egyéb rendezvények

(Vitaülések, emlékülések, tudományos ülések és ezek tárgya)

Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetének a Tudomány Napja alkalmából megtartott rendezvényén Bizottságunk is résztvett. Mint azt a 2007. május 15-i ülésünkről már fentebb írtuk, a rendezvényt az „Ökológiai Növényvédelem Ötven Éve“ jelmondat szellemében tartottuk meg. Kőműves Tamás akadémikus, igazgató megnyitóját követően az intézet Állattani Osztályának kutatási témáiban mind a mai napig aktívan közreműködő Nagy Barnabás emlékezett arra, hogy fél évszázaddal ezelőtt milyen indítékok hatására javasolta a biológiai szemléletmód előtérbe helyezését a növényvédelem területén, és alkotta meg nemzetközi szinten is úttörő módon az ökológiai növényvédelem fogalmát. Ezt követően Sáringer Gyula akadémikus méltatta az ökológiai növényvédelem fontosságát, nemzetközi és hazai tudománytörténeti környezetbe helyezve Nagy Barnabás munkásságának jövőbe mutató ívelését. A rendezvény rövid előadásokkal folytatódott. Szócs Gábor osztályvezető és az Állattani Osztály munkatársai, valamint Székács András osztályvezető és az Ökotoxikológia és Környezetanalitikai Osztály munkatársai példákkal mutatták be, hogy legújabb kutatási eredményeik az ökológiai növényvédelem jegyében hogyan szolgálják környezetünk és az ebben a környezetben élő emberek jobb, élhetőbb életminőségének érdekeit. A rendezvény egy meghitt, bensőséges eseménnyel zárult: kollegái, pályatársai, doktoranduszai és tisztelői körében került sor Klement Zoltán akadémikus, a növénykórtani bakteriológia kiváló művelője emléktáblájának leleplezésére annak a laboratóriumnak a falán, ahol 50 éven keresztül dolgozott.

5.12.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

Bizottságunk 2007. november 19-i ülésén folytatta le a habitusvizsgálatot Kiss Levente az MTA doktori cím elnyerésére irányuló pályázatával kapcsolatban (az értekezés címe: „*Liszttharmatgombák azonosítása, gazdanövényköre és kölcsönhatásai Ampelomyces mikoparazita gombákkal*”). Az előzetesen felkért habitusvizsgálók Hornok László akadémikus és Virányi Ferenc, az MTA doktora írásban terjesztették elő jelentésüket, amelyben előadták, hogy a Jelölt tudományometriai mutatói jelentősen meghaladják mind az MTA Agrártudományok Osztálya, mind pedig a Bizottságunk által megjelölt, elérendő értékeket. A megvitatás során elhangzott, hogy Kiss Levente korosztályának kiemelkedő tehetségű növénykórtanos kutatója. A mikológiában elismerésre méltó, új eredményeket ért el a járványtan, a taxonómia, a biodiverzitás kutatás, valamint a biológiai védekezés területén, és a mezőgazdasági és kertészeti gyakorlat számára is hasznos megállapításokat tett egyes gazdaságilag jelentős lisztharmat gombafajok életmódjának, kártételének valamint gazdanövénykörének alaposabb megismerésével. A titkos szavazás eredménye alapján (98%) Bizottságunk támogatja Kiss Levente doktori értekezésének hivatalos bírálatra bocsátását.

5.12.4. TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB, ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A publikációs listák tanúsága szerint a 2007-es év is termékenynek bizonyult. E helyütt most csak egyetlen, világviszonylatban kiemelkedő könyvvel fémjelezzük eredményeinket. Elkészült a világ Rhizoecinae pajzstetű monográfiája, amely 233 fajt tárgyal részletesen és ad kulcsokat a fajok meghatározásához (Ferenc Kozár and Zsuzsanna Konczné Benedicty, 2007: Rhizoecinae of the World. Plant Protection Institute, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 617. p.).

5.12.5. KÜLFÖLDI MEGHÍVOTTAK ÉS A KÜLFÖLDI VENDÉGEK LÁTOGATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

Bizottságunk testületileg nem hívott meg külföldi vendéget, de tagjaink, ill. a tagjaink által vezetett kutatási egységek élénk nemzetközi tudományos kapcsolatokat ápoltak 2007-ben is.

5.12.6. KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK

A teljesség igénye nélkül mutatunk be néhányat a Bizottságunk tagjai által 2007-ben tett fontosabb tanulmányutak közül.

Az Európai Gyomkutató Társaság (European Weed Research Society, EWRS) 14. alkalommal rendezte meg szakmai szimpóziumát (Hamar, Norvégia), melyen 32 országból több, mint 200 kutató vett részt. A Konferencia idején hét szekcióban hangzottak el előadások, melyeket élénk vita (diskusszió) követett. Bizottságunkat több tagunk is képviselte, előadást tartva (Béres I, Kazinczi G, Kiss L, Novák R.:

Distribution and harmful effect of common ragweed, *Ambrosia artemisiifolia*, in Hungary), továbbá két posztert is bemutatva. A Konferencia Proceedingsjében az elhangzott előadások és bemutatott poszterek lektorált összefoglalói megjelentek. A szakmai programot kiegészítette az EWRS Tudományos Bizottságának (SciCom) június 16-i, egész napos értekezlete, a különböző EWRS munkacsoportok megbeszélései, valamint az EWRS nemzeti képviselőinek találkozója, melyeken való részvételre az EWRS hazai képviselőjeként Kazinczi Gabriella, az MTA doktora meghívást kapott. A hazai herbológus kollégák számára nagy érdem, hogy 2010-re elnyerték a következő EWRS Konferencia rendezési jogát, amellyel kapcsolatban már most sor került a konferenciával kapcsolatos elképzeléseink ismertetésére, és további szakmai egyeztetésekre.

Horváth József akadémikus és Kazinczi Gabriella, az MTA Doktora a "10th International Plant Virus Epidemiology Symposium" résztvevőjeként "Experiment on tuber necrotic ringspot isolates of Potato Virus Y in tomato in Hungary" c. referátumot tartott (Hyderabad, India, 2007 október). A konferencia keretében látogatást tettek az ICRISAT és a Mahyco nemzetközi hírű intézményeiben, ahol nemzetközileg is kiemelkedő molekuláris virológiai és biotechnológiai kutatómunka folyik. Megtekintették az indiai farmgazdaságokat, ahol tájékoztatást kaptunk az "intercropping" termesztéstechnológiáról és megnézték a száraz vidékek víztakarékos fejlett öntözési rendszereit. A konferencia keretében lehetőségük nyílt személyesen megismerkedni és kapcsolat kialakítani a virológia tudományának világhírű tudósaival Prof. Maramorosch és Prof. Varma, Prof. Loebenstein és számos más kutatóval, akikkel a jövőben szorosabb együttműködés is kialakulhat. A Konferenciát követően látogatást tettek az "Institute of Himalayan Bioresource Technology" intézetben (Palampur), ahol a TÉT keretében tudományos együttműködést folytattak Prof. A. A. Zaidivel és kutatócsoportjával a Tospovírusok molekuláris genetikájának és evolúciójának kutatásában. Meghívás keretében látogatást tettek a Central Potato Research Institute-ban (CPRI) (Shimla), ahol előadások keretében számoltak be az intézetükben folyó kutatómunkáról.

Kozár Ferenc, az MTA Doktora 2007 október–november hónapban az ottani Természettudományi Múzeum meghívása alapján Franciaországban, Párizsban dolgozott. Főfeladata az OTKA témájához is kapcsolódó Eriococcidae gyűjtemény feldolgozása, amely a korábban leírt fajok elemzését, filogenetikai munkákat is eredményezett.

5.12.7. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Ferenc Kozár and Zsuzsanna Konczné Benedicty. 2007: Rhizocinae of the World. Plant Protection Institute, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 617 p.

Kazinczi G, Gáborjányi R, Takács A, Nádasy E, Horváth J. 2007. Plant-virus interactions. In: Sampietro et al. (eds), Plant Bioassays. Scientific Publisher, USA.

Kazinczi G, Horváth J, Takács A. 2007. Tospoviruses on ornamentals. GSB, Books, Plant Viruses 1 (2), 142–162.

Gáborjányi R. és Király Z. (eds.) 2007. Molekuláris növénykörtan, Agroinform, Budapest, 338 p.

5.12.8. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

- Basky Zsuzsa, az MTA Doktora: Szelényi Gusztáv Emlékére Alapítvány
- Gáborjányi Richard, az MTA Doktora: Horváth Géza Emlékérem, MAE Növényvédelmi Társaság
- Horváth József, akadémikus: Linhart György Emlékérem, MAE Növényvédelmi Társaság
- Jermy Tibor, akadémikus: „Életfa Emlékplakett”, arany fokozat, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
- Jenser Gábor, az MTA Doktora: Balás Géza Emlékérem, MAE Növényvédelmi Társaság
- Kazinczi Gabriella, az MTA Doktora: „Az év kutatója“ (élettudományok) MTA-VEAB
- Kozár Ferenc, az MTA Doktora: Frivaldszky Emlékplakett arany fokozat, Magyar Rovartani társaság

5.12.9. KAPCSOLATOK KÜLFÖLDI KUTATÁSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKKEL

Bizottságunk tagjai az Európai Unió országainak, az USA, Kanada, ill. Japán számos kutatóhelyével tartanak fenn kapcsolatot, valamint egyes kutatóhelyekkel más országokból is. Kapcsolatrendszerünk egyetemi, nemzeti kutatóhálózati (pl. Max-Planck Institut, INRA, USDA) valamint egyéb (pl. múzeumi) kutatóhelyre egyaránt kiterjed.

5.12.10. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Átfogó, távlati célkitűzéseinket a gazdasági hasznosság és az új távlatokat ígérő tudományos fejlődés kettős vonzásában formáljuk. Így például az egyik legtöbb kutatót érintő és nemzetgazdaságilag fontos célkitűzésünk a klímaváltozás által okozott új, invazív, rovar, gyom és kórokozó terjedésének vizsgálata. Ezeknek beindításához, regisztrálás, magyarországi és nemzetközi léptékű (EU) pályázatokon dolgozunk.

5.12.11. EGYEBEK

Az előkészületek szervezeten és nagy intenzitással folynak a 18. Keszthelyi Növényvédelmi Fórum, valamint a 54. Növényvédelmi Tudományos Napok méltó, szakmailag magas színvonalú megrendezésére.

5.13. TALAJTANI ÉS AGROKÉMIAI BIZOTTSÁG

Az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottsága (TAB) a talajtan–agrokémia– talajbiológia–agroökológia szakterület legmagasabb szintű tudományos testülete. Felelős a tudományterület korszerű koncepcióinak kidolgozásáért, fő kutatási irányainak kijelöléséért; ajánlásokat dolgoz ki ezek prioritásaira vonatkozóan; szakmai fórumot nyújt vagy szervez a szakterület tudományos problémáinak megvitatására, eredményeinek bemutatására.

A TAB részt vállalt a kor új kihívásainak megfelelő, szükségszerű paradigma-váltás feladatainak kijelölésében, amelyek közül öt külön is kiemelésre érdemes:

- a talaj sokoldalú funkcióképességének biztosítása;
- a talajban végbemenő anyag- és energiaforgalmi folyamatok megismerése, befolyásoló tényezőinek és ezek hatásmechanizmusának megfogalmazása, tisztázása és kvantifikálása, azok megfelelő szabályozása érdekében;
- a korszerű talajtani, ill. termőhelyi adatbázisok és monitoring rendszerek kidolgozása, működtetése, sokoldalú és széleskörű gyakorlati hasznosítása;
- a talajba jutó, különböző forrásokból származó és különböző összetételű szennyező anyagok és hulladékok ártalommentes elhelyezésének, az érintett területek remediációjának tudományos megalapozása;
- a fenntartható fejlődést biztosító korszerű talajhasználat, a termőhely-specifikus növénytermesztés tudományos megalapozása.

5.13.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

5.13.1.1. 2007. január 18.

Az MTA Mezőgazdasági Vízgazdálkodási, Növénytermesztési, Hidrológiai és Vízügyi tudományos bizottságaival megtartott közös ülésünkön megvittuk az Új Magyarország Fejlesztési Program (ÚMFP) talajtani–talajhasználati–vízgazdálkodási részeit és az abban foglalt intézkedések várható környezeti hatásairól készített SKV felmérést. Különösen a vízgazdálkodással foglalkozó részek téves és megalapozatlan állításait kritizáltuk élesen, s tettünk javaslatot azok helyesbítésére, ami később túlnyomórészt meg is történt.

5.13.1.2. 2007. március 22.

Az MTA több bizottságával közösen megtartott tudományos ülésen emlékeztünk meg a „Víz Világnapjáról”. Ligetvári Ferenc megnyitóját követően Somlyódy László, Vágás István, Várallyay György, Schweitzer Ferenc, Szabó Gyula és Szalai Sándor tartottak előadásokat, amelyeket élénk tudományos vita követett. Várallyay György elő-

adásában a víz és talaj szerves és elválaszthatatlan kapcsolatára mutatott rá „*a talajnedvesség is víz*” alaptétel kihangsúlyozásával. Kiemelte, hogy hazai szélsőséges és szeszélyes éghajlati viszonyaink (térben és időben igen változatos megoszlásban, gyakran intenzív záporok formájában lehulló csapadék; eső-hó arány szeszélyes váltakozása; gyors hóolvadás) között megkülönböztetett jelentőségű a **talaj, mint legnagyobb potenciális természetes víztároló** kapacitásának minél jobb és hatékonyabb kihasználása. Mivel ezt a talaj felszínére jutó víz talajba szivárgását és a talajban történő hasznos (növények számára felvehető formában történő) tárolását akadályozó számos talajtani tényező korlátozza, mindent meg kell tenni ezek megelőzése, megszüntetése, vagy mérséklése érdekében.

A klímaváltozás előrejelzések egyértelműen a szélsőséges időjárási és vízháztartási helyzetek kockázatának, valószínűségének, gyakoriságának, tartamának, súlyosságának és káros következményeinek fokozódását prognosztizálják. Ésszerű talajhasználatlal eredményesen tudunk hozzájárulni a talaj potenciális vízraktároló képességének e kedvezőtlen hatásokat mérséklő racionális kihasználásához, például az árvíz-, belvív- és túlnedvesedés-veszély, ill. az aszályérzékenység kockázatának csökkentéséhez.

5.13.1.3. 2007. december 5.

A **Talaj Világnapja** alkalmából rendeztünk bizottsági ülést a MAE Talajtani Társaságával közösen. Ezen Stefanovits Pál a Talaj Világnapjának jelentőségéről szolt. Kiemelte a talaj multifunkcionalitásának sokoldalú fontosságát. Felhívta a figyelmet arra, hogy talajkészleteink megóvásának és ésszerű hasznosításának érdekében jól összehangolt ösztársadalmi intézkedések szükségesek. Michéli Erika az 1909. évi, Magyarországon megtartott Nemzetközi Agrogeológiai Konferencia tanulságait foglalta össze, mégpedig a rendezvény jövő évi centenáriumának előkészítéseként. Korhű fényképek és dokumentumok bemutatásával hívta fel a figyelmet arra, hogy a talajkészletekkel való gazdálkodás fő célkitűzései alig változtak, s 1909-ben kifejezett alap-tételeinek nagy része ma is érvényes és aktuális. Várallyay György „Talajvédelmi Stratégia Európában és Magyarországon” címmel tartott előadást. (Az előadás rövidített változatát jelen kötet tartalmazza.)

A Bizottság részletesen megvitatta a **2008. évre tervezett rendezvényeket**, amelyekben a Bizottságnak, ill. a Bizottság tagjainak is jelentős szerepe lesz. A nemzetközi rendezvények közül a 2008. augusztus 25–30. között Bécsben megrendezésre kerülő EUROSOIL 2008 Kongresszus emelkedik ki, amelynek a vendéglátó Ausztriával együttműködve számos közép-kelet-európai ország, köztük hazánk, is társszervezője. Bizottsági tagjaink közül többen vezetnek szimpóziumokat és munkaértekezletet, s lesz magyar társszervezésű talajtani kirándulás is.

A Bizottság – az eddigi évekhez hasonlóan – társszervezője a 2008. április 28-tól május 1-ig a szlovákiai Stara Lesna-ban megrendezésre kerülő VII. Alpok-Adria Tudományos Tanácskozásnak, amelynek fő témája a Talaj-víz kölcsönhatások (Soil-Plant Interrelations) lesz, foglalkozva ezek talajtani, agrokémiai, vízgazdálkodási, agronómiai és talajhasználati kérdéseivel.

A hazai rendezvények közül a május 27–29-ig Nyíregyházán megrendezésre kerülő Talajtani Vándorgyűlés emelkedik ki, amelynek szervezésében és lebonyolításában a TAB is jelentős szerepet vállalt. A vándorgyűlés fő témaköre „Talaj, víz, környezet” lesz, amelyen belül az előadások és a kirándulás az alábbi főbb témakörökhöz kapcsolódnak: Hidrológiai viszonyok és a talajképződés; Talajok vízháztartásának változása és hatásai; Talajok szerepe az agrár-környezetgazdálkodásban; A talajdegradáció és talajvédelem aktuális kérdései.

A Bizottság tagjai fentiekén kívül jelentős szerepeket vállaltak az alábbi rendezvényeken:

- ISCO (International Soil Conservation Organisation) XV. Nemzetközi Kongresszusa „Talaj és vízmegőrzés, klímaváltozás, környezeti érzékenység” témakörben (Budapest, 2008. május 18–23.), amelynek szervezője a Magyar Tudományos Akadémia, ill. az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete.
- Az ISTRO V. Nemzetközi Konferenciája „A talajművelés új perspektívái” témakörben (Brno, Cseh Köztársaság, 2008. június 30–július 2.).
- XI. Nemzetközi Konferencia a vízgyűjtő területek hasznosításáról (Watershed and river basin management) (Budapest, 2008. szeptember 4–5.).
- XXIV. Duna Konferencia a vízgazdálkodás előrejelzéséről és hidrológiai alapjairól (Bled, Szlovénia, 2008. június 2–4.).
- III. Magyar Tájékológiai Konferencia (Budapest, 2008. május 8–10.).

Megerősítettük a TAB MTA Doktora cím elnyerésére benyújtott pályázatainak kritériumrendszerét.

Megvittattuk Nagy István MTA Doktori pályázatát, amelyet „A *Rhodococcus erythropolis* N186/21 talajbaktérium biológiája és bioantidótum hatásának molekuláris biológiai alapjai” című értekezése alapján nyújtott be. A pályázatról Biró Borbála és Kátai János készítettek előterjesztést. A vita alapján az értekezést – szakmai illetőségből – az MTA Agrártudományok Osztályának Mezőgazdasági Biotechnológiai Bizottságához küldtük át társ-véleményezésre.

5.13.2. RENDEZVÉNYEK

Az MTA Növénytermesztési, valamint Növényvédelmi Bizottságával közösen 2007. április 30-tól május 5-ig került megrendezésre a **VI. Alpok-Adria Tudományos Értekezlet** az ausztriai Oberwellach-ban. A rendezvény témája „A fenntarthatóság környezeti következményei” („Environmental consequences of sustainability”) volt. A többéves hagyományon alapuló tanácskozás egy tudományosan igen aktuális témakört vitatott meg jelentős nemzetközi és hazai részvétellel. A közel 300 résztvevő között a magyarokon kívül horvát, bosnyák, szerb, cseh, szlovák, szlovén, litván, belga, osztrák, dél-afrikai és indiai szakemberek voltak jelen.

A fenntarthatóság napjainkban széleskörűen használt fogalomvá vált. Bármilyen fenntartható, vagy fenntarthatónak vélt rendszer változatos, sokrétű és nem minden

esetben kiszámítható hatással van környezetünkre. A tanácskozást Oberwellach polgármestere megnyitó szavait követően Németh Tamás, Vlado Kovacevic és Jolánkai Márton előadásai nyitották meg. A megnyitót hat plenáris előadás követte, amelyekben az előadók a fenntarthatóság környezeti hatásainak különböző aspektusaival foglalkoztak. A tudományos értekezlet ezt követően 8 szekcióban folytatta munkáját, amelyek programjában 57 szóbeli előadás szerepelt az alábbiak szerint:

- Talaj 1. szekció (7 előadás)
- Talaj 2. szekció (6)
- Földhasználat és talajművelés szekció (7)
- Növény(termesztés) szekció (8)
- Környezet–vidékfejlesztés szekció (8)
- Vízgazdálkodás szekció (6)
- Növényvédelmi szekció (7)
- Gazdaság és társadalom szekció (8)

A szóbeli előadásokat két poszter szekcióban 112 + 119 bemutatott poszter egészítette ki.

A rendezvény anyaga – a rendezvény **előtt** – igényesen összeállított, kétkötetes, 1365 oldalas gyűjteményes munkában nyomtatásban is megjelent, a Cereal Research Communications folyóirat Supplementumaként, valamennyi előadás és bemutatott poszter teljes anyagával.

A konferenciának a karintiai Oberwellach, az Alpok több mint 2000 m-es csúcsai által határolt, barátságos hangulatú, igazi alpesi kisváros adott otthont. Nagy szakértelemmel és minden téren kimagasló adottságaival ideális környezetet biztosított a tanácskozás résztvevőinek. Az ülészakhoz két szakmai/turisztikai kirándulás csatlakozott. Az egyik Dél-Tirolba, a Misurina-tó Dolomitok által övezett térségébe, a másik a Keleti Alpok 3800 m magas Grossglockner csúcsának környékére. A résztvevők és a vendéglátók ideális kapcsolatát folklór műsorral színesített ünnepi vacsora zárta.

2007. szeptember 16-tól 19-ig került megrendezésre a **CIEC 16. Nemzetközi Szimpóziuma** a belgiumi Gentben. Témája egy örökzöld (de újabban ismét nagyon aktuális) kérdés volt: „Műtrágyázás–szervestrágyázás” („Mineral versus organic fertilization. Conflict or synergism?”). A rendezvényen Bizottságunk számos tagja vett részt, köztük Németh Tamás, mint a CIEC Nemzetközi Tudományos Bizottságának tagja. A fenntartható talajhasználat világszerte általánosan elismert célkitűzés, megvalósítása tekintetében azonban nagyon különböző vélemények vannak. Ezek már az értelmezésnél kezdődnek, s folytatódnak a különböző földművelési rendszerekkel, agrotechnikai eljárásokkal, technológiákkal. Az egyik kiemelt probléma a racionális növényi tápanyagellátás kérdése: miképp biztosíthatjuk ezt legnagyobb hatékonysággal, eredményességgel, gazdaságossággal, káros környezeti mellékhatások nélkül? A műtrágyák széles körű alkalmazásának bevezetése előtt a tápanyag-utánpótlást természetesen csak a különböző szerves trágyák (istállótrágya, komposzt, fekália stb.) biz-

tosították, mégpedig az alacsony termésátlagoknak megfelelően többé vagy kevésbé. Később a műtrágyagyártás és -felhasználás felfutásával ezt a szerepet egyre inkább a műtrágyák vették át. Egyrészt csökkent a szerves trágyák mennyisége, részben az állatállomány csökkenése, de még inkább az almozásos technológia felváltása miatt. Az intenzív mezőgazdasági termelés időszakában az egyre nagyobb mennyiségű és egyre jobb minőségű termékek elérése érdekében egyre több és többféle műtrágya került felhasználásra. Itt inkább a műtrágyázás–szervestrágyázás konfliktusa mutatkozott meg. Később a kettő aránya fokozatosan torzult, számos esetben a nagyadagú műtrágyázás vette át a növényi tápanyagellátás szerepét. A műtrágyaárak növekedése, valamint a környezeti szempontok azonban a mennyiségi növekedés és az arányeltolódás veszélyeire (is) figyelmeztettek. Az egyoldalú és torz természetvédelmi szemlélet a műtrágyákat már-már a természetet veszélyeztető anyagnak kiáltották ki, s némely esetben (pl. a volt szocialista országokban) ez a műtrágyák állami támogatásának megvonásával is járt.

A Szimpóziumon 25 ország több mint 100 résztvevője vitatta meg, hogy a szerves és műtrágyák helyettesítik vagy kiegészítik egymást. A bemutatott 88 tudományos előadás különböző szempontokból fogalmazott választ, s támasztotta alá kutatási eredményeivel érveit. A végkövetkeztetés természetesen nem lehetett más, mint a szinergizmus kihangsúlyozása a konfliktusokkal szemben. Egyértelműen megfogalmazódott, hogy a műtrágyák racionális, a természetű növények igényeihez, valamint a termőhelyi adottságokhoz igazodó felhasználása nélkülözhetetlen az eredményes növényi tápanyagellátáshoz. Az ilyen felhasználás nem jelent(het) veszélyt környezetünkre, ezek a káros mellékhatások megelőzhetők, kiküszöbölhetők, ill. a kívánt mértékig csökkenthetők. A Szimpózium ennek az alapelvnek az alátámasztásához szolgáltatott egzakt, meggyőző bizonyítékokat, új kutatási eredményeket.

A TAB fentiekén túlmenően közreműködött számos további hazai és nemzetközi rendezvény munkájában. Ilyen volt például az MTA IV. Növénytermesztési Napja (Mosonmagyaróvár, III. 30.), a balatonfüredi Országos Környezetvédelmi Konferencia (X. 16.), az I. Nemzetközi Környezettudományi és Vízgazdálkodási Konferencia (Szarvas, október 18–20.), a „Földminősítés, földértékelés és földhasználati információ” c. Országos Konferencia (Keszthely, nov. 22.), valamint a globális klímaváltozással foglalkozó VAHAVA Program több központi, ill. regionális értekezlete.

5.13.3. KÖZREMŰKÖDÉS AZ MTA DOKTORA CÍM ELNYERÉSÉBEN

A Bizottság megkülönböztetett figyelmet fordított a szakterület munkatársainak tudományos továbbképzésére és tudományos minősítésére. A tudományterületünkön működők közül többen szereztek PhD fokozatot különböző egyetemeken különböző doktori iskolákban, s válhattak így a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének tagjává. A Bizottság köztestületi tagjainak létszáma jelenleg meghaladja a százat.

A Bizottság előterjesztése alapján az MTA Agrártudományok Osztályának és az MTA Doktori Tanácsának a jelölt habitusát pozitívan megítélő határozat szerint két MTA doktori értekezés nyilvános vitájára került sor:

- Simon László „Toxikus elemek akkumulációja, fitoindikációja és fitoremediációja a talaj-növény rendszerben”. Az eredményes védést, majd az Agrártudományok Osztálya és a Doktori Tanács jóváhagyását követően Simon László hivatalosan is elnyerte az MTA Doktora címet.
- Nagy Noémi „Mikrokationok és környezetszennyező ionok megkötődése talajon és agyagásványokon”.

A doktori cselekmények procedúrájában számos bizottsági tagunk vett részt annak különböző fázisaiban: referálás a TAB ülésen, előterjesztés az Agrártudományok Osztálya számára, opponencia, bíráló bizottsági elnökség, ill. tagság.

5.13.4. TÁRGYÉVI LEGFONTOSABB, ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Tudományos alapokat szolgáltatunk az EU-konform hazai és az Európai Talajvédelmi Stratégia; az Agrár-környezetvédelmi Program, valamint a területi vízgazdálkodás országos programjaihoz. Jelentős szerepet vállaltunk a talajkészleteket fenyegető degradációs folyamatok és szennyezés folyamatainak tisztázásában, megelőzési és szabályozási lehetőségeinek feltárásában. Az elemek biogeokémiai ciklusának alaposabb megismerésével módszereket dolgoztunk ki a környezatkímélő növényi tápanyagellátás, ill. a talajszennyezés által okozott stresszhatások kvantifikálására és méréséklésére vonatkozóan. A talaj vízgazdálkodási tulajdonságainak, vízháztartásának és anyagforgalmának kvantitatív területi felmérésével a szélsőséges vízháztartási helyzetek (belvíz, árvíz, túlnedvesedés – aszály) csökkentéséhez nyújtottunk korszerű adatbázist. Kidolgoztuk a termőhely-specifikus precíziós növénytermesztés és a környezatkímélő fenntartható talajhasználat talajtani–agrokémiai alapjait. Folyamatosan korszerűsítjük a 12 éve működő Talajinformációs és Talajmonitoring Rendszert.

5.13.5. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A Bizottság részben a Magyar Tudományos Akadémia nemzetközi együttműködési egyezményei keretében, részben EU együttműködések keretében egyaránt eredményesen segítette hazai tudományos eredményeink nemzetközi megismertetését és elismertetését, valamint a szakterület korszerű nemzetközi fejlődési trendjeinek megismerését, lehetővé téve az azokba történő aktív, sőt kezdeményező bekapcsolódást. Szoros és hatékony kapcsolatot építettünk ki, folytattunk vagy erősítettünk – egyebek mellett – több nemzetközi tudományos szervezettel, így a Talajművelők Nemzetközi Társaságával (ISTRO), a Nemzetközi Műtrágyázási Világszövetséggel (CIEC), a Nemzetközi Öntözési és Drénezési Világszövetséggel (ICID), a Nemzetközi Természetvédelmi Szövetséggel (SCOPE), a Mezőgazdasági Mémókők Világszövetségével (CIGR). Több bizottsági tagunk vett részt a Magyar Professzorok Világtanácsának nagyváradi közgyűlésén.

Bizottságunk tagjai részt vesznek különböző nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottságában (Tóth Tibor: Arid Land Research and Management; Várallyay György:

Geoderma, Archives of Agronomy and Soil Science, International Agrophysics, Land Degradation and Rehabilitation, Matica Srpska).

5.13.6. JELENTŐSEBB TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Németh Tamás, Neményi Miklós, Harnos Zsolt, 2007. A precíziós mezőgazdaság módszertana. JATEPress– MTA TAKI. Szeged. 240 p.

Tóth Tibor, Tóth Gergely, Németh Tamás, Gaál Zoltán (szerk.), 2007. Földminősítés, földértékelés és földhasználati információ. MTA TAKI. Keszthely-Budapest. 378 p.

Justus Liebig: A szerveskémia alkalmazása az élettanban és a kórtanban, 1842. A magyar kiadást sajtó alá rendezte: Kádár Imre. MTA TAKI. Budapest. 2007.

Albrecht Thaer élete és munkássága orvosként és mezőgazdaként. Thaer műveiből és irodalmi hagyatékából összeállította: Wilhelm Körte. A magyar kiadást sajtó alá rendezte: Kádár Imre. MTA TAKI. Budapest, 2007.

5.13.7. KITÜNTETÉSEK, ELISMERÉSEK

- A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta Németh Tamást.
- Eötvös József Koszorú kitüntetést kapott Loch Jakab.
- Westsik Vilmos Díjat (DE AMTC KK Nyíregyháza) adtak át Németh Tamásnak.
- Pro Universitate et Scientia kitüntetést (Magyar Professzorok Világtanácsa) kapott Németh Tamás, Várallyay György
- A Meteorológiai Világnap alkalmából Schenzl Guido-Díjat adtak át Láng Istvánnak.
- A Szent István Egyetem Eötvös József-Díjat adott Stefanovits Pálnak.

5.13.8. A BIZOTTSÁG TUDOMÁNYTERÜLETÉT ÉRINTŐ ÁTFOGÓ TÁVLATI CÉLKITŰZÉSEK

Ezeket legtömörebben Magyarország Talajvédelmi Stratégiájában, ill. 2007. december 5-i Talaj Világnapi üzenetünkben fogalmaztuk meg. (A Talajvédelmi Stratégiáról jelen kötet egy rövid közleményt tartalmaz.)

6. AZ OSZTÁLYKÖZI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGOK ÜLÉSEI, HATÁROZATAI, ÁLLÁSFOGLALÁSAI, RENDEZVÉNYEI

6.1. AGRÁRTÖRTÉNETI ÉS FALUSZOCIOLÓGIAI BIZOTTSÁG

Albizottságok:

Agrárpolitika-történeti albizottság, Agrártársadalom- és településtörténeti albizottság, Termelés- és technológiatörténeti albizottság, Erdészettörténeti albizottság, Összehasonlító-történeti albizottság

6.1.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

6.1.1.1. 2007. január 29.

Helyszín: Magyar Mezőgazdasági Múzeum

Napirend

1. Romány Pál, a Bizottság elnöke tájékoztatást adott az MTA Agrártudományok (IV) Osztálya legutóbbi üléseiről.
2. Estók János tájékoztatott a 2006. évi munkaterv teljesítéséről és a folyó évi munkatervre vonatkozó elgondolásokról.
3. Fehér György tájékoztatást adott a Magyar Mezőgazdasági Múzeum helyzetéről, a Bizottság támogatását kérte, hogy a múzeum megőrizhesse korábban betöltött szerepét, működőképességét.
4. Orosz István és Fehér György tájékoztatják a bizottságot, hogy a folyó év első negyedében az Agrártörténeti Szemle összevont száma megjelenik.

A Bizottság ülését követően a 2007. évi Mezőgazdasági Könyvhónap megnyitója volt. Beszédet mondott Gráf József földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter.

6.1.1.2. 2007. május 30.

Helyszín: SZIE Állatorvostudományi Kar

Napirend

1. A Bizottságot a SZIE választott új rektora, Solti László köszöntötte és tájékoztatást adott a karon folyó képzésről, jövőbeli terveikről.
2. Emlékezés Andorka Rudolfra (1931–1997), bizottságunk volt elnökére, halálának 10. évfordulóján. Andorka akadémikus kezdeményezésére bővült ki a bizott-

ság, a faluszociológiai tudományterülettel. Nevéhez kötődik két jelentős falukonferencia megszervezése. Hrubos Ildikó, a Budapesti Corvinus Egyetem rektorhelyettese Andorka Rudolf széles bázison alapuló tudását, tudományos eredményeinek időtálló voltát méltatta.

3. Orosz István akadémikus, főszerkesztő beszámolt az ünnepi szám tartalmáról, az elmúlt 50 évre való megemlékezés fontosságáról, amelynek egy, a Kosáry Domokos akadémikussal készülő interjú adna nyomatékot. (Agrártörténeti Szemle)
4. Cselőtei László és Orosz István tájékoztatást adott az MTA 2007. évi közgyűléséről. A Bizottság szükségét érezné, hogy doktor képviselője legyen az MTA közgyűlésén.
5. A kiadványtervekkel kapcsolatban Estók János beszámolt az „Agrárvilág Magyarországon” című kötet új, bővített kiadásáról. Több hozzászólás is kitért az alap kutatások fontosságára, a külső források bevonásának szükségességére.

6.1.1.3. 2007. szeptember 28.

Helyszín: Mezőgazdasági Múzeum

Napirend

1. Új agrártörténeti kötetek bemutatása (Bánkiné Molnár Erzsébet DSc: Föld és társadalom, bemutatta: Orosz István; Keserű János: Parasztsorsfordítók között, bemutatta: Sipos Levente, Nagy Ferenc József: Sáros kerék, bemutatta: Romány Pál)
2. A hazai agrártörténeti kutatások és publikációk helyzetéről Hoffmann Tamás és Pölöskei Ferenc tartott vitaindító előadást. Kiemelték az agrártörténetírás feldolgozásra váró témáiként a birtokviszonyok és tulajdonviszonyok alakulásának, a kárpótlás jogszabályi vonatkozásainak és gyakorlatának magyarországi és kelet-európai problémakörét.
3. Romány Pál elnök előterjesztést mutat be a rendszerváltozás történetéhez kapcsolódó pályázati lehetőségekről (gépállomások, háttérintézmények, állami egyetemek, ménesbirtokok története; kombinált rangú gazdaságok, mintagazdaságok, erdőgazdaságok és az élelmiszeripar sorsa; a volt KGST országok rendszerváltás utáni agrárpolitikája; a magyar agrártársadalom átalakulása; az agrárértelmisség helyzete; az 1945 utáni parasztpolitika, tekintettel Erdei Ferenc születésének közelgő centenáriumára) témakörében.
4. Romány Pál tájékoztatást adott az ENSz-FAO és Magyarország hatvanéves kapcsolatáról (Rómából Budapestre költözik a FAO-Európa Központ).

6.1.1.4.2007. december 3.

Helyszín: SZIE, Gödöllő, 50 éves a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Napirend

„50 év agrárpolitikája, tapasztalata Magyarországon”

Tradíció és innováció nemzetközi jubileumi ülés

A meghívottak az elmúlt 50 év volt agrárminiszterei. Elnökölt: Orosz István. Felszólalt: Nagy Frigyes, Lakos László, Vonza András, Németh Imre, Romány Pál és mások.

6.1.2. RENDEZVÉNYEK

Konferencia

a) 2007. április 23. MOSZ és MMM-mel közös szervezésben a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban „Transformationsprozesse der ostdeutschen Landwirtschaft in den 1990er Jahren (A kelet-német mezőgazdaság átalakulása a '90-es években) c. német nyelvű előadás

Előadó: Varga Zsuzsanna és a német vendégprofesszor

b) A Bizottság tagjai részt vettek a 27. Élelmezési Világnap rendezvényén, amelyet 2007. október 15-én, a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tartottak „Az élelemhez való jog” címmel.

c) Együttes konferenciát rendezett a bizottság az MTA Vízgazdálkodási Bizottságával, Ligetvári Ferenc DSc elnökletével a Tisza-völgy vízgazdálkodási kérdésiről.

6.1.3. ÚJ TUDOMÁNYOS KÖNYVEK

Csoma Zsigmond: Magyar füves és gyógyborok. Agroinform Kiadó. (Magyar László András társszerzővel) Bp. 2007. 423.

Kofák a magyar népi társadalomban. In: A nők élete. Konferencia kötet. Szerk: Fábri Anna–Ujváry Gábor.

Fülöp Éva: Kecskéd település története. A község újratelepítésének 260. évfordulója tiszteletére (Die Ortsgeschichte von Kätschka. Zu Ehren des 260 Jahrestages der Neubesiedlung der Gemeinde) A kötetet lektorálta és szerkesztette: Fatuska János, Fülöp Éva Mária. Kecskéd, 2007.

Gazdag László: A Bokros-csomag mítosza és a valóság. Laurus Kiadó, 2007.

Gazdag László: A közgazdaságtan alapjai. Bp. 2007.

Kaposi Zoltán: Die Entwicklung der Wirtschaft und Gesellschaft in Ungarn 1700–2000. Studia Hungarica. Passau, 2007.

Karasszon Dénes: A belgyógyászat fejlődése. in: Tulassay Zs.: A Belgyógyászat Alapjai I.–II. Medicina, Bp. 2007.

Kovács Teréz (szerk.): A vidéki Magyarország az EU-csatlakozás után. VII. Falukonferencia. Pécs, 2007.

Oroszi Sándor: Emlékek az erdélyi magánerdőkről (Erdészettörténeti Közlemények LXXIII.) Bp., 2007. Bp. 242. o. + mellékletek.

Romány Pál: Föld–Sors–Politika. In: Föld és Társadalom. Kiskunfélegyháza, 2007. Szerk.: Bánkiné Molnár Erzsébet DSc Bibliotheca Cumanica 7. Kiskunfélegyháza, 2007. 411.

Következmények nélkül? In: Helyzetek és lehetőségek. Szerk. Ördögh Szilveszter, XXI. Század Társaság – Kossuth Kiadó, Bp. 2006. 205.

A „Nagy Imre tanszék” és utóélete. In: 1956 és a magyar társadalom. Szerk.: Estók János. Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Bp. 2006. 167.

A park megálmodója (Erdei 1910–1971) In: Legendák földjén, Ópusztaszer 2005. 214 p.

Zsarnóczai, J. Sándor: A dán mezőgazdaság szerkezeti átalakulása az 1990-es évek elején (Structure change of agriculture in Denmark in the first half of 1990s). pp. 113–133. In book edited by Zsarnóczai, J. Sándor: A világ élelmezés problémája (Difficulty of world food). Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, (Szent István University, School of Economic and Social Sciences), Gödöllő, 2007. 239.

6.1.4. SZEMÉLYI HÍREK

A Bizottság megrendülten értesült Kosáry Domokos akadémikus, az Agrártörténeti Szemle egyik alapító szerkesztője haláláról. A Bizottság fájdalommal vette tudomásul Varga János akadémikusnak, a Bizottság tiszteletbeli elnökének, illetve albizottsági elnökének, Hoffmann Tamásnak halálhírét.

A Bizottság fájdalommal értesült arról, hogy elhunyt Mártha Zsuzsanna, aki többmillió alapítványt tett az MTA-nál a földművelésügyi közigazgatás tudományos feltárása témakörében.

6.2. ÁLLATKÍSÉRLETI BIZOTTSÁG

Az ÁKTB 2007-ben tartott ülésein az állatkísérletekkel/állatvédelemmel kapcsolatos, az Európai Unió újabb irányelveit, ajánlásait – szoros kapcsolatban az FVM keretében működő Állatvédelmi Tanácsadó Testülettel, ill. ennek Állatkísérleti Etikai Tanácsával” (ATET) – tárgyalta. A Bizottság több tagja tevékenyen részt vesz az ATET munkájában is, képviselve az állatkísérleti ügyek elvi szempontjait. Örömmel állapította meg a Bizottság, hogy az előző években a Magyar Tudományban készségesen közölt ajánlásai („Az ÁKTB Álláspontja az állatok tudományos célra történő felhasználásáról” 2005, ill. „Az ÁKTB ajánlása az állatkísérletekben résztvevők oktatására az érdekelt egyetemen/intézményekben” 2007) gyakorlatilag minden állatkísérleti helyre eljutottak és segítették a Munkahelyi Állatkísérleti Bizottságok (MAB) munkáját, mert hivatkozási háttérrel biztosítottak. Egyes egyetemek a Magyar Tudományban, az Orvosi Hetilapban és a Magyar Állatorvosok lapjában közölt AKTB ajánlásokat saját egyetemi lapjukban is leközölték ill. felvitték honlapjukra és beépítették doktori iskoláik oktatási anyagába.

Az AKTB ajánlásai felkerültek az MTA honlapjára is. A Bizottság tagjai úgy látják, hogy ezek az ajánlások nagymértékben hozzájárultak a hazai állatkísérletes tevékenység javulásához – az EU által megkívánt szint eléréséhez.

A Bizottság tagjai (Furka István, Anderlik Piroska, Szabó Gyula, Róth Erzsébet, ill. Lantos János, valamint Fekete Sándor) tanfolyamokat (PhD hallgatók és TDK-s hallgatók részére), gyakorlatilag egységes, vizsgaköteles képzést folytatnak egyetemeiken. Mindegyik érintett felsőoktatási intézményben az AKTB tagjai az állatkísérleti tevékenység vezetői.

A Bizottság meghallgatta Gyertyán Istvánnak, az ATET elnökének beszámolóját az állatkísérletek jelenlegi helyzetéről és megállapította, hogy a nehezedő gazdasági helyzet ellenére országosan javul az állatkísérletek feltételrendszere, az engedélyeztetés rendje és a kutatók szakmai ismeretanyaga.

Fekete Sándor vezetésével lefordítottak és felvitték a Világhálóra Van Zupthen és társai által írt „Principles of Laboratory Animal Science” (Elsevier) című könyvet.

Sajnos Kállai László könyve, a „laborállat könyv: Egértan,, nem fogyott el kellő számban, holott ez, rengeteg adatával, minden állatkísérleteket végzőnek igen hasznos kézikönyve lehet.

A Bizottság 2007. decemberi ülésén megemlékezett Kállai Lászlóról, a Bizottság alapító tagjáról, a magyar állatkísérleti ügyek eddig legnagyobb alakjáról, aki 2007-ben elhunyt. A Bizottság javaslatára a Laborállat-Tudományi Társaság elnöke, Fekete Sándor, az MTA AKTB és az egyetemek jelenlévő képviselői 2008. március 26-án tartandó Kállai emlékülés szervezésében egyeztek meg.

A Charles River Magyarország ügyvezető igazgatójának, Grosz Ferencnek kedves felajánlása alapján a Bizottság minden tagja, valamint a Hőgyes Endre Kórtani Asztaltársaság érdekelt tagjai megkapták ajándékba Kállai László könyvét, illetve a távollévőknek megküldték.

2007-ben Selye János kanadai magyar kutató az állatkísérletek „művésze” születésének 100. évfordulóján a Bizottság elnöke több előadást tartott. Így az MTA

Környezet és Egészség Bizottság ülésén, a Komáromi Selye János Egyetemen és több más intézményben, ill. cikke jelent meg Selye Jánosról és állatkísérleti tevékenységéről a Magyar Tudományban, az Orvosi Hetilapban, a Magyar Állatorvosok Lapjában és a Biofizikában.

A Bizottság elnökét a „Catholic Academy of Sciences in USA” rendes tagjává választotta, székfoglaló előadását állatkísérletes munkáiról, „Natural Immunity” címen tartotta meg 2007. szeptember végén, Washingtonban.

6.3. BIOMETRIAI-BIOMATEMATIKAI BIZOTTSÁG

6.3.1. BIZOTTSÁGI ÜLÉSEK

6.3.1.1

Napirend

1. Az MTA aktuális kérdéseinek megvitatása
2. A 2008-ban szervezendő VIII. Országos Biometriai és Biomatematikai Konferencia előkészítése
3. Egyebek

6.3.1.2.

Napirend

1. A VIII. Országos Biometriai és Biomatematikai Konferencia szervezésének előkészítése
2. Egyebek

A VIII. Országos Biometriai és Biomatematikai Konferencia az Agrárinformatikai Nyári Egyetemmel együtt kerül megszervezésre 2008. június 30. és július 2. között, a Budapesti Corvinus Egyetem Villányi úti kampuszán.

A Biometriai-Biomatematikai Bizottság mellett társszervezők:

- Nemzetközi Biometriai Társaság (IBS – International Biometric Society)
Magyar Régió
- Magyar Agrárinformatikai Szövetség
- Klinikai Biostatistikai Társaság
- Budapesti Corvinus Egyetem

A plenáris előadásokat részben külföldi kollégák tartják. Egy válogatott kötetet tervezünk kiadni az Applied Ecology and Environmental Research című folyóiratban.

6.3.2. RENDEZVÉNYEK

A korábbi évek gyakorlatához hasonlóan 2007-ben is számos hazai és külföldi konferencián tartottak előadásokat a Biometriai-Biomatematikai Bizottság tagjai.

A Biometriai-Biomatematikai Bizottság 2007-ben is – már hagyományosan – társszervezője volt az Agrárinformatikai Nyári Egyetemnek 2007. augusztus 29–30. között.

A Bizottság továbbra is részt vesz a Nemzetközi Biometriai Társaság (IBS) munkájában.

7. EMLÉKEZÉS AZ OSZTÁLY ELHUNYT AKADÉMIKUSAIRA

7.1. BÓCSA IVÁN (1926–2007)

Nagy veszteség érte a hazai növénynemesítő társadalmat. 2007. május 4-én meghalt Bócsa Iván Széchenyi-díjas akadémikus.

Ha szakmailag feltesszük a kérdést, ki is volt Ő? A válasz a következő: Bócsa Iván professzor a biológiai tudományok doktora, az MTA rendes tagja, az MTA Növénynemesítési Bizottságának korábbi, majd tiszteletbeli elnöke, az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának korábbi alelnöke, szakmája legjelentősebb magyar nyelvű tudományos lapjának a Növénytermelésnek 35 évig főszerkesztője, a Magyarország Kultúrflórája sorozat Szerkesztő Bizottságának elnöke, a hazai klasztrikus növénynemesítők nagy és eredményes generációjának egyik utolsó képviselője, aki nemzetközileg is kiemelkedőt alkotott a kender, a lucerna és a koronafürt nemesítésben.

Bócsa Iván a kiváló magyar növénynemesítők klasszikus generációjához tartozott. Fleischmann Rudolf munkatársaként jól ismerte az úgynevezett „Fleischmann tanítványokat” Szüllő Ferencet, Udvaros Károlyt, Vezekényi Ernőt és Frank Tivadart. Emellett kiváló kapcsolatot tartott fenn Gyórfy Barna genetikussal, Sedlmayr Kurt és Jánossy Andor akadémikusokkal, valamint Berzsenyi-Janosits László és Beke Ferenc nemesítőkkal. Ők már mindannyian újra együtt vannak valahol fenn az örök nemesítő tenyészkertben.

De nézzük Ivánt, mint embert. Bócsa professzor 1926-ban Aradon született, a középiskolát Bukarestben kezdte, azonban 1941-ben átjött Magyarországra és itt érettségizett 1944-ben. Még annak az évnek az őszén beiratkozott a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági Karára, ahol 1948-ban kapott diplomát. De miért is választotta ezt a szakmát? Iván barátunk erről azt mondta: „A mezőgazdasági vénámat Édesapám plántálta belém a háború alatti nélkülözések során - mondván, hogy enni mindig kell az embernek”.

Egyetemi évei alatt szintén saját bevallása szerint „nem annyira a termelés érdekelt, mint inkább a növénygenetika és növénynemesítés”. Így került közeli kapcsolatba Mándy György professzorral, akinek révén ismerkedett meg Fleischmann Rudolf-fal, a kiváló, határainkon túl is ismert növénynemesítővel. Nála töltötte Kompolton 1948 nyarát, mint gyakornok, majd 1949 februárjában Fleischmann közvetlen munkatársaként végleg Kompoltra került.

Bócsa professzor hűségét az intézethez bizonyítja, hogy haláláig – végeredményben 59 éven keresztül – Kompolton dolgozott, mely megdönt minden hazai „rekordot” az egy helyen eltöltött aktív szolgálati idő terén. Az ő esetében tehát teljes mértékben érvényesült a sikeres növénynemesítői tevékenység egyik legfontosabb feltétele, a munka-

helyhez és témához való hűség. Igen, több mint fél évszázadon keresztül kutatott, cikkeket írt, folyóiratot szerkesztett, új kender és lucerna fajtákat állított elő Kompolton és míg Ő tudósként dolgozott, az Intézet neve folyamatosan változott. Összesen nyolc különböző nevű Kutatóintézetben dolgozott anélkül, hogy munkahelye, vagy kutatási témája változott volna.

Fleischmann Rudolf az utolsó – sok növénnyel foglalkozó – nemesítők közé tartozott, ezért a „Rudi bácsi” mellett töltött 2 év alatt a fiatal Bócsa Iván csaknem minden kompolti növényfaj nemesítésével megismerkedett. Fleischmann Rudolf halála után azonban az idősebb kollégák osztoztak a Fleischmann által nemesített növényeken és Iván, az akkor még kezdő nemesítő, a „maradékot”, a kender és a lucerna nemesítés feladatát kapta. Tehetségét bizonyítja, hogy ezekből a kis és nemesítési szempontból nehéz növényekben is nemzetközileg figyelemre méltó eredményeket tudott elérni.

A kender nemesítésben először rekonstruálta az F-kendert, majd – Bredemann rost-dúsító módszerét alkalmazva – állította elő a Kompolti fajtát, mely 1955-ben kapott állami elismerést. Ez a fajta tekinthető jelenleg a leghosszabb ideje (52 éve) köztermesztésben lévő magyar fajtának az összes hazai kultúrnövény közül. A Kompolti kender az EU fajtalistákon is szerepel (Anglia, Hollandia, Németország, Ausztria). Ezt követően érdeklődése a kender szaporodásbiológiája felé fordult. Az egylaki kender Európában harmadikként sikerült előállítania. Ez a változat azonban csak egy közbeeső sikeres lépés volt a végső célhoz, amit a 95%-ban nő egyedből álló kenderfajta előállítása jelentett. Ez volt az UNIKO-kender, amelynek F₁ állománya hatalmas magterméssel tűnt ki és F₂ nemzedékét használták fel rostipari célra. Ezt az addig nem létező kenderformát uniszexuális kendernek nevezte el.

Természetesen a heterózishatás kihasználása sem került el figyelmét és az első államilag elismert heterózis hibrid kenderfajta is (B-7) az ő nevéhez fűződik, melynek rosttermése 16%-kal múlta felül a hagyományos fajtákét. Ezt követően kínai egylaki kenderrel uniszexuális anyavonalat hozott létre, mely keresztezés szempontjából genetikailag hímsterilnek tekinthető és ezt használta fel a Kompolti hibrid TC kenderfajta előállítására, mely megközelítés unikális volt abban az időben. Mindig is szerette a különleges feladatokat és célokat. Ebbe sorolható az általa nemesített sárgaszárú kender is, amely egy klorofill lebontó enzimet aktiváló gén mutációja volt, és amelyből szintén államilag elismert fajtát állított elő.

A lucerna nemesítést érdemben csak 1953-ban indította. Felismerte, hogy a kiváló magyar tájfajták termőképességében nemesítéssel különösebb előrehaladást nem lehet elérni a lucerna autotetraploid jellegéből adódóan. Ezért is kezdeményezte a rezisztencia nemesítést nemzetközi (német) együttműködés keretein belül, melynek eredményeképpen előbb *Verticillium*, majd *Fusarium* rezisztens fajtákat állított elő. A kenderhez hasonló speciális kihívást jelentett számára a szójafehérje pótlását egygyomrúaknál lucernafehérjével lehetővé tevő fajta előállítás. Munkatársaival együtt sikerült előállítania a világon napjainkig is egyedülálló szaponinmentes lucernafajtát a Szapkot (1987). Kezdeményezte, majd irányította az EUCARPIA lucerna nemzetközi fajtaösszehasonlító kísérleteket.

A *tarka koronafürt* említése nélkül nem lenne teljes a kép Bócsa Iván munkásságáról. A 70-es években kezdett – egy évtizedig tartó – honosítói munkájával egy új kultúrnövény fajt, a tarka koronafürtöt vezette be a magyar mezőgazdaságba. A honosítás mellett kidolgozta az új növényfaj természetstechnológiáját is, mely a lucerna után a legnagyobb termés potenciálú és beltartalmú évelő pillangós takarmánynövényünk. Elismert fajtája az Albacor fehérvirágú tarka koronafürt.

A növénynevelő Bócsa Iván eredményes munkásságát három növényfajból 18 államilag elismert fajtája bizonyítja. Emellett azonban tudományosan is jelentőset alkotott. Szakmai publikációinak száma közelíti a 300-at, melyből 85 német, angol, olasz és francia nyelven írt tudományos dolgozat. Emellett 12 könyv és könyvrészlet szerzője, melyből kiemelkednek a Fleischmann Rudolf monográfia és a „Kultúrflóra” kötetei a kenderről, a lucernáról és a koronafürtről. Az elmúlt években a kenderről írt kézikönyvet, mely Európában németül és Amerikában angolul is megjelent. Széleskörű nemzetközi munkásságot fejtett ki, főleg Európában az Európai Növénynevelők Nemzetközi Szervezetén az EUCARPIA-n belül. Személyes nemzetközi kapcsolatai csak Európára korlátozódtak. Köztudomású volt ugyanis, hogy nem hajlandó repülőgépre ülni. Erről így írt önvallomásában „A 60-as és 70-es években a szovjet repülőgépekkel átélt rossz élményeim kifejlesztettek bennem egy gátlást a repüléssel szemben, amely oda vezetett, hogy 1976 óta nem ültem többé repülőgépre.”

Mint közéleti ember aktívan vett részt a tudománypolitikában, a tudományszervezésben és a tudományos minősítésben. 2006-ban volt 35 éve, hogy átvette szakterületünk egyetlen tudományos magyarnyelvű lapjának, a *Növénytermelésnek* a szerkesztését. Az elmúlt évtizedekben a korábban gyenge-közepes lapból egy nemzetközileg ismert és elismert lapot fejlesztett, az egyetlen olyan magyar nyelvű tudományos folyóiratot, melynek impact faktora van.

Bócsa Iván 1957-ben szerezte meg a biológiai tudományok kandidátusi, 1974-ben pedig a tudományok (MTA) doktora fokozatot. A Magyar Tudományos Akadémia 1990-ben levelező tagjává, majd 1995-ben rendes tagjává választotta. Így írt erről. „Életem legholdogabb napja volt, amikor a postás kézbesítette az elnök táviratát: beválasztottak a Széchenyi alapította testületbe. Életem legnagyobb kitüntetését, munkám legmélyebb elismerését, megbecsülését jelentette számomra.” Iván bölcsességét és szerénységét legjobban a következő sorok bizonyítják, amit nem ártana néhány fiatal kollégának is megszívlelnie: „A tagság azonban mindig arra intett, hogy legyek alázatos a tudomány iránt és állandóan életben tartotta bennem a kételyt, vajon megérdemeltem-e ezt a legmagasabb tudományos elismerést?”

Három éven át volt az MTA Növénynevelő Bizottságának elnöke, azt követően haláláig tiszteletbeli elnöke. Ez idő alatt lehetőségem volt a Bizottság titkáraként mellette dolgozni és így lettünk igazi barátok. A 90-es években az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának alelnöke is volt.

Bócsa professzor fél évszázados eredményes kutatómunkáját 1973-ban Fleischmann emléklappal, 1977-ben Akadémiai Díjjal, 1991-ben az Eötvös Díjjal és 1997-

ben Széchenyi díjjal ismerték el. A Nyugat-Magyarországi Egyetem és a Szent István Egyetem címzetes tanára, a Szent István Egyetem tiszteletbeli doktora volt.

Élete és hobbyja is a szakmája volt. Nézzük hogyan írt erről: *„Hobbim az nincs, egyébként sem szeretem ezt a kifejezést. Vannak szakmámon túli, vagy azon kívüli területek, melyek érdekelnek, vagy szórakoztatnak, mint például a komolyzene, az opera, a nyelvészet, továbbá a világ- és magyar történelemnek néhány jól körülhatárolható korszaka, különösen az erdélyi magyarság története Trianon óta.”* Kedves Iván, kedves professzor Úr, most már sajnos Te is és munkásságod is a magyar történelem részévé vált.

Miután áttekintettük egy sikeres életpálya fontosabb állomásait, nézzük Ő hogyan vélekedett minderről: *„visszapillantva kutatói múltamra, úgy érzem, sikerült mindenkiből, amihez nyúltam, valami módon értékest vagy többé kevésbé maradandót alkotnom, hiszen a 13 államilag elismert fajtámból 10 ma is köztermesztésben van.”* Valóban, ez így igaz, maradandót alkottál.

Heszky László
az MTA rendes tagja

7.2. BÚCSÚZUNK RAJKI SÁNDOR AKADÉMIKUSTÓL

A XX. század történelme kemény és sokszor kegyetlen módon bánt a magyarsággal, ami emberfeletti helyállásra, és áldozatvállalásra készítette népünket. Ebben a korszakban élt Rajki Sándor is, aki egyéniségével, kivételes tehetségével a gyökerektől indulva szolgálta a magyar agráriumot, küzdötte végig egész életét. A gyökereket a pusztaföldvári családi környezet jelentette életének első 18 évében – amíg otthon nevelkedett – ahol a 11 holdas kisbirtok biztosította a család fennmaradását, túlélését. Itt ismerte meg a földet, a búzát, a kenyér és a fizikai munka becsületét.

Szülei, Pusztaföldvár, a Viharsarok szilárd, kitartó jellemre faragta Rajki Sándort gyermekéveiben. Fiatalon sok mindent kipróbált: a szegedi egyetemet, a pusztaföldvári községházán az írnokságot, a gazdasági felügyelőséget Észak-Erdélyben. Az utóbbi révén került el Kolozsvárra, a Gazdasági Akadémiára illetve Mezőgazdasági Főiskolára. Ez volt számára az a közeg, ami szakmai pályájának egyik legfontosabb kiindulópontját jelentette. A nagyszerű tanárok, legfőképpen Mudra Alajos, a genetika professzora és a kiváló diáktársak, sokukkal életre szóló barátság és összefonódás alakult ki Kolozsvárott.

A háború befejeződése után 1945 őszén már Magyaróváron egyetemi tanársegédként dolgozik, majd barátja Révy Miklós mellé kerül a Földművelési Minisztérium Szakoktatási Főosztályára 1948-ban. Tudományos fejlődésének újabb periódusa kezdődik meg 1949 októberében, amikor ösztöndíjas aspiránsként a Szovjetunióba utazik olyan diáktársakkal mint Varga János, Pántos György, Győrffy Béla, akik később a magyar agrárkutatás meghatározó személyiségei lettek. Sok helyen megfordult, megismerte az akkori szovjet agrárkutatási programokat. Eljutott többek között Krasznodárba is, ahol Lukjanyenko már létrehozta a Bezosztaja 4-et, a Bezosztaja 1 elődjét.

Éppen ezért nem véletlen, hogy kandidátusi disszertációjának megvédése után 1955-ben, amikor a martonvásári Mezőgazdasági Kutatóintézet igazgatója lett megindította a modern búzafajták nemesítési programját, amit egy, a leningrádi Vavilov génkollekciónál kiválasztott 300 fajtából álló gyűjteményre és elsősorban a szovjet nemesítésű búzákra alapozott. Rajki Sándor 1960-ban megfogalmazta a búzatermés megkésztetését célként, ami valóban megtörtént néhány év alatt a nevéhez fűződő Bezosztaja 1 meghonosításával, majd az újabb intenzív típusú búzafajták termesztésével.

Rajki Sándor 1955-től 1980-ig volt a martonvásári intézet vezetője. Ez egy nagyszerű korszakot ölel át, kiváló kollégákkal dolgozott együtt. Konceptiója alapján a martonvásári intézet kutatási programjában két kiemelt növény – a kukorica és a búza – szerepelt prioritásként, ami az akkori magyar mezőgazdaság igényeinek leginkább megfelelt. Ekkor indult el a hibrid kukorica vetőmag előállítás program Erdőháton, terjedtek el a martonvásári hibridkukoricák országszerte.

A vágya és ezzel életének egyik legnagyobb alkotása 1972. november 3-án teljesült, amikor megindultak a martonvásári fitotroni kísérletek. A fitotron azóta is a martonvá-

sári növénygenetikai és –életteni kutatások központja, a XXI. század követelményeinek megfelelően kiváló eszköz a virágzásbiológiai, a globális klímaváltozási, a stressz-rezisztencia valamint a génmegőrzési kutatásoknak. A martonvásári kutatók gyakran használják a fitotront a nemzetközi tudományos együttműködésekben, kihasználva e nagyberendezés adta előnyöket.

1982-ben ment nyugdíjba, de ez nem a visszavonulást jelentette még, hanem a nemzetközi hírnevét felhasználva először a FAO-nál, majd az Egyesült Államokban a Garst cégnél vállalt genetikus konzultánsi feladatokat. Nem először járt az Egyesült Államokban sem, hiszen már 1955-ben személyes meghívást kapott Roswell Garst úrtól, a Pioneer cég megalapítójától, aki előtte mély benyomásokat szerzett Martonvásáron, és személyesen ragaszkodott Rajki Sándor amerikai utazásához az akkori hivatalos magyar delegációban. Ezt Garst önéletrajzi könyvében is megírta. Az út sikere, az első magyar és egyben európai hibridkukorica vetőmagüzem Martonvásáron történő megépítéséről hozott állami szintű döntés, ami a magyar agrártörténelem egy kiemelkedő innovációs eseménye volt.

Őszinte, nyílt, a vitákban nyers, kíméletlen ember volt. Az őszinte szókimondást jelentette Martonvásáron a Széchenyi Klub létrehozása is, amiben jelentős szerepet játszott, majd a hatalom részéről jött a betiltás. A martonvásáriak nem hagyták annyiba, később létrejött a Brunszvik Klub, ami a Széchenyi Klub szellemét vitte tovább egészen a rendszerváltásig.

A nyolcvanas években végzett külföldi tevékenysége után 1991-ben megtartotta akadémiai székfoglalóját rendes taggá történt megválasztása alkalmából. Már nem a hazai, hanem a római és az amerikai munkásságáról beszélt. Ezzel is jelezte, hogy ő Magyarországon visszavonult, bölcsen belátta, hogy ez az időszak már nem az ő kora. Csendben, gödöllői otthonában szerettei között élt, távol a rendszerváltás utáni időszak zajától. Amikor néha szóba jött az új időszak felkavarodott világa, csak sejtelmesen mosolygott, nemigen beszélt róla. Sokan tanulhatnak tőle, hogyan kell emelt fővel, időben visszavonulni. Ő ezáltal elérte, hogy mindenki a régi nagyságára, teljes szellemi ragyogására emlékezik vissza. Albert Camus írta: „ellátni jól a mesterséget, ez a lényeg.” Rajki Sándor eleget tett küldetésének.

Az én generációm a hetvenes években került Martonvásárra és akkor ismerkedtünk meg Rajki Sándorral. Kiváló emberismerettel rendelkezett, nagyszerű érzéke volt az emberek kiválasztásához. Találkozásaink alkalmával arra biztatott bennünket, hogy ne a divat témákat válasszuk, amit tucat számra művelnek, és ahol könnyű az előrehaladás, hanem a megoldhatatlannak tűnő problémák felé forduljunk, ahol igazi kihívásokkal kell szembenéznünk. Ma az ötvenes éveiben járó generációnk elmondhatja Newton szavaival „ha ma távolabb látunk, azt annak köszönhetjük, hogy elődeink tegnapi magaslatáról tekinthetünk körül.” És Rajki Sándor ezen elődök közé tartozik.

Rajki Sándor egyéniségéről beszélni mérhetetlenül nehéz dolog, mert aki nem ismerte őt az nehezen vagy csak hamis képet tud magának róla alkotni. Rajki Sándor maga volt az egyéniség, a megismételhetetlen, a kiismerhetetlen. Szilárd jelleme, tevé-

kenysége egy korszakot jelentett Martonvásáron a magyar mezőgazdaság egy felfelé ívelő korszakában. Alkotásai tovább élnek a jövőben: a fitotron, a martonvásári búzák, a martonvásári kutatócsapat mind tovább viszi Rajki Sándor tevékenységét.

Márk 4. evangéliumában olvashatjuk: „némely pedig a jó földbe esék és ad vala nevelkedő és bővölködő gyümölcsöt, és némely hoz vala harmincz annyit, némely hatvan annyit, némely pedig száz annyit.” Rajki Sándor kiemelkedő egyénisége abban öltött testet, hogy jóval többet hozott létre, mint amit ellentmondásokkal és küzdelmekkel teli kora megengedett neki. Ezért hajt fejet minden martonvásári, minden barátod, társaid, kollégáid, akik megértették Rajki Sándor korát, törekvéseit és életét.

Bedő Zoltán
az MTA levelező tagja

8. A SZAKTERÜLET FEJLŐDÉSE A NEMZETKÖZI KONFERENCIÁK TÜKRÉBEN

8.1. A 10. NEMZETKÖZI NÖVÉNYVÍRUS JÁRVÁNYTANI SZIMPÓZIUM

Hyderabad Patancheru, Ap, India

Horváth József, az MTA r. tagja, Kazinczi Gabriella (D.Sc.), Nádasy Miklós (C.Sc.) és Takács András (Ph.D.), a Pannon Egyetem, Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, Növényvédelmi Intézetének munkatársai 2007-ben részt vettek a 10. Nemzetközi Növényvírus Járványtani Konferencián Patancheru-ban (India). A vendéglátó International Crop Research Institute for the Semi-Arid Tropics (ICRISAT) kollégái minden igényt kielégítően szervezték meg a konferenciát és kiválóan gondoskodtak a zavartalan munka feltételeiről.

A több mint 300 regisztrált résztvevő Ázsia, Amerika, Afrika, Ausztrália és Európa országaiból érkeztek. A kongresszus öt napja során 10 szekcióban (Epidemiológia és Evolúció, Veszélyes vírusok, Gabonafélék vírusai és talajban terjedő vírusok, Járványmodellek, Vírus-vektor kölcsönhatások, IPVE bizottsági szekció, Vírusok elleni védekezés, Vírusok és vektorok azonosítása, Molekuláris ökológia) folyt a munka. A jelenlévő szakemberek tájékoztatást kaphattak a vírus-epidemiológiai kutatások minden területéről, beleértve a legújabb molekuláris genetikai, biokémiai, távérzékelési és matematikai statisztikai módszereket, eredményeket. A résztvevők 58 előadásban és 117 poszter bemutatóban számoltak be a világban folyó aktuális, a növényvírusok járványtanához kapcsolódó vizsgálatok eredményeiről. A beszámolók a kutatások minden részterületét felölelték. Az előadások után és a szekcióülések végén szokatlanul élénk szakmai viták bontakoztak ki, amelyek lehetőséget teremtettek az eredmények részletes megvitatására és a hallottak elmélyítésére. A beszélgetések a szekcióülések közötti szünetekben is folytatódtak. Az egyes beszámolók egyoldalas összefoglalók formájában jelentek meg a rendkívül színvonalas konferencia kiadványban. A konferencián az „A. P. Takács, K. Salánki, R. Szücs, L. Palkovics, G. Kazinczi, and J. Horváth: Experiment on tuber necrotic ringspot isolates of *Potato virus Y* in tomato in Hungary” c. referátummal vettünk részt.

A konferencia résztvevői Patancheruban megtekintették az ICRISAT laboratóriumait, múzeumát valamint a kísérleti területeit és Maharastra-ban a Mahyco Seed Company világszínvonalú laboratóriumait. A nemzetközi hírű intézményekben, kiemelkedő molekuláris virológiai és biotechnológiai kutatómunka folyik. Megtekintettünk indiai farmgazdaságokat, ahol tájékoztatást kaptunk az „intercropping” termesztéstechnológiáról és megnéztük a száraz vidékek víztakarékos fejlett öntözési rendszereit. A konferencia keretében lehetőség nyílt személyes találkozásra és kapcsolat kiala-

kítására a virológia világhírű tudosaival K. Maramorosch, A. Varma és G. Loebenstein professzorokkal és számos más kutatóval, akikkel a jövőben szorosabb együttműködést is szeretnénk kialakítani. A konferencia ideje alatt megismertük a virológia legújabb eredményeit, az új kutatási irányokat, amelyeket a jövőben a szakmai együttműködés során is kamatoztatni szeretnénk.

A konferenciát követően látogatást tettünk az Institute of Himalayan Bioresource Technology (IHBT) Intézetben, Palampurban, ahol a TÉT keretében tudományos együttműködést folytattunk Prof. A. A. Zaidivel és kutatócsoportjával a Tospovírus kutatásokkal kapcsolatban. A közel egy évszázada ismert, gazdasági szempontból is nagy jelentőségű, paradicsom bronzfoltosság vírus (*Tomato spotted wilt virus*, TSWV) széles gazdanövénykörrel rendelkezik. A paradicsomon azonosított kórokozó kiterjedt gazdanövénykörébe tartozik sok fogékony természetű szántóföldi, kertészeti és dísznövény is. Kutatási programunk elsősorban a burgonyára és a dísznövények vizsgálatára koncentrálódik tekintettel arra, hogy a burgonya az egyik legfontosabb népelelmezési növényünk és a dísznövény ágazat is kiemelkedő gazdasági értéket képvisel. A vizsgálatok során a kórokozók azonosítása a növényekből szerológiai és molekuláris genetikai módszerekkel történik. A kutatások eredményeként a TSWV új természetes gazdanövényeit (kultúr-, és gyomnövények, valamint vírusrezervoár gyomok) azonosíthatjuk, amelyek szerepet játszhatnak a kórokozó terjedésében. Ezek az eredmények felhasználhatók az integrált növényvédelemben a TSWV terjedésének a megelőzése céljából. Növelhető a termésbiztonság és csökkenthető a TSWV kártétele a különböző szabadföldi (pl. dohány és burgonya) és üvegházi növénykultúrák (pl. paprika, paradicsom és dísznövény) esetében. A klímaváltozás és annak következtében a vírusvektorok (*Thrips* spp.) jelentős fellépése, valamint a világkereskedelem következtében a TSWV elterjedése kiemelt jelentőségű. Ezért fontos a kultúr- és gyomnövények, valamint a dísznövények TSWV fogékonyságának a megállapítása. Mindezek az eredmények hasznosíthatók a növénytermesztésben és a dísznövények kereskedelmének biztonságosabbá tétele során és a rezisztenciára nemesítésben. Ott tartózkodásunk során lehetőség nyílt betekinteni az intézet osztályain (Természetes növényi termékek, Virológia, Biotechnológia, Botanika) folyó tudományos munkába. Megismerkedtünk számunkra egzotikus kutatási területekkel, pl. bambuszfajták nemesítése és hasznosítása, tea- kardamon termesztés és nemesítés. A virológiai csoport részéről a közvetlen gyakorlati szakmai munkán túlmenően Horváth József felkérését kapott az osztályon készülő Ph.D. értekezés bírálatára is. Vendéglátóink közül külön köszönettel tartozunk Paramvir Singh Ahuja igazgató úrnak, hogy támogatta az együttműködés létrejöttét.

Utazásunk utolsó állomása a Central Potato Research Institute (CPRI) volt Shimlában, ahol előadásokat tartottunk:

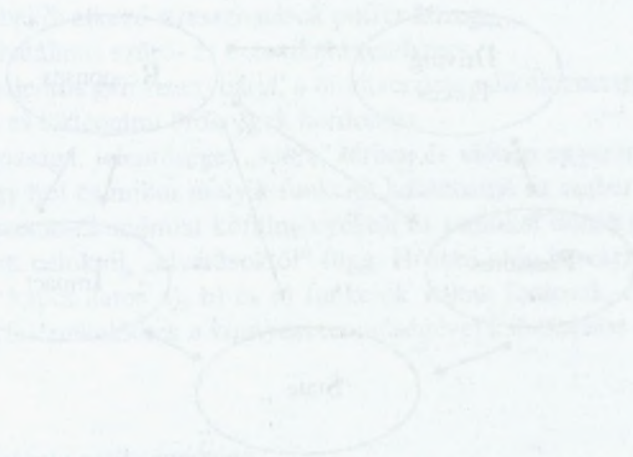
Horváth J. és Takács A.: Potato virus research in Hungary

Kazinczi G.: *Ambrosia artemisiifolia*: a Hungarian situation

Nádas M.: The most important insect species in Hungary

Az együttműködés sikerét jelzi, hogy a Központi Burgonyakutatói Intézet igazgatójának S. K. Pandey meghívására 2008. decemberében megrendezésre kerülő burgonya világkonferencia keretében, mint meghívott előadó ill. szekcióelnök számítanak a részvételünkre.

Végezetül köszönetet mondunk az MTA Agrártudományok Osztályának és az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok Irodájának támogatásáért valamint az Indiai Tudományos Akadémiának (Indian National Science Academy, INSA), hogy megszervezte az Indián belüli közlekedésünket és gondoskodott a biztonságunkról és a szálláshelyekről.

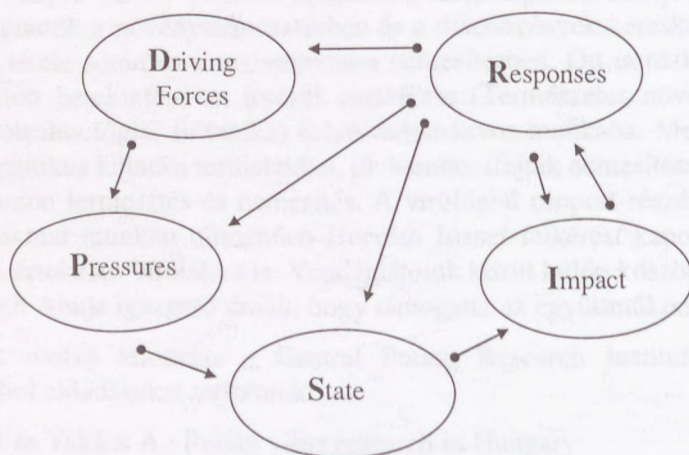
8.2. TALAJVÉDELMI STRATÉGIA AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

Várallyay György

Az utóbbi évek nemzetközi konferenciáinak anyaga és saját tapasztalataink alapján került összeállításra az alábbi talajvédelmi stratégia.

Talajkészleteink – mint legfontosabb feltételesen megújuló, megújítható természeti erőforrás – racionális hasznosítása, védelme, állagának megóvása, minőségének megőrzése vagy fokozása és sokoldalú funkcióképességének biztosítása kulcs-elemét képezi a *fenntartható fejlődésnek* a döntések minden szintjén (Föld→kontinens→régió ország→körzet→település→gazdaság→tábla). Ez az élet minőségének (megfelelő mennyiségű és minőségű egészséges élelmiszer; tiszta víz; kellemes környezet) nélkülözhetetlen feltétele, tehát össz-társadalmi érdek, megvalósítása érdekében átgondolt és tudományosan megalapozott stratégiára és összehangolt intézkedésekre van szükség. Ez az *EU Talajvédelmi Stratégiájának* alaptétele, s ezt fogalmaztuk meg mi is, már 1997. évi *Föld-napi* üzenetünkben.

Az emberiség jövőjét, életfeltételeit és életminőségét alapvetően a természeti erőforrásokkal történő tudatos, a fenntartható fejlődés gyakran ütköző, ellentétes és konfliktusteremtő érdekeit összehangoló alapelvét szem előtt tartó, ésszerű gazdálkodás sikere vagy kudarca határozza meg. Ezt fejezi ki az EU környezetvédelmi koncepciójának és akcióprogramjának alapját képező DPSIR koncepció is, amelyet az 1. ábrán mutatunk be.

1. ábra. A DPSIR koncepció

D = mozgató erő; P = nyomás (társadalmi igény); S = állapot; I = hatás; R = reagálás

A társadalom egyre több, nagyobb és sokoldalúbb igényt fogalmaz meg, egyre erősebben, követelőbben, erőszakosabban, ugyanakkor egyre megosztottabban. Ez az igény egy adott, egyre inkább, egyre pontosabban, részletesebben és sokoldalúbban ismert állapottal találkozik, néha ütközik. Az egyre erősebb és egyre sokoldalúbb emberi tevékenység erre az állapotra hat, előnyösen vagy hátrányosan, tudatosan vagy (eddig még) fel nem ismert, vagy nem elismert. Ez a hatás a környezet állapotában változásokat okoz, a környezet elemei különbözőképpen (mértékben, gyorsasággal, tartóssággal stb.) reagálnak arra, ami azután ismét társadalmi igényeket fogalmaz meg; s a körforgás megy tovább, önmagába visszatérő gyűrűként vagy felfelé, ill. lefelé haladó spirálként. Ennek irányítása, szabályozása, befolyásolása egy korszerű *környezetvédelmi stratégia* alapvető célja, koncepcionális alapja.

A talaj multifunkcionalitása

A társadalom egyre inkább veszi igénybe, a fenntartható fejlődés egyre inkább épít a *talaj sokoldalú funkcióira*, amelyek közül legfontosabbak a következők:

- a) Feltételesen megújuló természeti erőforrás.
- b) A többi természeti erőforrás (sugárzó napenergia, légkör, felszíni és felszín alatti vízkészletek, biológiai erőforrások) hatásának integrátora, transzformátora, reaktora. Ily módon biztosít életteret a talajbani élettevékenységnek, termőhelyet a természetes növényzetnek és természetett kultúráknak.
- c) A primer biomassa-termelés alapvető közege, a bioszféra primer tápanyagforrása.
- d) Hő, víz és növényi tápanyagok természetes raktározója.
- e) A talajt (és teresztris ökoszisztémákat) érő, természetes vagy emberi tevékenység hatására bekövetkező stresszhatások puffer közege.
- f) A természet hatalmas szűrő- és detoxikáló rendszere.
- g) A bioszféra jelentős gén-rezervoárja, a biodiverzitás nélkülözhetetlen eleme.
- h) Földtörténeti és történelmi örökségek hordozója.

E funkciók fontossága, jelentősége, „súlya” térben és időben egyaránt változott és változik ma is. Hogy hol és mikor melyik funkciót hasznosítja az ember az adott gazdasági helyzettől, szocio-ökonómiai körülményektől és politikai döntésektől, az ezek által megfogalmazott céloktól, „elvárásoktól” függ. Hosszú időn keresztül csak a biomassa-termeléssel kapcsolatos a), b) és c) funkciók voltak fontosak, míg az utóbbi években különösen felértékelődtek a környezet minőségével kapcsolatos d), e), f) és g) funkciók.

A talajvédelmi stratégia szükségessége

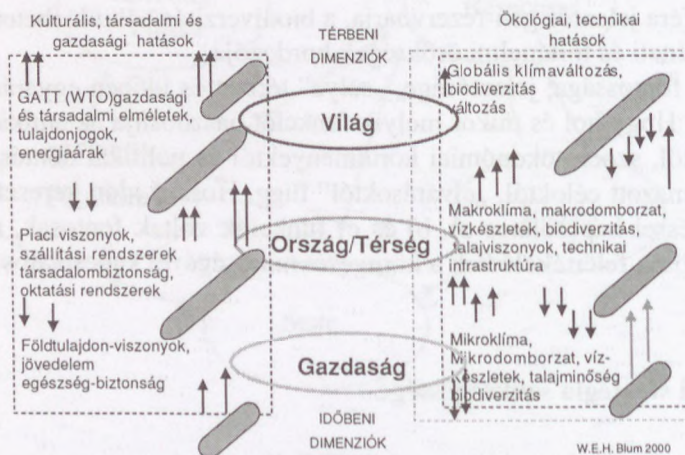
Az élet minőségét meghatározó három környezeti elem (a levegő, a víz és a talaj) minőségének romlása, veszélyeztetettsége – indokolatlanul – nem azonos mértékben

van az általános társadalmi megítélés, aggodás, tenni akarás és cselekvőkészség homlokterében. Ennek fő oka a közvetlen érzékelhetőség, az emberi veszélyérzet időbeni különbözősége és térbeli „lehatároltsága”. Következésképpen pedig a jogi szabályozottság, valamint az anyagi feltételek (társadalmi áldozatvállalás, állami támogatás) különbözősége, az ez irányú döntésekben egyértelműen megfigyelhető „prioritás” sorrendje. Joggal merül fel a kérdés, hogy vajon miért szorul ki, felejtődik el vagy kerül utolsó helyre a talaj a természeti erőforrások jelentőségének/fontosságának társadalmi megítélésében?

Ezt a kérdést vélhetően az alábbi tényekkel válaszolhatjuk meg. Mert a talaj:

- multifunkcionalitásának sokoldalú társadalmi fontossága nem kellően ismert;
- bonyolult három(négy)fázisú, négydimenziós komplex rendszer, amely – térben, horizontálisan (foltos) és vertikálisan (rétegezett) heterogén és változik időben;
- komponensei (ásványi alapanyag, szerves anyag, levegő, víz, élővilág) egymással bonyolult kölcsönhatásban vannak;
- változásainak ökológiai, sőt társadalmi hatásai nem érzékelhetők (mindig) azonnal, hanem csak egy rejtett „lappangási idő” után, esetleg az okozó tényezőtől távol („off site”).

Mindezek miatt a talajt, annak multifunkcionalitását fenyegető veszélyek nehezen előrejelezhetőek, megelőzésük/kivédésük nehéz, bekövetkezés utáni korrekciójuk pedig többnyire költséges komplex beavatkozásokat igényel. A hátrányos helyzet felszámolása, de legalábbis átütő erejű mérséklése érdekében van szükség egy világosan és konkrétan megfogalmazott; a különböző döntéshozói szintek mechanizmusába szorosan beépülő; indokolt fontosságának megfelelően prioritásként kezelt és támogatott; tudományosan sokoldalúan megalapozott; a társadalom számára meggyőző indokok alapján általánosan elfogadható és mozgósító erejű *talajvédelmi stratégiára*. Mégpedig a döntéshozás minden szintjén és minden fázisában (2. ábra).

2. ábra, Talajvédelmi stratégia térbeli és időbeni dimenziói

Talajdegradációs folyamatok Európában és Magyarországon

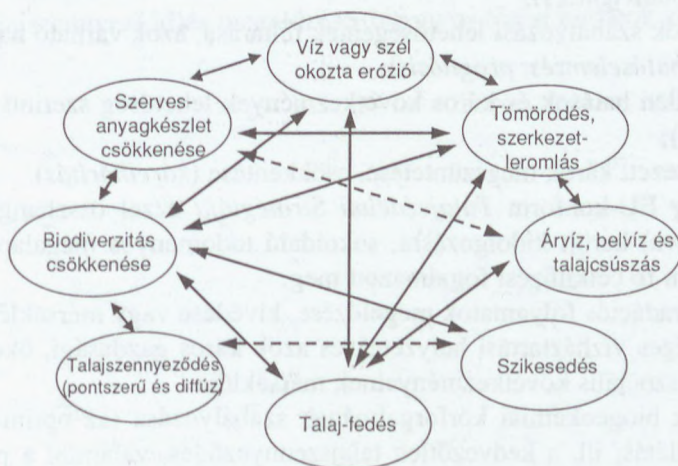
A talajdegradáció *globális* problémájának kezelésére a UNEP (United Nations Environmental Program) világméretű programot kezdeményezett az emberi tevékenység okozta talajdegradációs folyamatok felmérésére. A GLASOD (Global Assessment of Soil Degradation) program keretében egy 1:5 000 000 méretarányú térkép készült és egy ezt kiegészítő adatbázis került összeállításra.

Az EU tematikus talajvédelmi stratégiájának (EU Thematic Strategy for Soil Protection) alapdokumentuma meglehetősen általános fogalmazású preambulummal nyit. Majd 8 alapvető feladatot fogalmaz meg az európai talajdegradációs folyamatok megelőzése/kivédése/mérséklése érdekében. Ezeket mutatjuk be a 3. ábrán.

Sajnos a talajdegradációs folyamatok túlnyomó része *Magyarországon* is előfordul. *Magyarország általában és viszonylag kedvező agroökológiai adottságait elsősorban az alábbi tényezők rontják, veszélyeztetik, korlátozzák:*

- Talajdegradációs folyamatok: víz és szél okozta erózió; savanyodás; sófelhalmozódás, szikesedés; talajszerkezet leromlása, tömörödés; biológiai degradáció: kedvezőtlen mikrobiológiai folyamatok, szervesanyag-készlet csökkenése.
- Szélsőséges vízháztartási helyzetek: árvíz, belvíz, túlnedvesedés; aszály.
- Az elemek (növényi tápanyagok és potenciálisan káros szennyező anyagok) biogekémiai körforgalmának kedvezőtlen irányú megváltozása.

A magyar talajtani tudomány és a hazai talajfelvételezési–talajvizsgálati–szaktanácsadási gyakorlat több évtizedes eredményes, jól szervezett, összehangolt és harmonizált tevékenységének eredményeképpen Magyarország nemzetközi összehasonlításban is kiváló, részletes és pontos talajtani adatbázissal rendelkezik, ami a többi természeti tényezőre (meteorológiai, geológiai, geomorfológiai, vízrajzi, hidrológiai, hidrológiai, ökológiai tényezőkre) vonatkozóan is érvényes.

3. ábra. Talajdegradációs folyamatok Európában

Sajnos, ennek a nemzetközi viszonylatban is páratlanul értékes adatbázisnak a fejlesztésében, hozzáférhetőségében és sokoldalú gyakorlati használatában következett be törés 1990-ben, pontosan akkor, amikor a forradalmian gyors tudományos–technikai fejlődés ezen a területen (is) egyre több új lehetőséget kínált (távérzékelés, térinformatika, számítógép-technika, analitika stb.). A korszerű fenntartható talajhasználat tudományos megalapozásához pedig egyre több információra van (vagy lenne) szükség. A mérést és megfigyelést nem lehet szimulációs modellekkel kiváltani, legfeljebb pontosítani és kiegészíteni! Ezen a területen nem lehet büntetlenül, jövőbeni káros következmények nélkül a folyamatosságot szűk látókörű elvonásokkal szüneteltetni vagy indokolatlanul korlátozni.

A Talajvédelmi Stratégia megalapozása az EU-ban és Magyarországon

Az EU Talajvédelmi Stratégiája a 3. ábrán bemutatott nyolc – talajkészleteket fenyegető – veszélyre összpontosítja figyelmét, azok megelőzését, kivédését, megszüntetését, vagy bizonyos tűrési határig történő mérséklését prioritásként kezelve. Mindegyik kidolgozására nemzetközi szakértői csoport alakult. Ezek a társadalmi elvárások és tudományos igények széles körű felmérése, kritikai elemzése alapján meghatározzák az adott részterület fő feladatait, kijelölik fő prioritásait, ajánlásokat dolgoznak ki a problémák megoldására, annak metodológiájára, lehetséges módszereire; s javaslatot tesznek a munka szervezeti/intézményi kereteire és feltételeire vonatkozóan is. A Talajvédelmi Stratégia egymásra épülő feladatlépcsői:

- a talajt fenyegető veszélyek, stresszek (természeti okok, emberi beavatkozások) jelenlegi helyzetének részletes és sokoldalú értékelése (*környezeti állapotfelmérés*);
- az adott helyzetet létrehozó okok, folyamatok és azok mechanizmusának tisztázása (*folymatelemzés*);
- a folyamatok szabályozási lehetőségeinek feltárása, azok várható hatásának előrejelzése (*hatáselemzés, prognózis*);
- a kedvezőtlen hatások és káros következmények lehetőség szerinti megelőzése (*prevenció*);
- a bekövetkezett károk megszüntetése, csökkentése (*kárelhárítás*).

Magyarország EU-konform Talajvédelmi Stratégiája ezzel összhangban (de azt évekkal megelőzve) került kidolgozásra, sokoldalú tudományos megalapozottsággal. A Stratégia három fő célkitűzést fogalmazott meg:

1. A talajdegradációs folyamatok megelőzése, kivédése vagy mérséklése.
2. A szélsőséges vízháztartási helyzetek és azok káros gazdasági, ökológiai, környezeti és szociális következményeinek mérséklése.
3. Az elemek biogeokémiai körforgalmának szabályozása (az optimális növényi tápanyagellátás; ill. a kedvezőtlen talajszennyeződés, valamint a potenciálisan káros anyagok környezetterhelésének és táplálékláncba kerülésének megakadályozása érdekében).

Hazánkban – természeti viszonyainkból adódóan – az Európainál hangsúlyosabban fogalmazódik meg a (2) feladat. Hisz korlátozott vízkészleteink (légköri csapadék, felszíni és felszín alatti vízkészletek) és szeszélyes, szélsőségekre hajlamos időjárási viszonyaink miatt Magyarországon megkülönböztetett szerepe van a vízkészletekkel történő racionális és takarékos gazdálkodásnak, a mezőgazdasági vízfelhasználás hatékonysága növelésének. Magyarországon, sajnos, egyre gyakrabban fordulnak elő *szélsőséges vízháztartási helyzetek*: árvíz, belvíz, túlnedvesedés, illetve aszály. Gyakran ugyanabban az évben, ugyanazon a területen.

A vízháztartási szélsőségekre való hajlam miatt megkülönböztetett jelentőségű az a tény, hogy a talaj Magyarország legnagyobb természetes (potenciális) víztározója. Ennek a kapacitásnak jelentős része azonban gyakorlatilag kihasználatlan marad a beszivárgást vagy a hasznos víz-visszatartást akadályozó tényezők miatt. Ilyen esetekben a talaj *vízháztartás-szabályozásának* alaptétele nem lehet más, mint a talaj felszínére jutó víz talajba szivárgásának és a talajban történő hasznos tározásának elősegítése.

Magyarország Talajvédelmi Stratégiájának legfontosabb célkitűzései a következők:

1. A termőhelyi adottságok és a természeti kívánt növények termőhelyi igényeinek eddiginél sokkal jobb összehangolása.
2. A természeti viszonyoknak és a tájnak megfelelő méretű és alakú mezőgazdasági táblák rendszerének kialakítása megfelelő infrastruktúrával.
3. A talajdegradációs folyamatok megelőzése, mérséklése.
4. A természetes folyamat során keletkező szerves anyagok minél teljesebb visszacsatolása a természetes anyagforgalom körfolyamatába (recycling).
5. A talaj felszínére jutó víz talajba szivárgásának és talajban történő hasznos tározásának elősegítése.
6. A növény igényeihez, tápanyagfelvételi dinamikájához és a termőhelyi viszonyokhoz igazodó ésszerű növénytáplálási rendszer.
7. A talajszennyező(őd)és megelőzése, bizonyos tűrési korlátok között tartása.

9. AZ MTA LEVELEZŐ TAGJÁNAK SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSA

9.1. „A VIRÁGZÁSBIOLOGIÁTÓL A TERMÉSBIZTONSÁGIG”

Barnabás Beáta

Barnabás Beáta tudományos életrajzának ismertetése után került sor az előadásra, amely a zárwatermő növények ivaros szaporodásra módosult hajtásának, a virágának a definíciójával kezdődött.

A kétivarú (hímnős) és az egyivarú, ezen belül az egylaki és kétlaki virágok rövid ismertetése, valamint a virágok, virágzatok formagazdagságának és a megporzási módok sajátosságainak bemutatása után az előadó rámutatott arra, hogy a virágzás- és szaporodásbiológiai kutatások rendkívül fontosak a növénynemesítés és a növénytermesztés számára, hiszen a termés a megtermékenyült virágból/virágzataból fejlődik, a termés annak mennyisége és minősége pedig nagymértékben függ a megtermékenyülési folyamat sikerességétől, melyet számos tényező befolyásol. Ezért a növényi szaporodásbiológia a növénynemesítés és a vetőmagtermesztés alaptudományának tekinthető.

Ezután rövid áttekintés következett a növényi ivaros szaporodásról alkotott ismereteink fejlődéséről az ókori Babilontól a kettős megtermékenyítés Nawaschin által történt felfedezéséig (1898). A mikroszkóp felfedezése Leeuwenback (1632-1723), majd technikai fejlesztése lehetővé tette a gaméták kialakulásának és a megtermékenyítési folyamat különböző fázisainak egyre részletesebb megismerését, majd az *in vitro* technikák és a növénybiotechnológia közelmúltbeli gyors fejlődése az addig inkább leíró jellegű kutatást kísérletes irányba terelte, betekintést engedve az ivaros folyamatok molekuláris szabályozásába.

Ez a fejlődési folyamat az előadó tudományos pályafutásában is tükröződik, amely 1972-ben az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetnek Virágzásbiológiai csoportjában klasszikus búza virágzásbiológiai kutatásokkal indult, majd a sejt- és szövettenyésztés módszereinek integrálásával a búza és kukorica dihaploidelőállítással folytatódott és az ivarsejt mikromanipulációban csúcsosodott ki.

Barnabás Beáta pályájának kezdetén bekapcsolódott a Rajki Erna vezette hibridbúza virágzásbiológiai kutatásokba. A citoplazmáson hímszteril fajták virágnityítási mechanizmusait tanulmányozva megállapította, hogy a megtermékenyületlen virágok másodszori kinyílását nem a lodikulák, hanem a vízfelvétel következtében szélességében megnagyobbodott termők okozzák. A hibridbúza előállítás szélmegporzáson alapult, így a bibére jutó, a megtermékenyüléshez elégséges pollenszemszám meghatározása, a pollen életképességének és a bibe életkorának szerepe a folyamatban egyformán fon-

tos kérdés volt. A kísérletek során bizonyítást nyert, hogy ideális esetben egyetlen polenzem is elegendő ugyan a kettős megtermékenyítéshez, de életképes utód létrejöttére nagyobb az esély, ha legalább 20–30 pollenzem hajt tömlőt a bibén. A szemkötődést a termő életkora is nagymértékben befolyásolja.

A gabonafélék virágpóra a növény vízellátottságától függően 40-60% vizet tartalmaz és ezt rövid idő alatt elveszíti. A dehidratáció és a magas hőmérséklet az életképesség megszűnéséhez vezet. A keresztezésen alapuló hibridelőállítás igényelt egy olyan módszert, amely lehetővé teszi a rövidéletű pollen élettartamának mesterséges meghosszabbítását. A világon elsőként sikerült kidolgozni egy részleges dehidratációval kombinált krioprezervációs eljárást, melynek segítségével a 15–20%-ra redukált víztartalmú kukorica és rozs pollen több évtizedig tartósítható cseppfolyós nitrogénben, -196C-on, úgy, hogy a kémiletes felolvasztás után átlag 50%-ban visszanyerte élet- és termékenyítő képességét. A módszer kidolgozása során részletes ultrastrukturális vizsgálatok történtek a membránszerkezeti változások nyomonkövetésére, valamint a tartósított pollennel történt megporzásokat követően a pollentömlőhajtás folyamatának és az embriófejlődésének nyomonkövetésére. Megállapítást nyert, hogy a tartósított pollen „regenerálódása” a bibén kb. 30 percet vett igénybe és a tömlőfejlődés is lassabban indult meg, de a későbbiekben semmilyen eltérés nem mutatkozott a megtermékenyítés és az embriófejlődés folyamatában a kontroll pollennel történt megporzáshoz képest. A pollentartósítási kísérletek eredményeit közlő publikációk meghozták a hazai és a nemzetközi tudományos elismerést Barnabás Beáta számára.

Számos külföldi laboratórium adaptálta és alkalmazta a krioprezervációs módszert más gabonafajok (pl. köles, cirok) pollentartósítására is. Martonvásáron létrehoztak egy, a nemesítést szolgáló „Pollenbank”-ot, ahol eredményesen tárolták számos növényfaj (gyümölcsfák, zöldségfélék, disznóvénnyek) virágpórát elsősorban génmegőrzés céljából.

Ezután következett tudományos pályafutása második szakaszának bemutatása, amely az 1980-as évek közepétől vette kezdetét. Abban az időben a nemesítés számára módszertani újítást jelentett a sejt/szövettenyésztési technikák integrálása a klasszikus növénynemesítésbe. Az érdeklődés középpontjába a dihaploid-előállítási módszerek kerültek (elsősorban a mikrospóra embriogenezis), melynek segítségével a nemesítési folyamat felgyorsítható, hatékonysága növelhető. A legfontosabb gabonafélék (búza, kukorica) vonatkozásában azonban ezen a területen akkoriban csak francia és kínai kutatók értek el a gyakorlat számára is hasznosítható eredményeket és ismert volt az *in vitro* androgenetikus képesség erős genotípus függősége.

A martonvásári kutatócsoport a Kínában eredményes portoktenyésztési módszer adaptálásával és az *in vitro* tenyésztési feltételek módosításával hatékony búza dihaploid előállítási protokollt dolgozott ki, mely széles genotípus körre alkalmazható volt. A spontán kromoszóma megkettőződésre nem hajlamos genotípusok esetében az endomitózist okozó kolhicint a mikrospóra tenyésztés kezdetén az indukciós tápközeghez adagolva sikerült homozigóta dihaploid növényeket létrehozni. Ez az újszerű

eljárás is élénk nemzetközi érdeklődést váltott ki és tovább erősítette a kutatócsoport nemzetközi elismertségét. A hatékony haploidindukciós technikák lehetővé tették a búza *in vitro* androgenezisének részletes citológiai és ultrastrukturális analizisét, az *in vitro* növénydifferenciálódási folyamatok feltárását.

A búza dihaploidelőállításí módszert az intézet búzanemesítíi saját nemesítési anyagaikra továbbfejlesztették s a nemesítési folyamatában integrálva sikeresen alkalmazták fajtaelőállításra. Ezáltal megvalósult az un. „innovációs lánc” az alap kutatás eredményeinek felhasználása a gyakorlati növény nemesítésben.

A kukorica nehezebb feladatnak bizonyult, mivel kizárólag az egzotikus (kínai) genotípusok adtak elfogadható mértékű haploidindukciót portoktenyésztési rendszerekben. Ezért a kukoricánemesítőkkel együttműködve kidolgoztak egy dihaploid előállításí stratégiát, mely a haploidindukciós képesség keresztezéssel történő bevitelén alapult a rekalcitráns nemesítési alapanyagokba. Az egyszeres vagy többszörös keresztezéssel létrehozott hibridek portoktenyészteteiből számos DH vonalat állítottak elő, melyek között a kombinálódóképesség és teljesítmény vizsgálatok alapján nemesítési szempontból értékes anyagok találhatók.

A portok/mikrospóra tenyészetek felhasználhatók *in vitro* szelekcióra is, mivel az abiotikus stressztoleranciáért felelős gének jelentős része haploid szinten is expresszálódik. *In vitro* mikrospóra szelekcióval több, megnövekedett A1-toleranciával rendelkező búza, valamint oxidatív stresszeknek fokozottan ellenálló kukorica DH vonalat sikerült előállítani.

Az ezredfordulóra rendkívül gyors fejlődést értek el mind a molekuláris, mind a mikromanipulációs technikák. Mindez lehetőséget teremtett a petesejt aktiváció, az *in vitro* megtermékenyítés és a korai embriófejlődés folyamatainak többszintű részletes vizsgálatára, valamint a női ivarsejtbe történő közvetlen génbevitel (DNS transzformáció) kipróbálására. Részleteiben feltárták a búza petesejt kialakulásának és érésének folyamatát fény- és elektronmikroszkópos szinten. Megállapították, hogy a petesejt a makrosporogenezis eredményeképpen, az antézist megelőzően kb. 3 nappal már kialakul a magkezdemény belsejében elhelyezkedő embriózsákban. Ezután a petesejt egy érési folyamaton megy keresztül, amely a vakuolizáció megváltozásában, ill. a tartaléktápanyagok felhalmozódásában nyilvánul meg. A nagyméretű sejt mag közelében az ER (endoplazmatikus retikulum) jelenléte metabolikusan aktív sejtre utal. Ha a megtermékenyülés nem történik meg, a sejt még 18 napos koráig életképes marad, ekkor a sejtszerkezet az apoptózisra jellemző szimptomákat (autolízis, sejt mag fragmentáció, DNS degradáció, stb.) mutat. Sikerült megoldani a búza petesejtek élve izolálását és német együttműködéssel először valósították meg *in vitro* megtermékenyítést búza petesejt és hímvarsejt elektrofúziójával. A különböző fejlődési stádiumú sejtek hatékony izolálása és a továbbfejlődésükhöz szükséges 1-sejt tenyésztési rendszerek kidolgozása lehetővé teszi a petesejt/zigóta fejlődése során aktív gének azonosítását, melyet az SzBK Növénybiológiai Intézetével történő együttműködés keretében végeznek.

Megoldották a mikroinjektálással történő génbevitelt izolált petesejtbe/zigótákba,

amely lehetőséget teremt egyrészt csíravonal közvetlen transzformációjára, másrészt génfunkciós vizsgálatokra.

A sejtciklus szabályozásban szerepet játszó gének ko-injektálásával megtermékenyítetlen petesejtbe, a sejtaktivációra jellemző szerkezeti változásokat sikerült előidézni. Ez reményt ad a megtermékenyülés nélküli embriófejlődés molekuláris szabályozásának felderítéséhez.

Napjainkban nagy problémát okoz a mezőgazdaságnak a globális klímaváltozással együttjáró szárazság és a nyári hónapokban ehhez társuló magas hőmérséklet egyre gyakoribb előfordulása, amely súlyosan veszélyezteti a terméshozadékot.

A maratonvásári Fitotron kiváló lehetőséget teremt az említett stressztényezők szimulálására, így tanulmányozni tudják a magas hőmérséklet és a vízhiány együttes hatását a búza reprodukív folyamataira, melyek érzékenyen reagálnak a hő és szárazság-stresszre. A stressz hatása általában drasztikus terméseszkökenésben jelentkezik, de az ehhez vezető folyamatokról még hiányosak az ismereteink.

Az SZBK-val közös pályázat keretében vizsgálják, hogy a szárazságtűrő és érzékeny fajták ivaros folyamataira, a korai szemfejlődésre és a szemfeltöltődésre hogyan hat az együttes hő és szárazság stressz. Az eddigi vizsgálatokból kiderült, hogy a toleráns genotípus embriófejlődése folyamatos a stressz ellenére, míg az érzékeny fajtánál az embriófejlődés egy idő után leáll. A szövettani vizsgálatok azt mutatták, hogy a magas hőmérséklet mindkét genotípusnál felgyorsította a keményítő felhalmozódást az endospermiumban. A keményítőszemcsék mérete a toleráns genotípusnál kisebb mértékű csökkenést mutatott, míg az érzékenyénél a méretbeli csökkenés jelentős volt. A stressz hatására a „B” típusú keményítő képződése megszűnt. A genomikai vizsgálatok kimutatták a szénhidrátanyagcserében kulcsszerepet játszó gének expressziójának változásait a kombinált stressz hatására.

Végül Barnabás Beáta bemutatta az eddigi tudományos tevékenységét kifejező tudományometriai mutatókat. Eddig 101 tudományos folyóiratcikket, 14 könyvfejezetet és 45 konferencia kiadványban megjelent tanulmányt publikált, melyek összesített impakt faktora:64.105 volt. Egyéb publikációinak száma 160. Összes publikációira 480 független SCI idézetet kapott.

Az előadás után a levezető elnök átadta az akadémiai levelező tagságról szóló dokumentumot Barnabás Beátának.

10. SZEMÉLYI HÍREK

10.1. AKADÉMIKUSOK KITÜNTETÉSEI, ELISMERÉSEI*

Dimény Imre, az MTA rendes tagja Széchenyi Díjban részesült.

Heszky László, az MTA rendes tagja Fleischman Díjat kapott.

Horn Péternek, az MTA rendes tagjának a Szent István Egyetem a díszdoktori (Doctor Honoris Causa) címet adományozta.

Horváth Józsefnek, az MTA rendes tagjának a Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaság-tudományi Kara aranyoklevelet nyújtott át.

Németh Tamás, az MTA rendes tagja a Pro Universitate et Scientia (Magyar Professzorok Világtanácsa) kitüntetését kapta.

Solti Lászlót, az MTA rendes tagját, a SZIE rektorát a FAO arany medáljával tüntették ki.

Varga János, az MTA rendes tagja a Doctor Honoris Causa címet kapta a Nyugatmagyarországi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági- és Élelmiszer-tudományi Karától.

Várallyay György, az MTA rendes tagja a Pro Universitate et Scientia (Magyar Professzorok Világtanácsa) kitüntetésben részesült.

* A 12.1. pont csak az Osztályhoz tartozó akadémikusok kitüntetéseit tartalmazza. Ezek közül is csak a legmagasabbakat: a Kormány, a Köztársasági Elnök, a belföldi és külföldi egyetemek által adott kitüntetéseket, illetve díszdoktori címeket. Minden egyéb kitüntetésről a „Tájékoztató” 5. és 6. fejezetéből értesülhetnek.

11. A KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS HELYZETE

11.1. SOLYMOS REZSŐ, AZ MTA RENDES TAGJA, AZ OSZTÁLY KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT-FELELŐSE ÉVES BESZÁMOLÓJA

Tekintettel arra, hogy a könyv- és folyóirat kiadással kapcsolatos feladatok ellátásáról Hornok László akadémikus ez év októberében lemondott, az osztály egyhangú támogatásának megfelelően a továbbiakban Solymos Rezső akadémikus végezte a könyv- és folyóirat kiadással kapcsolatos tennivalókat.

A 2007. évi eredeti támogatás összege 6,520 E Ft volt, mely az évközbeni módosítás eredményeként 7,025 E Ft-ra emelkedett. Ez az összeg az „Acta”-k és az Osztály Évkönyvének kiadásán kívül egyetlen könyv kiadására nyújtott lehetőséget. Sikertelenül a folyamatosságot fenntartani valamennyi eddig megjelent Actá-t, Kiadványt illetően, mégpedig: Acta Agronomica, Acta Phytopatologica, Acta Veterinaria, Progress in Agricultural Engineering, Agrártörténeti Szemle, Agrokémia és Talajtan, Agrártudományok Osztálya Évkönyve, Állattenyésztés és Takarmányozás, Acta Silvatica et Lignaria Hungarica, valamint Kassai T.: Kotlán Sándor élete és munkássága c. könyv.

Az MTA KFB 2007. október 24-i ülésén problémaként merült fel az, hogy a publikációk (könyvek, stb.) MTA támogatása utófinanszírozás jellegű. Sok szerző ezért nem vállalkozik tudományos könyv megírására. Ezzel kapcsolatos döntés szerint a jövőben is csak elkészült műre köthető MTA támogatási szerződés. A 2007. évi adminisztratív gondok miatt a jövőben, a 7%-os egyensúly tartalék figyelembevételével, a „szűk” és a „teljes” (7%-os csökkenés nélküli) összkeretből kiindulva, tól-ig formában adják meg a támogatási javaslatukat. Problémaként jelentkezett az ülésen az, hogy egy-egy folyóirat főleg a szerzői érdeklődés hiánya miatt kerül nehéz helyzetbe. Abban az esetben, ha egyes folyóiratok megszűnése szóba jönne, helyette inkább az illető tudományág európai folyóiratba való beolvadását javasolták.

Az Osztály a 2007. november 28-án tartott ülésén a 2008 évi könyv- és folyóiratkeret felosztásáról döntött. A keret tovább csökkent: a szűk keret: 6,255 E Ft, a teljes 6,760 E Ft.

11.2. AZ OSZTÁLY TAGJAINAK 2007-BEN MEGJELENT KÖNYVEI

Király Zoltán

Gáborjányi R. és Király Z. (szerk.): Molekuláris növénykórtan.
Agroinform Kiadó, Budapest, 2007, 338 p.

Horváth József

Könyvfejezet:

Kazinczi G., Horváth J. Takács A.: Tospoviruses on Ornamentals. In: Plant Viruses I (2). Global Science Books LTD, UK. 2007. pp.142–162

Láng István

Láng István, Csete László, Jolánkai Márton: A globális klímaváltozás: hazai hatások és válaszok. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest, 2007. 220 p.

12. A MAGYAR PARAZITOLÓGUSOK TÁRSASÁGÁNAK 2007. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

Farkas Róbert

Elnökségi ülések

A 2007. február 14-én megtartott ülésen az MPT honlapjának a megújításával foglalkozó bizottság előterjesztette a honlap új szerkezetére és működtetésére vonatkozó javaslatát. Az elnökség tervbe vette egy méhek betegségei és egy toxoplasmosis témakörben tartandó rendezvény megszervezését az első félévben, és áttekintette az ezzel kapcsolatos teendőket. Napirendi pontként megbeszélésre került a 2007 őszére tervbe vett Kotlán Sándor jubileumi emlékülés. Az elnökség megvitatta Rózsa Lajos beszámolóját a 2008. évi Kotlán-díjra vonatkozó pályázat kiírásának előkészítéséről. Időszerűvé vált azon intézmények jegyzékének összeállítása, amelyeket a pályázat kiírásáról értesíteni kell. Az MPT 2006. évi pénzgazdálkodásáról szóló beszámoló szerint az elmúlt évben a kiadások és a bevételek hasonló mértékűek voltak. Problémát jelent, hogy a 208 fős tagságnak csak a 40%-a fizette be a 2006. évi tagdíját. Határozat született arról, hogy a társaság ügyintézője mérje fel a tagok e-mail elérhetőségét, hogy el lehessen bírálni az időszerűségét az esetleges áttérésnek az elnökség és a tagság közti online kapcsolattartásra.

A következő elnökségi ülés 2007. szeptember 11-én volt, amelyen az elnökség tudomásul vette Szénási Zsuzsanna bejelentését arról, hogy családi okok miatt a közeljövőben Kanadába költözik, emiatt a főtitkári teendőket a továbbiakban nem tudja ellátni. Az elnökség tagjai kifejezték elismerésüket és köszönetüket a távozó főtitkár tudományszervező és ügyintéző munkáját illetően. Az elnökség egyhangúan Fok Évát kérte fel a főtitkári teendők ellátására a következő közgyűlésig, aki a megbízást elfogadta. Szénási Zsuzsanna az elnökség tagjaként továbbra is részt vesz a közös munkában. Döntés született arról, hogy a Kotlán Sándor professzor születésének és halálának évfordulója alkalmából rendezendő Tudományos Emlékülésre 2007. november 20-án kerüljön sor Budapesten, a SZIE Állatorvos-tudományi Kar aulájában. Az MPT honlapjának megújításával foglalkozó bizottság beszámolt arról, hogy a társaság új honlapja 2007. október 20-ától lesz elérhető a következő címen: www.parazitak.hu. A honlap feltöltése fokozatosan történik. Az elnökség határozott arról, hogy az MPT 150 ezer forinttal támogatja az alapító elnökéről, Kotlán Sándorról készülő monográfia megjelentetését.

Tudományos rendezvények

Társaságunk az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézettel közösen „Méhellenségek és a köpű világa” címmel Örösi Pál emlékének szentelt tudományos

ülést tartott 2007. május 9-én Gödöllőn. Az emlékülésen parazitológiai vonatkozású előadást tartott Békési László „A varroosis elleni védekezés napjainkban”, továbbá „A génmódosított növények és a méhek”, Csaba György „A méhek *nosemosisa*; Új méhellenség, a kis kaptárbogár” és Rózsa Lajos „A méhek kórokozóinak evolúciós epidemiológiájáról” címmel.

Az Országos Epidemiológiai Központ Parazitológiai Osztálya és az MPT közös rendezésében 2007. május 30-án Budapesten került megrendezésre „A toxoplasmosis humán és állatorvosi vonatkozásai” témakörben tartott tudományos ülés. A rendezvény programján a következő előadások szerepeltek. Szénási Zsuzsanna „A toxoplasmosis laboratóriumi diagnosztizálása és az eredmények interpretálása”, Latkóczy Krisztina „Független kontrollok használatának előnyei a szerológiai diagnosztikában”, Mészner Zsófia „A toxoplasmosis a klinikus szemével”, Hornok Sándor „Macskák és kérődzők toxoplasmosisa Magyarországon”, Farkas Róbert „A hazai kutyák és rókák *Toxoplasma* fertőzöttségével kapcsolatos ismereteink”.

2007. november 20-án került sor a Társaság és a Szent István Egyetem Állatorvostudományi Karának közös szervezésében arra a tudományos emlékülésre, amelyen az előadók és résztvevők Kotlán Sándor születésének 120 éves és halálának 40 éves évfordulójára emlékeztek. A kar aulájában Farkas Róbert az MPT elnöke köszöntötte a mintegy 100 résztvevőt, akik között jelen voltak a nemzetközi hírű szakember tanítványai, a kar nyugdíjas és aktív professzorai közül többen, akadémikusok, igazgató főállatorvosok, és a Társaság tagjai. Fodor László egyetemi tanár, a kar dékánja megnyitó beszédében kihangsúlyozta, hogy az emlékülés egy szép hagyomány méltó folytatása, hiszen az MPT tagjainak és Kotlán professzor által több mint 75 éve alapított Parazitológiai és Állattani tanszék munkatársainak köszönhetően 10 évente emlékeznek meg a hazai állatorvosképzés és a parazitológia kiemelkedő alakjáról, a parazitológusok és a magyar állatorvos társadalom nagy tekintélyű mesteréről. A szakülés első előadását a volt tanítvány és munkatárs, az MPT tiszteletbeli elnöke, Kassai Tibor professzor tartotta, akinek néhány héttel korábban jelent meg „Kotlán Sándor élete és munkássága” című könyve. Ezt követően a SZIE ÁOTK Parazitológiai és Állattani Tanszék vezetője, Farkas Róbert egyetemi tanár „Az állatorvosi parazitológia hazai helyzete” címmel tartott előadást. Harmadik előadó Kucsera István megbízott osztályvezető főorvos volt, „Az Országos Epidemiológiai Központ Parazitológiai Osztályának tevékenysége a 2002–2006. évi időszakban” címmel. A szakmai tudományos ülés délelőtti programját Rózsa Lajos a Természettudományi Múzeum főmunkatársa zárta, aki „A természettudományos parazitológia újabb eredményei” címmel tartott előadást. Ezt követően került sor a Magyar Parazitológusok Társasága emlékérmének az átadására. A szakülés szünetében a résztvevők kísérták a parkba, ahol Kotlán Sándor szobránál a kar és az MPT részéről Fodor László dékán valamint Farkas Róbert helyezett el koszorút. Az állófogadást követően a szakülés délutáni programjában a parazitológia különféle területeit érintő 14 rövid előadás hangzott el, amelyeknek összefoglalóit tartalmazó füzetet a résztvevők kézhez kapták. A jubileumi tudományos emlékülés színvonalas lebonyolításához hozzájárultak a különféle cégek helyszínen kiállított termékei, poszterei és

szakmai tájékoztatói. A méltó megemlékezéshez a Magyar Tudományos Akadémia is anyagi támogatást adott.

Egyéb hírek

Kotlán Sándor akadémikussal kapcsolatos évfordulók alkalmából a Magyar Parazitológusok Társasága Kotlán professzor szülőhelyére, a Kis-Kárpátok előterében fekvő Szomolányba (ma Smolenice, Szlovákia) szervezett kétnapos emléktúrát 2007. október végén.

A Sík Kiadó gondozásában tartalmaz monográfia jelent meg Kotlán Sándor akadémikusról *Kotlán Sándor élete és munkássága* címmel. A könyv szerzője Kassai Tibor professzor, aki tanítványa, aspiránsa és 15 évig munkatársa volt mesterének. Kotlán professzor emléke elsősorban, mint a hazai modern parazitológia alapjainak a megteremtője, valamint az állatorvos-képzésben az állattan és parazitológia tárgyak nagy tekintélyű, tanszékalapító oktatója él a tanítványok és a pályatársak emlékezetében. Ő volt az MPT alapító elnöke is. A magyar állatorvosképzés történetírójaként, a hazai állatorvosi szaklapok szerkesztőjeként és a magyar állatorvosi szaknyelv mentoraként is jelentőset és maradandót alkotott. Tevékenysége kiterjedt a humán és a zoológiai parazitológia területére is. Az ő emlékét sokrétű, értékelvű munkássága mellett kiváló embersége is azon elődök sorába emeli, akik különösen rászolgáltak az utókor megbecsülésére. A dokumentumokkal gazdagon illusztrált, könyvészetileg is igényes kiállítású kötetben a szerző tevékenységi köröként részletesen tárgyalja Kotlán Sándor munkásságát, és felidézi mesterének szuggesztív személyiségét. Benne megtalálható a Kotlán Sándor neve alatt megjelent közlemények és könyvek teljes jegyzéke. A könyv egy fejezete a tanítványok, és munkatársak Kotlán professzorra emlékező írásait tartalmazza.

Az MPT három választott tagból álló ad hoc bizottsága javaslatára a Társaság érdekében kifejtett sokéves munkásságuk elismeréseként két személy, Szénási Zsuzsanna, az MPT főtitkára (Országos Epidemiológiai Központ) és Farkas Róbert a MPT elnöke (SZIE ÁOTK) részesült az MPT bronz emléklakettje kitüntetésben.

